

ДЖЕЎМС У. ШУЛУ
МОЯТ ЖИВОТ
СРЕД ИНДИАНЦИТЕ

ДЖЕЙМС У. ШУЛЦ МОЯТ ЖИВОТ СРЕД ИНДИАНЦИТЕ

Превод: Христо Кънев

chitanka.info

ПО-ГЛАВНИ ГЕРОИ

Нет-ах-ки — девойка от племето на черноногите, която става съпруга на автора. По нрав весела, с добро сърце, около нея е изградено цялото повествование. Тя е най-добрата.

Жената Кроу — жена от племето арикари, някога взета в плен от индианците кроу, а после отнета от тях от блъдите.

Мисис Бери — жена от племето мандан, съпруга на бял, занимавал се навремето с търговия сред индианците; майка на Бери и приятелка на жената Кроу; добре знае старинните предания на своето племе.

Даяна — индианка, сираче, образована от Аштън. Благородна, чудесна натура. Загива трагично.

Авторът на книгата от любов към първичния начин на живот заминава на Запад, в Монтана, да търси приключения. Намира и едното, и другото сред пиеганите черноноги. Оженва се за девойка от същото племе и живее сред индианците много години, ходи с тях на лов и в бой, участва в религиозните церемонии и като съпруг на индианка сам живее като всички тях.

Бери — полуиндианец, търговец. Роден в горното течение на Мисури. Говори половин дузина индиански езици, чувства се свободно в индианските лагери. Умело използва всички средства, до които се прибягвало в търговията с индианците.

Дорестия кон — бял трапер и търговец, женен за индианка.

Аштън — бял младеж от Източните щати. Таи в сърцето си печална тайна, но намира покой.

Събуждащия се вълк — стар служител от компанията „Хъдсънов залив“, истински трапер, търговец от ранния, романтичен период на търговията с кожи.

Мощните гърди — приятел на черноногите, оглавява бойни отряди, притежател на вълшебна лула.

Росомахата — черноног, шурей на Дорестия кон; авторът му помага да открадне бъдещата си съпруга.

Невестулчената опашка и Говори с бизона — черноноги, близки приятели и другари на автора на книгата в лов и бой.

ПЪРВА ГЛАВА

ФОРТ БЕНТЪН

Просторни кафяви прерии, далечни, нежно очертани хълмове с равни била, отвъд тях огромни планини със сини склонове и остри върхове, покрити със сняг, мирис на пелин и дим от лагерни огньове, тропот на десетки хиляди бизонски копита по твърдата суха земя, проточен, тъжен вълчи вой в нощната тишина — как обичах всичко това!

Вече съм повехнал жълт лист, сух и сбръчкан, който скоро ще се отрони. Ето че седя, за нищо негоден, зиме край огнището, а в топлите дни — на верандата, и мога само да прехвърлям в паметта си вълнуващите години, които прекарах на границата на районите, обитавани от белите заселници. Мислите ми все още се връщат към миналото, към времето, преди проклетите железници и докараните от тях тълпи преселници да изтрият от лицето на земята всички нас: индианци, погранични жители, бизони.

Влечението към волния живот и към приключенията са в кръвта ми още от рождение. Трябва да съм го наследил от някой далечен праядо, защото всичките ми близки бяха трезвомислещи, благочестиви хора. Как ненавиждах удобствата и условностите на цивилизованото общество! От юноша се чувствавах щастлив само сред голямата гора на север от къщата ни — там, където не се чуват черковните камбани, школският звънец и свирките на локомотивите. Оставах в тази огромна стара гора само за кратко, през летните и зимните ваканции. Но дойде денят, когато можех да се отправя накъдето и когато поискам, и в едно топло априлско утро отплавах от Сейнт Луис с параход нагоре по Мисури, на път за Далечния запад.

Далечният запад! Страна на моите мечти и възжеления! Неведнъж бях чел и препрочитал „Дневникът на Луис и Кларк“^[1], „Осем години“ от Катлийн^[2] и „Орегонският път“ — за експедициите на Фримонт^[3]. Най-после щях да видя земите и племената, за които се

разказваше в тези книги. Нашият солиден плоскодънен параход с кърмово колело спираше до брега всяка вечер, когато притъмнееше, и отново потегляше на следния ден, щом съмнеше. Така можах да видя всяко кътче от брега на Мисури в продължение на 2600 мили: от вливането ѝ в Мисисипи до целта на пътуването ни — Форт Бентън, откъдето започваше корабоплаването по реката.

Видях красивите горички и вълнистите зелени склонове на хълмовете в долното течение, мрачните неплодородни земи по-нагоре и типичните за бреговете на плавателната част в горното течение живописни скали и пясъчникови стени, изваяни от ветровете и пороите, придали на камъка различни фантастични форми. Видях и лагери на индиански племена край реката и невероятно много диви животни. Параходът често спираше заради големите стада бизони, които преплуваха реката. Безброй уапоти^[4] и елени обитаваха горичките и склоновете на речната долина. В откритите низини край реката пасяха антилопи, а едва ли не на всеки хълм и скала в горното течение можеха да се видят диви овце. Забелязахме много мечки гризли, вълци и койоти, а вечер, когато стихнеше шумът на парахода, досами борда играеха и се цамбуркаха бобри.

Ала най-много от всичко ме поразяваше несметният брой на бизоните. Из цяла Дакота и Монтана, чак до Форт Бентън, по хълмовете, в крайречните низини, във водата — навсякъде се натъквахме на бизони. Стотици удавили се животни, издути, във всички степени на разлагане лежаха на плитчините, изхвърлени от течението, или се носеха покрай парахода. Мисля, че коварната река със своите плаващи пясъци, покрита зиме с нееднакво дебел лед, представляваше за стадата не по-малка опасност от обитаващите бреговете индиански племена. Параходът ни често минаваше край камари от десетина и повече злощастни мъртви животни, струпани понякога под стръмен бряг, на който напразно са се опитвали да се покатерят. Бавно и сигурно са затъвали в лепкавата черна тиня или плаващите пясъци, докато мътното течение напълно покрие безжизнените им тела. Естествено е да се очаква, че натъкнат ли се на висок, стръмен бряг, животните ще се върнат обратно и ще плуват надолу по течението, докато намерят удобно място за излизане на брега. Но тъкмо това бизоните обикновено не правят. Решават ли да доплуват до някоя точка, те се насочват към нея по права линия. Ако се

съди по бизоните, които видяхме умрели или издъхващи по стръмните брегове, тези животни сякаш по-скоро са предпочели да умрат, отколкото да стигнат до целта по заобиколен път.

В страната на бизоните попадахме на такива места, с които се разделях със съжаление. Искаше ми се да сляза и да ги изследвам. Но капитанът ме съветваше: „Не бързайте, продължете до края, до Форт Бентън, това е, което ви трябва. Там ще се запознаете с търговци и трапери от целия Северозапад, с хора, на които може да се разчита и с които ще можете да пътешествувате и да се чувствувате сравнително безопасно. Боже мой, как така ще ви оставя тук? По всяка вероятност няма да минат и два дена, и ще се простите със скалпа си. Из тези долчинки и горички се крият дебнещи индиански бойни отряди. Е, разбира се, вие не ги виждате, защото се спотайват.“

На мен, глупавия „новак“, наивен пришълец, никак не ми се вярваше, че мога да пострадам от ръцете на индианците, след като имам толкова добро отношение към тях и искам да живея сред тях, да усвоя обичаите им и да стана техен приятел. Но ето че един ден някъде между Облия хълм и устието на река Мъсълшел видяхме ужасна картина. На един полегат пясъчен бряг край огън, който още димеше, полуизпепелил някаква малка лодка, лежаха останките на трима бели мъже. Казвам „останки“, защото тези бели бяха скалпирани и просто нарязани на късове, главите им смазани на пита, а ръцете и краката отрязани и разхвърляни наоколо. Спряхме и погребяхме мъртвците. Няма нужда да споменавам, че след това вече не повторих молбата си да ме свалят на брега.

Нашият параход беше първият, който пристигна във Форт Бентън тази пролет. Дълго преди да се появи фортът пред очите ни, жителите му забелязали дима на кораба и се приготвили да ни посрещнат. Когато отминахме един завой на реката и приближихме крайбрежната улица, загърмяха оръдия и се развяха знамена. Всички обитатели на форта излязоха на брега да ни приветствуват. Най-отпред в тълпата стояха двама търговци, наскоро откупили Американската компания за търговия с кожи заедно с форта и всичко останало. Костюмите им бяха от синьо, тънко сукно, дългополите палта с високи яки, целите обсипани с лъскави месингови копчета, а на белите им ризи се чернееха вратовръзки. Дългите, гладко сресани коси достигаха до раменете им. Край търговците стояха вещите им служители —

продавачите, шивачът, дърводелецът, — в костюми от черно кадифе, също с месингови копчета. И те бяха дългокоси, а на краката си носеха пъстро украсени мокасини със сложни шарки и цветчета от мъниста и с подметка от неощавена кожа. Зад тези важни особи се трупаше живописна тълпа. Сред тях личаха служителите французи и най-вече креоли от Сейнт Луис и долното течение на Мисисипи, прекарвали цял живот на служба в Американската компания за търговия с кожи и теглили с въже по извивките на Мисури немалко кораби на огромни разстояния. Облеклото на тези хора се състоеше от черни кадифени наметала или палта (и в двата случая с качулка) и кадифени или кожени панталони, опасани с ярки широки колани. Тълпяха се говедари и мулетари, независими търговци и трапери, облечени най-често с кожени костюми — гладки или обшити с мъниста и ресни. Почти всички носеха на кръста си ножове и шестзарядни револвери „Колт“, които стреляха с куршуми и барут. Шапките, особено на търговците и на траперите, бяха саморъчно направени, най-вече от кожа на прерийна лисица: кръгли, грубо съшити, с муцунката отпред и висяща отзад опашка. Зад белите стояха индианците — мъже и младежи от близкия лагер, както и жените, съпруги на постоянните бели жители и пришълците.

От това, което видях у племената по пътя нагоре по реката, аз вече знаех, че обикновеният жител на прерията, индианецът, не прилича на натруфеното, украсено с орлови пера същество от картинките и описанията. Всички индианци имаха, разбира се, такъв маскараден костюм, но го носеха само в тържествени случаи. Индианците, които се тълпяха на брега, бяха с навуца от одеяло или бизонска кожа, с обикновени или обшити с мъниста мокасини, с басмени ризи и наметала пак от одеяло или бизонска кожа. Повечето бяха без пера на главата. Косите им бяха грижливо сплетени, лицата изрисувани с червеникавокафява охра или тъмнооранжева боя. Някои имаха на раменете си лъкове и колчани със стрели, а други — пушки кремъклийки. Малцина бяха с по-съвременните капсулни пушки. Жените носеха басмени рокли. Ала някои от съпругите на търговците, чиновниците и занаятчиите бяха с копринени рокли, златни верижки и часовници и до една наметнати с яркоцветни шалове с ресни.

Целият тогавашен град можеше да се обгърне с един поглед. По ъглите на големия правоъгълен кирпичен форт се издигаха кули с

оръдия. Малко по-далеч, отвъд тях, имаше няколко дървени и кирпичени хижички. Зад тях в широката равна речна долина търговци и трапери бяха разположили лагерите си — редици фургони с брезентови покривала, — а още по-далеч, в долния край на долината, се забелязваха неколкостотин палатки на пиегани. Цялата тази пъстра тълпа се бе трупала тук в продължение на много дни, очаквайки с нетърпение пристигането на параходите. Запасите от продоволствие и стоки, докарани от параходите миналата година, съвсем не бяха стигнали. Тютюн не можеше да се намери, колкото и пари да предложиш. Само у Киноу Бил, съдържателят на кръчма и игрален дом, още се намираха силни напитки — и то чист спирт, разреден с вода: четири части спирт и една вода. Киноу Бил продаваше питието по долар чашата. В града нямаше нито брашно, нито захар, нито бекон, но това беше без значение, тъй като имаше колкото искаш месо от бизони и антилопи. Ала всички — и индианци, и бели — жадуваха за ароматния дим и разпенените чаши. И ето че най-сетне ги дочекаха — целият товар на парахода се състоеше от тютюн, алкохол и малко бакалски стоки. Затова не беше чудно, че гърмяха оръдия и се вееха знамена, а населението приветствуваше появата на парахода с викове „ура“.

Слязох на брега и се настаних в хотел „Овърланд“ — дървена сграда с внушителни размери и редица пристройки, също от дърво. За обед ни поднесоха варено бизонско филе, бекон с фасул, пресни питки, кафе със захар, меласа и компот от сушени ябълки. Редовните клиенти рядко си поръчваха месо, но унищожаваха огромни количества хляб, сиропи и сушени ябълки.

За мен, новака, току-що пристигнал от Изток или от Щатите, както се изразяваха местните жители, първият ден бе крайно интересен. След като обядвах, аз се върнах на парахода да си взема багажа. На брега стоеше белобрад дългокос трапер и от време на време разсеяно поглеждаше към реката. Кожените му панталони бяха толкова издути на коленете, че на пръв поглед можеше да си помислиш, че ей сега ще скочи във водата. До него се приближи един от спътниците ми — лекомислен, вятърничав и надменен момък, който бе тръгнал за района на златотърсачите. Той се втренчи в панталона на трапера и рече:

— Ей, чичо, щом си решил да скачаш, защо не скачаш, какво му мислиш толкова?

Човекът с кожените панталони отпърво не го разбра, но като проследи погледа му, веднага проумя какво означаваше този въпрос.

— Скачай ти, новако! — отвърна той, сграбчи младежа под коленете и го хвърли в плиткото. Зяпачите избухнаха в смях и закачки, когато младежът излезе от водата задъхан, пръхтящ и мокър. Без да погледне ни наляво, ни надясно, той се повлече към парахода, за да се скрие в каютата си. Не го видяхме повече до заминаването му на следното утро.

Носех със себе си препоръчителни писма до фирмата, откупила Американската компания за търговия с кожи. Приеха ме любезно и един от чиновниците й тръгна с мен да ме представи на служителите, които живееха в града, както и на неколцината пристигнали тук търговци и трапери.

Запознах се с един търговец, само няколко години по-възрастен от мен. Казаха ми, че бил най-преуспяващият и най-смелият от всички търговци в прериите на Монтана. Той говореше прекрасно няколко индиански езика и се чувствуваше като у дома си в лагерите на всички съседни племена. Ние някак изведнъж се харесахме и остатък от деня прекарах в неговата компания. След време станяхме големи приятели. Той е жив и сега, но тъй като в тази книга ще ми се наложи да разказвам за постъпки, които извършихме заедно и за които сега и двамата искрено съжаляваме, няма да назова истинското му име. Индианците го наричаха Бери и в тази хроника на някогашния прериен живот той ще бъде наричан така.

Новият ми приятел не беше хубавец — висок, слаб, дългорък и попрегърбен, — но имаше красиви, ясни и смели тъмнокафяви очи, които гледаха кротко като очите на дете, ала разгневеше ли се, искряха като огън.

Не беше изминал и половин час от пристигането на парахода, и цената на уискито падна до обичайната — двацет и пет цента чашата, — а тютюнът тръгна по два долара фунтът. Почти всички бели се запътиха към кръчмите, за да пият, пушат и играят комар. Останалите се заловиха да товарят колкото може по-бързо на фургоните си бурета, след което потеглиха за индианския лагер в долния край на речната долина. Трети препуснаха с пълна скорост към река Титън.

Индианците имаха стотици първокачествени бизонски кожи, а жадуваха за уиски. И го получи. С настъпването на нощта единствената улица на форта се изпълни с индианци, които сновяха нагоре-надолу с пъстрите си кончета, пееха, викаха и стреляха, без много да му мислят. Крещяха нещо колкото им глас държи; оказа се, че искали още алкохол. Тази вечер пивниците смело търгуваха през задния вход. Индианецът промушваше през вратата хубава бизонска кожа с глава и опашка и получаваше за нея две, дори три бутилки алкохол. Според мен индианците можеха със същия успех смело да влизат и през главния вход и да се пазарят на тезгяха. Но дочух, че представителят на властта на САЩ, шерифът, бил наблизо в щата и можел ненадейно да се появи^[5].

В ярко осветените кръчми се тълпяха местни жители и пришълци, играеха на покер и на по-популярната игра „фараон“. Трябва да отбележа, че в онези безконтролни и беззаконни времена се играеше съвсем честно. Много пъти съм виждал как щастливите играчи „обират“ банката на фараон до последния долар. Сега в „клубовете“, или съвременните комарджийски бърлоги, такова нещо не може да се случи. Хората, които устройваха по онова време хазартните игри в граничните области, се задоволяваха с полагаемия им се процент.

В наше време „професионалистите“ и в малките, и в големите градове, където хазартът е забранен, обичат играчите, които използват белязани карти, сандъчета с двойно дъно за фараон и други такива мошеничества.

Никога не съм играл комар не защото се смятам за твърде добродетелен, а защото не виждам нищо забавно в него. Колкото и честно да се води играта, все още възникват — по-често или по-рядко — спорове. На пийналите или съвсем пияни играчи им хрумват какви ли не приумици и те извършват простъпки, от които в трезво състояние биха се отвратили. А ако се вгледаме по-внимателно, виждаме, че по правило онзи, който играе хазарт, и пие много. Картите и алкохолът са някак си свързани помежду си. Професионалният играч също може да пие, но рядко по време на игра. Ето защо той носи дрехи от сукно, брилянти и масивна златна верижка на часовника. Запазва хладнокръвие и обира парите на пияния, отчаян играч. През онази първа вечер гледах как играят фараон в кръчмата на Киноу Бил. Един

от играчите, висок, груб говедар с бакенбарди, налял се с уиски, непрекъснато губеше и търсеше повод за свада. Той сложи син чип, заложи два долара и половина на деветката и я „посоли“, сиреч постави върху нея малък жетон, което значеше, че залогът трябва да изгуби. Но когато раздадоха картите, залогът спечели, „банката“ махна жетона и прибра чипа.

— Ей, ти — извика говедарят, — какво правиш? Върни чипа и ми дай още един! Мигар не виждаш, че деветката спечели?

— Да, спечели — отвърна „банката“, — но залогът ти беше „посолен“.

— Лъжеш! — извика говедарят, посегна към револвера си и се надигна от стола.

Видях как „банката“ грабна оръжието си. В същото време Бери внезапно изкрещя: „Лягай, лягай!“, и ме свлече заедно със себе си на пода. Всички, които бяха в салона и не можаха веднага да изскочат през вратата, също се проснаха на пода. Отекнаха няколко изстрела с такава бързина, че просто не можах да ги преброя. Сетне за малко настъпи напрегната тишина, нарушавана от сподавен хъркащ стон. Легналите на пода се изправиха на крака и се втурнаха към обвития в дим ъгъл. Говедарят, пронизан в гърдите с три куршума, се бе отпуснал на облегалото на стола, от който преди малко се опитваше да стане. Беше мъртъв. „Банката“ — блед, но видимо спокоен — стоеше от другата страна на масата и се опитваше да спре с носната си кърпа кръвта, която струеше от една дълбока бразда, прорязана от куршум на дясната му буза.

— Имал си късмет, Том! — обади се някой.

— Да, само ми дамгоса бузата — мрачно отвърна „банката“.

— Кой е той? От чий обоз е? — питаха всички.

— Не му знам името — рече Киноу Бил, — но според мен е дошъл с обоза на Джеф от Мисури. Хайде, момчета, да го отнесем в задната стая, а аз ще известя другарите му да дойдат и да си го приберат.

Така и направиха. Изнесоха и окървавения стол и посипаха с пепел тъмнеещите се по пода петна. След като участниците в разстребването изпиха по чаша за сметка на собственика, играта продължи. Бери и аз си тръгнахме. Чувствувах се зле, краката ми трепереха и ми се гадеше. За пръв път убиваха пред мен човек. Нещо

повече — не бях виждал дотогава и юмручен бой. Не можех да забравя нито страшния предсмъртен хрип, нито разкривеното лице и изцъклените очи на мъртвеца.

— Ужасно, нали? — продумах.

— Ами не знам — отговори Бери, — той си намери каквото търсеше. С такива типове винаги тъй се случва, рано или късно. Пръв посегна към револвера, само че малко позакъсня.

— И какво ще стане сега? — попитах аз. — Ще арестуват ли този, който държеше „банката“? Ще ни извикат ли за свидетели на делото?

— Кой ще го арестува? — запита на свой ред новият ми приятел. — Тук няма нито полиция, нито никакви представители на съдебната власт.

— Но как при толкова необуздани хора, каквито очевидно са тукашните, все пак успявате да спазвате известна законност и ред?

— Седем по единайсет — седемдесет и седем — отвърна афористично Бери.

— Седем по единайсет — седемдесет и седем — повторих машинално и попитах: — Но какво значи това?

— Това е Комитетът за обществен ред. Не се знае точно кои влизат в него, но можеш да бъдеш сигурен, че това са хора, които представляват обществото — пазители на закона и реда. Престъпниците се боят от тях повече, отколкото от съдилищата и затворите в Източните щати, защото Комитетът винаги беси убийците и грабителите. Пък и не мисли, че хората, които видя да играят у Киноу Бил, са, както ги нарече, необуздани. Наистина те играят и пият, ала, общо взето, са честни, безстрашни и добродушни, готови са да подкрепят докрай приятеля си, когато води справедлива борба, и да дадат на нуждаещия се последния си долар. Но виждам, че тази дребна история със стрелбата те е разстроила. Ела, ще ти покажа нещо по-весело.

Продължихме по улицата и стигнахме до голяма кирпичена сграда. През отворените врати и прозорци долитаха звуци на цигулка и концертино. Рядко бях чувал такава весела мелодия. След това често я чувах, както и други танцови мотиви. Тази музика бе кръстосвала моретата с корабите на Людовик XV и поколение след поколение бащи бяха учили синовете си да я помнят по слух. Пътешествениците

изпълняваха тези мелодии по цялото безкрайно течение на Мисисипи и Мисури и впоследствие те се превърнаха в американска народна музика от Далечния северозапад.

Доближихме отворените врати и надникнахме вътре. „Хей, Бери, влизай, приятелю!“ „Бон соар, мосю Бери, бон соар, влизайте, влизайте!“ — подканяха ни танцуващите. Влязохме и се настанихме на една пейка до стената. Всички дами бяха индианки, каквито впрочем бяха изобщо жените в Монтана по онова време, ако не се смятат разпуснатите бели момичета в мините на Хелина и Вирджиния Сити, но за тях по-добре да не говорим.

Индианките, както забелязах още сутринта на крайбрежната улица, имаха приятни лица и хубави фигури. До една бяха високи и въпреки липсата на корсети роклите им стояха добре; краката им бяха обути в мокасини. Тези жени се различаваха от ниските тъмнокожи туземни обитателки на източните гори, които бях срещал в Щатите. От пръв поглед личеше, че са горди, изпълнени с достойнство. И все пак те бяха радостно възбудени, бърбеха и се смееха като бели жени. Това ме учуди. Бях чел, че индианците са затворени, мрачни, мълчаливи и рядко се усмихват: бе немислимо индианци да се смеят и шегуват свободно и непринудено като деца.

— Това е танцова вечеринка на търговците и траперите — каза Бери. — Стопанина го няма, иначе щях да те запозная. Що се отнася до останалите — и той направи широк жест, — всички са доста заети, за да ги ангажирам с церемонии на запознанство. Не мога да те представя на жените, тъй като не говорят английски. Ала ще трябва да потанцуваш с тях.

— Но щом не говорят нашия език, как ще ги поканя на танц?

— Ще се приближиш до онази, която си избереш, и ще ѝ кажеш: „Ки-так-стай-пес-ка?“ (Искате ли да танцуваме?)

Никога не съм бил стеснителен или плах. Току-що бе завършил един кадрил. Приближих се смело до жената, която стоеше най-близо до мен, като си повтарях наум непрекъснато думите на поканата, за да не ги забравя, поклоних се вежливо и рекох: „Ки-так-стай-пес-ка?“

Жената се засмя, кимна, отвърна „а“ и ми подаде ръка.

По-късно научих, че „а“ значи „да“. Хванах я за ръка и я поведох, за да заемем място сред подреждащите се за нов кадрил двойки. Докато чакахме началото, тя ме заговори няколко пъти, но аз само

клатех глава и повтарях „не разбирам“. Тя весело се разсмиваше и обясняваше ли, обясняваше нещо на съседката си, също млада жена с приятно лице. Приятелката ѝ се смееше и ме гледаше с развеселени очи. Започнах да се чувствавам неловко, може и да съм се изчервил.

Музиката засвири. Партньорката ми танцуваше леко и грациозно. Забравих смущението си и се отдадох на кадрила, на необикновената си партньорка, на необикновената музика и цялата необикновена обстановка. Колко пъргави бяха тези дългокоси, облечени в кожи и обути с мокасини прерийни обитателки, какви пируети и глисета правеха те! Как подскачаха и летяха във въздуха!

Питах се ще мога ли някога да се науча да танцувам като тях — щом тук е прието така. Във всеки случай реших да опитам, но отпърво насаме.

Кадрилет свърши. Понечих да заведа партньорката си до стола ѝ, но вместо това тя ме заведе право при Бери, който също бе танцувал, и много бързо му каза нещо.

— Това е мисис Дорест кон — индианското име на мъжа ѝ преведе Бери. — Те двамата ни канят да отидем до дома им, където искат да ни нагостят.

Приехме, разбира се, поканата и след няколко танца тръгнахме. Запознах ме с Дорестия кон. Той бе възвисок, строен, с червеникавокестенява коса и бакенбарди, синеок. По-късно научих, че има изключително весел нрав. Запазваше хладнокръвие и в най-тежките минути, бе искрен, самопожертвователен приятел към всички, които обичаше, но и безпощаден към онези, които биха се опитали да му сторят зло.

Домът на Дорестия кон представляваше чудесна просторна индианска палатка от осемнадесет кожи, построена на брега на реката, до двата му фургона с брезентови покривала. Жената на Дорестия кон запали огън, кипна вода и скоро сложи пред нас горещ чай, питки, опечени в малка преносима пещ, печен бизонски език и компот от горски плодове.

Ядохме с голяма охота. Възхити ме уютът в палатката: мекото легло от бизонски кожи, на което седяхме, удобните, изплетени от върбови пръчки облежала в краищата му, весело пламтящият сред палатката огън, оригиналните торби от неошавена кожа, оцветени и украсени с ресни, в които мисис Дорест кон държеше хранителните

продукти и някои вещи. Всичко това бе съвсем ново за мен и много ми харесваше. Пушихме, разговаряхме, а когато накрая Дорестия кон рече: „Момчета, не е зле да останете да нощувате тук“, аз се почувствувах съвсем щастлив. Заспахме на мекото ложе, завити с меки одеяла, заслушани в тихия ромон на реката. Първият ми ден в прерията бе наистина богат със събития.

[1] М. Луис (1374–1809) — войник от граничната охрана; съсед, приятел, а по-късно и секретар на президента Джеферсън. Заедно с Уилям Кларк, Луис организира експедиция по Мисури и описал приключенията си. ↑

[2] Джордж Катлийн (1796 — 1872) — художник и етнограф, живял много години сред индианците в Далечния запад и Флорида. ↑

[3] Джон Чарлс Фримонт (1813–1890) — военен топограф, бележит изследовател на Далечния запад. — Б.пр. ↑

[4] Канадски елен. — Б.пр. ↑

[5] Продажбата на алкохол на индианци била забранена, но търговците не спазвали забраната, напивали индианците и се сдобивали на безценица с бизонски кожи. — Б.пр. ↑

ВТОРА ГЛАВА

ХИТРОСТТА НА ЕДИН ОТЧАЯНО ВЛЮБЕН

Решихме наесен, когато започне сезонът за търгуване с индианците, да се присъединя към Бери. Той имаше голям волски обоз, с който лете превозваше товари от Форт Бентън до лагерите на златотърсачите. Бери смяташе, че това е много по-доходно, отколкото да закупува кожи на елени, упити и антилопи — почти единствената стока, която имаше ценност и която индианците по онова време можеха да предлагат за замяна. Бизонските кожи се ценят само ако са одрани от животни, убити от ноември до февруари включително. Не желяех да остана във Форт Бентън. Искаше ми се да ходя на лов и да странствувам по тази земя, обляна от слънцето, да дишам сухия ѝ, чист въздух. И тъй аз си купих завивки, много тютюн, патрони калибър 11,2 мм за пушката ми система „Хенри“, кон, обучен за лов на бизони, седло, и напуснах форта с Дорестия кон и обоза му. Може би, ако се бях упътил към златотърсачите, финансовите ми успехи щяха да се окажат по-големи. В Бентън пристигнаха други параходи, фортът се изпълни с хора, тръгнали за златодобивния район, а мнозина вече се връщаха оттам с тежки торбички златен прах в очукани кувари и омазнени чували. Тези хора се бяха сдобили със състояние и сега отиваха обратно в Щатите, в тази „благословена от бога страна“.

Благословена от бога страна! Не съм виждал по-прекрасни места от обширните слънчеви прерии и величествените, възвишаващи душата с грандиозността си планини. Радостен съм, че не се заразих от златната треска, иначе навярно никога не бих опознал отблизо този край. Има неща, далеч по-ценни от златото, например животът, свободен от грижи и всякакви задължения, животът, който ни носи всеки ден и всеки час частица удовлетворение и радост, въплътени във вълнуващи епизоди и приятна умора. Ако аз също се бях отправил да търся злато, може би като другите щях да стана богат, да се върна в Щатите и да се заселя в някое убийствено скучно градче, където най-интересните събития са църковните празненства и погребенията!

Фургоните на Дорестия кон — предният и ремаркетото, — теглени от осем коня, бяха тежко натоварени с хранителни продукти и стока. Дорестия кон отиваше на летен лов с група от племето пиегани, наречена Късите наметала. Точно това ме накара да приема веднага предложението му и да тръгна с него. Откриваше ми се възможност да опозная тези хора. За пиеганите черноноги има много литература и който се интересува, трябва да прочете книгите на Гринъл „Предания, разказвани от черноногите“ и „Какво се случи с един индианец“.

Станахме големи приятели с шурей на Дорестия кон — Лис-сис-ци или Росомахата. Скоро се научих да си служа с езика на жеста и Росомахата почна да ми помага в изучаването на езика на черноногите, език толкова труден, че само малцина бели са успели да го овладеят основно. Мога да кажа, че като записвах старателно това, което ми преподаваха, обръщайки особено внимание на произношението и интонацията, аз се научих да говоря езика на черноногите не по-лошо от останалите бели, с изключение на един-двама.

Как се наслаждавах на това лято, прекарано отчасти в подножието на планината Белт, отчасти край реките Уорм Спринг и Джудит! Участвувах в честия лов на бизони и успях да убия доста от тези едри животни, препускайки на бързоногия си, добре обучен кон.

Заедно с Росомахата биех антилопи, уапители, елени, диви овце и мечки. Седях с часове на някой планински склон или на върха на самотен хълм, наблюдавах стадата и групите бродещи наоколо диви животни, любувах се на величествените планини и просторната мълчалива прерия и понякога дори се щипех, за да се уверя, че не сънувам, че всичко е действителност, а не мираж. На Росомахата това никога нямаше да му омръзне, както и на мен. Той седеше край мен, загледан мечтателно в обкръжаващата ни природа, и често възкликваше: „И-там-а-пи“ — тази дума означава „щастие“ или „съвсем съм доволен“.

Ала Росомахата не винаги се чувствуваше щастлив. Имаше дни, в които ходеше с напрегнато, загрижено лице и нищо не продумваше, а само отговаряше на моите въпроси. Веднъж през август, когато беше в такова настроение, го попитах какво му е.

— Нищо ми няма — отвърна, а после след дълго мълчание добави: — Излъгах, много ми е тежко. Обичам Пикс-апки и тя ме обича, но не е възможно да стане моя жена, баща ѝ няма да ми я даде.

И отново настъпи дълго мълчание.

— Е, и какво? — подхванах аз, понеже той забрави какво искаше да ми разкаже или пък не му се щеше да говори.

— Ами — продължи той — баща ѝ е от племето гро-вантри^[1], но майка ѝ е пиеганка. Преди години нашето племе покровителствуваше гро-вантрите, сражаваше се за тях, помагаше им в отбраната на техните земи от всички врагове. Но после племената ни се скараха и доста време воювахме. Последната зима сключихме мир. Тогава за пръв път видях Пикс-ах-ки. Тя е голяма хубавица: висока, с дълги коси. Очите ѝ са като на същинска антилопа, ръцете и краката — мънички. Често съм посещавал палатката на нейния баща и без другите да забележат, сме си разменяли погледи. Една вечер, когато стоях до входа на палатката, тя излезе да донесе наръч дърва от голямата купчина, струпана наблизко. Прегърнах я и я целунах, а тя обви ръце около врата ми и отговори на моите целувки. Разбрах, че и тя ме обича. Как мислиш — попита Росомахата с безпокойство, — дали щеше да постъпи така, ако не ме обичаше?

— Не, мисля, че нямаше да го стори.

Лицето му просветна и той продължи:

— Тогава имах само дванайсет коня, но ги пратих всичките на баща ѝ и помолих да му предадат, че искам да се ожения за дъщеря му. Той върна конете, като поръчал да ми кажат: „Дъщеря ми няма да се ожени за бедняк!“ Потеглих с боен отряд на поход срещу племето кроу и докарах в къщи осем чудесни коня. После купих други и ми се събраха общо трийсет и два. Неотдавна пратих приятел с тези коне в лагера на гро-вантрите — да поиска още веднъж да ми дадат девойката, която обичам. Той скоро се върна и доведе обратно конете. Ето какво рекъл нейният баща: „Дъщеря ми никога не ще се омъжи за Росомахата, тъй като пиеганите убиха сина ми и брат ми.“

Нямаше какво да му кажа. Той ме погледна плахо два-три пъти и накрая промълви:

— Гро-вантрите сега са край Мисури, недалеч от устието на ей тази мъничка река (Джудит). Намислил съм да открадна девойката от племето ѝ. Ще дойдеш ли с мен?

— Да — бързо отвърнах аз, — ще дойда с теб, но защо каниш мен? Защо не вземеш със себе си някой от Носещите гарвана, ти нали се числиш към тяхната племенна група?

— Защото — разсмя се Росомахата някак пресилено — може би няма да успея да отвлека девойката. Тя може дори да откаже да ме последва, а тогава приятелите ми ще разкажат за това и хората непрестанно ще ми се присмиват. Пък ти, ако ме сполети неуспех, никога не ще изпуснеш нито дума.

Една вечер по здрач ние тихичко напуснахме лагера. Никой освен Дорестия кон, дори и жена му, не знаеше за нашето заминаване. Тя, разбира се, щеше да се разтревожи от отсъствието на брат си, но Дорестия кон щеше да ѝ каже, че младежът е отишъл с мен за ден-два до Форт Бентън. Ала как се разсмя Дорестия кон, когато му казах къде и с каква цел отиваме!

— Ха-ха-ха! Чудесно! Един новак, който е тук само от три месеца, се готви да помогне на индианец да си открадне невеста!

— А кога престават да смятат някого за новак? — попитах аз.

— Когато знае всичко и престане да задава глупави въпроси. Колкото до теб, според мен ще престанат да те наричат „новак“, да речем, след пет години. На повечето им трябва петнайсет години за „аклиматизация“, както се казва по вашему. Но шегата настрана, млади човече, ти се нагърбваш с много сериозна работа. Внимавай да не те сполети беда. Стой винаги по-близичко до коня си и помни, че е по-добре да избягаш, отколкото да се биеш. Ако следваш това правило, ще живееш по-дълго.

Както споменах, излязохме от лагера по здрач, тъй като в онези години денем беше опасно да се движим из обширната прерия само двамина. Твърде много бойни отряди на различни племена бродеха из прерията на лов за слава и богатство, като скалпираха и ограбваха непредпазливите пътешественици. Напуснахме долината на река Джудит и се насочихме през равнината на изток. След като изминахме достатъчно дълго разстояние, за да можем да заобиколим дълбоките долове, които водеха към речната долина, ние променихме посоката и запрепускахме успоредно на реката. Росомахата водеше пъргаво, но кротко пъстро конче, натоварено със завивки и голям вързоп, загънат в чудесна бизонска кожа и превързан с няколко ремъка. Росомахата бе изнесъл през нощта товара си и го бе скрил в храстите. Грееше великолепна пълна луна и ние можехме да се движим бързо — в тръс или галоп. Но едва бяхме изминали няколко мили от лагера, когато чухме рев на бизони. Беше любовният им период и мъжките надаваха

непрестанно, ниско, монотонно мучене или рев, нападаха се и мереха сили ту в една, ту в друга група на огромните стада. На няколко пъти през онази нощ минахме близо до такива групи. Изплашените животни побягваха под меката лунна светлина и твърдата земя тътнеше под копитата им. Шумът на техния бяг ечеше дълго след като се изгубеха от погледа ни. Сякаш всички вълци от околността бяха излезли същата нощ от бърлогите си: тъжният им вой се чуваше отвсякъде. Унило, тържествено виене, така различно от бодрия лаещ фалцет на койотите.

Росомахата все препускаше, ръгайки коня, и не се обръщаше назад. Следвах го отблизо и не продумвах, макар да смятах, че е опасно да се язди толкова бързо из прерията, осеяна с дупки на язовци и други гризачи. Когато най-сетне просветля, се оказа, че сме пред високи, обрасли с борове хълмове и гребени, на две-три мили от долината на река Джудит. Росомахата спря и се огледа, вирайки се в далечината, все още обвита в предутринна мъгла.

— Както изглежда — рече той, — засега няма от какво да се боим. Бизоните и прерийните бегачи (антилопите) спокойно си пасат. Ала това не е безспорен признак, че наблизо няма неприятел. Може би точно в този момент някой седи сред клоните на боровете ей там по онези хълмове и ни наблюдава. Да вървим по-скоро към реката — трябва да напоим конете, а после ще се скрием сред дърветата в долината.

Разседлахме конете в една горичка от тополи и върби и ги поведохме на водопой. По мократа пясъчна ивица, там, където доближихме реката, личаха многобройни човешки следи, те изглеждаха така пресни както нашите. Тези следи ни накараха да се стреснем. Огледахме се с безпокойство, държейки пушките готови, за да можем веднага да се прицелим. На отвъдната страна на реката нямаше гора, а през горичката на нашия бряг бяхме току-що преминали. Ясно беше, че тези, които са оставили следите, не се намират в непосредствена близост до нас.

— Това са крии или пък са хора отвъд планините — забеляза Росомахата, като разгледа следите. — Кой от тях са — не е важно, защото и едните, и другите са наши врагове. Трябва да бъдем нащрек и непрекъснато да следим какво става около нас, те могат да се окажат наблизо.

Пихме до насита и пак се върнахме в горичката, където вързахме конете си така, че да могат да попасат трева и див грах, израсъл буйно под дърветата.

— Откъде знаеш — попитах аз, — че следите, които видяхме, не са оставени от кроу, сиукси или от някое друго прерийно племе?

— Нали забеляза — отвърна Росомахата, — че следите са широки, закръглени, виждаха се дори отпечатьци от пръстите. Това е, защото тези хора са били обути в мокасини с меки ходила. Техните мокасини са направени от щавена еленова или бизонска кожа. Такива обувки носят само тези племена. Всички прерийни обитатели имат мокасини с твърда подметка от нещавена кожа.

Преди да открием следите по пясъка, аз изпитвах силен глад, но сега така усърдно се вглеждах във всичко наоколо и се заслушах дали не иде някой враг, че не мислех за нищо друго. Как съжалявах, задето не останах в лагера и не оставих младия индианец сам да краде девойката си.

— Ще обиколя горичката и ще огледам местността — рече Росомахата, — а после ще похапнем.

Зачудих се какво ще ядем, като знаех отлично, че няма да посмеем нито да убием дивеч, нито да запалим огън, дори да разполагахме с месо. Но си замълчах и докато чаках Росомахата, отново оседлах коня си — помнех съвета на своя приятел — да бъда близо до коня. Росомахата скоро се върна.

— Бойният отряд е минал през тази горичка — каза той — и се е отдалечил надолу по реката. След около две нощи той ще се опита да открадне конете на гро-вантрите. Е, хайде да ядем!

Той развърза вързоп, загънат в бизонската кожа, и извади от него много неща: червено и синьо сукно за две рокли — платът беше английски и се продаваше по десетина долара ярдът, — имаше още и мънистени огърлици, месингови пръстени, копринени кърпи за нос, тъмнооранжева боя, игли, конци, обеци — неща, които индианците толкова обичат.

— За нея — добави той, като сложи внимателно настрана тези неща и извади храната: корав хляб, захар, сушено месо и връзка сушени ябълки. — Взех ги от сестрата — продължи той, — знаех си, че навярно не ще можем да стреляме по дивеч или да палим огън.

Денят се точеше едва-едва. Поспахме на смени, по-точно спа само Росомахата. Аз почти не задряхах, тъй като през цялото време очаквах да ни връхлети бойният отряд. Нали тогава бях още новак в тези работи, пък и младият индианец също. След като си утолихме жаждата, трябваше да се упътим към билото на някой хълм и да останем там целия ден. Отвисоко щяхме да забележим навреме приближаващия се неприятел и бързоногите ни коне лесно щяха да ни отведат извън границите на опасността. Само щастливата случайност ни е помогнала да не ни забележат, когато сме навлизали в долината и в тополовата горичка — бойният отряд би могъл да ни обкръжи, а оттам би било трудно, дори невъзможно да се измъкнем.

Росомахата до този момент нямаше определен план за отвличането на девойката. Спомена ми веднъж-дваж, че ще се промъкне незабелязано до палатката ѝ в лагера през нощта, но това, разбира се, беше рисковано начинание. И да успееш да се добере до палатката, без да го вземат за враг, дошъл да краде коне, той можеше да събуди някоя и друга жена и тогава щеше да се вдигне страшна врява. От друга страна, ако опитах да се яви в лагера като гост, старецът Бича глава, бащата на момичето, несъмнено щеше да отгатне истинската цел на посещението и щеше зорко да следи дъщеря си. Направеното от нас откритие, че надолу по реката, към лагера на гро-вантрите, се придвижва боен отряд, предоставяше на Росомахата лесен изход.

— Знаех, че моят дух покровител няма да ме остави без помощта си — разсмя се той щастливо същия следобед, — и виждаш ли, пътят, по който ще тръгнем, сега е ясен. Смело ще влезем в лагера и ще се упътим към палатката на великия вожд Трите мечки. Ще река, че нашият вожд ме е изпратил да го предупредя за приближаващия към тях боен отряд. Ще му кажа, че с теб сме видели следите на отряда по речния пясък. Тогава гро-вантрите ще почнат да охраняват конете си, ще устроят на неприятеля засада. Ще има голямо сражение, суматоха. Всички мъже ще се хвърлят в бой и ще настъпи моят час. Ще извикам Пикс-ах-ки, ще яхнем конете и ще избягаме.

Втората нощ също препускахме бързо и на разсъмване съзряхме широка тъмна ивица, която прорязваше равнината — там течеше Мисури. Предишната вечер бяхме преминали Джудит и сега се придвижвахме по една широка пътека, набраздена дълбоко от шейните

и коловете за палатки на многобройните пиегани и гро-вантри, скитащи между голямата река и планините южно от нея.

Слънцето беше още ниско над хоризонта, когато най-последоближихме обградена с борове долина и видяхме, долу широката и дълга низина при устието на Джудит. Триста, а може би и повече палатки на гро-вантри се белееха сред тъмния листак на една тополова горичка. Стотици коне пасяха в долината, обрасла с храсти. Тук-таме препускаха в галоп конници, подкарали стадата на водопой, или преследваха коне, необходими за поредния лов. Макар да бяхме още на около две мили от лагера, до ушите ни вече достигаше неясна глъчка, викове, детски смях, пеене и биене на барабани.

— Е — възкликна Росомахата, — ето ти го и лагера! Сега ще започне голямата лъжа! — А после добави с по-сериозен тон: — Смили се, велико Слънце! Смили се, подводен дух, мое видение^[2]! Помогни ми да получа това, което съм дошъл да търся тук.

Да, младежът беше влюбен. Амур измъчва сърцата на червенокожите също както и на белите. И — да ви доверя ли — любовта на червенокожите обикновено е по-силна, по-искрена.

Влязохме в лагера, съпроводени от недоумяващи погледи. Показаха ни палатката на вожда. Слязохме пред входа от конете, някакъв момък ги пое от нас и ние влязохме. В палатката имаше трима-четирима гости, които с удоволствие си хапваха в този ранен час и пушеха. Вождът с жест ни покани да седнем на почетното място — неговото ложе в дъното на палатката. Той беше як едър мъж, типичен представител на гро-вантрите (големите кореми).

Лулата се предаваше по кръга и ние също всмукнахме няколко пъти. Един от гостите разказваше нещо. Когато свърши, вождът се обърна към нас и ни попита съвсем правилно на езика на черноногите откъде идем. По онова време почти всички по-възрастни гро-вантри говореха свободно езика на черноногите, докато черноногите никак не умееха да говорят техния език. Той е доста труден за всеки, който не се е родил и израсъл сред тях.

— Идваме — отвърна Росомахата — от Жълтата река (Джудит), от местността над устието на Уорм Спринг. Моят вожд Голямото езеро ти изпраща този подарък — (при тези думи Росомахата измъкна и му подаде дълъг сплит тютюн) и те моли да пушиш с него като с приятел.

— Така — рече Трите мечки с усмивка и остави настрана тютюна. — Голямото езеро е мой добър приятел. Ние ще пушим с него.

— Моят вожд ми поръча да ти предам, че трябва да пазиш зорко конете си, защото наши ловци откриха следи на боен отряд, който се движи към вас. Ние двамата — този бял, мой приятел, и аз — също попаднахме на следите им. Видяхме ги вчера сутринта горе на реката. Те са двайсет или дори трийсет души пешаци. Може би още тази нощ или по-вероятно идната ще нападнат вашето стадо.

Старият вожд зададе много въпроси: от кое племе може да бъде този отряд, къде точно сме видели следите и прочее. Росомахата отговаряше на всичко колкото може по-убедително. После ни поднесоха варено месо, тлъстина от сушен бизонски гръб и пемикан^[3], и ние закусихме. Докато се хранехме, вождът разговаряше с другите гости. Скоро те си отидоха — навярно да съобщят и на другите тази новина и да подготвят засада на очакваните нападатели. Трите мечки ни заяви, че неговата палатка е и наша, и че конете ни ще бъдат нахранени. Внесоха до входа седлата и юздите ни. Пропуснах да спомена, че Росомахата скри скъпоценния си вързоп далеч от лагера, по пътя ни, още щом съмна.

След закуската пак пушихме, а вождът ни задаваше разни въпроси за пиеганите. После Росомахата и аз се разходихме из лагера и слязохме до брега на реката. По пътя той ми показва палатката на бъдещия си тъст. Старецът Бича глава бе жрец и жилището му отвън бе украсено със символите на чудодейната сила, озарила го в сънищата: с черна боя бяха изобразени две грамадни мечки гризли, а под тях имаше кръгли червени луни. Поседяхме до реката, погледахме как плуват в нея момчета и младежи. Забелязах обаче, че спътникът ми наблюдава жените, които непрекъснато идваха да наливат вода. Явно, че тази, която копнееше да види, не се появи, и след известно време тръгнахме обратно към палатката на вожда. Току зад нея две жени умъртвяваха пълничко три-четиримесечно кученце.

— Защо убиват кучето? — попитах аз.

— Пфу — отвърна Росомахата с гримаса на отвращение, — за да ни нагостят.

— Да ни нагостят ли! — повторих аз изумен. — Искаш да кажеш, че ще сготвят за обед това куче? И си мислят, че ще го ядем?

— Да, гро-вантрите ядат кучета. Те смятат, че кучешкото месо е по-хубаво от бизонското и от всяко друго. Да, те ще ни сготвят кучешко задушено и ще ни го поднесат в грамадни паници, ще трябва да го ядем, иначе ще останат недоволни.

— Няма да го ям — извиках аз, — не, за нищо на света няма да хапна от него!

— Ами, длъжен си. Ще трябва да го ядеш, ако не искаш приятелите ни да станат наши врагове и може би — добави той с тъга, — да ме лишиш от възможността да получа онова, за което съм дошъл.

Настъпи моментът, в който ни поднесоха кучешкото месо. То изглеждаше много бяло и право да си кажа, миризмата му съвсем не беше неприятна. Но то си оставаше кучешко месо. Нито веднъж в живота си не съм изпитвал от каквото и да било такъв ужас, както пред необходимостта да вкуся от това месо. Разбих обаче, че трябва да го сторя. Взех едно ребърце, решително стиснах зъби и отхапах месото, замигах и загълтах често-често, да не би да се върне обратно. И то остана в стомаха. Насилих се да го задържа, макар че по едно време не знаех кое ще победи — гаденето или волята ми. Така успях да изям късче от поднесеното ми месо, вземайки си охотно от пемикана с плодове, който служеше за гарнитура. Изпитах облекчение, когато обедът свърши. Голямо облекчение. Минаха много часове, преди стомахът ми да се оправи.

Предполагаше се, че неприятелят може да се появи същата нощ. Затова веднага щом мръкна, почти всички мъже в лагера взеха оръжието си и се промъкнаха през храсталака към подножието на хълмовете, разстлани във верига нагоре и надолу край реката, както и зад мястото, където пасяха стадата на нашите домакини. Росомахата и аз пригответх и оседлахме конете си. Той каза на вождата, че ако започне сражение, той, Росомахата, и аз ще възседнем конете и ще се присъединим към хората му. Рано вечерта моят приятел изчезна някъде. Аз поседях към час и нещо и тъй като той не се връщаше, легнах на ложето, завих се с едно одеяло и скоро потънах в здрав сън. Събудих се чак на сутринта. Росомахата тъкмо ставаше. След като закусихме, излязохме да се поразходим. Той ми каза, че миналата вечер успял да прошепне няколко думи на Пикс-ах-ки, когато излязла за дърва, и че тя била съгласна да избяга с него, щом настъпи моментът. Росомахата беше в чудесно настроение и докато се разхождахме край

брега на реката, не се сдържа и запя бойните песни, които черноногите пеят, когато са щастливи.

Към пладне се върнахме в палатката. Освен другите посетители там дойде и един висок, здраво сложен мъж със зло лице. Росомахата ме побутна с лакът, когато новодошлият седна срещу нас и мрачно ни погледна. Разбрах, че това е Бичата глава. Гъстата му, дълга коса беше събрана на главата като пирамида. Известно време той разговаря за нещо с Трите мечки и останалите гости, а после за мое учудване им заговори на езика на черноногите, като каза нещо по наш адрес с неприкрита омраза в тона.

— Всички тези приказки за приближаването на бойния отряд — рече той — са чиста лъжа. Представете си: Голямото езеро ги пратил да ни кажат, че хората му са видели следите на отряда. Аз, разбира се, зная, че пиеганите са страхливци, но когато са много, те навярно биха тръгнали по следите и нападнали врага. Не, те не са видели никакви следи и никаква вест не са ви предали. Аз обаче съм сигурен в друго — че врагът е пристигнал и че той вече е в нашия лагер, дошъл е не за нашите коне, а за нашите жени. Миналата нощ много сглупих. Отидох да дебна конекрадците, чаках до сутринта, но никой не се появи. Тази нощ ще си остана в палатката, ще дебна похитителите на жени и пушката ми ще бъде заредена. Съветвам всички вас да постъпите като мен.

Щом свърши речта си, той стана и с едри крачки излезе от палатката, мърморейки нещо, навярно проклетия към всички пиегани и по-специално към един от тях. Старецът Трите мечки, усмихнат сурово, го изпрати с поглед и рече на Росомахата:

— Не обръщай внимание на неговите думи. Той е стар и не може да забрави, че хората от твоето племе са убили сина му и брат му. Други от нас — той дълбоко въздъхна, — други също са изгубили братя и синове във войната с вашето племе, но ние все пак сключихме траен мир. Било каквото било. Няма да върнем мъртвите, а живите ще живеят по-дълго и по-щастливо сега, след края на враждата и на взаимните грабежи.

— Ти говориш истината — забеляза Росомахата. — Мирът между нашите племена е хубаво нещо. Не искам да помня думите на стареца. Забрави ги и ти и си пази конете, тъй като тази нощ неприятелят непременно ще се появи.

По здрач отново оседлахме конете и ги вързахме късо за палатката. Росомахата оседла пъстрото си конче и скъси стремената. Своя кон възнамеряваше да язди без седло. Каза ми, че Пикс-ах-ки цял ден била под охраната на жените на баща си — жени от племето гро-вантри. Старецът не я поверявал на майка й, която бе от племето на пиеганите, и не пускал Пикс-ах-ки за дърва и вода. Аз пак си легнах рано, а спътникът ми както обикновено излезе. Ала този път нямах възможност да спя спокойно до сутринта. Събудиха ме пушечни изстрели в прерията и суматоха в лагера: мъже крещяха и тичаха към мястото на сражението, жените се викаха една друга, възбудено се съветваха, деца плачеха и пищяха. Втурнах се към нашите коне — там, където ги бяхме завързали, — като грабнах пушките, моята и тази на Росомахата. Той имаше отлична пушка „Хокинс“, подарък от Дорестия кон. Тя се зареждаше с големи куршуми (32 от тях тежаха един фунт). По-късно научих, че старецът Бича глава бил един от първите, изтичали да спасяват конете си, когато започнала стрелбата. Веднага щом напуснал палатката, Росомахата, който лежал недалеч в храстите, изтичал и извикал любимата си. Тя излязла, а след нея и майка й с няколко торбички. След миг дойдоха при мен. И двете плачеха. Росомахата и аз отвързахме конете.

— По-бързо — извика той, — по-бързо!

После нежно прегърна плачещата в обятията на майка си девойка, вдигна я, сложи я на седлото и й подаде юздите.

— Слушай — говореше майката с плач, — бъди добър с нея! Призовавам Слънцето да постъпи с тебе така, както ти се държиш с нея.

— Обичам я и ще бъда добър — отвърна Росомахата. После, като се обърна към нас, добави: — След мен, бързо!

Понесохме се из прерията към пътеката, по която бяхме навлезли в речната долина, право към мястото на сражението, разгоряло се в подножието на хълма. Чувахме изстрели и виковете, виждахме огнените езичета, които излизаха от цевите на пушките. Не очаквах такъв обрат. Отново съжалих, че взех участие в този поход за отвличане на девойка. Не исках да вървя натам, където свистяха куршуми, не ме интересуваше това сражение. Но Росомахата препускаше напред, любимата му девойка го следваше неотлъчно и на мен не ми оставаше нищо друго, освен и аз да ги следвам.

Когато наближихме мястото на боя, другарят ми почна да вика:

— Къде са враговете? Да ги избием до крак! Къде са? Къде са се скрили?

Разбирах защо вика той. Не искаше гро-вантрите да ни сметнат за участници в нападението. Ами ако попаднем на някой от нападателите?

Стрелбата и виковете престанаха. Пред нас всичко беше тихо, но ние знаехме, че там, сред осветения от луната храсталак, са залегнали и двете сражаващи се страни: едните се опитваха да се потулят незабавно, а другите — да ги открият, без да се излагат на твърде голям риск. До подножието на хълма ни оставаха само стотина ярда и аз вече си мислех, че сме отминали опасността, когато изведнъж точно пред Росомахата някой стреля с кремъклийка. Конят на Росомахата падна заедно с ездача си. Конете ни изведнъж спряха. Девојката изпищя и извика:

— Те го убиха! Помогнете, бели човече, те го убиха!

Но преди още да слезем от конете, видяхме Росомахата да се измъква изпод падналото животно, да скача на крака и да стреля към човека, когото храсталакът скриваше от нас.

Чу се глух стон и шумолене. Росомахата с един скок се озова сред храстите и нанесе на нападателя три-четири силни удара с цевта на пушката. После се наведе и вдигна пушката, с която бяха стреляли по него.

— Открих едного — извика той със смях, изтича до мен и завърза стара кремъклийка за лъка на седлото ми. — Нека стои при теб — добави приятелят ми, — докато се измъкнем от долината.

Тъкмо се канех да му кажа, че е глупаво да се бавим заради някаква стара кремъклийка, когато край нас изникна като изпод земята старецът Бича глава. Изригвайки поток ругатни, той хвана за юздите коня на Пикс-ах-ки и се опита да свали девојката от седлото. Тя изпищя и здраво се хвана за седлото. Росомахата се хвърли върху стареца, тръшна го на земята, изтръгна от ръцете му пушката и я запрати далече встрани. После скочи леко зад Пикс-ах-ки, притисна с пети хълбоците на животното и ние отново се понесохме напред. Разгневеният баща хукна след нас и завика — навярно искаше да му се притекат на помощ и да ни заловят.

Видяхме как към него се приближиха няколко души от племето на гро-вантрите, ала те като че ли не бързаха и не понечиха да ни преследват. Несъмнено бяха разбрали какво става и не пожелаха да се месят в спор за жена — смятаха го под своето достойнство. Препуснахме с пълна сила, изкачвайки дългия, стръмен склон на хълма, и скоро престанахме да чуваме жалбите на стареца.

Обратният път до лагера на пиеганите ни отне четири нощи. Росомахата понякога яздеше зад мен, а през останалото време — зад девойката. Прибрахме и скъпоценния вързоп, скрит на идване. Приятно бе да видиш как девойката се зарадва, когато на утрото развърза вързоп и видя подаръците си. Още същия ден, докато почивахме, тя си уши рокля от червеното сукно и мога да кажа без преувеличение, че стана много хубава, когато се премени с роклята и огърлиците, пръстените и обещите. Тя и без това си беше хубава, а по-късно се убедих, че и душевната ѝ красота не отстъпва на физическата. Пикс-ах-ки стана вярна и любяща жена на Росомахата.

Боейки се от преследване, ние се върнахме по обиколен път, като избирахме по възможност най-глухите пътеки. Щом пристигнахме в лагера, научихме, че старецът Бича глава ни е изпреварил с два дена. Сега обаче никак не приличаше на предишния високомерен и злобен старец, какъвто се показва у дома си. Просто пълзеше пред Росомахата, превъзнасяше красотата и добродетелите на дъщеря си и се вайкаше колко е беден. Росомахата му даде десет коня и кремъклийката, отнета от индианеца, убит през нощта на бягството ни от лагера на гро-вантрите. Бичата глава ни разказа, че отрядът, който ги нападнал, бил от племето кри и че гро-вантрите убили седем неприятели. Отрядът не успял да открадне нито един кон, така неочаквана била за него атаката на гро-вантрите.

Повече не участвувах в поход за отвличане на девойка, но в дните на младостта си, прекарани в прериите, извърших, както ми се струва, доста други, не по-малко глупави постъпки.

[1] Гро-вантри или атсина е индианско племе, живяло на запад от черноногите, на плато, близо до Скалистите планини. През описваното от Шулц време културата на атсина и другите племена, обитаващи платото, имала много общи черти с културата на индианците от прериите. — Б.пр. ↑

[2] В религиозните представи на прерийните индианци голяма роля е играл култът към духовете покровители, които се явявали насън в образа на различни животни. — Б.пр. ↑

[3] Вид консервирана храна на индианците в Северна Америка: твърда паста от сушено на слънце и счукано на прах месо от елен или бизон, смесено с топена мазнина. Понякога към ястието добавяли и ситно стрити диви плодове. — Б.пр. ↑

ТРЕТА ГЛАВА

ТРАГЕДИЯТА КРАЙ РЕКА МАРАЙЪС

Както беше уговорено, аз се присъединих към Бери в края на август и се приготвих да го съпровождам през зимната му търговска експедиция. Той ми предложи дял в своето начинание, но аз не се чувствувах готов да приема това предложение. Исках да запазя няколко месеца абсолютна свобода и независимост, за да напускам форта и да се връщам, когато поискам, да ходя на лов, да скитам с индианците и да изучавам начина им на живот.

Потеглихме от Форт Бентън в първите дни на септември с волски обоз, който едва се влачеше, когато изкачвахме хълма след речната долина, и се движеше малко по-бързо по кафявата, вече изсъхнала прерия. Говедата винаги вървят бавно, а сега трябваше да се справят и с тежък товар.

Чудех се как се помества такъв голям товар в тези старинни „прерийни кораби“. Обозът на Бери се състоеше от четири впряга с по осем двойки говеда във всеки. Те теглеха дванайсет фургона, натоварени с петдесет хиляди фунта храна, спирт, уиски и стоки. В обоза имаше четирима говедари, нощен пастир, който бе задължен да кара след нас „резервите“ — запасни говеда и няколко коня за езда, — готвач, трима души за построяването на дървени жилища — те помагаха и в търговията, — Бери, жена му и аз. Не бяхме достатъчно много, за да се движим из прерията без риск, затова пък имяхме добро въоръжение, а към един от фургоните-ремаркета беше завързано оръдие с шестфунтови снаряди. Смяташе се, че самият вид на оръдието или тътенът на изстрела му е достатъчен да ужаси който и да е враг.

Отивахме към едно място на река Марайъс, приблизително на четирийсет и пет мили северно от Форт Бентън. Между тази река и Мисури, както и на север от Марайъс, до хълмовете Суийтграс и отвъд тях, цялата местност беше просто потъмняла от бизони. Пътувахме към Марайъс още и затова, че тя беше любимата река на черноногите,

които строяха там зимните си лагери. Обширната ѝ плитка долина бе обрасла с гори, а под прикритието на тополовите горички палатките на индианците бяха добре защитени от връхлитащите понякога от север снежни бури. Тук имаше в изобилие топливо и растеше отлична трева за конете. В долината на Марайъс и в околните долове се въдеха много елени, уапители и диви овце, а кожите на тези животни винаги се търсеха. Лятното облекло и обувките на племето се правеха най-вече от еленова кожа.

Септември в прерията! По тези места септември е най-хубавият месец на годината. Нощите в прерията са хладни, с чести слани. Но през деня е топло, чистият въздух е така свеж, така ободрява, та ти се струва, че никога няма да му се наситиш! Величественият и прекрасен простор на прериите, който се разкрива там, и планините, въздигащи се от вси страни, никога не омръзват. На запад тъмнеят Скалистите планини. Острите им върхове ярко се открояват на бледосиньото небе. На север се съзират трите хълма Суийтграс, на изток смътно се очертават планините Беърс По, на юг, отвъд Мисури, ясно де виждат обраслите с борове планини Хайуд. А между тези планини, около тях и зад тях, се разстила кафявата безмълвна прерия, осеяна със своеобразни хълмове с плоски била, дълбоко прорязана от речните долини и многобройните, достигащи до тях падинки.

Някои хора обичат гората и гъсталаците, където блестят самотни езера и бавно текат тихи тъмноводни реки. И наистина те си имат своето очарование. Само че не за мен. Аз предпочитам безграничната прерия с далечните ѝ планини и усамотени хълмове, с нейните каньони от фантастични скали, с прелестните ѝ долини, които те зоват под покрива на сенчестите горички край бреговете на бистрите реки. В гората погледът прониква само на няколко ярда или малко повече. Но в прерията... Често се изкачвах на върха на някой хълм и с часове оставах там, загледан в безбрежните пространства, които се разстилаха пред мен далеч, далеч до хоризонта на равнината по всички посоки освен на запад, където равнинността на прерията изведнъж се нарушава от издигащите се в дъното Скалисти планини. Колко приятно беше да наблюдаваш оттук бизоните, антилопите и вълците, пръснати из прерията! Те се хранеха, почиваха, играеха, скитаха. Несъмнено тук те бяха толкова много, колкото са били преди столетия. И никой от нас не предполагаше, че тъй скоро ще изчезнат.

Изгубихме почти три дни, за да изминем четирийсет и петте мили до целта на пътешествието. По пътя не срещнахме нито индианци, нито дори признаци, че са някъде наблизо. Бизоните и антилопите спокойно пасяха наоколо. Когато ги доближихме, те побягваха настрана и се спираха, след което пак захрупкваха ниската, но сочна прерийна трева. На втория ден привечер построихме лагер на брега на един поток в подножието на Гус Бил — хълм със странна форма недалеч от река Марайъс. Фургоните разположихме както обикновено така, че да образуват нещо като корал^[1], а в средата издигнахме чудесната си нова палатка от шестнайсет кожи. В нея спяхме Бери, жена му, двама души от обоза и аз. Останалите нощуваха във фургоните върху стоките. Хапнахме добре на вечеря и си легнахме рано. Нощта беше много тъмна. Малко след полунощ се събудих от някакъв тежък тропот в корала. Нещо се блъсна силно в един фургон встрани от нашата палатка, после в друг отсреща. Хората във фургоните почнаха да се викат един друг, чудеха се какво се е случило. Бери заповяда на всички в палатката да вземат пушките си и да се съберат край фургоните. Но още преди да успеем да се измъкнем от завивките, нещо се блъсна в нашата палатка и тя се събори. Прътите се строшиха с трясък, а кожите, които покриваха палатката, се понесоха из корала като живи. В пълната тъмнина едва различавахме палатката — тя се въртеше в бесен танц с чудновати стъпки. Настъпи суматоха.

Мисис Бери пицеше, мъжете си подвикваха нещо, после всички заедно се скриха под фургоните. Някой гръмна по въртящите се кожи. Бери, който лежеше до мен, също гръмна. Тогава всички почнахме да стреляме. Гърмежите трещяха от всички страни на корала. Цяла минута може би палатката се въртя като вихър и летеше от единия край на корала до другия все по-бясно. После се спря и рухна на земята в безформена купчина. Изпод кожите се чува дълбоки, хрипливи въздишки, после всичко стихна. Бери и аз се измъкнахме изпод фургона. Внимателно се приближихме към смътно белеещата се купчина и запалихме кибрит. Какво беше учудването ни, когато видяхме грамаден убит бизон, омотан здравата в оръфаните и разпокъсани кожи от палатката. Не можехме да разберем как и защо този стар салец е попаднал в корала и как не стъпка никой от нас. Бери и жена му спяха в дъното на палатката и бизонът в бесния си бяг ги бе прескочил, без дори да засегне с копитата си постелята им.

На другия ден към пладне достигнахме река Марайъс и разположихме лагера си на един горист нос. Следобед хората ни почнаха да сечат дървета за строеж на жилища, а Бери и аз възседнахме конете и тръгнахме нагоре по реката на лов. Имахме предостатъчно месо — тлъсти ребра от женски бизон, — но решихме, че за разнообразие няма да е зле да убием някой елен или уапители.

Същия ден, като ловувахме, доближихме онова място, където покъсно стана, „битката на Бейкър“. Така се нарича събитието, а самото място — „бойното поле на Бейкър“. Но тук не бе станала никаква битка, тук бе извършено чудовищно избиване на хора. Ето как се бе случило това. Черноногите пиегани устроили засада на златотърсачи, завръщащи се във Форт Бентън. Убили едного на име Малкълм Кларк, стар служител в Американската компания за търговия с кожи, който живеел с жена си индианка и децата си недалеч от вододела на Бърд Тейл. Впрочем този Кларк бил жесток и невъздържан. В изблик на гняв той жестоко набил един млад пиеган, който живеел при него и му пасял конете. Индианците смятат побоя за голям позор и си отмъщават жестоко, когато най-малко очакват. Такава съдба сполетяла и Кларк. Младият индианец склонил минаващия наблизо боен отряд да му помогне и убил Кларк. Военното министерство решило, че е дошло време да се спрат грабежите и насилията, и наредило на полковник Бейкър, чиято част се намирала във Форт Шоу, да открие племето на Черната невестулка и накаже индианците. На 23 януари 1870 година по светло войниците достигнали стръмнината, под която лежала обраслата с гора долина на река Марайъс.

Сред дърветата се намирали осемдесет палатки на пиегани, но това не бил кланът на Черната невестулка. Вожд на тази племенна група бил Мечата глава и повече от хората му били приятелски настроени към белите. Полковник Бейкър обаче не знаел това.

Той едва чуто произнесъл на войниците си кратка реч, в която ги призовал да запазят хладнокръвие, здравата да се бият и да не щадят врага. После изкомандувал: „Огън!“ Разиграла се страшна сцена. Малко преди битката мнозина индианци от лагера тръгнали към хълмовете Суийтграс на голям лов за бизони. Ето защо освен вождата Мечата глава и неколцина старци нямало кой да отговори на изстрелите на войниците. Първият залп бил отправен към долната част на палатките. Паднали убити и били ранени много от спящите.

Останалите хукнали вън от палатките — мъже, деца, жени, повечето с бебета на ръце — и веднага били покосени. Мечата глава размахвал бясно една хартия, която удостоверявала, че той е напълно достоен човек и че се отнася приятелски към белите, и се затичал към стръмнината, където била командата. Викал на войниците да прекратят стрелбата, молел ги да пощадят жените и децата. Вождът паднал, пронизан от няколко куршума. От четиристотинте души, които се намирали по това време в лагера, оцелели само неколцина. Когато всичко свършило, когато доубили последните ранени жени и деца, войниците натрупали на купчини върху съборените палатки телата на убитите, покъщнината и съчките и ги подпалили.

Бях на същото място няколко години по-късно. Във високата трева и сред храстите се белееха вече оглозганите от вълци и лисици черепи и кости на безмилостно избитите хора. „Как са могли да извършат това? — питах се аз. — Що за хора са били тези войници, които така хладнокръвно са избили беззащитните жени и невинните деца?“ За тяхно оправдание не може дори да се каже, че са били пияни. Не е бил пиян и командувачият ги офицер, не ги е заплашвала никаква опасност. Прицелвайки се хладнокръвно, съзнателно и спокойно, те избили своите жертви, доубили ранените, а после подпалили телата на нещастниците. Но аз няма да говоря повече. Помислете за всичко това сами и се опитайте да намерите подходящото име за хората, извършили тази касапница^[2].

По време на пътешествието нагоре по реката ние видяхме много млади мъжки и женски елени, група уаптити — самки и млади мъжки, — но нито веднъж не срещнахме самци от тези видове. На връщане, преди залез-слънце, самците елени почнаха да се отправят от доловете и долчинките към реката. Убихме един едър, тлъст елен. Мисис Бери постави цялата предна четвърт от месото на огнището в палатката. То се пече бавно, в продължение на няколко часа, като трябваше непрекъснато да го върти над огъня. Към единайсет часа домакинята обяви, че месото е готово, и ние не устояхме на изкушението да опитахме печеното, макар добре да си бяхме похапнали по здрач. Еленовото месо бе така вкусно, че много скоро от четвъртината останаха само костите. Не съм виждал по-добър начин за приготвяне на месо: пече се на слаб огън, в палатка, за да няма вятър. Месото се поставя на триножник и докато се пече, от време на време се завърта.

Печеното се приготвя бавно, за няколко часа, но резултатът щедро възнаграждава положените усилия.

Нашите хора бързо отсякоха дървета, донесоха необходимите за строежа греди и издигнаха стените на форта, настлаха покрив от пръти и го покриха с дебел пласт пръст.

Готовата постройка имаше осем стаи, приблизително шестнайсет на шестнайсет стъпки. Една от тях служеше за магазин, а две бяха за живеене. В тях имаше грубо иззидани от камък, измазани с глина, но напълно годни за отопление камини с комини. Останалите помещения служеха за складове на стоки и кожи. В стените на търговското помещение пробихме множество малки отвори, през които можеше да се провери цев на пушка. Задната страна на квадратната сграда се охраняваше от шестдюймовото ни оръдие. Смятахме, че мерките, които сме взели за защита, ще накарат и най-дръзките смелчаци добре да си помислят, преди да се решат да нападнат форта. Но алкохолът, разбира се, беше главният артикул в търговията и дори най-опитните хора трудно можеха да предвидят на какво е способна тълпа пияни индианци.

Едва завършихме форта, и ето че дойдоха пиеганите черноноги, разположиха палатките си в дългата широка долина на около миля подолу от нас. По-голямата част от времето си прекарвах в лагера с един младеж на име Невестулчената опашка и с още един, който имаше странно име — Говори с бизона. Двамата бяха неразделни. Те ме обикнаха и аз — тях. Живееха в нови палатки с хубавичките си млади жени. Веднъж им рекох:

— Толкова сте привързани един към друг, че не разбирам защо не живеете в една и съща палатка. Така ще имате по-малко багаж за прибиране, ще изморявате по-малко коне по време на преходите, ще влагате по-малко труд за събиране на топливо, за издигане и прибиране на палатките.

Говори с бизона се разсмя от сърце.

— Веднага се вижда — отвърна той, — че не си женен. Запомни, приятелю мой — двама мъже могат дълго и мирно да дружат, но две жени — никога. Няма да минат и три дни, и те ще започнат да се карат за нищо и никакво, ще се опитат да намесят в разправиите и мъжете. Ето защо живеем отделено, за да сме в мир с жените си. Сега те се

обичат така, както ние двамата с него. За наше щастие си имаме две палатки, две огнища, две отделни покъщнини и траен мир.

Като помислих, разбрах, че са прави. Познавах две сестри, бели... Впрочем това е друга история. Омъжените жени — нито белите, нито индианките — не могат да водят в мир и дружба общо домакинство.

Наслаждавах се на живота в големия лагер със седемстотин палатки, в които живееха около три хиляди и петстотин души. Научих играта на колело и стрела, както и една друга, в която партньорът крие в едната си ръка малка кост; научих дори песента на играчите — тя се пее вечер край огнището в палатката, когато отгатват в чия ръка е костта. Ходех да гледам танците и участвувах в танца „а-син-ах-песка“ — танц на асинибойните. Имайте предвид, че още не бях навършил двадесет години. Бях още момче, и при това може би поглупаво и по-лекомислено от повечето младежи.

В този танц на асинибойните участвуват само млади, неженени мъже и девойки. По-старите, родителите и роднините бият барабани и пеят песента, която съпровожда този много жив и твърде свободен танц. Жените седят в едната половина на палатката, мъжете — в другата. Започва пеенето, в което участвуват всички. Танцуващите застават един срещу друг, повдигат се на пръсти, после се отпускат на пети, свивайки колене. При това те пристъпват напред, приближават се, после отстъпват, отново се доближават и отново отстъпват, и така много пъти; всички пеят, всички се усмихват, кокетно се гледат в очи. Танцът продължава по няколко часа с чести прекъсвания за почивка, а понякога и за да се похапне и попуши. Но най-интересното настъпва в края на празненството. Редиците на младежите и девойките отново се доближават, изведнъж една от девойките повдига своето покривало или наметка и го хвърля върху своята глава и главата на младежа, когото си е избрала, след което силно го целува. Зрителите избухват в смях, барабаните забиват още по-гръмко, песента става още по-звънка. Редиците отстъпват назад, избраникът има доста смутен вид, всички сядат по местата си. Отплатата за целувката се извършва на следния ден. Ако момичето се харесва много на младежа, той може да му подари един или два коня, но така или иначе е длъжен да направи подарък, макар това да е само медна гривна или мънистена огърлица. Струва ми се, че бях „лесна плячка“ за тези нападателни и може би

користолюбиви девойки, тъй като ми покриваха главата и ме целуваха по-често от другите младежи. А на следното утро три-четири девойки идваха с майките си в търговския ни пункт: на една от тях трябваше да се подарят много ярдове пъстра басма, на друга — червено сукно и мъниста, на трета — одеяло. Те просто ме разоряваха, но когато отново се уреждаха танци, аз пак участвувах в тях.

Танцувах, играех хазартни игри, участвувах в конни надбягвания: с една реч, животът ми в лагера не беше нищо повече от низ безгрижни развлечения. По цели часове прекарвах сред жреци и стари воители, изучавах техните вярвания и обичаи, слушах разкази за богове и предания за битки и лов. Посещавах религиозни церемонии, проявявах интерес към патетичните тиради на жреците към Слънцето, когато се молеха за здраве, дълголетие и щастие на своето племе. Всичко това беше необикновено интересно.

Уви, уви! Защо този живот не може да продължи по-дълго? Защо железниците и гъмжилото преселници наводниха тази чудесна страна и отнеха от стопаните ѝ всичко, заради което заслужава да се живее? Индианците не знаеха нито грижи, нито глад, не изпитваха нужда от нищо. От прозореца си чувам шума на големия град и виждам забързаните, трескави тълпи. Днес е доста студено, но повечето минувачи — и жените, и мъжете — са облечени леко, лицата им са слаби, а в очите им се четат нерадостни мисли. Мнозина от тях нямат топъл подслон срещу бурята, не знаят как да намерят прехрана, макар че са готови да работят с всички сили за осигуряването ѝ. Те са „приковани към колелото на живота“ и нямат друга възможност да се освободят от него освен чрез смъртта. И това се нарича цивилизация!

[1] Корал — оградено място за прибиране на добитък, обикновено с кръгла форма. — Б.пр. ↑

[2] Избиването, извършено от Бейкър на 23 януари 1870 година край река Марайъс, е събитие, за което по онова време знаеха всички. Официалното съобщение твърдеше, че войниците са убили 173 индианци и са взели в плен 100 жени и деца. Няма никакво съмнение, че жителите на нападнатия от полковник Бейкър лагер са били мирни индианци, незамесени в никакви грабежи. — Б.ред. на амер.изд. ↑

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

БОЕН ПОХОД ЗА НАБАВЯНЕ НА КОНЕ

Младежите и девойките на средна възраст от племето на черноногите постоянно организираха бойни походи на групи от по десет-петнайсет души и дори повече. Те се развличаха, като устройваха набези срещу съседните племена, нахлули в обширната област за лов — територия на черноногите. Прогонваха конете им, а ако успееха, донасяха и скалпове^[1]. Завръщането на отряда след успешен поход представляваше внушителна гледка. На няколко мили от лагера участниците в похода обличаха живописните си бойни премени, украсяваха с червена боя лицата си и с орлови пера конете, след което тихо приближаваха билото на хълма, откъдето се виждаше селото. Тук те запяваха бойна песен, подкарваха пред себе си отнетите от врага коне, бясно шибваха своите и стреляйки, се понасяха в галоп от хълма към долината. Дълго преди тяхната поява в лагера закипяваше възбуда. Жените зарязваха работата си и изтичаха да ги посрещнат, а зад тях бавно и спокойно крачеха мъжете. Как прегръщаха жените любимите си хора, върнали се невредими! Отекваха женски гласове, пеещи възхвала за мъжа, сина или брата. „Върна се Лисичата глава! — чуваше се вик. — О, ай! Върна се храбрата Лисича глава и кара пред себе си десет коня от вражето стадо! Храбрата Лисича глава носи и оръжията на убития враг!“

Така всяка жена възхваляваше доблестта на своя близък. Завърналите се воини — уморени, гладни и жадни, но горди от успеха си и доволни, че пак са си в къщи — се пръсваха по своите палатки, където верните жени — майки, съпруги, сестри — бързаха да им приготвят мека постеля, да им донесат прясна вода и наредят празнична трапеза с най-хубавото месо, пемикан и сушени плодове. Жените се чувствуваха щастливи и горди, не ги сдържаше на едно място; час по час някоя от тях излизаше, минаваше между палатките и отново запяваше възхвала за своя близък.

Веднага щом се върнеше някой от отрядите, другите индианци се въодушевяваха от успеха им и за да не бъдат по-долу от тях, образуваха нов отряд и потегляха на поход срещу кроу, асинибойните (племе, живяло на изток от черноногите), криите или някой от племената отвъд Гръбнака на света, както наричат Скалистите планини. Затова не се учудих, когато една сутрин приятелите ми съобщиха, че се готвят за поход срещу асинибойните.

— Ако искаш — рече накрая Говори с бизона, — ти също можеш да дойдеш с нас. Нали помогна на своя другар да открадне девойката си, защо сега да не опиташ да отвлечеш и коне!

— Идвам — отговорих аз, — отдавна мечтая за такова нещо.

Когато разказах на Бери за намерението си, той и жена му енергично се противопоставиха.

— Не бива да рискуваш живота си заради някакви коне — рече Бери.

— Помисли си колко ще скърбят близките ти — каза жена му, — ако се случи нещо с теб.

Но аз бях твърдо решил да вървя и не се разколебах. Не заради стойността на конете или друга възможна придобивка — привличаше ме вълнението, с което пристъпвах към това начинание, съвсем ново за мен. Бяхме трийсет души. Решено бе да ни води Мощните гърди — суров, опитен воин на около четирийсет години. Той имаше вълшебна лула, която, както смятаха, притежавала голяма сила. Вземал я със себе си в много походи и тя винаги донасяла на него и отряда му сполука. Ала въпреки всичко, преди да потеглим в поход, трябваше да поканим един стар жрец на обща молитва в свещената палатка. Той трябваше да се моли за нас всеки ден, докато отсъствуваме. Тази важна мисия възложиха на стареца Самотния упити: магията му беше много силна и години наред се оказваше угодна на Слънцето.

Свещената палатка не бе достатъчно голяма, за да побере всички ни. В нея успя да се вмести само половината от отряда. Аз и двамата ми приятели влязохме с втората група. Отвън свалихме кожените си наметала (или одеяла) и без връхни дрехи се провряхме през ниския вход. Мълчаливо насядахме в кръг. В палатката внасяха нажежени камъни и ги хвърляха в една яма по средата. Самотния упити почна да ги пръска с бизонска опашка, натопена във вода. Обви ни задушлива, гореща пара и Самотния упити запя молитвена песен към Слънцето,

запахме и ние. После старецът дълго и усърдно се моли, призовавайки Слънцето да бъде милостиво към нас, да ни преведе невредими през всички опасности и да ни дари успех в нашето начинание.

След молитвата напълниха вълшебната лула, запалиха я с въглен, който донесоха отвън, и тя тръгна по кръга. Всеки от нас, като изпуснеше дим нагоре и надолу, произнасяше кратка молитва към Слънцето, към Твореца и майката Земя. Когато дойде моят ред, аз също произнесох молитвата, доколкото можах, и то на глас, както всички останали. Никой не се усмихваше. Приятелите ми вярваха, че аз наистина се смятам за индианец като тях, щом говоря, мисля и постъпвам по същия начин. Искях да опозная тези хора, да ги опозная отблизо, и смятах, че единственият път за постигането на тази цел е да поживея известно време като тях. И тъй аз горещо се помолих на Слънцето, мислейки за това, на което ме бяха учили някога далече оттук: „Да няма за теб други богове освен мен.“ Някога вярвах във всичко това и слушах всяка неделя проповедите на презвитерианския свещеник, който ни заплашваше с пламъците на ада и страшния гняв на бога отмъстител. Като чух една такава проповед, аз почнах вечер да се боя да си легна, очаквайки, че щом заспя, ще ме хванат и подложат на гибелни мъки. Но всичко това бе останало в миналото. Сега у мен нямаше нито вяра, нито страх, нито надежда, тъй като бях стигнал до извода, че човек може да каже само едно: „Не зная.“ И охотно се молах на Слънцето, следвайки своя план.

Есента беше вече към своя край и ние смятахме, че асинибойните са далече, някъде край устието на Литъл Ривър — така черноногите наричат реката, която ни е известна под името Милк. Ето защо бе решено да потеглим на коне, а не пеша. Предпочитаният за набези начин на придвижване обаче бе пеша, тъй като тогава отрядът не оставя следи и може успешно да се укрива през деня.

Една вечер, предвождани от главатаря на отряда, ние потеглихме на югоизток, по тъмната равнина, успоредно на реката. Другарите ми не приличаха на украсените с ресни и мъниста, изрисувани с боя и накичени с орлови пера воители, за които четем в книгите и виждаме по картинките. Те носеха прости делнични навуща, ризи, мокасини и наметала от одеяло или кожа на женски бизон. За седлата им обаче бяха завързани красивите военни премени, а в малките цилиндри от нещавена кожа се намираха украшенията за глава — орлови пера или

рогове, както и кожи от невестулки. Преди да влязат в битка, воините обличаха бойните си премени, ако за това имаше достатъчно време. Ако ли не, премяната взимаха със себе си в сражението, тъй като всички нейни елементи се смятаха за могъщи талисмани — особено ризите, на които понякога е изрисувано с боя съновидението на нейния притежател или някакво животно, звезда, птица, явили се на индианеца по време на дългия пост, задължителен при прехода от безгрижното юношество към суровия живот на воина.

Яздихме цялата нощ и утрото ни свари недалеч от устието на река Марайъс. Навсякъде около нас кротко си почиваха или пасяха пасъчни бизони и антилопи; очевидно наблизко нямаше хора.

— Днес не ще се наложи да се крием, докато мръкне — рече Мощните гърди и като определи един от отряда за наблюдател и го изпрати на края на стръмнината, поведе останалите надолу към долината. На брега на реката всички разседлаха и пуснаха конете си, а Невестулчената опашка и аз тръгнахме да търсим месо. Барутният заряд и куршумът са много скъпи за индианеца. Тъй като имах доста патрони за моята пушка „Хенри“ и можех да си набавя още много, на мен се падна приятното задължение да доставя месо. За това не е необходимо да се ходи надалеч. На по-малко от половин миля бяхме съзрели неголямо стадо антилопи, които слизаха в долината на водопой. Като се криех зад храстите от канадска калина и диви вишни, успях да се доближа на сто ярда от стадото и да застрелям две хубави антилопи самци. Отделихме месото, езиците, черните дробове и шкембетата и ги занесохме в лагера. Скоро всички се заеха да пекат на огъня любимите си късчета месо — всички освен Мощните гърди. Нему винаги се полагаше най-хубавото парче или, ако пожелаеше, език. Месото му приготвяваше един момък, който участвуваше за първи път в бойна акция; този момък носеше на главатаря вода, грижеше се за коня му, беше всъщност негов слуга. Главатарят на отряда е важно лице, почти толкова недостъпно, колкото генералът в армията. Докато всички останали бърбят, пускат шеги и разказват разни истории край огъня, той стои настрана, а ако пожелае, и край отделен огън. Той прекарва много време в молитви и разсъждения за смисъла на съновиденията си. Често се случва малко преди нахлуването във вражеското село главатарят на отряда да сънува лош

сън и тогава отрядът потегля обратно, без дори да е опитал да достигне целта си.

Като се отдалечи от река Марайъс, през деня отрядът ни се кри грижливо и потуляше колкото може по-добре конете. После заобиколихме източния склон на Беърс До, източния край на планините Литъл Рокийс, Мах-куи-ис-стук-из (Вълчите планини, на езика на черноногите). Очаквахме някъде по тези места да открием лагер на племето гро-вантри (читателят навярно помни, че те по онова време бяха в мир с черноногите), но не видяхме никакви признаци на присъствието им освен следи отпреди четири-пет месеца и решихме, че гро-вантрите са още на река Мисури. Всеки път, когато установявахме лагер, поставяхме един или няколко души на такова място, откъдето можеше да се наблюдават околните планини и прерията, и всяка вечер те долагаха, че животните не проявяват безпокойство и че в цялата тази обширна местност няма признаци за присъствието на други хора освен нас.

Един ден на разсъмване се озовахме в подножието на много висок хълм, точно на изток от планините Литъл Рокийс. Казаха ми, че това е Хеъри Кап (Рошавата шапка) — сполучливо название, тъй като цялата горна част на хълма бе покрита с гъста борова горичка. Установихме лагера си в подножието на Хеъри Кап, край един поток, на красива, обрасла с трева поляна, заобиколена с храсти. Говори с бизона и аз получихме заповед да се изкачим на билото и да останем там до пладне, докато ни сменят. И двамата си бяхме оставили от вечерята по един голям къс печени бизонски ребра. Изпихме толкова вода, колкото можехме да поберем, взехме споменатото печено месо и се заизкачвахме по широката пътека, оставена сред боровите от дивите животни. Най-сетне достигнахме билото. Там открихме няколко походни колиби, изградени от пръти, клонки и парчета гнило дърво. Те бяха така плътно покрити, че отвън не можеше да се види никакъв проблесък на огън. Така строяха колибите си бойните отряди на всички племена — вътре можеха да палят огън, за да изпекат храна или да се стоплят, без да издават присъствието си на близкия враг. Намерихме шест такива колиби, някои построени съвсем наскоро, а изглежда, наблизо имаше и други. Моят спътник ми посочи колибата, направена от него по-миналото лято, и ми каза, че този хълм се навестява често от бойните отряди на всички прерийни племена,

защото от него се открива просторен изглед към цялата местност. И наистина бе така. На север се виждаше река Милк и прерията зад нея. На юг пред нас се простираше прерия чак до Мисури и продължаваше отвъд реката, очертаваха се далечните планини Сноуи и Мокасин и тъмните клисури Мъсълшел. На изток чак до хоризонта се точеха вълнисти хълмове и хребети.

Приседнахме и изядохме печеното месо, после Говори с бизона напълни лулата си от чер камък и я запали. Запуших и аз. След малко ми се додряма.

— Ти поспи — каза Говори с бизона, — а аз ще пазя.

Легнах под едно дърво и скоро се пренесох в царството на съня. Към десет часа другарят ми ме събуди.

— Гледай, гледай — викаше той развълнувано, като сочеше към Мисури, — към нас идва боен отряд!

Разтърках очи и погледнах посоката, което сочеше. Малки стада бизони препускаха на изток, запад и север. След тях се показва гъсто стадо коне, което бързо се приближаваше към нашия хълм — гонеше го група конници.

— Това са или крии или асинибойни — рече другарят ми, — нападнали са кроу или гро-вантри и боейки се от преследване, препускат обратно колкото сили имат конете им.

Втурнахме се стремглаво надолу по хълма. Стори ни се, че мина по-малко от минута, докато се спуснем сред другарите си, за да им съобщим новината. Всички хукнаха да оседлават конете, да обличат бойните си дрехи, да слагат украшенията си за глава и да снемат калъфите от щитовете. Мощните гърди сам се изкачи на хълма, за да следи по-добре приближаващия се отряд, а ние го чакахме долу. Той стоеше на сто ярда от нас и напрегнато гледаше към прерията. Хората започнаха да нервничат, поне аз се чувствах така. Струваше ми се, че никога няма да слезе долу, за да ни съобщи плана си. Трябва да си призная, че в този миг, когато настъпи времето да участвувам в бой, изпитвах страх, и щях да бъда безкрайно доволен, ако се намирах до Бери, далеч оттук, на река Марайъс. Ала вече беше невъзможно да се отлъча, трябваше да вървя с другите и да върша същото като тях. Искаше ми се всичко вече да е минало.

След пет-десет минути Мощните гърди слезе при нас.

— Те ще минат малко по на изток — каза той, — ще се спуснем по тази долчинка и ще ги пресрещнем.

Това не беше истинска долчинка, а по-широко и по-ниско място в равнината, същевременно достатъчно дълбоко, за да ни скрие. От време на време нашият водач внимателно доближаваше края на долчинката и гледаше на юг. Накрая ни заповяда да спрем.

— Сега нашият отряд е точно на пътя им — каза той. — Щом дочуем тропот на копита, ще изскочим срещу тях.

Сърцето ми биеше силно, гърлото ми пресъхна. Боях се. Като през сън дочух командата на Мощните гърди и ние препуснахме от долчинката.

— По-смело — викаше предводителят ни, — по-смело! Да ги унищожим до крак!

Неприятелят и стадото, което гонеше пред себе си, не бяха на повече от сто ярда от нас, когато ги пресрещнахме. Нашата поява беше тъй внезапна, че конете им се пръснаха кой където види: едни се понесоха на изток, други — на запад. Няколко секунди конниците се опитваха да ги съберат, но ето че нашите хора в този миг се озоваха вече сред тях. Те се мъчеха да ни спрат, стреляйки с пушки и лъкове. Някои бяха въоръжени само с лъкове. Видях как четирима от тях тупнаха един след друг на земята. Останалите обърнаха конете и побягнаха на всички страни, а нашият отряд ги последва по петите. Те бяха повече от нас, но очевидно не се отличаваха с особена храброст. Може би нашето внезапно, неочаквано нападение от самото начало ги обезсърчи. Кой знае защо, щом излязох от долчинката, престанах да изпитвам страх, вместо това ме обзе възбуда — искаше ми се да бъда най-отпред. Гръмнах в няколко неприятелски конници, но разбира се, не бях сигурен дали падат от моите изстрели, или от изстрелите на другите воители. Когато неприятелят обърна конете и побягна, аз си набелязах едного, който яздеше едър петнисточервен кон, и започнах да го преследвам. Той препускаше право към Хеъри Кап, за да се скрие сред боровите. Веднага забелязах, че конят му е по-бърз от моя и че ще ми избяга, ако не го спра с куршум. Мъчех се да го улуча, като стрелях непрекъснато, и си повтарях: „Ето сега непременно ще го уцеля“, но все пропусках. Три пъти той зареди кремъклийката си и стреля назад. Но явно се целеше не по-добре от мен, тъй като нито веднъж не чух да извири куршум, нито видях попадения. Той все препускаше и

разстоянието между нас непрекъснато се увеличаваше. Щом достигна подножието на хълма, врагът подгони коня нагоре по стръмния склон. Скоро стигна до едно място, където наклонът беше почти отвесен и конят не можеше да продължи напред. Ездачът скочи, заряза коня и се закатери. Аз също скочих, коленичих и без да бързам, се прицелих. Гръмнах три пъти, преди той да достигне боровеите. Виждах как куршумите се забиват в земята: нито един от тях не попадна на по-малко от десет стъпки от бягащата цел. Така лошо може би никога не бях стрелял.

Разбира се, не бях толкова глупав, че да преследвам индианеца в гъстата борова гора, където той щеше да има срещу мен всички предимства. Конят му побягна надолу по хълма и пое из прерията. Последвах го с моя кон и скоро го хванах. Като се връщах към мястото, където се хвърлихме в атака от долчинката, видях войните от нашия отряд да пристигат от всички страни, гонейки пред себе си коне. Скоро всички се събраха заедно. Никой не бе убит, имаше само един ранен — момъкът на име Опашните пера. Дясната му буза бе ужасно раздрана от стрела и той се надуваше от гордост. Неприятелят бе дал девет души убити, пленихме шейсет и три коня. Всички бяха във възторг от изхода на схватката. Говореха едновременно, разказваха подробно кой какво е направил. Успях да привлека вниманието на Мощните гърди.

— Какви бяха тези? — попитах аз.

— Крии.

— Откъде знаеш, че са крии?

— Разбрах някои от думите, които крещяха — отвърна главатарят. — Но дори да не бяха издали звук, щях да позная, че са крии, по подлите им лица и облеклото.

Доближих с коня си един от убитите, проснат наблизко. Беше скалпиран, но се виждаше, че чертите му доста се отличават от чертите на черноногите. Освен това на брадичката му се забелязваха три татуирани знака, а мокасините и облеклото му не приличаха на тези, които бях виждал досега.

Като смени конете, отрядът пое към дома; целият следобед се движихме бавно, без да спрем. Възбудата ми премина и колкото повече мислех за схватката, толкова повече се радвах, че не убих онзи кри, когото преследвах до боровата гора. А другите, в които бях стрелял, тези, които паднаха пред очите ми? Накрая убедих сам себе си, че

куршумите, от които са паднали, не са били мои. Нима не стрелях двайсет пъти в човека, когото преследвах, а всичките ми куршуми прелетяха толкова далеч от целта? Разбира се, че не ги бях убил аз. Но пък се сдобих с отличен кон, по-силен и по-бърз от предишния. И бях доволен.

След четири-пет дена нашият отряд се завърна в лагера. Можете да си представите каква възбуда предизвика пристигането ни, колко танци със скалпове изпълниха тези, които някога бяха изгубили близък, загинал от ръцете на индианците крии. Групички хора с боядисани в черно ръце, лица и мокасини, сновяха от единия до другия край на селото; те носеха скалпове на върбови пръти, пееха тъжна възпоменателна песен и играеха бавен танц в такт с мелодията. Тази церемония ми се стори много внушителна. Жалко, че не си спомням песента, която би възродила в мен старото време.

Милият ми приятел Бери и жена му заклаха охраненото теле в чест на благополучното им завръщане. Освен чудесно месо, хляб и фасул, изядохме три сладкиша със сушени ябълки и пудинг със стафида. Трябва да отбележа, че тези два десерта бяха рядко угощение по онова време в такъв отдалечен край.

Бях се върнал с радост във форта. Как весело пламтеше огънят в широката камина на моята стая, колко приятно се лежеше на мекото легло от бизонски кожи и одеяла! Известно време само спях, ядях и пуших. Струваше ми се, че никога не ще си отспя.

[1] До идването на колонизаторите скалпове са вземали само няколко индиански племена от източната част на американския континент, и то твърде рядко. Едва след нашествието на белите обичаят да се донасят скалповете на убитите като бойни трофеи получил широко разпространение. — Б.пр. ↑

ПЕТА ГЛАВА

НА ЛОВ

Един ден във форта пристигнаха Дорестия кон и жена му, с които бях прекарал лятото. Придружаваха ги младият Меча глава — преди го наричаха Росомахата — и неговата жена, която му помогнах да открадне от племето гро-вантри. Право да си кажа, аз само го съпровождах в този поход до лагера на гро-вантрите и горещо съчувствувах на намеренията му. Бери и жена му не по-малко от мен се зарадваха да ги видят всички отново и им дадоха една от стаите във форта, докато Дорестия кон си построи собствена дървена къща. Той бе решил да прекара зимата при нас, да залага капани за бобри, да трови вълци и може би малко да потъргува с индианците. С помощта на Мечата глава скоро си построи удобно двустайно жилище зад нас, с две хубави камини също като нашите. Радвах се на камините, тъй като възнамерявах да прекарам доста време край тях в предстоящите дълги зимни вечери. Няма на земята нищо друго, което би ми дало такова чувство на покой и всепоглъщащ мир, както веселият пламък в широката камина, щом настъпят студовете и в прерията завилнеят връхлитащите от север снежни бури.

Сред вещите, които си бях донесъл на Запад, имаше една сачмалийка пушка и започнеше ли прелетът на гъските и патиците, с нея ловувах много добре. Всеки път след мен вървяха по няколко индианци, дошли да погледат как бия пернатия дивеч. Падането на птицата им доставяше същото удоволствие, каквото изпитвах и аз след сполучлив изстрел. Един път убих, както летяха, единайсет диви патици свирачки и придружителите ми изпаднаха в буен възторг. Но нито веднъж не успях да ги склоня да приемат някоя от убитите птици — те не ядяха нито птици, нито риба; за особено „нечиста“ смятаха рибата. Харесваха само ни-тап-и уак-син, истинската храна, сиреч месото на бизоните и на другите преживни животни.

През ноември дойдоха мнозина от племето на истинските черноноги. Те бяха прекарали лятото на север, по бреговете на

Саскачеуан и притоците ѝ. След тях пристигнаха каи-на или блъдите, също племе на черноногите. Каи-на спряха на лагер една миля по-надолу от пиеганите, които пък опънаха палатки приблизително на половин миля по-горе от нашия форт. Около нас се разположиха деветдесет хиляди индианци, включително жените и децата, затова търговците бяха заети по цял ден. Кожите на бизоните не бяха най-качествените — козината на животното израства до пълната си дължина едва към първи ноември — и в момента се купуваха боброви, уапитови, еленови и антилопски кожи. От бакалските стоки индианците купуваха само чай, захар и кафе, които им струваха около долар пинтата^[1]. Одеяло тройна плетка струваше дващест долара и за него даваха четири цели (с главата и опашката) бизонски кожи, пушка от петнайсет долара се продаваше за сто, уискито — всъщност много слабо — вървеше по пет долара квартата^[2], дори пакетче китайски киновар^[3] струваше два долара. Безспорно търговията беше доходно занятие. Изобщо в стоките на търговците нямаше нито една, която да не представлява разкош за индианците. Търговците разсъждаваха приблизително така: тези неща не са нужни на индианците, но щом искат да ги имат, ще плащат цената, която аз им налагам. Рискувам живота си тук само в името на голяма печалба.

Разбира се, Бери не смяташе сам да обслужва купувачите от трите големи лагера. Във Форт Бентън непрекъснато пристигаха индианци и донасяха кожи на бизони и други животни. Изобщо по-голямата част от търговията се извършваше във Форт Бентън. Това обаче не значеше, че край малкия форт на река Марайъс не кипеше оживена търговия.

Зимата тази година настъпи рано — в първата половина на ноември. Езерата и реките замръзнаха, няколко пъти валя сняг. Северозападните ветрове го навяваха на преспи в долчинките и обърнатите към вятъра склонове на хълмовете. Скоро бизоните започнаха да отбягват реките, където имаше големи лагери. Разбира се, по-малки групи животни често се лутаха около лагерите, но големите стада оставаха далеч в прерията на север и юг от нас. Когато падна снегът, те изобщо престанаха да идват на водопой, тъй като имаха достатъчно вода във вид на сняг — поглъщаха го с тревата. Колкото и сурова и продължителна да беше зимата, бизоните щяха да си останат тлъсти, щом приемаха вода по този начин. Ала когато в началото на

снеготопенето навсякъде из прерията се появяха езерца, те пиеха от тях и бързо отслабваха. Понеже бизоните вече не се приближаваха до реката, индианците бяха принудени да си набавят необходимото месо и кожи, отлъчвайки се от лагера за по два-три дена и нощувайки недалеч от мястото на лова. Няколко пъти през тази зима ходих с тях заедно с приятелите си Невестулчената опашка и Говори с бизона. На лов отивахме само с няколко палатки, в които се настанявахме по петнайсет-двайсет души и затова ни беше доста тясно. В групата на ловците винаги имаше и няколко жени, които приготвяха храната.

Обикновено ловците тръгваха заедно сутрин и щом забележеха голямо стадо бизони, го приближаваха колкото може по-предпазливо, докато изплашените животни се втурнеха да бягат. Тогава започваше голяма гонитба и ако всичко вървеше добре, ловците убиваха множество тлъсти женски бизони. Почти всички пиегани имаха по някаква пушка: кремъклийка или капсулна, гладкоцевна или с винтов нарез. Но по време на гонитбата повечето индианци, особено ако яздеха бързи, обучени коне, предпочитаха да използват лъка и стрелите, тъй като можеха да пуснат две-три стрели по няколко бизона за същото време, което биха изгубили в зареждане на пушката. И все пак тези стари гладкоцевни пушки се зареждаха бързо. Ловецът държеше няколко куршума в устата си. Като гръмнеше с пушката, той веднага изсипваше на дланта си нова порция барут от рога или манерката и пълнеше дулото. Сетне, извадил куршума от устата си, го слагаше над барута, един-два пъти рязко удряше по цевта, за да уплътни заряда, и напълваше подсипа или поставяше капсулата (според системата на пушката). При такова зареждане пушката трябваше да се държи с дулото нагоре, иначе куршумът се изтърколваше от него. При изстрела ловецът натискаше спусъка в момента, когато пушката слезеше до равнището на целта. Някои ловци — точни стрелци, — които яздеха изключително бързи и издръжливи коне, често убиваха в едно преследване по два-три и повече бизона. Обаче средно на човек не се падаха повече от три убити животни.

След такъв лов главният лагер представляваше същинска касапница. Товарните коне вървяха във верига един след друг, отрупани с месо и кожи, а някои ловци яздеха върху една-две кожи или камари от месо напреки на седлото. Всичко се покриваше с кръв — конете, пътеката, облеклото и дори лицата на ловците.

Бях няколко пъти на лов в много студено време. Кожата на бизона замръзваше, ставаше на кокал веднага щом я отделяха от месото, и все пак индианците одираха плячката си с голи ръце. Бях облечен с много топло бельо, дебела фланелена риза, друга риза от еленова кожа, жилетка и сако, къса куртка и панталони от бизонска кожа, ала въпреки това понякога ми беше студено, а по бузите и носа ми се появиха болезнени места от честото измръзване. Индианците обличаха само две ризи, две наметки от одеяла, навуца от кожа на женски бизон, слагаха си кожена шапка, ръкавици от бизонска кожа и обуваха мокасини без чорапи. Те никога не измръзваха, нито трепереха от студ. Обясняваха нечувствителността си към студа с благотворното въздействие на ежедневното къпане: къпеха се често дори ако се налагаше да пробият дупка в леда. Принуждаваха и малките деца да вършат това още от тригодишна възраст — измъкваха съпротивляващите се от леглата им и ги отнасяха под мишница, за да ги потопят в ледената вода.

По време на краткотрайните ловувания нямаше нито хазартни игри, нито танци. Отрядът винаги бе съпровождан от жрец, а вечерите се прекарваха в молитви към Слънцето за успешен лов и в пеене на песни, които можеха да се нарекат ловни, особено песента за вълка — най-щастливия ловец. Всички си лягаха рано, защото огънят, накладен с бизонски тор, не създава кой знае какво настроение.

Читателите може би са виждали из северозападната равнина кръгове от обикновени или дребни обли камъни; диаметърът на тези кръгове е между дванайсет и двайсет стъпки, дори повече. Тези камъни се използват като тежести, за да се затисне долният край на кожите, които покриват палатката, така тя не падаше при силен вятър. Когато лагерът се вдигаше, за да бъде преместен другаде, камъните просто биваха изтърколвани от кожите. Често такива кръгове се срещат на много мили от водните източници. Читателят може да се зачуди как хората от тези биваци са утолявали жаждата си. Те топяха сняг. Конете им ядяха сняг с тревата; за топенето се използваше бизонски тор. Кръгът от камъни свидетелствува, че на това място е имало някога лагер на зимни ловци. Някои от лагерите са толкова стари, че камъните едва се подават над тревата, тъй като с течение на времето и дъждовете, под действието на собствената си тежест, камъните са се вдълбавали все повече в почвата.

Към края на ноември купуването на бизонски кожи се оживи. Бяха убити хиляди бизони и жените непрекъснато обработваха кожата, а това изискваше доста сили и време. Много пъти бях чувал и чел, че индианците не жалят жените си, че животът на индианките минава в тежка и неблагодарна работа. Тези твърдения са далеч от истината, ако става дума за скитническите племена от северната прерия. Наистина жените събират топливо за огъня снопове сухи върбови пръчки или клони от повалени тополи. Те приготвят храната, щавят бизонски кожи и обработват кожата на елени, уапители, антилопи, диви овце, като ги превръщат в по-меки, подходящи за домашни нужди. Нито една индианка не страда от прекалено много работа, почива си когато иска, защото знае, че и утре е ден, и всичко необходимо върши, без да бърза. Мъжът никога не се меси в работите на жена си, по същия начин и тя не се меси в неговите задължения — набавянето на кожи и месо, което е основното в техния живот.

Повечето индианки са трудолюбиви по природа и се гордеят с работата си. За тях беше удоволствие да пълнят една след друга кожените торби с чудесно сушено месо и пемикан да обработват меки бизонски и други кожи за домашни нужди или за продан, да бродират великолепни орнаменти от мъниста или боядисани таралежови бодли по върховете на мокасините, по дрехите, навущата и конската амуниция. Ако кожата бяха за продан, жените получаваха своя дял от печалбата. В случай, че мъжът реши да си купи алкохол, то си бе негова работа, жената пък си купуваше одеяла, червен и син плат, китайски киновар, мъниста, ярки басми и други необходими неща и украшения.

Бери и част от хората му ходиха няколко пъти през зимата до Форт Бентън. След едно такова пътешествие той доведе майка си, която живееше с приятелката си, жената Кроу. Старата мисис Бери беше чистокръвна индианка от племето мандан, но с много светла кожа и кестенява коса. Тя бе висока, стройна, с приятна външност, горда и надменна, ала твърде добросърдечна. Към мен се отнасяше прекрасно. Гледаше ме, когато боледувах, и ми даваше странни горчиви лекарства, грижливо прибираще разхвърляните ми вещи, кърпеше ме и ме переше, шиеше ми красиви мокасини и топли ръкавици. Дори родната ми майка не би могла да ме гледа по-добре. Знаех, че никога не ще мога да ѝ се отплатя за всичко, което вършеше

за мен. Когато се разболях от планинска треска и една вечер бълнувах, тя бдя над мен и благополучно ме излекува. Приятелката ѝ, жената Кроу, също бе добра с мен. Тази жена имаше романтично минало. Една вечер край огъня тя ми разказа за своя живот.

[1] Мярка за обем, приблизително равна на 0,5 литра. — Б.пр. ↑

[2] Две пинти. — Б.пр. ↑

[3] Яркочервена боя. — Б.пр. ↑

ШЕСТА ГЛАВА

ИСТОРИЯТА НА ЖЕНАТА КРОУ

Ис-сеп-ах-ки — жената Кроу, както я наричаха черноногите, беше от племето арикари. Когато Катлийн посетил тези племена в 1832 година, нейното племе живеело недалеч от манданите, край бреговете на Мисури както манданите, така и арикарите обитавали села от пръстени колиби, досущ като могилки. Селото било оградено с високи, яки тополови дънери, забити в земята. Това племе бе част от разпръснатото нашир и надлъж семейство пони или кедоу, но отдавна се беше отделило от своите роднини. Арикарите можеха да разговарят с кроу — родствени жители на селото на гро-вантрите. Езикът им, както и езикът на манданите, беше извънредно труден. От време на време между племената кроу и арикари се установявали приятелски отношения, но имало и дълги периоди, когато воювали помежду си.

Жената Кроу рано се омъжила. Като девойка навярно е била много хубава, тъй като и сега, на стари години, въпреки бръчките и прошарените коси беше все още симпатична. Имаше очарователни очи, искрящи и дяволити, а нравът ѝ бе необикновено весел. След много премеждия жената Кроу най-сетне бе намерила у добрата си приятелка мисис Бери тихо кътче и всичко, от което се нуждаеше до края на живота си. Ето какво ми разказа тя, докато седяхме край камината през онази далечна зимна вечер:

— Бяхме много щастливи — младият ми мъж и аз, — тъй като истински се обичахме. Той беше добър ловец и винаги в палатката ни имаше месо и кожи. Аз също усърдно се трудох, през лятото садях и поливах в малката градинка фасул, царевица и тикви, а зиме обработвах много бизонски и други кожи. Изминаха две зими, откак бяхме женени. Настъпи лятото и кой знае защо, всички бизони с изключение на няколко стари самци изчезнаха от реката и останаха далеч в прерията. Нашите мъже не обичаха да ловуват в прерията, тъй като племето ни е малобройно. Макар и храбреци, какво можеха да сторят неколцина срещу отряд многобройни врагове? Затова някои

бяха доволни, че си седят в безопасност у дома и ядат жилавото месо на скитащите наблизко бикове. Но други, по-дръзките, образуваха отряд и потеглиха към големите стада. Мъжът ми и аз тръгнахме с този отряд. Той не искаше да отида с него, но аз настоях. От деня, в който се оженихме, не се бяхме разделяли нито за една нощ. Бях се заклела навсякъде да го следвам. Целия ден отрядът ни препуска на юг из обраслата със зелена трева прерия. Привечер забелязахме много групи бизони. Те бяха толкова много, че равнината беше потъмняла от тях. Спуснахме се в малка долина и разположихме лагера си край рекичка, оградена с тополи и върби.

Конете ни не бяха много силни, защото нощем ги прибирахме зад оградата на селото, а през деня пасяха все на едно и също място. Но скоро изпотъпкаха и изяждаха всичката трева, та не можеха добре да се охранят. Ту един, ту друг враг се навърташе нощем край селото и не биваше да пускаме конете да пасат навън и да скитат по места, където пашата е тлъста.

Всяка сутрин напускахме лагера си край рекичката и отивахме на лов. Жените следваха мъжете, които внимателно оглеждаха местността, за да преследват онази група бизони, към която можехме да се приближим най-сигурно. След гонитбата отивахме на мястото, където лежаха тези големи животни, и помагахме на мъжете да одерат и нарежат месото. Като се върнехме в лагера, имахме работа до вечерта — нарязвахме още веднъж месото, този път на тънки ивици, и го окачвахме да се суши на вятъра и слънцето. Така нашият отряд ходи на лов три дена и лагерът ни се обагри в червено. Отдалеч се червенееше. Бяхме много щастливи.

Гордеех се с мъжа си. Той беше винаги напред: пръв настигаше бизоните, последен прекратяваше гонитбата. Убиваше повече животни, отколкото всеки друг в отряда, и винаги тлъсти, чудесни животни. А пък беше така щедър! Ако някой не успееше да убие бизон, той го извикваше и му подаряваше един, а понякога и два.

На четвъртия ден излязохме току след изгрев-слънце. Недалеч от лагера мъжете устройоха гонитба и убиха много бизони. Мъжът ми застреля девет. Работехме много усилено: деряхме животните и връзвахме месото, за да го приготвим за в къщи, ала изведнъж видяхме, че нашите хора, които се намираха в далечния край на ловното поле, бързо яхнаха конете си и запрепусаха, викайки:

„Врагове, врагове!“ После видяхме нападателите: бяха много, на коне и бързо се носеха към нас. Дългите им бойни украшения се вееха на вятъра. Пееха бойна песен и тя звучеше страховито. Враговете бяха много, а нашите мъже толкова малко... Безполезна бе всяка съпротива. Възседнахме конете и предводителят ни нареди:

— Карайте към гората край лагера — това е единствената ни възможност. И по-смело, яздете бързо!

Шибах коня си с все сила и го ритам с пети в хълбоците. Мъжът ми яздеше край мен и също шибаше коня ми, но нещастното животно не можеше да препуска по-бързо, а врагът ни приближаваше. Изведнъж моят мъж извика от болка, изпъна нагоре ръце и рухна на земята. Като видях това, спрях коня си, скочих от него и изтичах до мъжа си; повдигнах главата му в скута си. Той умираше, струйка кръв бликаше от устата му. Успях да изрече с мъка:

— Вземи коня ми. Препускай бързо, можеш да им се изплъзнеш.

Но аз не исках да сторя това. Ако той умреше, аз също бях готова да умра. Нека врагът ме убие тук, до него. Чувах тропота на приближаващите вражи коне и като покрих главата си с коженото наметало, аз се наведох над мъжа си, който вече бе издъхнал. Чаках да ме застрелят или ударят с бойна тояга и щях да бъда доволна, ако това ми се случеше, тъй като исках да последвам скъпата за мен сянка. Но не, те прелетяха встрани от мен и аз чух изстрели, викове и звуци на бойна песен. Не след дълго отново чух конски тропот и като вдигнах глава, видях, че ме гледа някакъв висок, не съвсем млад човек.

— Аха — рече той, — добър изстрел! Беше далеч, ала моята пушка не трепна.

Беше индианец кроу и аз можех да говоря с него.

— Да, ти уби бедния ми мъж. Сега се смили над мен, убий ме.

Непознатият се разсмя.

— Как — учуди се той — да убия такава хубавичка млада жена! Не! Ще те отведа със себе си и ти ще станеш моя!

— Не искам да бъда твоя жена. Ще се убия — започнах аз, но той ме прекъсна.

— Ти ще тръгнеш с мен и ще правиш каквото ти казвам — отсече той. — Ала преди това трябва да скалпирам врага си.

— Не, не! — извиках аз и скочих на крака в момента, когато той слезе от коня. — Не го скалпирай! Позволи ми да го погребам и ще

направя всичко, каквото ми заповядаш. Ще работя за теб, ще ти бъда робиня, само ми позволи да погребя това клето тяло, за да не го нападнат вълците и птиците.

Мъжът от племето кроу отново се разсмя и възседна коня си.

— Да бъде както искаш — рече той. — Ще отида да ти намеря кон и тогава ще можеш да откараш тялото в гората край нашия лагер.

Така и стана. Увих тялото в бизонски кожи и го привързах с ремъци за скелето, което направих на едно дърво край рекичката. Бях сломена от скръб. Изминаха дълги, дълги години и много зими, докато се оправя и почувствувам, че мога да живея.

Мъжът, който ме взе в плен, бе вождът. Той имаше голямо стадо коне, хубава палатка, множество скъпи вещи. Имаше и пет жени. Тези жени ме посрещнаха враждебно, когато пристигнахме в лагера. Най-старшата от тях ми посочи мястото край входа и рече:

— Остави си там наметалото и нещата.

Тя не се усмихна, не се усмихнаха и останалите. Всичките жени на вождя бяха смръщени и нито веднъж не се отнесоха към мен приятелски! Възлагаха ми най-тежката работа, заставяха ме да стържа пресните кожи, които после се щавеха. В това се състоеше ежедневно ми задължение, освен събирането на съчките или носенето на вода. Веднъж вождът ме попита чия бизонска кожа остъргвам и аз му казах. На другия ден и през следващите дни той ми задаваше все същия въпрос и аз му отговарях на коя от неговите жени е бизонската кожа.

Накрая той се разсърди и се скара на жените си.

— Повече няма да й давате да върши ваша работа — каза той, — сами ще стържете кожи и ще събирате съчки. Помнете какво съм казал, два пъти няма да повтарям.

Вождът на племето кроу беше благ човек и се отнасяше много добре към мен. Но аз не можех да го обикна. Изстивах, когато се докоснеше до мен. Как можех да го обичам, когато не преставах да скърбя за покойника?

Доста често сменяхме лагерите си. Племеното кроу имаше огромни стада коне. След като натовареха лагерното имущество на конете и на шейните, направени от навързаните пръти на палатките, пак оставаха свободни стотици охранени, силни коне. Чу се по едно време, че кроу ще сключват мир с моето племе. Аз много се зарадвах, тъй като

копнеех да се видя със своите. Свикаха съвет, на който решиха да пратят при вожда на арикари двама младежи с тютюн и предложение за мир. Пратениците заминаха, но не се върнаха. След като ги чакаха три луни (месеца), кроу решиха, че посланиците са убити от хората на моето племе. Напуснахме река Уапити (Йелоустоун) и се преместихме към горното течение на река Сушено месо (Мъсълшел). Дойде петото лято от пленничеството ми. Беше сезонът на горските плодове и храстите бяха родили много. Ние, жените, събирахме усилено плодовете и ги сушахме за зимата. Веднъж тръгнахме да берем плодове по северния склон на долината, далеч от лагера; там имаше повече плодове, отколкото на другите места. Същата сутрин в нашата палатка беше избухнала свада: господарят ми — аз никога не го наричах мой мъж — поиска, докато ядеше, да види колко плодове сме събрали. Жените донесоха събраното: старшата имаше пет торби, а другите по две-три. Можех да покажа само една пълна торба и още една, полупразна.

— Какво значи това? — попита вождът. — Нима моята малка арикари е станала ленива?

— Не съм ленива — отвърнах аз сърдито, — събрах доста плодове. Всяка вечер ги разстилах да се сушат, а след залез-слънце ги покривах добре, за да не им навреди през нощта росата. Ала на сутринта, когато ги откривах на слънцето, те се оказваха много, много по-малко, отколкото преди. Това се случваше всяко утро от деня, в който спряхме тук на лагер.

— Странно — учуди се той. — Кой може да ги е крал? Вие, жени, знаете ли нещо? — попита той жените си.

Те отговориха, че нищо не знаят.

— Лъжете — извика вождът разгневен и като стана, отстрани старшата от пътя си. — Ето, малката ми, твоите плодове, аз видях как ти ги крадяха. — Взе от старшата две торби, а от останалите по една и ги хвърли към мен.

Ех, че като се разсърдиха тези жени! Цялата сутрин не ми продумаха и ако можеха да ме убият с поглед, щяха да го сторят — през цялото време така злобно ме гледаха. Когато вождът докара конете, всяка си избра по един, после препуснаха към мястото, където събирахме плодове.

Целия ден петте жени бяха все заедно, а мене ме отбягваха. Щом се приближих към тях, те се отдръпваха към по-далечните храсти. По едно време, след пладнe, неочаквано се приближиха и ме обградиха. Както преди не промълвиха нищо, аз също не отроних дума. Торбата ми отново беше пълна. Наведох се, за да изсипя от нея плодовете в друга, по-голяма торба. Тогава нещо ме удари със страшна сила по главата. Сетне нищо не помня.

Когато се свестих, слънцето вече залязваше. Бях сама, конят ми бе изчезнал, нямаше я и голямата торба с плодовете. Малката, празната, бе до мен. Виеше ми се свят, чувствувах слабост. Опипах главата си, имаше голяма подутина, а косите ми бяха залепнали от засъхналата кръв. Приседнах, за да се огледам по-добре, и чух, че някой ме вика, дочух и конски тропот. Към мен се приближи вождът и слезе от коня. Отпърво нищо не ми каза, само грижливо опипа главата и ръцете ми, после рече:

— Те ме уверяваха, че не са могли да те намерят, когато се приготвили да се връщат в лагера, че си избягала. Знаех, че това не е истина. Знаех, че ще те намеря тук, но вече мъртва.

— По-добре така да беше — отговорих аз и за първи път се разплаках. Колко самотна се чувствувах! Вождът ме настани на седлото си, седна зад мен и тръгнахме за в къщи, за нашата палатка. Когато влязохме, жените ме стрелнаха с очи и отвърнаха поглед. Аз се приготвих да легна на леглото си до входа, но вождът рече:

— Ела насам, сега мястото ти е тук, до мен. А ти — обърна се той към старшата си жена и силно я блъсна — ще заемеш леглото ѝ до входа.

Това бе всичко. Той не обвини жените си в опит да ме убият, ала оттогава се отнасяше към тях студено, не се шегуваше с тях и не се смееше както по-рано. А когато напуснеше лагера, за да отиде на лов или да търси отлъчили се от стадото коне, аз трябваше да го придружавам. Нито ден не ме остави сама с другите жени. Когато веднъж реши с няколко приятели да предприеме поход срещу северните племена, ми каза, че и аз трябва да отида. Приготовленията не ми отнеха много време: сложих в една торбичка шило, игли и конци от сухожилия, направих малко пемикан и бях готова.

Отрядът ни не бе голям: петнайсет мъже и още една жена, омъжила се неотдавна за голям боен предводител. Нямахме намерение

да атакуваме врага. Трябваше да се придвижим незабелязано и да нападнем стадата на първия срещнат лагер.

Вървахме пеша, все нощем, а почивахме и спяхме през дългите горещи дни. След много нощи отрядът ни достигна Голямата река (Мисури) над водопадите, точно срещу това място, където реката Скалист нос (Сън) се влива в нея. Разсъмваше се. Нагоре по долината на малката река се забелязваха палатките на голям лагер и много стада коне, тръгнали към хълмовете на паша. Недалеч от нас имаше долчинка, обрасла с гъст върбалак. Побързахме да се скрием там, докато не ни е забелязал някой ранобуден обитател на вражия лагер.

Мъжете дълго се съвещаваха, обсъждайки как да постъпят. Най-сетне решиха да преминем през реката, а после, като уловим няколко от най-хубавите коне, да тръгнем на изток по откъдния бряг. Те мислеха, че движението ни на изток ще накара неприятеля да предположи — ако по това време реши да ни преследва, — че сме крии или асинибойни. Достигнем ли високо, сухо и обрасло с гъста трева място, ще трябва да променим посоката и да поемем към къщи. Там неприятелят ще изгуби следите ни и ще продължи в същата посока. Така отрядът ни ще успее да се върне у дома на коне, без да бърза или да се бои, че ще го настигнат.

Малко след като се стъмни, преминахме реката и излязохме на брега по-горе, където лежаха няколко големи дънера, останали там след пълноводието. Мъжете търколиха дънерите във водата, завързаха ги, сложиха и нас, двете жени. После, като се държаха за сала с една ръка и гребяха с другата, ритайки силно с крака, скоро прехвърлиха благополучно сала от другата страна. Излезли на брега, мъжете тозчас развързаха ремъците, тласнаха дънерите към течението и грижливо заличиха следите ни по тинестия бряг. Бяхме слезли край самото устие на реката Скалист нос. Наблизо имаше храсти от дива вишна. На нас, двете жени, заповядаха да стоиме тук, докато се върнат. Възнамеряваха да влязат в лагера поотделно и да освободят от вързаните коне толкова, колкото успеят, след което да се съберат веднага на същото място, в храсталака. Мъжете незабавно потеглиха, а ние седнахме и зачакахме тяхното завръщане. Поговорихме и заспахме, защото бяхме много уморени от дългия поход, пък и не бяхме спали достатъчно. Скоро ме пробуди близък вълчи вой. Погледнах седемте звезди (Голямата мечка) и по положението им разбрах, че е вече след полунощ. Събудих

спътницата си и пак поговорихме, зачудени защо още никой от мъжете не се връща. Може би в неприятелския лагер до късно са танцували, играли на зарове или пък пирували и нашите мъже са чакали, докато всичко се успокои, преди да влязат там. После отново заспахме.

Когато се събудихме, грееше слънце. Скочихме на крака и се огледахме. Още не се бе върнал никой от нашия отряд. Това ни изплаши. Като приближихме края на храсталака и погледнахме нагоре към долината, отново видяхме стадата коне и разхождащи се тук-там по хълмовете конници. Бях уверена, че нашите мъже са били открити и убити или тъй са ги подгонили, че не са успели да се върнат при нас. Така мислеше и спътницата ми. Надявахме се обаче, щом настъпи нощта, някой от тях да дойде за нас. Не ни оставаше друго, освен да стоим на същото място. Денят течеше едва-едва. Нямаше храна, ала не това ни тревожеше. Спътницата ми много се безпокоеше.

— Сигурно са убили мъжа ми — все повтаряше тя. — Какво ще правя, ако са го убили?

— Разбирам те — отвърнах, — аз също някога имах любим мъж и го изгубих.

— Нима не обичаш мъжа си, вожда кроу? — попита тя.

— Той не ми е мъж, робиня съм му.

Отидохме до реката, измихме се, върнахме се и седнахме на края на храсталака, откъдето можеше да се наблюдава скришом. Спътницата ми започна да плаче.

— Ами ако не се върнат тук — завайка се тя, — ако са ги убили, какво ще правим?

Вече бях помислила за това и й казах, че далеч на изток, край бреговете на Голямата река, живее моето племе и че ще тръгна по реката, докато намеря своите. Плодове имаше много. Можех да ловя с кожена примка зайците в храстите. Имах кремък и огниво за запалване на огън и не се съмнявах, че ще осъществя това далечно пътешествие, стига нещо да не ми попречи. Ала не ми бе съдено да го сторя. След пладне видяхме двама конници, които яздеха по брега на реката Скалист нос. От време на време се спираха, слизаха от конете и оглеждаха брега: ловяха с капани бобри. Изпълзахме обратно към средата на храстите, прорязани от широките пътеки на бизоните — нямаше хубаво място за укритие. Ами ако ловците свърнат към нас? Така и стана: те ни откриха. Единият хвана мен, другият — моята

спътница. Принудиха ни да се качим на конете и ни подкараха към палатките си. Всички от лагера се стълпиха да ни зяпат. За мен това не беше ново и аз ги гледах невъзмутимо, но моята приятелка бе покрила главата си с наметалото и силно плачеше.

Бяхме попаднали в ръцете на племето блъд от черноногите. Не разбирах езика им, но можех да говоря с ръце (езика на жеста)^[1]. Човекът, който ме бе пленил, почна да ми задава въпроси: коя съм, откъде съм дошла, какво съм правела там в храстите? Обясних му всичко. После ми разказа, че хората от неговото племе заловили с изненада един боен отряд, който се опитвал през нощта да се промъкне в лагера им, убили четирима и преследвали останалите до реката, но те успели да им се изплъзнат в дълбоките тъмни долчинки.

— Има ли между убитите — попитах аз — един висок човек с огърлица от нокти на гризли?

И той направи знак, който означаваше „да“.

И тъй, моят вожд кроу бе мъртъв. Не мога да ти опиша какво изпитах. Беше добър към мен, много благ. Но или той, или някой друг от племето му бе убил младия ми мъж. Това не можех да забравя. Помислих си за петте му жени. Те нямаше да тъгуват за него, цялото голямо стадо коне сега оставаше тяхно. Щяха да се радват, ако аз също не се завърна.

Ти видя Глухия, индианеца от племето блъд, който днес говори с мен. Живях в палатката му дълги години. Той и жените му бяха много добри към мен. След известно време вече можех да мисля за племето си, без да плача. Реших, че никога не ще видя своите. Престанаха да ме наричат робиня и не ме караха да работя за другите. Глухия обичаше да казва, че съм най-младата му жена, и често се шегуваше, припомняйки си как ме бе пленил. Бях негова жена и живеях щастливо.

Така минаваше зима след зима, и ние стареехме. Едно лято, когато бяхме отишли да търгуваме във Форт Бентън, срещнах там — кого мислиш? — добрата си приятелка, пристигнала с огнената лодка (парахода) при своя син. Това беше щастлив ден, тъй като се познавахме с нея от деца, заедно сме играли. Тя веднага отиде при Глухия, помоли го да ме пусне да живея при нея и той се съгласи. И ето ме тук, на старини живея щастливо, доволно. Глухия често идва да

си поприказва с нас, да изпуши по някоя лула. Зарадвахме се, когато го видяхме да идва днес. Като си тръгна, той отнесе със себе си много тютюн и едно ново одеяло за старата си жена.

Ето, сине мой, разказах ти една дълга история. Отдавна вече е настъпила нощта. Лягай да спиш, нали трябва утре да ставаш рано, да ходиш на лов. Жената Кроу ще те събуди. Да, така ме нарекоха черноногите. Преди мразех това име, но после свикнах с него. Като мине време, човек свиква с всичко.

[1] Прерийните племена говорели множество езици. За да могат да общуват помежду си те създали и широко използвали „език на жеста“, в който всяко движение на ръцете имало определено значение. — Б.пр. ↑

СЕДМА ГЛАВА

БЕЛИЯТ БИЗОН

Една вечер през втората половина на януари и в трите големи лагера цареше необикновена възбуда. Няколко ловци пиегани, върнали се току-що от продължилия няколко дни лов на бизони в прерията, видели северно от реката бял бизон. Тази новина бързо се разпространи. Към търговския пункт заприиждаха от всички страни индианци. Те купуваха барут, куршуми, кремъци, капсули, тютюн и други стоки. За следната сутрин бе предвидено излизане на ловни отряди от трите селища и хората спореха кое племе ще се сдобие с кожата на бялото животно. Всеки, разбира се, се обзаложи в полза на своето племе. Почти всички племена в прерията смятаха бизона албинос за свещен, за собственост на Слънцето. Когато се случеше да убият бял бизон, те винаги обработваха най-фино кожата му.

На първия предстоящ празник в свещената палатка се извършваше голяма церемония. Кожата се поднасяше в дар на Слънцето — окачваха я на централния прът, по-високо от всички останали приношения. Тук кожата оставаше да виси и постепенно се сбръчкваше, и разпадаше. Дори бойните отряди на други племена, когато минават през напуснатия лагер, не докосват бялата кожа, страхувайки се от гнева на Слънцето. Смяташе се, че човекът, убил бялото животно, е удостоен с особената благосклонност на Слънцето и не само той, но и цялото племе, към което се числи. Обработена бяла кожа никога не се предлагаше за продан. Сдобилият се с такава кожа можеше да я държи у себе си най-много до следващото празненство. На жреците обаче се разрешаваше да вземат за себе си изрезките, получени при изравняване на краищата, и да ги използват за увиване на свещените лули или за лента на главата, която слагаха само в тържествени случаи.

Аз, разбира се, почнах да разпитвам за бизоните албиноси. Приятелят ми Бери каза, че досега е виждал само четири. Един много стар пиеган ми довери, че е виждал седем; последната много голяма

кожа на женски бизон племето му купило от манданите за сто и двайсет коня и като всички други я принесли в дар на Слънцето. Покъсно научих от Бери, че тези албиноси не са бели като сняг, а кремави. Аз, разбира се, исках да видя животното, за което толкова се говореше, да го видя живо, как се носи из прерията с тъмните си другари. На следното утро се присъединих към един от ловните отряди, както обикновено в компанията на приятелите си Говори с бизона и Невестулчената опашка. Плана за лова обсъдихме в палатката на Невестулчената опашка и тъй като се предполагаше, че този лов ще изисква повече време, решихме да вземем с нас една палатка и цялото й имущество, без да позволяваме на другите да спят в нея.

— Впрочем — рече Невестулчената опашка — така ще направим, но ще вземем и жените си, ако смятате, че няма да се карат за това, как се възварява вода или къде се оставя празното котле.

Жената на Невестулчената опашка хвърли по него един мокасин, а госпожа Говори с бизона изду бузи и възкликна: „К'йе!“ — и всички се разсмяхме.

Потеглихме не много рано. Дните бяха къси и като измина около двайсет мили, отрядът ни се установи на лагер в плитка и широка долчинка. Лагерът се състоеше от петнайсет палатки и всички освен нашата бяха претъпкани с ловци.

Вечерта се отбиха много гости да попушат, поговорят и похапнат, а когато решихме да спим и постлахме бизонските кожи и одеялата, в палатката имаше достатъчно място за всеки. На следното утро тръгнахме рано и спряхме край оградена с върби рекичка. Тя започваше от западния хълм на веригата Суийтркас и се губеше далеч сред изсъхналата трева на прерията. Мястото за лагера беше чудесно и добре закътано. Имаше в изобилие топливо и вода. Голямото стадо, в което ловците бяха видели бизона албинос, било забелязано на около петнайсет мили югоизточно от нашия лагер, но при преследването избягало на запад. Отрядът ни смяташе, че е избрал най-хубавото място, което можеше да се намери за проучване на местността с цел да се открие стадото. Виделите белия бизон разказваха, че той бил едро и твърде бързоного животно. То веднага се понесло начело на стадото и останало там, като изпреварило и най-бързите им коне, затова изобщо не могло да се установи мъжки ли е белият бизон, или женски. Нашият лагер бе най-западният. Другите отряди — на пиеганите, черноногите

и блъдите — се бяха разположили източно от нас покрай хълмовете и на югоизток, в прерията. Отрядите се споразумяха да не се устройва преследване и всеки да се старае да не плаши бизоните, докато открием албиноса или настане време да се връщаме към реката. Тогава, разбира се, щеше да има една-две големи гонитби, за да натоварим конете с месо и кожи.

Времето беше неблагоприятно. Освен силния студ трябваше да понасяме и плътната пелена от блестящ скреж, през който едва-едва прозираше слънцето. Не можехме да различим нищо в прерията на половин миля от нас или дори по-близо. Бяхме почти в подножието на западния хълм, но и той, и боровата му гора не личаха в блестящата пелена от скреж. Въпреки това отрядът всеки ден се отправяше да търси на юг, на запад или на север ту от едната, ту от другата страна на хълма на Малката река (Милк). Срегнахме много бизони, хиляди глави на групи от по двайсет-трийсет до четиристотин-петстотин, но не можахме да открием белия. Другите отряди често се отбиваха в нашия лагер да похапнат или попушат. Срегнахме ги и в прерията, ала те ни съобщаваха все същото: много бизони, но албинос няма. Повтарям, студът беше силен. Антилопите се гушеха по долчинките изгърбени, с наведени глави. Като минавахме край подножието на южния склон на хълма, виждахме елени и уапители и дори диви овце в същата поза. Последните побягваха от пътя ни, но другите почти не забелязваха нашето приближаване. Само бизоните, вълците, койотите и дивите гълъби бяха доволни. Бизоните, както обикновено, пасяха наоколо, а хищниците бродеха из прерията, прегризваха подколянното сухожилие на плячката си, поваляха я и я разкъсваха, като огласяха дългите нощи с вой и лай. През дебелиите им топли кожуси не проникваше никакъв студ.

Не помня колко дни трая студеното време, докато напразно търсехме бизона албинос. Промяната настъпи веднъж към десет часа вечерта, когато отрядът ни бавно яздеше край западната страна на хълма. Внезапно почувствувахме върху лицата си полъх на топъл въздух, пелената от скреж изведнъж изчезна и се провидяха Скалистите планини, тук-таме обвити в плътни тъмни облаци.

— Аха! — възкликна един жрец. — Ненапразно съм се молил снощи за „черен“ вятър. Ето вижте, той духа. Голяма е силата ми, дарена от Слънцето.

Докато жрецът говореше, върху нас връхлетя на силни топли пориви чинукът. После той прерасна в ревяща, мощна стихия. Тънката снежна покривка върху тревата изчезна. Сякаш изведнъж бе настъпило лято. Намирахме се на неколкостотин стъпки над равнината, в долната част на склона на хълма. Във всички посоки, докъдето стигаше погледът, се виждаха бизони, бизони, само бизони. Великолепна картина! Природата бе проявила благосклонност към индианците, създавайки за препитанието им такива грамадни стада. Ако не бяха белите с техния алкохол, дрънкулки и жажда за земя, тези стада щяха да съществуват и до днес. А покрай тях и червенокожите с простишкия си, щастлив живот.

Да се открие сред всичките тези тъмни животни единственото бяло тяло, беше толкова невъзможно, колкото да намериш игла в купа сено. Всички слязохме от конете. Нагласих далекогледа и почнах да го насочвам от стадо към стадо, докато не ми се замъглиха очите. Тогава го предадох на съседа си. Почти всички ловци от отряда се изредиха да гледат, но резултатът си остана същият: бял бизон не се виждаше. Приятни бяха и топлият вятър, и яркото слънце, огряло отново. Напълнихме лулите, запушихме и заговорихме, разбира се, за животното, което търсехме. Всеки имаше свое мнение за това къде можеше да се намира сега белият бизон: споменаваха се местности от река Мисури до река Саскачеван, от Скалистите планини до планините Беърс По. Докато бърбяхме, забелязахме на югоизток някаква тревога сред бизоните. Насочих далекогледа и видях няколко индианци, които гонеха стадо от стотина глави право на запад. Индианците препускаха далеч зад стадото, разстоянието между бизоните и тях беше повече от миля и животните бързо го увеличаваха, но конниците продължаваха упорито преследването, проточени в дълга неравна верига. Подадох далекогледа на Невестулчената опашка и му казах какво виждам. Всички скочиха на крака.

— Сигурно са намерили белия — каза приятелят ми, — иначе щяха да се откажат от гонитбата. Доста са изостанали от стадото, а и конете им са уморени. Препускат с последни сили. Да, те преследват белия бизон. Виждам го! Виждам го!

За миг се намерихме върху седлата и препуснахме да пресрещнем стадото. Карахме в тръс, само от време на време преминавахме в галоп, защото трябваше да пазим силите на конете за

гонитбата. След по-малко от половин час нашият отряд стигна до дълго ниско възвишение. Струваше ни се, че стадото трябваше да мине покрай него. Виждахме го да идва право към нас. Затова се скрихме зад възвишението и зачакахме. Съзнавахме, разбира се, че бизоните могат да ни подушат и да свърнат настрани, преди да ни приближат толкова, че да можем да ги нападнем, но трябваше да опитаме тази възможност. Мина известно време, чакането ми се стори доста продължително. Нашият водач, който поглеждаше иззад възвишението, заповяда да се готвим. Всички яхнаха конете. После той ни извика да го последваме и отрядът се втурна през възвишението. Стадото беше все още на повече от петстотин ярда. Като ни подуши, то зави на юг. Камшиците от необработена кожа плющяха с все сила, ударите им бяха много болезнени и подлудяваха конете. Отначало бързо настигнахме стадото, после известно време препускахме приблизително с неговата скорост, но накрая почнахме да изоставаме. Ала гонитбата продължаваше, защото всички ясно виждаха желаната цел — албиноса, който тичаше начело на стадото. Бях уверен, че никой от нас не ще може да го догони, но понеже всички препускаха, аз също се носех напред, като безмилостно биех коня си, макар той да напругаше всички сили.

Има една изтъркана, но вярна поговорка: „Винаги се случва това, което най-малко очакваш.“ Из една долчинка право срещу стадото изскочи самотен конник и се връза в бизоните, а те се пръснаха на всички страни. За по-малко от времето, което ми е необходимо, за да ви разкажа това, той се изравни с албиноса, видяхме го как се наведе и заби няколко стрели в ребрата на животното. Бизонът спря да тича, олюля се и падна на една страна. Когато приближихме мястото, конникът стоеше над бизона с вдигнати ръце и горещо се молеше, обещавайки на Слънцето кожата и езика на животното. Пред нас лежеше около тригодишна самка, жълтеникаво-бяла, но с нормален пигмент на очите. По-рано смятах, че всичките албиноси имат розови очи. Щастливият ловец беше пиеган на име Свещената невестулка. Той бе толкова развълнуван и така треперене, че не можеше да работи спокойно с ножа. Няколко души от нашия отряд одраха кожата на бизона вместо него, отрязаха езика, а той стоеше над тях и непрекъснато ги молеше да бъдат по-внимателни, да не повредят кожата, защото работят за Слънцето. Месото на белия бизон оставиха

— смята се за кошунство да го изядеш. Езикът щеше да бъде изсушен и подарен на Слънцето заедно с кожата. Докато деряха животното, пристигна и отрядът, който преследваше стадото. Това бяха северни черноноги, доста недоволни, че плячката им е попаднала в ръцете на пиеган. Скоро те потеглиха към лагера си и ние се насочихме към нашия, съпроводжани от Свещената невестулка. Сутринта той тръгнал на изток от лагера си, за да търси няколко изгубени коня, но ето че завърши деня по най-неочакван начин. Така приключи този необикновен лов.

До пълното изчезване на тези животни аз видях още един бял бизон, но той не беше чист албинос. Бери и аз купихме кожата му, вече ошавена. Поради липсата на по-точно определение я нарекохме петниста. Странно, че това животно беше убито през 1881 година, когато остатъците от големите стада още пасяха в областта между реките Йелоустоун и Мисури, там, където две години по-късно бизоните бяха фактически унищожени. Бе също самка, едра, петгодишна. Козината на главата, корема, краката и опашката бе белоснежна, а на всеки хълбок имаше по едно белезникаво петно, приблизително осем инча в диаметър. Когато одирали кожата по обичайния начин, около прекрасната лъскава тъмнокафява средина се образувала рязко контрастираща, съвсем бяла ивица, широка осемдесет инча. Животното било убито между рекичките Биг Крукед и Флат Уилоу от млад индианец от северните черноноги. По онова време ние притежавахме голям търговски пункт на Мисури, на около двеста мили по-долу от Форт Бентън, имяхме и клон на Флат Уилоу. На път за този клон Бери срещнал отряд черноноги, които се връщали от лов, и видял убит петнист бизон, който още не бил одран. Този ден Бери не продължил напред, а се упътил с младия ловец за палатката на баща му, където старецът приел приветливо Бери. Ако някой можеше да склони индианец да извърши желаното от него, това беше Бери. Целия следобед, та чак до късна нощ уговарял стареца да му продаде кожата. Ала това противоречало на практиката и традициите, защото такава кожа принадлежала на Слънцето. Да се продаде, би било кошунство. Младият ловец се измъкнал от положението, като я подарил на баща си. Най-после, преди да си легне, старецът изчукал пепелта от последната лула, въздъхнал и уморено казал на Бери:

— Добре, сине мой, да бъде както искаш, жена ми ще ощави кожата и някой ден ще ти я подаря.

Кожата бе чудесно ощавена, а на гладката ѝ вътрешна страна старецът бе изрисувал историята на своя живот: враговете, които бе убил, конете, които бе уловил, битките, в които се бе сражавал с племето гризли, животните и звездите, негови покровители. В същата тази година на Мисури освен нас живееха и други търговци. Веднъж старецът пристигнал със старата си жена и показал на присъстващите чудесната кожа. Разбира се, всички пожелали да я имат.

— Още не съм решил окончателно дали да я продам — казал хитрият старец. — По-късно... може да се реша, да, може да се реша.

И тогава всички търговци почнали да си съперничат, стремейки се да угодят на стареца. До края на зимата го снабдявали с уиски, тютюн, чай, захар и всичко, което пожелал два-три пъти в седмицата той и старицата му идваха при нас, натоварени с бутилки уиски, сядаха край камината във всекидневната ни стая и се чувствуваха като у дома си. Обичах да ги наблюдавам и слушам. Те изглеждаха така щастливи, бяха така предани един на друг, така охотно потъваха в спомените си за приятните дни, когато са били млади и силни. Това продължи няколко месеца. Накрая, един ден през пролетта, когато съперниците ни седяха и бърбяха в нашето магазинче, двамата старци влязоха и хвърлиха кожата на тезгяха.

— Ето — рече дядото на Бери, — вземи, сине мой. Изпълнявам обещанието си. Ала я скрий веднага от очите ми, иначе, току-виж, съм размислил и съм я отнесъл обратно.

Няма да е вярно, ако кажа, че унилостта на нашите съперници ни радваше. Всеки от тях си бе мислил, че не друг, а той ще получи оригиналната кожа. Ала те всички бяха новаци и никой не познаваше истински индианците.

Същата зима бяхме купили четири хиляди бизонски кожи — повече, отколкото останалите търговци, взети заедно. В края на краищата продадохме и тази кожа. Славата ѝ се пръсна нагоре и надолу по реката. Един господин, канадец от Монреал, който пътешестваше из нашия край, научил за нея. Когато параходът му спря в нашия пункт, господинът се отби при нас и я купи, преди да си дадем сметка какво вършим. Не искахме да я продаваме и казахме цена, която

смятахме за недостъпна. За наша почуда той сложи на тезгяха две големи банкноти, праметна кожата през рамо и се отправи с бързи крачки обратно към кораба. Бери и аз се спогледахме и си казахме неща, които не са за пред хората.

ОСМА ГЛАВА

ЗИМА НА РЕКА МАРАЙЪС

В Северна Монтана имаше едно градче, чийто живот по онова време често течеше така гладко и еднообразно, както в село от нашия изнежен Изток. Но по друго време там можеше да се види и всеобщ разгул. Това приличаше на епидемия: ако някой започнеше да се налива, всички бързо се включваха в заниманието: докторът, адвокатът, търговците, скотовъдците, овцевъдите — всички до един. Помня добре последното събитие, на което бях свидетел. Към два часа на обед компанията премина на шампанско — всъщност това беше газирано ябълково вино или нещо подобно, по пет долара бутилката. Около петдесет души се местеха от кръчма в бакалница и от бакалница в странноприемница, черпейки се поред, за по шейсет долара всеки тур. Споменавам тези неща, тъй като се готвя да ви разкажа за пианството на индианците в Монтана едно време. Те не падаха по-долу от белите в това отношение и сред тях пианството също беше епидемия.

В течение на много дни в индианския лагер цареше тишина и ред, после изведнъж мъжете намисляха да си направят гуляй. Смятам, че в такива периоди поведението на индианците, макар да бяха свободни от всякакви задръжки и да не знаеха какво значи „закон“, бе по-добро от това на подобна компания бели. Наистина като пиани индианците често се караха, а разприте им се разрешаваха само с кръв. Но ако се напият заедно хиляда бели — нима не ще последват ужасни сцени? Чели сме за свирепостта на индианците, когато са пиани, но от личен опит зная, че те, общо взето, са изключително добродушни и весели в подобни случаи, а често — безкрайно забавни. Една нощ през онази зима на Марайъс се прибирах в къщи след гостуване у Дорестия кон, когато мъж и жена излязоха от бакалницата и тръгнаха, залитайки, по пътя към мен. Потулих се зад една топола. Мъжът едва се държеше на крака, а жената, като се опитваше да го подкрепя, в същото време здравата го кореше. Чух я да казва: „... и не прояви никаква грижа за мен, седеше си сред оная тълпа и пиеше ту с един, ту с друг. Нито

веднъж не се огледа да видиш какво става с мен! Не ме защити изобщо, хич не те беше еня за мен, иначе нямаше да оставиш така да ме обиждат.“

Мъжът изведнъж се спря и като се олюля на едната, а после на другата страна, изрева, сякаш бе ранена гризли: „Не ме било грижа за теб, не съм те защитил, оставил съм да те обиждат. — Той пелтечеше с пяна на устата. — Кой те обиди? Кой? Казвай! Заведи ме при него! Заведи ме при него! Като го фрасна с ей това...“

Досами пътя лежеше голям зелен дънер на топола, който тежеше най-малко тон. Пияният се наведе над него и се замъчи да го вдигне, крещейки: „Да те защита! Обидили те! Кой го стори? Къде е? Чакай да вдигна тая цепеница, та да го фрасна с нея!“

Ала „цепеницата“ не можеше да се помръдне и той се озвери от безплодните си усилия да я изправи и вдигне на рамо. Подскачаше ту от едната, ту от другата страна на дънера с нарастващо упорство и яд, докато накрая падна върху дървото изтощен. Търпеливата жена го вдигна — той беше дребен, лекичък човечец — и си го отведе в къщи.

Познавах един младеж, който ставаше много пакостлив, когато се напиеше. Имаше три жени и в такива моменти открадваше от малките им запаси хубав пемикан, чудесните им украшения от мъниста, иглите и шилата и ги подарявахе на други жени. Той добре се беше наредил една сутрин, когато се случих наблизко, и жените му решиха да го хванат и вържат, докато изтрезнее. Младежът обаче не се остави да го хванат. Гониха го из лагера, после вън от него към хълмовете, край реката, сетне обратно из лагера, където накрая, като се опираше на един от скелетните пръти, той се покатери на върха на палатката си, настани се там и почна да се подиграва на жените, задето тичали така бавно: не пропусна да изброи и всичко, което им беше откраднал. Беше изключително весел. Жените се посъветваха нещо шепнешком и една от тях влезе в палатката. Мъчителят им престана да се присмива и поде пиянска песен.

*Вождът Мечката ме почерпи с питие,
вождът Мечката ме почерпи с...*

Но не можа да довърши. Жена му бе хвърлила от своето ложе голям наръч сух райграс върху тлеещия огън, който лумна изведнъж и високо извисилият се пламък близна задника на палавника. Пияният нададе силен вой от изненада и болка и скочи от върха. Щом се озова на земята, жените се хвърлиха върху му и дълго увиваха въжето около него, а после го внесоха вътре сред смеха и подигравките на тълпата развеселени очевидци.

Но има и друга страна на пиенето, която съвсем не е приятна. Една вечер, когато индианците около търговския пункт бяха намалели, Бери, един търговец на име Т. и аз седяхме и разговаряхме край камината в магазина. Вечерта имаше много хора и двама още не си бяха отишли — дремеха в тъгъла срещу нас. Изведнъж Бери извика. „Пази се, Т!“ — и в същия миг така силно го блъсна в мен, че и двамата полетяхме на пода. Блъсна ни точно навреме и все пак стрелата одраска кожата на десния хълбок на Т. Един от пияните индианци се бе събудил, сложил стрела в лъка си и тъкмо се готвел да я пусне срещу Т., когато Бери го забелязал. Преди индианецът да успее да измъкне от колчана друга стрела, ние скочихме върху него и го изхвърлихме навън. Защо пусна стрела срещу Т. — заради някаква въображаема обида или защото нещо бе сънувал, — не можахме да разберем. Той беше от племето блъд, известно с голямото си коварство.

Друга вечер Бери вдигна резето на вратата, за да излезе навън, но вратата изведнъж се разтвори широко и някакъв висок индианец, вкочанен от студ и със стрела, забита в гърдите, рухна на пода. Някой си беше направил лоша шега — подпрял на вратата замръзналия труп, за да ни уплаши. Мъртвият бе също блъд и изобщо не се разбра кой го е убил.

Веднъж, ловувайки по бреговете на Мисури, аз убих бизон с „боброва“ кожа така я наричат търговците заради необикновено тънката, гъста и лъскава като коприна козина. „Бобровите“ кожи бяха рядкост, затова я одрах цялата — с рогата и копитата. Искаше ми се да бъде оценена много добре, защото имах намерение да я подаря на свой приятел от Източните щати.

Жената Кроу, тази мила старица, заяви, че сама ще свърши тази работа, и веднага опъна кожата на рамката. На следното утро замръзналата кожа бе станала твърда като дъска и жената Кроу, надвесена над нея, я стържеше, когато в палатката влезе полупиян

индианец кри. Случих се наблизо и като видях, че се готви да ѝ отмъкне кожата, дотичах и с всичка сила, го ударих с юмрук в челото! Той обаче дори не се олюля от удара. Чувал съм неведнъж, че да повалиш индианец, е почти невъзможно, и наистина е така. Индианецът вдигна един счупен прът от скелета на палатката — дълъг и тежък — и тръгна с него към мен. Бях с голи ръце, трябваше да обърна гръб и потърся спасение в позорно бягство. Ала аз не тичах така бързо, както преследвача ми. Трудно може да се каже как би свършило всичко това, той навярно щеше да ме убие, ако Бери не беше видял какво става и не бе побързал да ми се притече на помощ. Индианецът тъкмо се готвеше да ме удари по главата, когато Бери гръмна и го повали с пронизано рамо. Няколко души от племето му довтасаха, вдигнаха го и го отнесоха у дома му. После при нас се яви вождът им със своите съветници и последва бурно обсъждане на случая. Свърши се с това, че платихме за нанесената телесна повреда. Винаги се стремяхме, доколкото бе възможно, да живеем с индианците без ежби и все пак платих с неохота за тази напълно заслужена рана.

Няколко сезона търгувахме с индианците кри и северните черноноги по Мисури, тъй като тези племена бяха тръгнали подир последните стада бизони от река Саскачеван на юг, към Монтана. Много се сприятелих с един млад индианец от черноногите, но веднъж той дойде съвсем пьян и аз отказах да му дам алкохол. Той страшно се разсърди и си отиде с дръзки заплахи. Бях съвсем забравил за случката, когато след няколко часа дотича жена му и каза, че Взел пушка под водата (Ит-су-йи-на-мак-ан) иде насам да ме убие. Жената беше ужасно изплашена и се молеше да я съжаля и да не убивам мъжа ѝ, когото горещо обичала. Когато изтрезнеел, той щял да се срамува много от намеренията си да ми причини зло. Отидох до вратата и съзрях бившия си приятел. Идеше съвсем гол, само по мокасини. Лицето, тялото, ръцете и краката бяха фантастично боядисани със зелени, жълти и червени ивици. Размахваше „Уинчестър“ калибър 0,44 и призоваваше Слънцето за свидетел как ще убие мен, най-злия си враг. А аз съвсем не исках да го убия. Обзета от ужас, жена му избяга и се скри в купчина бизонски кожи, а аз заставах зад отворената врата с „Уинчестър“ в ръка. Индианецът с дългото име се приближаваше, крещейки бойната си песен, и повтаряше безброй: „Къде е онзи

негодник, белият? Покажете ми го, за да пратя в него един куршум, само едно куршумче!“

Влезе с едри крачки, поставил пръст на спусъка на пушката, и в момента, когато минаваше край мен, аз го хлопнах здравата по главата с цевта на моята пушка. Той рухна безчувствен на пода, пушката му гръмна и предназначеният за мене куршум проби един сандък с консервирани домати на полицата. Като чу изстрела, жената дотича от скривалището си, уверена, че аз, разбира се, съм го убил. Как се зарадва, като разбра заблудата си. Двамата го завързахме здраво и го отнесохме в палатката му.

Често сме чели, че индианецът никога не забравя нанесения му удар или рана, независимо доколко е бил виновен. Това е съвсем невярно. На другата сутрин Взел пушка под водата ми прати чудесна бизонска кожа. По здрач дойде да ми поиска прошка. След това си останахме големи приятели. Винаги когато имах време за кратък лов в долчинките зад лагера или в прерията, го взимах със себе си и от него нямаше по-верен и грижовен спътник.

Не мога да кажа, че всичките търговци имаха такива добри отношения с индианците, каквито Бери и аз. Сред търговците се срещаха лоши хора, които обичаха да причиняват болка, да проливат кръв. Зная случаи, когато белите търговци убиваха индианци просто за забава, но никога в честен, открит двубой. Те бяха големи страхливци и съвсем безпринципни. Продаваха „уиски“, което се състоеше от наkisнат тютюн, кайенски пипер и други такива гадости. Наистина Бери и аз също продавахме слаби напитки, но ниският им градус се дължеше само на добавената в тях чиста вода. Не одобрявах търговията с уиски. Опиването на индианците е зло, чисто зло, и никой не разбираше това по-добре от нас, разпространителите на алкохол. Уискито причини неизброими страдания, смъртта на много хора, силно деморализира прерийните племена. И във всичко това имаше само една смекчаваща злото черта: по онова време нашата търговия с уиски не лишаваше индианците от необходимите средства за съществуване, те винаги можеха да си набавят и месо, и кожи, стига да имаше дивеч. В сравнение с разните правителствени чиновници и политици, които грабеха индианците и ги принуждаваха да умират от глад в резерватите след изчезването на бизоните, ние бяхме просто светци.

Общо взето, зимата, прекарана на река Марайъс, мина приятно. Дните летяха неусетно. Ходех на лов с индианците, разговарях с тях вечер край огнищата в палатките, седях край камината у дома или у Дорестия кон. Понякога отивахме с Дорестия кон да огледаме „примамките“ му. Интересна гледка представляваха грамадните вкочанени вълци, проснати околоръст.

За да се направи хубава „примамка“, трябваше да се разреже гърбът на убит бизон и да се поръси месото, кръвта и вътрешностите с три флакона стрихнин — три осми от унцията^[1]. Очевидно една хапка от тази смъртоносна смес бе достатъчна да убие вълк. Жертвата рядко успяваше да измине повече от двеста ярда, преди да започнат ужасните гърчове. Разбира се, отравяха се и много койоти и прерийни лисици, но те не влизаха в сметката. Големите вълчи кожи с гъста козина се търсеха много на Изток за шейните и каретите и се продаваха във Форт Бентън от три до пет долара парчето. Веднъж ми хрумна да отнеса няколко вкочанени от студа вълци и да ги наредя изправени около дома на Дорестия кон. Странно и интересно зрелище — вълците стояха с вирнати глави и опашки, сякаш пазеха дома. Ала един ден задуха чинук и повали вълците. Скоро одраха и кожата им.

Така минаваха дните. Настъпи пролетта, реката се очисти от леда — отведнъж премина масата удрящи се с трясък големи ледове. Склоновете на долината потъмняха от зазеленилата се трева. В блатата закряха гъски и заквакаха патици. Всички ние — и индианци, и бели — не подхващахме работа, само лежахме на земята, приличахме се на слънце, пушихме и мечтаехме, спокойни и доволни.

[1] Около 10 грама — Б.пр. ↑

ДЕВЕТА ГЛАВА

СДОБИВАМ СЕ СЪС СОБСТВЕНА ПАЛАТКА

— Защо не си вземеш жена? — запита ме внезапно Невестулчената опашка една вечер, когато аз и Говори с бизона седяхме и пушихме в неговата палатка.

— Наистина — обади се и другият ми приятел, — защо не го сториш? Имаш право на това, понеже си излязъл победител, дори два пъти. Ти уби индианец кри и си хвана кон от това племе в сражението край Хеъри Кап.

— Вярно, че си хванах кон — отвърнах аз, — много хубав кон. Но ти грешиш за индианеца кри. Нали си спомняш, че той избяга, скри се в боровата гора на Хеъри Кап.

— Не става дума за него — каза Говори с бизона. — Ние знаем, че той избяга. Имам предвид един от падналите в началото на боя, когато всички стреляхме: един висок, с шапка от борсук. Видях раната му. Нашите куршуми не правят такива малки дупки.

Това беше нещо ново за мен. Много добре си спомнях, че няколко пъти стрелях в този воин, но не мислех, че куршумът ми го е довършил. Не знаех дали да се радвам, или да съжалявам за тази случка, но в края на краищата реших, че трябва да се радвам, понеже той би ме убил, ако можеше. Замислих се дълбоко, възстанових в паметта си всяка малка подробност от забележителния ден, но стопанинът на палатката смути размислите ми:

— Питам те защо не си вземеш жена. Отговори!

— Просто никоя няма да се омъжи за мен — отвърнах аз. — Това не е ли достатъчно?

— Киай-йо! — възкликна госпожа Невестулчена опашка и закри уста с длан: така черноногите изразяват почуда или изумление. — Киай-йо! Що за отговор! Много добре знам, че всяко момиче от лагера би искало да стане негова жена. Да не беше този лентяй... — тя нежно

стисна ръката на Невестулчената опашка, — само да замине някъде и да не се върне, щях да те склоня да ме вземеш. Ще ходя все подир тебе, докато накрая се съгласиш.

— Мах-ках-кан-ис-ци! — възкликнах аз. Тази пренебрежителна жаргонна дума изразява съмнение в искреността на събеседника.

— Ти самият си мах-ках-кан-ис-ци — възрази тя. — Как мислиш, защо те канят на всички асинибойнски танци, където момичетата обличат най-хубавите си одежди и все гледат да те покроят с наметалата си? Защо според тебе обличат най-хубавите си дрехи за търговския пункт и отиват с майките или близките си там при всеки повод! Не знаеш ли? Аз ще ти кажа тогава: всяка от тях се надява, че ще ѝ обърнеш внимание, че ще изпратиш свой приятел при родителите ѝ, за да направи предложение от твое име.

— Това е вярно — каза Невестулчената опашка.

— Да, вярно е — потвърдиха Говори с бизона и жена му.

Аз се разсмях малко изкуствено и смених темата — попитах закъде ще тръгне бойният отряд на другия ден. Въпреки всичко мислех за предишния разговор. През цялата продължителна зима чувствавах известна завист към моите добри приятели Бери и Дорестия кон, които изглеждаха така щастливи с жените си. Никога не бяха си казали гневна дума, чувствуваше се добрата им дружба и явната им привързаност. Аз виждах всичко това и неведнъж си казвах: „Не е добре мъжът да бъде сам.“ Струва ми се, че нещо подобно пишеше в Библията или може би това бяха думи на Шекспир. Във всеки случай тази мисъл е правдива. Черноногите имат почти същия израз: „Мат-ах-куи тем-еп-и-ни-по-ке-ми-осин“ — „Няма щастие без жена.“

След тази вечер започнах по-често да се вглеждам в девойките, които срещам в лагера и в търговския пункт, и си казвах: „Интересно каква жена би станало от нея? Спретната ли е и кротка, отличава ли се със скромност?“ Ала аз не забравях, че нямам право да взема някое от тези момичета. Не се готвех да остана дълго на Запад, а и моето семейство нямаше да ми прости такъв брак. Близките ми бяха от стар и горд пуритански род. Представях си как ще се ужасят само ако им го спомена.

Обърнете внимание, че дотук все употребявах думата „жена“ вместо „съпруга“. Един жител на прерията винаги казва „жена ми“, когато говори за индианската си половинка. Черноногите се изразяват

по същия начин: „нит-о-кеман“, тоест жена ми. Никой от белите жители на прерията не встъпваше в законен брак, ако не се смята за такъв индианският начин да си вземеш жена, като дадеш под формата на откуп определен брой коне или вещи. Първо, тук нямаше човек, който да извърши венчавката, с изключение на случайните странствуващи свещеници йезуити. А освен това белите жители на прерията почти до един пет пари не даваха за отношението на закона по този въпрос. Закон нямаше. Те не бяха и вярващи, повелите на църквата не значеха нищо за тях. Вземаха си индианки и ако жената се окажеше добра и вярна, всичко беше наред. В противен случай се разделяха. При това нито за миг не се замисляха за евентуалните усложнения и задължения, които поемаха. Тяхното верую беше: „Яж, пий и се весели — сега сме живи, а утре ще умрем.“

„Не — казвах си аз често, — не, така не бива. Ходи на лов, ходи на бой, върши каквото си искаш, но не си вземай жена и през есента се върни при своите.“ Така реших да живея, без отстъпления. Но...

Една сутрин жената Кроу и аз седяхме под сянката на навеса, който тя бе направила от две шейни и няколко бизонски кожи. Както обикновено тя украсяваше мокасини с разноцветно боядисани таралежови бодли, а аз старателно почиствах пушката си преди лова на антилопи. Покрай нас минаха две жени — отиваха в магазина с тричетири бизонски кожи. Едната от тях беше девойка на около шестнайсет-седемнайсет години. Не бих я нарекъл красавица, но беше симпатична, доста висока и добре сложена. Имаше хубави, големи, прави и изразителни очи, безупречно бели равни зъби и гъста коса, прибрана на плитка, която стигаше почти до земята. В нея се таеше нещо много привлекателно.

— Коя е тази? — попитах аз жената Кроу. — Коя е тази девойка?

— Не я ли познаваш? Тя често идва тук — братовчедка е на жената на Бери.

Отидох на лов, но той се оказа не много интересен. През цялото време си мислех за тази братовчедка. Вечерта поговорих за нея с Бери. Той ми каза, че баща ѝ умрял, майка ѝ била жрица и момичето се славело с безупречна честност и доброта.

— Искам да си взема тази девойка — рекох аз, — какво ще кажеш?

— Ще видим — отвърна Бери, — ще поговоря с жена ми.

Минаха два-три дена, но никой не спомена за това.

Един следобед мисис Бери ми каза, че мога да взема при себе си тази девойка, стига да обещаю винаги да се отнасям към нея добре и с нежност. Съгласих се на драго сърце.

— Отлично — добави мисис Бери, — иди в магазина и ѝ избери шал, платове за рокли, бял муселин. Чакай, недей, сама ще избира всичко каквото трябва и ще ѝ уший няколко рокли като на белите жени, също като моите.

— Почакай! — възкликнах аз. — Какво трябва да платя? Колко коня? Или пък други неща ще трябва?

— Майка ѝ казва, че никакъв откуп не е нужен, че ти само трябва да удържиш обещанието си добре да се отнасяш към нейната дъщеря.

Да не се иска нищо във вид на откуп за дъщерята, съвсем не беше по обичая. Обикновено на родителите се изпращаха много коне, понякога петдесет или повече. Случваше се бащата да посочи броя на конете, ако ли не, женихът даваше колкото можеше. Нерядко се случваше бащата сам да предложи на някой многообещаващ младеж — добър ловец и смел участник в набези — да му стане зет. В такъв случай конете даваше бащата на момичето, а понякога дори и цяла палатка.

И тъй, дадох ми девойката. Двамата се почувствувахме неловко, когато една вечер, тъкмо се хранехме, тя дойде със спуснат на лицето воал. Дорестия кон и жена му ни бяха гости. Заедно с Бери и неговата жена те започнаха да се шегуват с нас, докато майката на Бери не сложи край на това. Дълго време се смущавахме един от друг, особено тя. С „да“ и „не“ се изчерпваше почти всичко, което можех да изтръгна от нея. Стаята ми обаче претърпя чудна промяна. Всичко беше спретнато и чисто, дрехите ми — добре изпрани, а „талисманите“ ми — всеки ден грижливо изваждани и окачвани на триножника.

Преди това си бях купил бойно украшение за глава, щит и други предмети, смятани от черноногите за свещени, и никому не доверявах, че не вярвам в тяхната святост. Към тези вещи се отнасях с необходимата тържественост и церемониалност.

Дните минаваха, а младата ми жена ставаше за мен все по-голяма тайна. Искаше ми се да зная какво мисли за мен и вълнува ли я въпросът какво мисля аз за нея. Не можех в нищо да я упрегна: беше винаги акуратна, винаги усърдно се занимаваше с дребните домашни

задължения, грижливо следеше за нуждите ми. Ала всичко това не беше достатъчно. Искях да я разбера, за да зная нейните мисли, нейното мнение... Искаше ми се да разговаря с мен, да се смее и разказва разни истории, както често правеше в дома на мисис Бери.

Вместо това, когато влизах, смехът ѝ замръзваше на устните, тя сякаш се сковаваше и затваряше в себе си. Промяната настъпи, когато най-малко я очаквах. Един ден научих в лагера на пиеганите, че се образува боен отряд за нападение срещу кроу. Говори с бизона и Невестулчената опашка отиваха и ме повикаха на пункта, за да се приготвя.

— Нет-ах-ки — казах аз, нахълтвайки в стаята, — давай всичките ми мокасини, няколко чифта чисти чорапи и пемикан. Къде е кафявата ми платнена торбичка? Къде си сложила калъфа на пушката? Ами...

— Закъде се стягаш да вървиш? — това беше първият въпрос, който тя ми задаваше.

— Закъде ли? За боен поход. Приятелите ми отиват и ме викат да ида с тях...

Млъкнах, защото тя изведнъж стана и се обърна към мен, очите ѝ искряха.

— Отиваш на боен поход! — възкликна тя. — Ти, бял човек, тръгваш с шайка индианци тайно нощем по прерията, за да крадеш коне и може би да убиваш нещастни хора, обитатели на прерията! И не те е срам?

— Виж какво — подхванах неуверено, — аз пък си мислех, че ще се зарадваш. Нима индианците кроу не са ти врагове? Обещах и трябва да отида.

— Тази работа е достойна само за индианци — продължи тя, — но не и за един бял. Ти си богат, имаш всичко каквото ти трябва. За онези хартийки, за онова жълто твърдо нещо (златото), дете носиш у себе си, можеш да купиш всичко, което ти трябва. Би следвало да се срамуваш да дебнеш из прерията като койот! Никой от твоите никога не е правил това!

— Трябва да отида — повтарях аз. — Обещал съм.

Тогава Нет-ах-ки почна да плаче.

— Не отивай — молеше ме тя, — ако отидеш, ще те убият, зная, а толкова те обичам.

Никога не съм бил толкова учуден, просто се смаях. Значи всичките тези седмици мълчание се обясняваха просто с присъщата ѝ плахост, прикриваща нейните чувства. Бях доволен и горд, след като научих, че ме обича, но друга мисъл ме измъчваше: не постъпих добре, като си взех тази девойка и я накарах да се влюби в мен, щом скоро трябваше да я върна на майка ѝ и да си замина за родината.

На драго сърце обещах да не заминавам с бойния отряд. Тогава Нет-ах-ки, постигнала своето, изведнъж почувствува, че се е държала твърде смело, и се опита отново да приеме сдържан вид. На мен обаче не ми харесваше такъв обрат. Хванах жена си за ръката, сложих я да седне до мен и почнах да ѝ доказвам, че не е права, че да се смеем и шегуваме, да бъдем приятели и другари е по-добре, отколкото да прекарваме дните си в мълчание, потискайки естествените си чувства.

Оттогава отношенията ни се промениха.

Не знаей правилно ли постъпих, като изложих всичко това на хартия, но мисля, че ако Нет-ах-ки знаеше какво съм написал, би рекла с усмивка „Да, разкажи за всичко. Разкажи за всичко както е било.“ Защото, сами ще се убедите, всичко свърши добре, всичко освен най-последния, истинския край.

Онези, които са чели книгата „Разкази на черноногите“, знаят, че не се допуска Черноногият да се среща с тъща си. Струва ми се, че ще се намерят доста бели, които биха се радвали на такъв обичай в цивилизованото общество. Според черноногите мъжът никога не бива да влиза в палатката на тъща си, а тя не трябва да влиза в дома му, когато си е в къщи. И тъщата, и зетят трябва по всякакъв начин да странят един от друг, да търпят всякакви неудобства, но да избягват срещите. Този странен обичай често поражда смешни положения. Веднъж видях един висок на ръст и достоен вожд да ляга по гръб зад тезгяха, като забеляза, че на вратата се е показала неговата тъща. Видях друг да се хвърля на земята до пътеката и да се покрива с наметалото си, а един път някакъв мъж скочи от стръмен бряг в дълбоката река, с всичките си дрехи и наметалото, когато неочаквано наблизо се показа тъща му. Касае ли се обаче за бял човек, обичаят малко се видоизменя. Като знаеше, че зетят не обръща внимание на това, тъщата се появяваше в стаята или в палатката, където беше той, но не говореше с него. Моята тъща ми харесваше и бях доволен, когато наминаваше. След известно време дори успях да я предразположа да

разговаря с мен. Тъща ми бе добра жена, с много твърд характер, много честна и беше възпитала дъщеря си в същия дух. Двете безкрайно се уважаваха. Нет-ах-ки неуморно ми разказваше колко много е направила добрата ѝ майка за нея, какви съвети ѝ е давала, колко жертви е извършила за детето си.

ДЕСЕТА ГЛАВА

УБИВАМ МЕЧКА

Към края на април напуснахме търговския пункт. Бери възнамеряваше да възобнови превозването на стоки за златните находища веднага щом почнат да пристигат параходите и затова премести семейството си във Форт Бентън. За там се отправи и Дорестия кон с обоза си. Блъдите и черноногите отидоха на север, за да прекарат лятото на реките Бели и Саскачеван. Голяма част от черноногите се премести на река Милк и край хълмовете Суийтграс. Племето Късите наметала, с което бях във връзка, потегли към полите на Скалистите планини и аз тръгнах с него. Бях си купил палатка и половин дузина товарни и впрегатни коне за превозване на имуществото. Имахме преносима пещ, два тигана, две-три котлета, калаени и железни прибори, с които Нет-ах-ки много се гордееше. Провизиите ни се състояха от чувал брашно, захар, сол, фасул, кафе, бекон и сушени ябълки. Носех си много тютюн и патрони. Бяхме богати: целият свят беше наш. Когато настъпи часът на тръгването, аз се опитах да помогна в прибирането на багажа, но Нет-ах-ки веднага ме спря.

— Не те ли е срам? — рече тя. — Това е моя работа. Върви напред с вождовете. С всичко това ще се заема аз.

Направих както ми каза. По време на пътуването яздех все отпред с първите хора на племето или се занимавах с лов, а вечер, когато пристигах в лагера, палатката ме чакаше построена, край нея имаше куп съчки, а вътре гореше ярък огън, на който се приготвяше вечерята. Всичко това бе дело на жена ми и майка ѝ. Когато работата привършеше, тъща ми поемаше към палатката на брат си, където живееше.

Имахме много гости, а и мен постоянно ме канеха на угощения ту у един, ту у друг приятел. Провизиите ни стигнаха за кратко време и скоро се оказахме принудени да се храним само с месо. Всички освен

мен бяха доволни от това: понякога така ми се ядеше ябълков пай или поне картофи. Често сънувах, че съм щастлив притежател на бонбони.

Напускайки обезлюдения форт, ние поехме край брега нагоре по река Марайъс, после по най-северния ѝ приток, река Кътбанк, докато накрая достигнахме боровете в подножието на Скалистите планини. Тук гъмжеше от диви животни. Бизони и антилопи срещаме рядко, но упити, елени, диви овце и лосове имаше дори повече, отколкото бях видял на юг от Мисури. Що се отнася до мечките, цялата местност си патеше от тях. Нито една жена не смееше да ходи за съчки или пръти без придружвач. Някои от ловците никога не закачаха гризли: мечката се смяташе за неприкосновено или свещено животно; доста хора вярваха, че тя е човешко същество. Обикновеното название на мечката е кйаййо, но жреците, притежатели на вълшебни лули, бяха задължени, когато говорят за нея, да я наричат Пах-кси-куо-йи — Лепкавата уста.

Освен това единствено жреците можеха да вземат мечи кожи, и то само една тясна ивица за лента на главата или за увиване на лула. Обаче всекиму се разрешаваше да взема нокти на мечка за огърлица и други украшения. Най-склонните към рисковани постъпки носеха огърлици с по три-четири реда нокти на убити от тях мечки. С тези огърлици много се гордееха.

Една сутрин аз се отправих с Мощните гърди към вододела между реките Кътбанк и Милк. Той ми каза, че ще можем лесно да преминем с конете през боровете на вододела към подножието на голата планина, където винаги имало диви овце. Трябваше ни месо, а по това време на годината овните се оказват дори в по-добро състояние, отколкото мъжките антилопи в прерията. Намерихме широки пътеки, оставени от дивите животни, и скоро наближихме края на гората откъм планините. Слязохме, завързахме конете и почнахме внимателно да се придвижваме напред. След малко между преплетените клони на боровете се провидя доста голямо стадо диви овце — все самци, които вървяха по раковинава пътека в основата на една скала.

Предоставих на Мощните гърди първия изстрел, но той се прояви съвсем зле. Преди да успее да зареди отново пушката си, аз вече бях повалил два овена с моята „Хенри“. И двата бяха много едри, с тънък слой тлъстина по ребрата. Добили необходимото количество месо, ние натоварихме конете си и тръгнахме към къщи. Щом

излязохме от боровата гора, съгледахме на четиристотин-петстотин ярда от нас голяма гризли, която старателно ровеше един чим на голия склон на хълма; търсеше гофър^[1] или мравуняк.

— Да я убием! — възкликнах аз.

— Ок-йн (хайде) — рече Мощните гърди, но с изражение, което значеше: добре, ала ти го предложи, не аз.

Яздехме надолу покрай гората, към подножието на хълма. Спътникът ми се молеше за успех, като обещаваще жертва на Слънцето. Слязохме от хълма, свърнахме в дълбока долчинка и тръгнахме нагоре към мястото, където бяхме забелязали мечката. Когато излязохме от долчинката, звярът се намираше на по-малко от петдесет ярда от нас. Той ни забеляза в същия миг, седна на задницата си и забърчи нос, като душеше въздуха. Стреляхме и двамата и мечката се търколи с рев, от който настръхват косите. Тя хапеше и драскаше с нокти хълбока си там, където бе я поразил куршумът. После скочи на крака и се хвърли срещу нас с отворена уста. Подгонихме конете си на север, неразумно беше да препускаме надолу по хълма. Два пъти стрелях припряно в животното, но без резултат. През това време мечката преодоля разделящото ни разстояние с учудващо дълги скокове и почти настигна коня на моя спътник. Стрелях още веднъж и пак не улучих. Тутакси Мощните гърди излетя от бягащия кон със седлото и месото на овена: подпръгата — стар, износен ремък от сурова кожа — се бе скъсала.

— Хаи-йа, приятелю! — извика той умолително във въздуха.

Седлото и Мощните гърди тупнаха тежко на земята на по-малко от две крачки от преследващата ни мечка. Изуменият звяр ревно уплашено, рязко зави обратно и хукна към гората. Препуснах след него, като стрелях непрекъснато. Най-после с един сполучлив изстрел успях да му строша гръбнака. Не беше трудно да го доубия: прицелих се спокойно и пратих куршум в основата на черепа. Когато всичко свърши, изведнъж си спомних колко беше смешен Мощните гърди, яхнал седлото във въздуха, как ме викаше на помощ с опулени очи. Започнах да се смея и сякаш смехът ми нямаше да спре никога. Спътникът ми се приближи и застана много сериозен, като поглеждаше ту мен, ту мечката.

— Не се смей, приятелю — каза той. — Не се смей. По-добре се помоли на доброто Слънце, принеси му жертва, за да можеш и ти

някога да избегнеш нещастieto като мен, ако те преследва враг или звяр. Слънцето наистина е чуло молитвата ми. Обещах му жертва: да окача в палатката му чудесното бяло одеяло, което купих наскоро. Ала ще направя нещо повече — освен одеялото ще окача и шапката си от кожа на видра.

Мечката имаше чудесен кожух и аз реших да го одера и дам за обработване. Мощните гърди яхна коня ми и тръгна да търси своя, изгубил се нейде из долината, а аз се залових за работа. Не ми беше лесно, защото мечката се случи много тлъста, а исках да сваля кожата колкото може по-чиста. Дълго преди да свърша, приятелят ми се върна с търсения кон, слезе от него недалеч от мен, седна, напълни лулата си и запуши.

— Помогни ми — помолих го аз, когато изпуши лулата си. — Изморих се вече.

— Не мога — отвърна ми той, — това е против повелите на моите духове, те насън ми забраниха да докосвам мечка.

В лагера се прибрахме рано. Щом ме чу да се приближавам към палатката, Нет-ах-ки изтича навън.

— Киай-йю! — възкликна тя, като видя мечката кожа. — Киай-йю! — повтори тя и побягна към палатката.

Държанието ѝ ми се стори много странно. Обикновено когато се връщах от лов, тя винаги настояваше да снесе товара от коня, да го разседлае и отведе при палатката на момчето, което се грижеше за малкото ми стадо. Този път сам свърших това, после влязох в палатката, където бяха приготвени чудесни варени ребра и супа. Докато ядях, разказах за лова, но когато описвах как Мощните гърди полетях във въздуха и закрепя, Нет-ах-ки не се смя заедно с мен. Това ми се стори странно, защото тя лесно долавяше комичното във всичко.

— Кожата е чудесна — казах аз накрая, — козината е дълга, гъста и тъмна. Бих искал да я обработиш за мен.

— Ах — възкликна тя, — знаех, че ще ме молиш за това, още щом я видях. Пожали ме, не мога да го сторя. Не мога да я докосна. Твърде малко жени и дори малко мъже могат да обработват мечка кожа, и то само ако духовете им са силни. Ако ли не, сполетява ги голямо нещастие — болест, а понякога и смърт. Никоя от нашите жени не ще посмее да оцапи тази кожа. Има една жена от племето кут-аи-им-икс

(не се смей), тя би могла да свърши тази работа, и една от племето бизонски тор. Неколцина са и всичките далеч оттук.

Не говорих повече на тази тема, излязох от палатката и опънах кожата на земята, закрепвайки я с колчета. Нет-ах-ки бе неспокойна, постоянно излизаше да види какво правя, а после бързо се прибираще в палатката. Аз продължавах да работя, по кожата имаше още доста тлъстина. Колкото и да се мъчех, не можех да отстраня всичката. Привечер бях целият омазнен и изморен.

Събудих се малко след изгрев. Нет-ах-ки бе вече станала. Нямах я в палатката. Чух как се моли отвън и казва на Слънцето, че се готви да вземе мечката кожа, да я остърже и оцави. Нет-ах-ки молеше своя бог да бъде милостив към нея. Не желаела да щави нечистата кожа и дори се бояла да се докосне до нея, но мъжът ѝ я искал мека и обработена.

— О, Слънце — завърши тя, — помогни ми, защити ме от злите сили на сянката (духа или душата) на тази мечка. Ще ти принесе жертва. Дай ми и занаят добро здраве, дай ни на всички: на моя мъж, на моята майка, на моите роднини, на мен, дай на всички ни дълъг живот, щастие, нека доживеем до старини.

Отначало мислех да я извикам и да ѝ кажа, че не е нужно да щави тази кожа, че в края на краищата не ми е чак толкова необходимо това. Но после реших, че ще бъде добре, ако Нет-ах-ки свърши тази работа. Дори да не се убеди, че духът на мечката не влияе зле, поне ще стане по-уверена в себе си и в силата на своите духове. Затова полежах известно време неподвижен и се вслушвах в честото скрибуцане на стъргалото, с което чистеше месото и тлъстината от кожата.

След малко Нет-ал-ки влезе и като забеляза, че не спя, запали огън за закуската. Когато огънят се разгоря, тя се изми с десет води, после постави суха глицерия върху няколко въглена, наведе се над ароматния дим и разтърка ръце над него.

— Какво правиш? — запитах аз. — Защо толкова рано гориш глицерия?

— За пречистване — отвърна ми тя, — нали стържа тлъстината от мечката кожа и ще я оцавя за тебе.

— Много мило — казах аз, — когато заминем за Форт Бентън, ще ти подаря най-хубавия шал, който намерим. Ще трябва ли да принесеш жертва? Кажи ми и аз ще доставя всичко необходимо.

Моята малка жена беше довольна. Тя се усмихна щастливо, после стана много сериозна. Седна до мен, наведе се към лицето ми и прошепна:

— Аз се помолих. Обещах да принеса жертва от твое и мое име. Трябва да дадем нещо хубаво. Ти имаш две къси пушки (револвери). Можеш ли да дадеш едната? А аз, аз ще дам синята си сукнена рокля.

Синята сукнена рокля! Най-любимата ѝ рокля, която рядко обличаше, но често вадеше от кожения калъф, оправяше гънките ѝ, сгъваше я, разгъваше я, любуваше се на това свое богатство и после пак я прибираще. Щом можеше да се раздели с тази рокля, то, разбира се, и аз можех да прежаля един от шестзарядните си револвери. Единият от тях — и двата бяха стари колтове и се зареждаха с капсула и куршум — имаше навика да изстрелва всичките заряди наведнъж. Точно него смятах да пожертвувам. И така след закуската излязохме и окачихме на едно дърво близо до лагера приношенията си. Докато Нет-ах-ки се молеше, аз се покатерих на дървото и завързах нашите дарове за един здрав клон. През целия ден жените от лагера идваха да гледат как жена ми щави мечата кожа. Някои я увещаваха веднага да остави работата, всички ѝ предричаха нещастие. Но тя не им обръщаше внимание и след четири-пет дена имах вече голяма мека постилка от мечка кожа, с която веднага покрих нашето легло. Оказа се обаче, че не мога да оставя кожата там, ако исках да посрещам гости: никой от приятелите ми не желаше да влезе в палатката, докато в нея беше кожата. Наложих се да я скрия под няколко необработени бизонски кожи зад палатката.

Останахме на река Кътбанк докъм първи юни. Мухите започнаха да ни досаждат и трябваше да се преместим в прерията, където се въдеха по-малко. Прехвърлихме билото на вододела, спуснахме се по течението на река Милк и след няколко дни път спряхме временно край северната част на източен хълм от веригата Суийтграс, където се намираха останалите пиегани. Непрекъснато се точеха гости от нашия лагер в другия и обратно. Посетителите разказаха, че в племето не се смей избухнал голям скандал малко след като напуснало лагера си край река Марайъс. Жълтата птица — младата хубавичка съпруга на стария Гледам назад — избягала с един младеж на име Двете звезди. Предполагаше се, че са отишли на север към блъдите или черноногите, и мъжът и тръгнал да ги преследва. Много се говореше за това

събитие, правеха се най-различни предположения за края му. Скоро узнахме развързката.

Една вечер Нет-ах-ки ми каза, че преследваната двойка пристигнала от север и се намирала в палатката на техния млад приятел. Те се скрили от съпруга ѝ, когато пристигнал в лагера на блъдите, и той поел обратно на юг. Предполагало се, че мъжът е продължил към лагера на черноногите, с надеждата да намери бегълците там. Те от своя страна възнамерявали да навестят племето гро-вантри. Бегълците мислели, че след време съпругът ще прекрати преследването и тогава ще могат спокойно да живеят заедно, като му заплатят доста вещи за отстъпката.

Още на следната сутрин обаче, скоро след изгрев-слънце, нашият лагер бе разбуден от пронизителни, изпълнени с ужас женски писъци. Всички наскочаха от постелите и хукнаха навън. Мъжете носеха оръжие, мислеха, че може би са ни нападнали врагове. Нападение нямаше, пицеше Жълтата птица: мъжът ѝ я намерил и я хванал, когато тръгнала за вода към реката. Той я беше хванал за ръката и я мъкнеше към палатката на нашия вожд. Жената се съпротивляваше, пицеше и се мъчеше да се изскубне.

В палатките се приготвяше закуската, но лагерът бе много тих. Не се чуваха нито песни, нито смях, нито разговори, дори децата кротуваха.

Казах нещо по този повод на малката си жена.

— Мълчи — отвърна тя, — как ми е жал за нея! Мисля, че ще се случи нещо ужасно.

Скоро чухме лагерният глашатай да обявява гръмко, че в палатката на Голямото езеро (нашия вожд) ще се състои съвет. Глашатаят изреди имената на поканените: притежателите на вълшебни лули, опитните ловци и воители, мъдрите старци. Един по един те тръгнаха към палатката на вожд. Дълбока тишина се възцари в лагера.

Бяхме вече закусили и аз бях изпушил две лули, когато отново се разнесе гласът на глашатая: „Всички жени, всички жени — викаше той — трябва веднага да се съберат в палатката на нашия вожд, където ще бъде подложена на публично наказание жената, обвинена в измяна. Трябва да видят какво сполетява жената, опозорила своя мъж, своите роднини и самата себе си.“

Предполагам, че твърде малко жени са пожелали да отидат, но подир глашатая вървеше група „бесни кучета“ от Дружеството на приятелите — изпълняваха ролята на лагерна полиция. Минаваха от палатка на палатка и заставяха жените да излязат. Когато един от полицаите отметна полите на нашата палатка, Нет-ах-ки се хвърли към мен и се вкопчи в ръката ми.

— Хайде — каза полицаят, като надникна в палатката. — Тръгвай. И по-бързо! Не чу ли поканата?

— Тя вече не е пиеганка — казах аз спокойно, макар да бях много ядосан. — Тя сега е бяла жена и няма да отиде.

Очаквах, че полицаят ще почне да спори с мен, но той не възрази. Пусна полите на палатката и отмина, без да каже нито дума.

Зачакахме напрегнато по-нататъшните събития.

— Какво се готвят да правят? — запитах аз. — Ще я убият ли?... Какво ще й сторят?

Нет-ах-ки потрепери и не отговори. Тя се притисна още по-силно към мен. Внезапно чухме отново пронизителни писъци. След това настъпи тишина, после заговори мъжки глас — нашият вожд:

— Кий! Всички вие, които сте тук, видяхте какво наказание сполетя тази, която се опита да измени на своя мъж. Изневярата е голямо престъпление. Много отдавна нашите бащи решили как трябва да се наказва жената, донесла мъка и срам в палатката на мъжа и родителите си. Както те са постъпвали, така постъпихме и ние днес с тази жена, за да служи за урок на всички присъстващи. Тази жена е белязана, този белег тя ще носи цял живот. Където и да отиде, щом я погледнат, хората ще се изсмеят и ще кажат: „Ха, жена с отрязан нос! Значи е имала леко поведение, вижте как чудесно изглежда!“

След вожда говореха още няколко мъже все в същия дух и когато свършиха, вождът заповяда на всички да се разотидат.

Наказаната тръгна към реката да измие окървавеното си лице: бяха ѝ отрязали носа. Той беше отсечен от веждите до устата с един замах. Гледката бе ужасна — жив човешки череп.

А младежът? Той офейкал за своя лагер веднага щом заловили жената. Никой нищо не му казал, нищо не му сторил. В това отношение и цивилизованите, и нецивилизованите си приличат. Страда винаги жената, мъжът се отървава невредим.

— Разбираш ли — каза ми Нет-ах-ки, — тази жена не е виновна за нищо. Тя винаги е обичала Двете звезди, но той е много беден и лошият ѝ баща я накара да се омъжи за отвратителния стар Гледа назад, а той имаше вече пет жени, към които се отнасяше подло и жестоко. О, колко ми е жал за нея!

[1] Североамерикански подземен гризач. — Б.пр. ↑

ЕДИНАДЕСЕТА ГЛАВА

КУТЕНАЙСКА ИСТОРИЯ

Бяхме закусили. Нет-ах-ки разреса и отново сплете косите си, върза ги със синя панделка, нагизди се с най-хубавата си рокля, обу най-красивите си мокасини.

— Какво има? — попитах аз. — Защо се издокарваш така?

— Тази сутрин Самотния упити ще изнесе свещената си лула и ще мине с нея из целия лагер. Ние ще вървим след него. Ти няма ли да дойдеш?

Разбира се, че исках да отида, и също облякох празнични дрехи: кожени панталони с ресни и вити шевици от ярки мъниста, кожена риза с ресни и мъниста, богато украсени мокасини. Изглежда, в тази премяна имах живописен вид, а и косата ми беше толкова дълга, че падаше по гърба ми на вълни. Индианците не могат да търпят късо подстригани коси. Бях чувал неведнъж да говорят за старите времена, за разни влиятелни хора и видни представители на Американската компания за търговия с кожи, и да казват: „Да, имаше такъв и такъв вожд, един с дълги коси. Сега вече няма бели вождове: всички, които срещаме днес, са късо подстригани.“

Закъсняхме. В палатката на жреца и около нея имаше голяма тълпа, но кожата, с които бе покрита палатката, бяха загънати нагоре и ние виждахме какво се върши вътре. Пречистил ръцете си с дим от запалена глицерия. Самотния упити снемаше обвивките на лулата, поточно на шийката ѝ.

При свалянето на всяка обвивка изпяваше с всички в палатката съответната песен. Изпяха песните на антилопата, вълка, мечката и бизона — последната се пееше много бавно, с нисък глас, тържествено.

Най-сетне дългата шийка, загърната в кожи и разкошно украсена със снопчета лъскави орлови пера, бе освободена от обвивките. Поел благоговейно лулата, Самотния упити я вдигна към слънцето, наведе я към земята, насочи я на север, юг, изток и запад, произнасяйки молитва

за здраве, щастие и дълголетие. После, като стана от мястото си и протегна лулата в изпънатите си ръце, с бавен и спокоен танц се отправи навън. Мъжете един след друг го последваха, в това число и аз. След нас тръгнаха жените и децата и се образува дълга процесия, подобна на змия, която лъкатушеше сред палатките. Неколкостотин души вървяха, танцувайки, и пееха песните за вълшебната лула. Като завършихме една песен, правехме малка почивка, преди да започнем следващата, а през това време хората разговаряха и се смееха. Те бяха щастливи. Сред тях нямаше нито един, който да не вярва във въздействието на молитвите и в това, че Слънцето обича да наблюдава облечените празнично, в най-хубавите си дрехи, и танцуващи в негова чест индианци. Вървахме все напред, докато най-после обиколихме целия лагер. Когато, водещият Самотен упити достигна входа на палатката си, той ни освободи и ние се пръснахме по своите домове, за да облечем отново делничните дрехи и да започнем делничната работа.

— Кйи — възкликна Нет-ах-ки, — какъв жизнерадостен танц! А как добре изглеждаха всички, облечени в най-хубавите си дрехи!

— Да — отвърнах аз, — това беше танц на радостта и всички изглеждаха чудесно. Направи ми впечатление една жена, беше най-хубава от всички и най-добре облечена.

— Коя е тя? Веднага ми кажи!

— Ами... жената на онзи, белия, която живее в ей тази тук палатка, разбира се!

Нет-ах-ки не каза нищо и дори се извърна. Забелязах израза на очите ѝ, тя беше доволна, но се стесняваше да го покаже.

Юнските дни са дълги, а ми се струваше, че просто летят. Толкова беше интересно да ходиш на лов, да седиш в сянката на палатките, да наблюдаваш хората, заети с най-различни неща, да слушаш разказите на старите. Веднъж в нашия лагер пристигнаха трима индианци от племето кутенаи. Те донесоха на Голямото езеро тютюн и известие от техния вожд, че племето му ще посети племето на пиеганите. Бяха пристигнали при нас направо от земите си отвъд Скалистите планини — през гъстите гори по западния склон, през покритите с ледници върхове на големите планини, по дълбокия каньон на река Кътбанк, бяха изминали сто мили по обширните прерии, за да стигнат до нашия лагер. Откъде знаеха вярната посока, че да излязат съвсем точно при единствения лагер сред огромното

пространство от планини и хълмове, разпръснати като часови по всички посоки на вълнообразната прерия? Може би донякъде се ръководеха от инстинкта си. Навярно бяха вървели по следите на някой завръщащ се боен отряд или отряд търсачи на плячка от собственото им племе им бе показал къде се намират хората, които търсят. Така или иначе, те пристигнаха направо в лагера откъм изворите на Колумбия и нашите вождове приеха техния тютюн, пушиха го на съвета и решиха, че е добър. Имаше в съвета и такива, които бяха изгубили роднини в битките с планинското племе и категорично бяха против сключване на мир. Ала повечето не бяха на тяхна страна и пратениците си заминаха с поръка да предадат на своя вожд, че пиеганите с удоволствие ще приемат задълго като гости него и племето му.

След време те пристигнаха. Не бяха много — едва ли повече от седемстотин, но както узнах, представляваха по-голямата част от племето. Доста се различаваха от пиеганите: може би не бяха по-високи, но много по-набити, с по-едри ръце и крака. Такава конструкция на тялото естествено е резултат от живота в планините. Племето кутенаи са изкусни ловци на диви овце и кози и постоянното катерене е развило прекомерно мускулите на краката им. Черноногите презираха такъв начин на живот: те не преследваха онези диви животни, които не можеха да доближат с кон, а най-тежката работа, която извършваха, беше нарязването на убитата плячка и натоварването на месото върху конете. Не е чудно, че ръцете и краката на черноногите бяха дребни и деликатни, при това меки и гладки като на жена.

Вождът на племето кутенаи, старецът Сах-ау-ко-кин-ап-и (Вижда назад), пристигна с неколцина от старейшините си малко преди основната група. Нашият вожд Голямото езеро никак не предполагаше, че очакваните гости са вече близо, когато един ден кожата, която служеше за врата на палатката му, се отметна и на прага застанаха кутенаите. Обичаят изискваше изненаданият стопанин да направи на госта си подарък. Докато изпуснат първата лула, стадото на вожда гост се увеличи с пет коня.

Кутенаите разположиха палатките си досами нашия лагер и жените, още неуспели да се настанят и стъкнат огъня, вече, започнаха да си правят посещения, гощавки и да си разменят подаръци. Кутенаите бяха донесли много грудково нишесте и сушена кама —

жълта, сладка, лепкава печена луковица, — приятна на вкус за хората, невиджали зеленчук цели месеци. Пиеганите бяха много доволни, че им носят тези зеленчуци, и подариха на кутенайските жени от най-хубавия пемикан и сушено месо. Пиеганите заменяха оцавени и сурови бизонски кожи срещу обработени кожи на овце, лосове и други планински животни.

Разбира се, младежите и от двете племена се втурнаха да ухажват девойките. Пиеганските момци отиваха в лагера на кутенаите и обратното. Те заставаха в кръг мълчаливи и тържествени, пременени с разкошните си облекла, с лица, нашарени с крещящи бои, и грижливо сплетени дълги коси. Някои щастливци носеха на лявата си китка огледалца. Те се въртяха, окачени на ремъче, и хвърляха ослепителни отблясъци слънчева светлина. Някои огледала бяха в груби, ярко оцветени дървени рамки, които притежателят им бе украсил с резба. Разбира се, тези кавалери от прерията не заговаряха нито една от девойките, не можеше дори да се каже, че изобщо ги поглеждаха. Младежите стояха с часове, уж устремили поглед в някой далечен предмет, ала всъщност тайно наблюдаваха момичетата, знаеха до най-малки подробности чертите на лицето на всяка от тях, всяка особеност на движенията и позите им. А девойките? Те, изглежда, съвсем не забелязваха, че в лагера има млади хора. Не биваше да ги уловят в това, че гледат момците, но въпреки всичко те ги гледаха, събираха се заедно и обсъждаха по същия начин, както постъпват и белите момичета, външността ту на един, ту на друг, неговата доблест и характер. Зная това навярно защото Нет-ах-ки ми е разказвала всичко. Тя ми разказа как девойките тайно се присмиват на тщеславния поклонник, който не им харесва, но си въобразява, че в целия лагер е единственият очарователен красавец.

Младежите от двата лагера често устройваха конни надбягвания, хазартни игри и танци. По-възрастните гледаха със спокойно одобрение и разговаряха за лов и битки, за далечни места и преживелици. Голяма част от разговорите се водеше с езика на жеста, ала сред кутенаите имаше няколко мъже и жени, които говореха езика на черноногите, усвоен по време на плен или поради по-дълъг контакт със същото племе. Нямаше близко племе, в което поне един-двама души да не говорят езика на черноногите. Ала нито един черноног не говореше на каквито и да било други езици освен своя собствен и

езика на жеста. Черноногите смятаха, че всички останали племена стоят по-ниско и че да се учи друг език, е под тяхното достойнство.

Един кутенаи, който знаеше езика на черноногите и който бе твърде жизнен въпреки преклонната си възраст, често ме посещаваше в палатката. На него навярно му беше ясно, че е желан гост, тъй като у нас винаги намираше готова паница с храна и колкото иска тютюн. В отплата за моето гостоприемство и честите подаръци тютюн той ми разказваше за своите пътешествия и приключения. Навремето странствувал твърде много и бил нещо като етнограф, понеже посетил много племена на различни места из този край — от земите на черноногите до бреговете на Тихи океан и на юг до Голямото солено езеро, изучавайки езиците и обичаите на индианците. Една вечер ни разказа история, която нарече „Разказ за хранещите се с риба“. Стори ни се интересна, на мен и Нет-ах-ки.

— Това се случи много отдавна, в дните на моята младост — започна той. — Бяхме четирима близки приятели, всичките ергени, и вече бяхме участвували в няколко успешни набези. Всеки от нас си бе набавил прилично стадо коне и имущество — готвехме се да си вземем жени и да си имаме собствени палатки. Мнозина искаха да се присъединят към нашите походи, но ние не желаехме никого, защото смятахме, че четири е щастливо число — толкова са посоките на света. Имахме и подходящи имена — единият се казваше Север, другият Юг, третият Изток, аз пък бях Запад.

Дотогава бяхме извършили две нападения в прерията и едно — на юг. Този път се отправихме на запад, след като научихме, че далеч надолу по течението на голямата река живее племе, богато с коне. Потеглихме в началото на лятото и решихме да вървим дотогава, докато намерим тези прекрасни стада. Освен оръжие, въжета и резервни мокасини носехме със себе си шила и конци от сухожилия, за да си шием нови дрехи и обувки, в случай че тези, които са на нас, се износят.

Минахме край езерото на плоскоглавите, останахме на лагер дванадесет дни и оттам продължихме към езерото на племето пан д'орей през голяма гора, в която често нямаше пътеки, а само следи от диви животни. Над езерото, откъм северния му край, съзряхме дима от огньовете на племето пан д'орей и няколко техни лодки във водата. Не се приближихме до лагера, макар че имаха хубави стада, от които

можехме да си изберем най-доброто. Продължихме напред. Жадувахме за открития, искахме да видим далечната земя и нейните хора.

Гората ставаше все по-гъста и по-тъмна. Такива големи дървета не бяхме виждали. Беше тъмно и мрачно. Дивеч имаше малко. Животните и птиците, също като хората, обичат слънцето. Еленът и лосът, когато искат да си починат, отиват под покроба на гъстата гора, ала никога не се отдалечават много от откритите места, където могат да постоят на слънце и да видят над себе си синьо небе. Същото е и с хората. Бедните племена, които нямат коне и на които скъперниците богове са дали само гори за лов, не остават в тъмната безмълвна утроба на тези гори, а разполагат палатките си на поляна, на брега на езеро или река или пък там, където огънят е разчистил малка площадка.

На нас не ни хареса огромната гора, през която вървахме. Храната ни се свърши и щяхме да гладуваме, ако не беше малкото риба, която убивахме със стрели. Отслабнахме и паднахме духом. Рядко вечер някой прекъсваше мълчанието край огъня, за да попита ще свърши ли някога тази гора и не е ли по-добре да се върнем. Дори Изток, който винаги бърбеше и се шегуваше, сега мълчеше. Мисля, че щяхме да тръгнем обратно, ако не ни беше така неприятно да се откажем от започнатото. Страхувахме се, че ако се предадем, и в бъдеще ще ни очакват неуспехи. Никак не подозирахме, че ни предстои нещо много по-лошо от неуспех. Все още си мисля, че бяхме някак предизвестени, тъй като се безпокоях, изпитвах страх, ала от какво — не бих могъл да кажа. Другите чувствуваха същото, но никой не искаше да се предаде. По-късно почнах да обръщам внимание на това чувство: три пъти се връщах, след като бях тръгнал за набег, и знаей, че поне единия път постъпих разумно, тъй като приятелите ми, които ми се смееха и продължиха, повече не видяха своите палатки.

След много дни най-сетне излязохме в открита местност. Тук растяха групи дървета, но по-голямата част от местността представляваше прерия с многобройни пропасти, хълмове и голи, обли тъмнокафяви камъни. Реката стана по-широка, по-дълбока, течението ѝ — по-силно. Имаше множество упити, елени, черни мечки, глухари. Отново чухме птичи песни. Убихме млад самец упити и си устройохме пир. Беше ни хубаво. Никъде наоколо нямаше признаци за присъствието на хора, не се виждаха ни конски следи, ни дим от

лагерни огньове. Решихме, че можем безопасно да запалим огън сред бял ден, и прекарахме край огъня до следното утро в почивка, ядене и сън. Когато слънцето изгря, отново потеглихме на път. Вървахме много предпазливо, изкачвахме се на всеки хълм и гребен, за да огледаме местността. През този ден нямаше признаци за хора, но на следния ден далече долу по течението на реката се показва дим. Като се придържахме към тясната ивица гора, която ограждаше гората, продължихме напред и скоро видяхме, че димът се издига на отсрещния бряг. Отнякъде, вероятно отвъд, близо до мястото, където би трябвало да се намира лагерът, долиташе рев, какъвто се чува при големите прагове, а край нас течението на реката беше много силно. Това трябваше да се обсъди незабавно. Ако преминем от другата страна на реката и уловим коне, ще има ли отвъд пътека, по която да подгоним стадото към дома? А ако няма, как ще ги прехвърлим през широката бърза река и после към пътеката, по която бяхме дошли? Накрая този, когото наричахме Юг, рече:

— Губим време за разговори, а още не сме видели нито другия бряг, нито конете, нито дори хората и техния лагер. Хайде да преминем реката, да огледаме каквото можем и чак тогава ще решим какво да правим.

Това бяха мъдри думи и всички се съгласихме с него. На брега имаше много изхвърлени от реката плаващи дървета и скоро след залез-слънце търколихме във водата един къс сух дънер. За него завързахме друг, много малък, за да не се върти големият във водата. Решихме да не чакаме нощта, за да преминем реката, тъй като тя беше широка и бърза, а искахме да следим накъде плуваме. От една страна, това беше неразумно: някой от жителите на лагера можеше да ни види и да вдигне тревога. Но от друга, трябваше да се рискува. От лагера още никой не се показваше и ние се надявахме да се прехвърлим незабелязано в храстите. Струпахме дрехите и оръжието си на купчина върху сала и го тласнахме от брега. Отначало всичко, вървеше добре. После изведнъж салът попадна в бързей, водите на реката като че се стичаха от всички страни. Колкото и да се мъчехме, не успяхме да се измъкнем от това място. Опитвахме се да се придвижим към отсрещния бряг или към брега, от който бяхме отплавали, но се оказваше, че е толкова трудно, като да изкачиш цяла планина. И през

всичкото време течението ни отнасяше все по-бързо и по-бързо надолу — натам, където ревеше прагът, към лагера на неизвестното племе.

— Да зарежем сала — рече Север — и да се върнем обратно на нашия бряг.

Опитахме се да го направим, но не можахме да се освободим от бързото, силно и влачещо ни надолу средно течение, сякаш бяхме безпомощни сухи листа, понесени от него. Един след друг се върнахме към сала и се хванахме за него.

— Единствената ни възможност — подхвана Юг — е да се държим за сала и така да минем през праговете и край лагера незабелязани.

Отминахме един завой и пред нас се показва ужасното място, към което ни влачеше стремително реката. Течението се стесняваше и преминаваше между две високи скалисти стени. Зелената вода се пенеше и издигаше на големи вълни, образуваше водовъртежи около грамадните черни скали и се прехвърляше през тях.

— Дръжте се, дръжте се с все сила! — извика Юг.

Аз още по-здраво се вкопчих в малкия дънер. Силата ми обаче не значеше нищо, абсолютно нищо. Изведнъж бясната зелена кипяща вода ни повлече надолу заедно със сала. Нашите дънери се удариха в една скала, аз бях изтръгнат от тях, нещо ме завъртя и повлече напред. После стихията ме изхвърли на повърхността, пренесе ме през гребена на голяма вълна и отново ме повлече под водата надолу, надолу... не зная до каква дълбочина. Левият ми крак попадна между два камъка, водата ме теглеше и кракът ми се счупи на ей това място, над глезена. Няколко мига останах неподвижен, после водата се отдръпна назад, изтласка ме нагоре и успях да поема няколко пъти въздух. Сетне пак потънах и този път останах под водата тъй дълго, че напълно изгубих надежда да се издигна отново нагоре. Молах се през цялото време. В един миг престанах. „Безполезно е — рекох си, — ей сега ще умра.“ Ала ето ме отново изплувах и се озовах в спокойна, но бързотечаща вода. Над мен имаше лодка. През борда ѝ се надвесил нисък, пълен, тъмнолик човек. Забелязах, че косата му има такъв вид, сякаш никога не я бе ресъл. Беше с много широко лице и с много голяма уста. Усетих как ме хвана за косите и „умрях“ (изгубих съзнание).

Когато се свестих, видях, че се намирам в малка, стара, изпокъсана палатка от кожи на упити. Лежах на ложе, завит с

наметало от боброви кожи. Стар беловлас човек пееше непозната песен, слагаше на крака ми пръчки и ги завързваше. Досетих се, че е лечител. Мъжът, когото видях наведен през борда на лодката, седеше до мен. В палатката имаше и три жени, едната беше съвсем млада и хубава. Щом я погледнах, тя извърна лице, но другите седяха и ме зяпаха. Влязоха още няколко мъже. Всички бяха дребни, широкоплещести и мускулести. И тяхната кожа беше много тъмна. Имаха съвсем обикновен вид, но грозното бе, че над устните и на брадичките им растяха косми. Разговаряха и непрекъснато ме гледаха. Речта им ми се стори твърде странна: сякаш идваше от дълбините на стомаха и се изтръгваше от гърлото със звук, подобен на онзи, който издава кората, когато я отпаряш от дървото. Помислих си, че никога не ще мога да се науча да говоря такъв език. Старият лечител ми причиняваше силна болка, превързвайки крака, но аз лежах съвсем тихо. Искях да узная успял ли е някой от приятелите ми да се отърве от онези страшни прагове и да се скрие, или и тях са ги измъкнали като мен. По-късно разбрах, че водните богове ги отнесли. Във всеки случай нито един от приятелите ми не се върна вече в земите на племето кутенаи.

Реших, че тези непознати хора са много добри: бяха ме измъкнали от реката и се грижеха за мен. Опитах се да им обясня какво чувствавам, ала това се оказа невъзможно: те не разбираха езика на жеста, нито един знак, което беше много странно.

Когато лечителят свърши с превръзката, дадоха ми риба — къс едра, тлъста пъстърва. Оказа се, че се хранят с риба, която ловят с копия под праговете и сушат в големи количества за зимата. Този край бе пълен с диви животни: уапители, елени, черни мечки, ала странните ми спасители рядко ходеха на лов — задоволяваха се с риба и горски плодове. Докато оздравея, страдах от липсата на месо. Бях дълго принуден да лежа в палатката, после започнах, накуцвайки, да излизам, като всеки ден се отдалечавах малко повече от предишния, докато накрая успях да се добера до реката и да гледам как ловят риба. Ето че и за мен се намери работа. Дадоха ми купчина риба и нож и ми показаха как трябва да я приготвям за сушене. Изведнъж ми стана ясно защо ме бяха измъкнали от реката и се бяха погрижили за мен: аз бях техен роб. Чувал бях, че имало такива хора, които залавят враговете си, вместо да ги убиват, и ги заставят да вършат тежка работа. Бях

попаднал тъкмо на такива. Аз, кутенаи със счупен крак, лишен от възможността да избяга, бях роб на рибоядните хора с космати лица. Обзе ме голяма мъка. Работа ми даваха жените на мъжа, който ме бе пленил, и ми показваха какво да правя. Момичето — дъщеря на господаря — не ми заповядваше нищо, това вършеха другите. Девојката беше винаги мила, съжаляваше ме и когато можеше, извършваше вместо мен възложената ми работа. Ако майка ѝ се възпротивеше, избухваше свада, ала девојката не се боеше.

„Оправи ли се кракът ми — повтарях си наум, — ще избягам. Ще открадна оръжието на този мъж и отново ще се върна при Хребета на света.“

Ала счупеното заздравяваше бавно и още преди да можех да ходя добре, планът ми се провали. Един ден господарите ми заприбираха всичко: вързопите със сушена риба, палатките, после натовариха имуществото на лодки и потеглихме надолу по реката. Озовахме се много надалеч. Реката ставаше все по-широка, тя течеше през големи тъмни гори; накрая спряхме при огромно езеро, което нямаше друг бряг. То беше набраздено от огромни вълни и се губеше в гъста мъгла. Мястото бе ужасно. Установихме лагер заедно с много други, които също се хранеха с риба. Освен риба ядохме и „водни дяволи“ — те плуваха по-бързо от видрата. Месото им имаше противен вкус.

Лека-полека почнах да говоря на този труден език дотолкова, че можех горе-долу да се разбирам с тях. След известно време ми позволиха да взема лък и да отида на лов. Убих много елени, няколко черни мечки, уаписти. Но все тъгувах: идеше зима, нямаше смисъл до пролетта да се опитвам да се върна в родината си. А когато дойдеше този миг, как щях да потегля обратно по тази голяма река, като не знаех да управлявам тежките им дълги лодки, как щях да се справя и с другите реки, които бяхме преминали? Наистина лагерът ни се намираше на брега на река и аз можех да тръгна покрай него до страшните прагове и да се прехвърля отвъд тях нагоре по течението, ала пътят бе дълъг, минаваше през обширни гори, повалени дървета, клони и гъсти храсти. Предстоеше ми много тежко пътешествие, но нямаше как — трябваше да опитам да се спася.

Духът на съня ми посочи изход. Една нощ той ми каза: „Помоли девојката, ти ѝ харесваш, тя ще ти помогне.“

Като се събудих сутринта, надзърнах през палатката, за да я видя: тя гледаше към мен и очите ѝ бяха нежни, усмихна ми се. Това бе добър признак. Казах, че ще вървя на лов. Похапнах, взех необходимите оръжия и излязох. Но не започнах никакъв лов, поотдалечих се в гората и се скрих. През деня девойката трябваше да отиде за дърва; ако беше сама, можех да поговоря с нея. На тръгване я погледнах многозначително и тя, струва ми се, разбра погледа ми, защото тозчас дойде в гората. Щом ме видя, почна да събира съчки, но през цялото време се приближаваше към мен, озъртайки се често към лагера. Скрих се зад корените на повалено дърво и тя скоро дойде при мен. Така, един до друг, поглеждахме към лагера през корените и разговаряхме. Страхувах се да започна: лошо говорех нейния език, много лошо. Опитах се да намеря необходимите думи, но те не идваха. Девойката вдигна очи, сложи ръка на рамото ми и рече:

— Искаш ли да си отидеш при своите?

— Да — отвърнах аз завалено, — да, искам да си отида, но голяма река, не разбира лодка.

Тя се засмя, огледа се внимателно дали не идва някой и после изрече няколко къси фрази, които разбрах:

— Знам една лодка, ще те взема, бъди добър към мен, аз те обичам.

— Да — потвърдих аз, — ще бъда добър с тебе. Аз ще направя теб моя жена и ще дам на теб всичко: много коне, хубава палатка, красиви дрехи.

Тя се разсмя щастливо.

— Нощес, когато всички заспят, ще избягаме.

Аз я прекъснах:

— Това далеч, много сняг; трябва да чака разлисти листа...

Тя лекичко ме побутна и продължи:

— Аз казах „нощес“; аз зная накъде да вървя и какво да правя. Ще тръгнеш тази нощ с мен. Ще взема каквото трябва.

Когато всичко бъде готово, ще те извикам ей така: — тя лекичко ми дръпна ръката.

Незабелязано изчезнах в гората, но скоро се върнах в лагера откъм другата страна и казах, че съм болен и не мога да се занимавам с лов. Една от старите жени ми даде лекарство. Тя се страхуваше, че нейният роб няма да може да работи, да ходи на лов и да донася кожи.

Трябваше да изпия лекарството — то имаше много неприятен вкус. По-добре щеше да бъде, ако бях измислил някаква друга лъжа. Сякаш нощта никога нямаше да настъпи! Най-после слънцето залезе, вечеряхме и си легнахме. Огънят угасна и в палатката стана съвсем тъмно. Не след дълго господарят ми и жените захъркаха. Най-после усетих очакваното лекичко подръпване на ръката. Станах бавно, взех лъка със стрелите и ножа — като се върнах от лов, ги бях оставил небрежно до леглото си — и безшумно се измъкнах от палатката. Девойката ме хвана за ръка и тръгнахме надолу край реката към една лодчица, собственост на друго семейство. Тя предварително бе сложила в лодката няколко кожени наметала, малко храна и мех с хубава вода, защото водата на страшното езеро беше солена; то често се бореше с голямата река и отпъждаше нагоре нейната снежна и изворна вода. Седнахме в лодката: аз отпред, девойката отзад на веслото, и съвсем безшумно се отделихме от брега. Скоро се озовахме сред тъмнината и мълчанието на широката, дълбока река. След малко девойката ми даде веслото и аз почнах непохватно да го потапям във водата с голям шум, ала шумът вече нямаше значение. Плавахме, без да изречем нито дума, докато не се заразсърва. Тогава спряхме лодката на брега, на едно място, осеяно с множество дребни камъни. Напълнихме с тях лодката и тя потъна толкова, че престана да се вижда. След това се скрихме навътре в гората и се почувствувахме в безопасност. Преследвачите ни не биха могли да забележат нито лодката, нито нас, камо ли да се усъмнят, че някой може да се крие тук.

Плавахме три нощи нагоре по голямата река, а после завихме по друга, по-малка, която течеше откъм север. Красива река, бистра и бърза. Навсякъде по бреговете ѝ се виждаха следи от диви животни. Половин ден плавахме по нея, после скрихме лодката и тръгнахме покрай тесен поток към някакви високи хълмове. Там аз убих елен, а жена ми стъкми колибка от пръти и клони. Накладохме малък огън и похапнахме. Колибата ни се намираше на безопасно място. Тук трябваше да дочакаме пролетта. Аз щях да ходя на лов и да набавя много кожи, а тя щеше да построи хубава палатка. Така рече жена ми. За пръв път от много месеци се почувствувах щастлив. Имах си човек, когото обичах, човек, комуто бях нужен. Когато настъпи лятото, двамата щяхме да продължим пътя си до моето племе. Да, аз бях щастлив. Пеех по цял ден. Вечер седяхме край малкото огнище и се

хранехме, учех жена ми на моя език и тя бързо го овладя; разказвах ѝ за моето племе, за нашите земи, за прериите, за планините, за дивеча.

Сега не чаках така нетърпеливо лятото. Времето течеше бързо и всеки ден беше щастлив. Скоро по върбите се показаха листа, тревата почна да расте и една вечер измъкнахме лодката и отплавахме към голямата река. После поехме нагоре по нея, движейки се нощем, докато не достигнахме страшните прагове. Там потопихме лодката, та никой да не разбере, че сме минали по този път, и се впуснахме в далечно пътешествие по пътеката, по която някога бях минал със загиналите си другари. Сега голямата гора не ми се стори толкова мрачна, а пътят толкова дълъг. И ето че най-сетне пристигнахме при езерото на племето пан д'орей.

— Оттук — рекох аз — ще продължим с коне. Ще открадна няколко от това племе.

Жена ми възрази, но аз настоях на своето. Беше се изморила от продължителното ходене, личеше, че с всеки ден се изморява все повече. Трябваше да се сдобия поне с един кон за нея. Видях лагера и около него много коне. Когато хората в лагера заспаха, аз влязох, въпреки че луната светеше ярко, тръгнах право по пътеката между палатките, откраднах едно женско седло и отрязох от въжетата два от най-хубавите коне. Поведох ги към мястото, където оставих жена ми. Тя ужасно се изплаши, защото никога не бе яздила кон. Оседлах единия, възседнах го и се поразходих. Конят се оказа кротък. Завързах подпръгата, настанах жена си на седлото, скъсих ремъците на стремената и ѝ показах как да се държи. После възседнах другия и повел коня на жена си за повод, потеглихме по тъй добре познатата ни пътека.

Не бяхме се отдалечили много, когато изведнъж жена ми извика, конят ѝ се изтръгна от мен и се изправи на задните си крака. Когато дотичах, тя беше вече мъртва: подпръгага се беше скъсала, тя бе паднала и конят я бе стъпкал.

Отпърво не можех да повярвам на очите си. Прегърнах жена си, почнах да я викам, опипвах я цялата и накрая намерих мястото на удара: главата ѝ беше пробита на темето. Обезумях от скръб. Скочих и убих коня ѝ, после убих и своя. Молих се на нейните и на своите богове, исках да ѝ върнат живота, но всичко бе напразно. Настъпи утрото. Отнесох я встрани от пътеката и я погребях, както можах.

Погледнах на запад, към земята, където така бях страдал, където изгубих другарите си, попаднах в робство и намерих любяща жена само за да я изгубя, и заплаках от яд и болка. После самотен се отдалечих от мястото, където тя лежеше, и отново поех на път към племето си.

Сега съм старец, но многото изминали зими не изличиха скръбта ми. Аз все още оплаквам жена си и така ще бъде; докато съм жив.

Нет-ах-ки често си спомняше разказа на стареца.

— Кйай-йо! — възкликваше тя. — Каква нещастница, колко тъжна история!

— Кой, какво? — питах аз.

— Ами онази млада жена кутенаи, разбира се. Помисли само, да умре тъкмо когато е намерила щастието си. Никога вече да не види слънцето, планините и тези прекрасни прерии.

— Прерии тя никога не е виждала — възразих веднъж. — Тя е живяла сред гори и големи реки, сред дъждове и мъгли.

Нет-ах-ки потрепери.

— Не искам да виждам тези места! — възкликна тя. — Ненавиждам дъжда. Искам винаги да живея в слънчевите прерии. Колко е добър Старецът^[1], че ни е дал тези богати земи.

[1] Спорел черноногите създателят. Слънцето. — Б.а. ↑

ДВАНАДЕСЕТА ГЛАВА

ГОЛЕМИТЕ НАДБЯГВАНИЯ

Посещението на племето кутенаи в нашия лагер завърши както повечето предишни посещения — с голяма свада, която клонеше да прерасне в сериозен конфликт. Тя избухна заради конните състезания. Кутенаите имаха една едра, стройна и много бърза врана кобила и пиеганите се опитаха да я победят в състезанията с конете. Надбягванията следваха едно подир друго и всеки път враната кобила излизаше победителка. Пиеганите претърпяха чувствителна загуба — лишиха се от пушки, коне, одеяла, украшения — и гневът им растеше. Твърдяха, че победителите тайно са намазали с нещо пиеганските коне и затова те намалили бързината на своя бяг. И така пиеганите решиха да пратят при блъдите хора с молба да им бъде даден един кон, известен с бързината си, и да го охраняват ден и нощ до деня на състезанията. Не след дълго делегацията се върна с един действително чудесен чистокръвен американски дорест кон, изглежда, присвоен от злочестия му господар някъде по трансконтиненталния път далеч на юг. Той трябваше да си почине четири дена, а после да участвува в големите надбягвания, на които пиеганите се надяваха да си върнат изгубеното. Излишно е да напомням, че през цялото време конят бе добре охраняван. Денем, когато пасеше най-сочна прерийна трева в околността, около него бродеха пет-шест младежи, а нощем бе отвсякъде заобиколен със заинтересуваните любители на надбягвания.

Най-сетне настъпи решителният час и всички обитатели на двата лагера, дори жените и децата, излязоха на равното, дълго около петстотин ярда място, където трябваше да се състоят надбягванията. Сключваха се невероятни облози. Никога не съм виждал — нито преди, нито след това — толкова много предмети, наредени на полето. В купчините можеше да се види всичко от бита и от украшенията на двете племена. Неучастващите в облозите младежи и малки момчета държаха вързани множество коне — като залог. Дори жените сключваха облози: на едно място можеше да се види меден чайник,

поставен срещу обшита с мъниста рокля, на друго — кожена торба със сушено бизонско месо срещу оцавена кожа на уапители или ярд червена вълна срещу две медни гривни.

Стоях сред тълпата зрители на финала, където през прашната пътека, която служеше за състезателно трасе, бе прокарана черга. Стартът се даваше от място. Видяхме как двама млади ездачи, голи — ако не се смята задължителната бедрена превръзка, — подкараха неспокойно подскачащите коне към старта. Конете стартираха. Зрителите, застанали от двете страни на пътеката, почнаха да викат и окуражават ездачите — подтикваха ги да се стараят колкото може повече. Смесеният шум от възгласи на езика на черононогите и кутенаите непрекъснато се засилваше, открояваха се острите викове на жените. От мястото си не можех да видя кой от конете е пръв: те се приближаваха с бързи, дълги скокове и ми се струваше, че бягат един до друг. Ето че наближиха целта и тълпата изведнъж притихна. Всички затаиха дъх. Ясно се чуваше как широките ремъци на камшиците, с които ездачите непрекъснато удряха конете, шляпат по хълбоците на напругащите всички сили животни. Конете стигнаха до финала. След няколко крачки пресякоха чертата почти глава до глава. Стори ми се, че кутенайският кон изпревари с няколко инча този до него. В миг избухна силна глъчка и всички се втурнаха към залозите.

— Ние спечелихме — викаха пиеганите, — ние спечелихме!

Предполагам, че същото са изразявали и кутенаите с непонятните си сърдити викове. Хората сграбчиха залозите, задърпаха се и се заблъскаха. В средата на боричкащата се тълпа един кутенаи измъкна старинен кремъклия пищов и се прицели в противника си, но някой навреме перна цевта и куршумът полетя нагоре.

При звука на изстрела жените в уплаха се втурнаха към палатките си и помъкнаха разплаканите деца. По-разпазените пиегански момци и мъже заподвикваха: „Вземай оръжието! Да избием измамниците кутенаи!“

Борбата за заложените вещи престана. Всеки участник сграбчи, без да среща съпротива, онова, което си беше негово, и с бързи крачки се отправи към своята палатка. Само за няколко мига мястото опустя, останаха единствено вождовете на пиеганите и кутенаите, неколцина старейшини, жена ми и аз. Нег-ах-ки ме хвана за ръката — в очите ѝ се четеше истински ужас — и ме помоли веднага да се махнем.

— Ще има голямо сражение, да оседлаем конете и да идем по-далеч! Хайде!

— Това сражение не ме засяга — отговорих, — аз съм бял.

— Да — продължи Нет-ах-ки, — ти си бял, но си също и пиеган. Кутенаите ще стрелят в теб така охотно, както и във всички останали.

Направих ѝ знак да мълчи, тъй като исках да чуя до какво решение ще стигнат вождовете. Голямото езеро изпрати глашатая си.

— Кажи им — нареди му той, — че тази е моята дума: ей сега ще се отправя за лагера на моя приятел Гледа назад. Който иска да се сражава срещу кутенаите, трябва да се сражава с мен и хората край мен.

Глашатаят бързо се отдалечи. Тогава вождът се обърна към мен.

— Да вървим — рече той, — ти си също за мира. Ела с нас.

Тръгнах с тях за лагера на кутенаите. Нет-ах-ки, много обезпокоена, ни следваше. Едва пристигнахме, и видяхме нарастваща тълпа от възбудени конници да се носи с викове към нас.

— Дайте ми пушка — изрече властно Голямото езеро, — някой от вас да ми даде пушката си!

Когато му дадох пушка, той излезе напред. Хубавото му старческо лице изразяваше сурова решителност, очите му блестяха гневно. Зад гърба ни шумоляха кожи и трещяха пръти на палатки — изплашените жени бързаха да приберат палатките и вещите. Около нас се събираха кутенайските мъже, готови да бранят себе си и своите близки. Те добре знаеха, че не могат да мерят сили с пиеганите, които бяха далеч по-многобройни. Ала достатъчно бе да ги погледнеш как се стягат за бой, да видиш упорития израз в очите им и стиснатите устни, за да разбереш със сигурност, че ще се бият докрай.

Начело на препускащите към нас пиегани яздеше млад воин на име Еленчето. Не го обичах твърде, тъй като чувствавах, че ме мрази. По-късно имах с него сериозна неприятност. Той имаше подло, жестоко, безмилостно и коварно лице и прикрит поглед. После научихме, че повечето от разгневените пиегани не чули сред суматохата и възбудата какво е обявил глашатаят, а други потеглили преди пристигането му. И сега препускаха към нас, решили да се разправят безмилостно с тези, които смятаха за свои врагове. Голямото езеро побърза да ги пресрещне. Вождът им викаше нещо и правеше

знаци да спрат. Ала тъй като не му обърнаха внимание, продължи още малко напред и насочил пушката към Еленчето, извика:

— Спри или ще стрелям!

Еленчето неохотно спря коня си и рече:

— Защо ме спираш? Тези кутенайски кучета ни ограбиха и измамиха. Искаме да им отмъстим.

Той понечи да продължи напред и викна на другите да го последват. Голямото езеро отново вдигна пушката.

— Тогава стреляй в мен — извика той, — аз сега съм кутенаи! Цели се, стреляй! Давам ти тая възможност.

Еленчето не вдигна пушката си. Продължи да седи на коня си и да гледа свирепо вожда, после се обърна и като погледна тълпата, която го заобиколи отзад, извика да го последват. Сред нея обаче се бяха появили и другите вождове на пиеганите, които ту заплашваха хората си, ту ги увещаваха да се върнат в лагера. Никой не излезе напред, а някои дори тръгнаха обратно към палатките си. Еленчето съвсем освирепя. Той сочеше с пръст ту тях, ту кутенаите и ругаеше с всички грозни думи, които му идваха на ума. Но въпреки гнева и предизвикателното си поведение той вече не правеше опити да тръгне напред! Насочената срещу него пушка на вожда, спокойният, хладен, упорит и ясен поглед на Голямото езеро окончателно лишиха Еленчето от самочувствието му.

Като мърмореше нещо неразбираемо, той най-сетне обърна коня си и с мрачен вид потегли към лагера след тези, които само допреди няколко минути така лекомислено бе повел напред. Вождовете въздъхнаха с дълбоко облекчение. Въздъхнахме и ние с Нет-ах-ки.

— Какви упорити глави имат тези младежи — забеляза Голямото езеро, — колко трудно е да се оправиш с тях!

— Говориш истината — рече Гледа назад, — ако не беше ти и твоите думи, сега в прерията щяха да лежат много мъртви. Ние тръгваме към планините и може би скоро няма да се срещнем.

— Да — съгласи се пиеганът, — най-добре ще е да се разделим. Ала гневът на младите ни хора скоро ще изстине, нека да се срещнем идното лято някъде около тези места.

Така и се разбраха и като стиснахме на всички за сбогом ръка, ние се разделихме. Още щом пристигна в нашия лагер, Голямото езеро заповяда незабавно да се готвим за път и ние заприбирахме бързо

палатките. Вождът даде указания и на ай-ин-ай-кики-те — залавящите, или Трупата на Дружеството на приятелите, която беше, така да се каже, полицията — да не позволяват на никого от младите да напуска лагера под какъвто и да е предлог. Вождът се боеше да не би, като се отлъчат от племето, те все пак да нападнат кутенаиге, които вече се източваха сред вълнистата прерия в дълга колона, насочена на запад. Не след дълго потеглихме и ние, но на юг. На втория ден след пладне пиеганите установиха лагер край река Марайъс в долния край на долината на Медисин Рок — точно срещу мястото, където по-късно бе построен Форт Конрад и където сега железопътната линия Грейт Фолс-Канада пресича реката.

В най-ниския край на долината, на около сто ярда от реката и подножието на издигащите се там хълмове, лежат в кръг, ако, разбира се, железопътните вандали вече не са ги използвали за строителен материал, големи обли камъни, враснали в почвата. Диаметърът на този кръг е приблизително равен на шейсет и пет стъпки. Всеки камък тежи не по-малко от тон. Кой и защо ги бе поставил там — не успях да узная. Черноногите нямаха никакво предание, само казваха, че камъните са останали от прадедите им — ахк-кай-туп-пите. Това въпреки е интересна дума. С ударение на първата сричка, както е показано тук, точното ѝ значение е „отдавнашните хора“. Ала ако я произнесете с ударение на втората сричка, тя ще означава „много хора“. В първия случай обаче би трябвало да се прибави думата за време „сум-ох“, която обикновено се изпуска най-вече заради благозвучие.

Макар черноногите да не знаеха нищо за тези обли камъни, те имаха какво да разкажат за вълшебния камък (Медисин Рок). Този камък лежи досами старата, набраздена от шейни пътека, край билото на един хълм. В книгата „Разкази за черноногите“ е предадена историята на камъка, който, за да отмъсти за някакво оскърбление, преследвал Стареца и щял да го смаже на пита, ако не била своевременно подложената тояга. В известна степен черноногите са пантеисти^[1], те смятат за живи много неодушевени предмети и им се кланят. Този камък е един от няколкото, на които принасят жертви и се молят. Друг такъв камък има на един хълм край река Ту Медисин, недалеч от старото корито на река Марайъс. Той е кварцов, изпъстрен с червено (червеният цвят е вълшебен, свещен), объл и тежи вероятно

няколко тона. Лежи на много стръмен пясъчников склон, открит за югозападните ветрове. Вятърът непрестанно подкопава пясъчниковата му основа и той лека-полека затъва, смъквайки се все по-ниско по склона. Макар черноногите добре да разбират причината за това движение, този камък за тях е свещен. Като минават край него, те спират и оставят отгоре гривна, огърлица, мъниста или друг дар и молят камъка да бъде милостив към тях, да ги пази от всякакво зло и да им дари дълголетие и щастие. Последният път, когато минах край камъка, върху него и около него лежаха не по-малко от бушел^[2] всякакви дребни дарове. Навярно са там и сега, ако не са ги взели белите заселници.

Много години след деня, в който за последен път минах край този камък, двамата с Нет-ах-ки пресичахме долината Ту Медисин с влака. Седяхме на платформата на задния спален вагон, откъдето добре се виждаше цялата долина. О, каква унила пустиня! Нямаше я вече сочната трева, нито пелина, който някога растеше нагъсто из долината и по склоновете на възвишенията. Нямаше ги и великолепните стари тополи, върбалака и дивите вишни, които, ограждаха реката. Нет-ах-ки мълчаливо ми стисна ръката и аз видях сълзи в очите ѝ. Нищо не продумах, нищо не попитах. Разбрах за какво си мисли и сам едва не заплаках.

Каква ужасна промяна!

Няма ги вече нашите приятели, изчезнаха стадата диви животни. Дори обликът на местността се бе променил. Чудно ли е тогава, че изпитвахме тъга?

[1] Авторът очевидно е искал да каже „анимисти“ — хора, които вярват, че предметите и явленията са одухотворени. — Б.пр. ↑

[2] Мярка за обем — около 36 литра. — Б.пр. ↑

ТРИНАДЕСЕТА ГЛАВА

ЖЕНАТА ОТ ПЛЕМЕТО СНЕЙК

В ниския край на долината, срещу Медисин Рок, един ръкав на река Марайъс (Драй Форк) се съединява с коритото на главното течение. Пролетно време ръкавът се превръща в буен кален поток, но през по-голямата част от годината представлява плитка, понякога пресъхнала рекичка. Водата ѝ се запазва само в дълбоките вирове или там, където усърдните бобри строят „бентове“. Защо, защо ли пиша все в сегашно време, сякаш там още живеят бобри? И все пак нямам намерение да поправам написаните редове.

На другия ден, след като установихме лагер на реката, предстоеше лов на бизони в равнината отвъд Медисин Рок, където било забелязано огромно стадо. Ала Невестулчената опашка и аз предпочетохме да отидем на разузнаване нагоре по ръкава Драй Форк. В палатките ни имаше доста кожени торби със сушено месо. Летни бизонски кожи не ни трябваха, а разбира се, можехме по всяко време да се сдобием с колкото искаме прясно месо. Пресяхохме реката и се отправихме по широка вдлъбната пътека, утъпкана от дивите животни, която водеше нагоре по твърде тясната лъка на Драй Форк и минаваше ту от едната, ту от другата страна на реката. Видяхме много боброви „бентове“, забелязахме и няколко бобъра, които плуваха, в езерцата си. Тук-там по брега се редяха тесните ивици на върбите. Понякога от тях изникваше и побягваше към хълмовете безопашат елен, изплашен от стъпките ни. Имаше много гърмящи змии: всеки миг потрепвахме от разнасящия се край пътеката внезапен звук, с който издаваха присъствието си. Убихме всички забелязани змии с изключение на една-две, които успяха да се шмугнат в близките си дупки.

Колкото повече се изкачвахме, толкова повече антилопи срещяхме. Прерията между ръкава Драй Форк и най-близката рекичка в долчинката Пан д'орей бе едно от любимите им пасбища в околността. Като забележихме пред нас стадо антилопи или бизони, ние гледахме да го заобиколим. Не ни се искаше животните да се

разбягат панически — така бихме издали на близкия враг присъствието си и посоката на нашето движение.

Бяхме напуснали лагера към осем-девет часа, много по-късно след заминаването на ловците на бизони, и към обед бяхме вече далеч в горното течение на Драй Форк, на тринайсет-четиринайсет мили от лагера. На запад и изток се простираше дълъг горист гребен, зеленината се редуваше със скали от пясъчник. Отправихме се към гребена, изкачвайки долчинката. В подножието му завързахме конете за колчета, сетне преодоляхме гребена и седнахме да огледаме спокойно местността. Носех печено филе от антилопа. Развързах торбичката си и наредих храната на един плосък камък.

— Вземи си — поканих своя приятел.

Невестулчената опашка поклати глава.

— Какво ти е? — попитах го. — Не искаш ли да ядеш? Вземи половината. Нося и за теб.

— Неразумно е да се яде по време на разузнаване и лов и изобщо когато отиваш някъде извън лагера — отвърна той: — Трябва да се нахраниш хубаво сутринта, след като станеш. Хапваш здравата, оседлаваш коня и тръгваш. И се чувствуваш силен — вървиш ли, вървиш. Ако ловът е неуспешен, пак не губиш бодрост, все вървиш и вървиш и твърдо вярваш, че ще ти потръгне, че скоро ще срещнеш антилопи, бизони или друг дивеч. Слънцето се издига все по-високо, достига висини, а после слиза към палатката си отвъд края на света. За седлото ти е завързана храна и ти си казваш: „Гладен съм, ще спра да похапна.“

На върха на някой гребен или хълм слизаш от коня и полуизлегнат на земята, започваш да ядеш. През това време ясните ти зорки очи оглеждат прерията, долините, храстите и склоновете на планините, за да открият нещо живо. Разбира се, ти си много гладен. Храната в устата ти се струва вкусна, стомахът ти иска да го напълниш и продължаваш да ядеш, докато не изчезне и последната хапка. И тогава, хаи-йа! Каква промяна настъпва в теб! Тялото ти изведнъж се отпуска, очите вече не се опитват да проникват в далечината, клепачите натежават. Земята ти се струва тъй удобна, сякаш е меко ложе. Оборва те дрямка. Само с цената на голямо усилие се удържаш да не заспиш. Лежиш си, а слънцето слиза все по-ниско и все по-ниско към палатката си. Знаеш, че трябва да станеш, да възседнеш коня и да

препуснеш, за да видиш какво има там зад онзи висок, дълъг гребен, но храната е сторила своето и ти се самозалъгваш, като си казваш: „Не мисля, че там, отвъд гребена, бих намерил дивеч. Ще си почина тук малко, а после ще си тръгна за в къщи. Навярно ще убия нещо на връщане.“ И така, полуизлегнат, се отдаваш на леност, сънен си като сита мечка, чак привечер ставаш и поемаш към къщи, без да си намерил по пътя никакъв дивеч. Връщаш се в палатката, твоите хора виждат, че не си донесъл нито месо, нито кожи. Жена ти, без да продума, разседлава коня. Влизаш и сядаш на леглото, срам те е и започваш да лъжеш: разказваш колко далеч си отишъл, как пусто е било наоколо и как си се чудил къде се е дянал всичкият дивеч. Не, приятелю, не ми трябва филето ти. Яж, ако искаш, сам. Дай ми само наблюдателната си тръба, ще огледам околността.

Всичко, което говореше Невестулчената опашка, беше истина. Нима не бях изпитвал толкова пъти отпуснатост и сънливост, след като хапна по обед? Реших никога вече да не вземам със себе си храна, когато тръгвам на лов за един ден. Сега обаче направих изключение. Изядох повече от половината печено, изпуших една лула с приятеля си и заспах.

Невестулчената опашка трябваше няколко пъти да ме сръчка в хълбока, докато успее да ме събуди. Станах и разтърках очи. Гърлото ми беше пресъхнало, в устата ми имаше противен вкус — всичко заради обедното хапване и съня. Видях, че слънцето е изминало половината си път и е слязло към далечните сини върхове на Скалистите планини. Доста бях поспал! Приятелят ми внимателно следеше с далекогледа нещо на запад и си мърмореше под носа.

— Какво виждаш? — попитах аз, прозях се лениво и протегнах ръка към лулата и кесията му с тютюн.

— Не може да бъде — отвърна той, — не знам истина ли е това, което виждам! И все пак съм уверен, че нито очите, нито далекогледът ти ме лъжат. Виждам една жена, която върви пеш право към нас по билото на възвишението.

— Дай да видя — възкликнах аз, като хвърлих лулата и грабнах далекогледа, — сигурен ли си, че не сънуваш?

— Виж сам — отговори той, — тя е на третата гърбица от нас.

Насочих далекогледа към посочената от него гърбица. Наистина по зеления ѝ склон с лека стъпка слизаше жена. Тя се спря, обърна се и

засенила с ръка очи, погледна на юг, после на север и накрая назад — натам, откъдето бе дошла. Забелязах, че носи на гърба си малък вързоп и че върви изправена. Имаше стройна фигура. Очевидно бе млада. Ала защо беше тук и защо вървеше пеша из тази пустош, чиито безбрежност и безмълвие не можеха да не всеят ужас в една самотна и беззащитна жена...

— Как си обясняваш това? — попитах аз.

— Никак — отвърна Невестулчената опашка. — Безполезно е да се търси обяснение на такава странна случка. Тя идва насам. Ще се срещнем и тя сама ще ни разкаже.

Жената се изгуби от очи в падината зад втората гърбица на гребена, но скоро се появи отново и като продължаваше да върви напред, се спусна в следващата падина. Показа се отново на билото на възвишението, на чийто склон седяхме ние, после изведнъж ни зърна и спря. Поколеба се за миг, после тръгна към нас с непринудената си, лека и грациозна походка. Мисля, че и двамата сме я зяпали безцеремонно и хладно, но в маниера ѝ, когато се насочи право към нас, нямаше никакъв страх, нито неувереност. Първото, което видях, бяха хубавите ѝ очи, големите ѝ, ясни, нежни и честни очи. В следващия миг забелязах, че лицето ѝ е необикновено хубаво, косите ѝ са лъскави и дълги, грижливо сплетени, а фигурата ѝ стройна. Жената дойде съвсем близо до нас и рече:

— Привет!

— Привет, привет! — отвърнахме ние.

Тя сне вързоп си, седна и заговори на непонятен за нас език. Прекъснахме я със знаци, че не разбираме какво ни говори.

— Тя е от племето снейк (змия) — рече Невестулчена опашка. — Разбрах го по кройката и шарката на мокасините ѝ.

Бих искал да знам от кое племе е бил и в коя епоха е живял онзи човек, на когото е хрумнала мисълта да създаде езика на жеста, с помощта на който прерийните племена от Саскачеван до Мексико могат да разговарят и да си съобщават всичко, което не могат да изразят на чуждия език. Ето че седяхме и не можехме да разберем нито дума от езика на тази жена, но благодарение на чудното изобретение на този древен човек това нямаше значение.

— Коя си ти? — попита Невестулчената опашка. — И откъде идваш?

— Аз съм от племето снейк — отвърна жената със знаци — и идвам от нашия лагер, далеч на юг.

Тя млъкна и ние ѝ обяснихме със знаци, че я разбираме. Известно време жената стоя и мисли, сбърчила чело, издала устни. После промълви:

— Преди три зими станах жена на Двете мечки. Той беше много хубав, много храбър, имаше добро сърце. Обичах го и той ме обичаше, бяхме щастливи.

Жената отново млъкна, по бузите ѝ се застичаха сълзи. Тя ги избърса няколко пъти и с усилие продължи:

— Бяхме много щастливи, защото мъжът ми никога не се сърдеше. Никой в нашата палатка не е чувал гневни думи. Тя бе палатка на пиршества, песни и смях. Всеки ден се молахме на Слънцето, искахме от него да ни дари и занаят за щастие, да ни даде дълъг живот.

Преди три месеца — два месеца преди този, който вече изтече — се случи това, за което ви разказвам. Зимата бе минала, почнаха да се появяват трева и листа. Една сутрин, като се събудих, видях, че съм сама в палатката. Вождът бе станал, когато съм спяла, и излязъл. Нямахме ги пушката, седлото и въжето и по това разбрах, че е отишъл на лов. Зарадвах се. „Той ще донесе в къщи месо — рекох си аз, — тлъсто месо и ще си устроим пир.“ Събрах дърва, донесох вода и седнах да го чакам. Целият ден седях в палатката и го чаках, ших мокасини, слушах се дали няма да се чуе тропотът на ловния му кон. Слънцето залезе и запалих голям огън. „Трябва скоро да си дойде“ — мислех си.

Но не, мъжът ми все не идваше и аз почнах да се безпокоя. До късно седях и го чаках, страхът все по-силно сковаваше сърцето ми. Хората в лагера си легнаха. Станах и тръгнах към палатката на баща си. Не можех да заспя. Когато настъпи утрото, мъжете тръгнаха да търсят вожда ми. Целия ден го търсиха в прерията, в гората, по бреговете на реката, ала не го намериха. Нямало и следи — нито от него, нито от коня му. Три дена бродиха търсачите в различни посоки и накрая се отказаха. „Умрял е — казаха ми те, — удавил се е, убила го е мечка или враг. Сигурно е загинал от ръката на враг, иначе конят му щеше да се върне в своето стадо.“ Ала аз си мислех, че мъжът ми е жив, не можех да повярвам, че е мъртъв. Майка ми ме караше да си

отрежа косите, но аз не исках. Казах ѝ: „Той е жив. Когато се върне, ще се ядоса, като види, че ги няма дългите ми коси, толкова ги харесва. Колко пъти сам ги е ресал и сплитал.“

Дните минаваха, а аз все чаках, чаках и гледах не иде ли. Почнах да мисля, че може би наистина е умрял, но ето че една нощ сънят ми вдъхна надежда. Три нощи поред ми се присънваше все едно и също. Разбрах, че това е истината, че той е жив. „Далеч на север — ми каза моят сън, — край една река, в лагера на прерийни обитатели, лежи ранен и болен твойт вожд. Върви, намери го и му помогни да оздравее. Той тъгува в самотата си, вика те при себе си.“

Приготвих се и една вечер, когато всички заспаха, потеглих на път — това беше единственият начин да се измъкна. Ако баща ми и майка ми знаеха какво се готвя да направя, щяха да ме задържат. Взех със себе си храна, шило и сухожилия, както и голям запас кожа за мокасини. Когато провизиите ми се свършиха, почнах да ловя с примки катерици и зайци, да изравям корени. Не съм гладувала, но пътят беше дълъг, много дълъг и аз се страхувах от мечките, които скитат през нощта. Ала те не ми сториха нищо. Моят дух, изглежда, не им позволяваше да ме нападнат. Този лагер, както ми каза духът от съня, е там, накъдето се виждат планините. След много дни излязох на Голямата река и още много дни вървах надолу по нея, докато съзрях домовете на белите. Но лагера, който търсех, не намерих. Като завих на север и достигнах първата река, аз тръгнах по нея към планините, ала и там не срещнах хора. Тогава отново тръгнах на север и вървах, докато излязох на тази малка рекичка и ви срещнах. Кажете ми, не е ли във вашия лагер моят вожд?

Мислите, че тази жена е била луда? Зависи как ще погледнете на всичко това. Има хора, които вярват в рая, обещан от пророците. Други например вярват в богооткровението, явило се на някой си Джоузеф Смит, трети вярват в аллаха, четвърти — в изцелението от болест чрез вярата в Христа, пети имат други религии и вярвания. Ако всички те са луди, тогава и тази индианка е луда, тъй като вярва в сън, без да се съмнява дори за миг, че като следва указанията му, ще намери скъпия си изчезнал мъж. За повечето индианци сънят е действителност. Те вярват, че в съня си общуват с духовете, вярват, че тяхната сянка душа, освободила се временно от тялото, странствува далеч и преживява разни приключения. Ако например на някой черноног се присъни

зелена трева, той ще е напълно убеден, че ще доживее до идната пролет.

Ние, разбира се, бяхме принудени да кажем на непознатата жена, че изчезналият ѝ мъж го няма в нашия лагер. Невестулчената опашка ѝ съобщи, че при нас са на гости няколко северни черноноги и хора от племето блъд, след което я посъветва да дойде с нас и да ги разпита. Тя на драго сърце се съгласи и ние потеглихме за в къщи. Приятелят ми яздеше упорита дребна кобила, на която не можеха да се качат двама души; бях принуден да настаня жената зад себе си. Предизвикахме сензация, когато по залез-слънце пристигнахме в лагера.

Невестулчената опашка се съгласи да подслони жената в своята палатка и аз се надявах да я сваля от коня някъде край дома му, за да не бъде забелязан от стопанката на друг дом, който се намираше доста наблизо. Но нямах късмет: съзрях отдалеч Нет-ах-ки. Тя стоеше и ни наблюдаваше. Гледаше хубавата млада жена, възседнала коня зад мен и здраво обвила с ръце кръста ми. Когато стигнах до палатката си, никой не ме посрещна. За пръв път разседлах сам коня. Влязох в палатката и седнах. Нет-ах-ки печеше месо. Тя не ми продума и не вдигна очи. Подаде ми мълчаливо водата, сапуна, кърпата и гребена. Когато се измих, Нет-ах-ки сложи пред мен паница със супа, месо и ме погледна тъжно, с укор. Аз глупаво и смутено се ухилих. Макар да нямах никаква вина, кой знае защо, не можех да срещна очите ѝ и побързах да се заловя с яденето. Жена ми избяга на другия край на палатката, покри глава с шала си и се разплака. До този момент си мислех, че съм гладен, но изведнъж храната ми се стори безвкусна. Похапнах малко и припряно, после излязох и се запътих към Невестулчената опашка.

— Прати майка си в моята палатка — рекох аз, — нека разкаже всичко на Нет-ах-ки.

— Аха! — засмя се Невестулчената опашка. — Младите са се скарали, така ли? Момичето ревнува. Добре, ей сега ще оправим работата. — И той помоли майка си да отиде у нас.

След около два часа, когато се прибрах, Нет-ах-ки ме посрещна с радостна усмивка, настоя да вечерям повторно и ми подаде чифт чудесни мокасини, които бе ушила тайно, за да ме зарадва.

— Бедната жена — каза тя, когато вече заспивахме, — как ми е жал за нея! Утре ще ѝ подаря един кон.

ЧЕТИРИНАДЕСЕТА ГЛАВА

ЖЕНАТА СНЕЙК ТЪРСИ МЪЖА СИ

Нет-ах-ки се гордееше с малкото си стадо коне: някои ѝ бяха подарък от нейните близки. Тя обичаше да говори за конете, да описва цвета, възрастта и особените белези на всеки от тях. Черноног, който не притежаваше коне, ставаше субект на упреци и предмет на съжаление. Конете представляваха богатството на племето и собственикът на голямо стадо заемаше положение, което можеше да се сравни само с това на милионера в нашето общество. Имаше индианци, които притежаваха от сто до триста-четиристотин коня. Ако собственикът на коне нямаше синове, той си вземаше някое момченце сираче да му пасе стадото и да води конете два-три пъти дневно на водопой. Собствениците обичаха с часове да стоят в прерията или по хълмовете, за да бъдат при стадото си и да се наслаждават на конете, които пасяха сочната трева. Когато някой умреше, основната част от неговата собственост се разделяше между роднините му мъже. Те се оказваха тъй много, че рядко се случваше някому да наследи значителен брой коне. Притежателите на стотици коне се сдобиваха с тях по време на честите набези срещу съседните племена, в чиито лагери се промъкваха нощем. Често в такива случаи се стигаше до ръкопашни схватки. Затова не е чудно защо тези хора се гордееха с конете си и със самите себе си, а и всички се отнасяха към тях с уважение.

За стадото на Нет-ах-ки се грижеше чичо ѝ, Рибешката кожа, който също имаше много коне. Когато на другия ден след деня, в който намерихме жената Снейк, конете на Нет-ах-ки излизаха на паша, тя избра един охранен, пъстър кон, измоли от една своя леля старо женско седло, постави го на коня и го поведе към палатката на Невестулчената опашка. Сетне подаде на жената Снейк поводите. Отпърво пришълката не можеше да разбере какво означава тази постъпка. Ала когато Нет-ах-ки ѝ обясни със знаци, че това е подарък, че конят ще бъде неин, тя така се зарадва, щото ни беше драго да я гледаме. Двете много се

сприятелиха и известно време жената Снейк живя при нас. „Аз си почивам — казваше тя — и разпитвам посетителите от другите племена. Ако скоро не науча нищо за своя вожд, отново ще тръгна да го търся.“

Не ѝ беше съдено обаче да изпълни намерението си. Веднъж, когато тя и Нет-ах-ки събирали в гората съчки, край тях преминал отряд от племето блъд, който отивал в лагера ни. Тя се затичала след него с все сили. Нет-ах-ки я последвала, мислейки, че бедната жена е загубила разсъдъка си. Гостите слезли от конете и влезли в палатката на нашия вожд. Жената Счейк, развълнувана, разтреперана, сочала пъстър чер кон — един от тези, с които пристигнали гостите — и говорела с езика на жеста:

— Познавам го, това е конят на моя вожд. Попитайте този човек откъде го е взел.

Нет-ах-ки влязла в палатката, предала молбата на една от жените и тя, веднага щом настъпила пауза, повторила молбата пред Голямото езеро. Разбира се, всички я чули и един от гостите рекъл:

— Пъстрият кон е мой, аз си го хванах.

— Въведете тази жена при нас — заповядал Голямото езеро и разказал на гостите как сме я намерили сама в прерията, какъв сън била сънувала и как търсела мъжа си.

Тя влязла, пламтяща от нетърпение, и забравила за присъщата на жените плахост в присъствието на много вождове и старейшини.

— Кой — бързо попитала тя с жестове, — кой язди пъстрия кон?

— Аз — отвърнал с жестове блъдът, — какво има?

— Това е мой кон, конят на моя мъж — същият, с който той една сутрин преди три месеца потегли от къщи. Какво е станало с мъжа ми? Виждал ли си го? Как е попаднал конят му у тебе?

Блъдът се поколебал за миг, после отвърнал:

— Бяхме на боен поход на юг от Изобилната земя^[1]. На разсъмване изведнъж ни нападна човек на пъстър кон и аз го убих. Конят му взех за себе си.

Докато ѝ отговарял с жестове, жената забелязала огърлицата му от мечи нокти. Сочейки я, тя се задавила от ужасни, отчаяни ридания и избягала от палатката. Преминала тичешком през целия лагер, после седнала на края на гората, покрила главата си с наметалото и заоплаквала убития.

Чувал ли е някога читателят как жена от прерията оплаква загубата на скъпо за нея същество, как, отчаяна, с разбито сърце, часове наред повтаря неговото или нейното име? Няма по-печален начин, с който да се предават по-силно чувствата на човек, когото смъртта е лишила от любимо дете, роднина или другар. Мога да сравня тази скръб само с едно — с плача на тъгуващата гълъбица. Този плач изразява всички чувства, всички мисли на самотната, осиротяла душа. Някъде съм чел или слушал, че индианецът, загубил близък, забравя за него още на другия ден. Това съвсем не се отнася за черноногите и манданите. Чувал съм неведнъж как черноногите скърбят за човек, починал преди много години. Манданите проявяваха големи грижи за останките на покойниците. Всяко семейство заравяше мъртвците си в гробище, разполагаше гробовете в малък кръг и често ходеше там, за да остави най-хубавата храна и поговори с костите на скъпите си покойници така, сякаш и сега тези хора бяха живи, от плът и кръв. Те не приличат на англосаксонците, които само се перчат с привързаността си, а би трябвало да се поучат от червенокожите, които толкова презират. Сред индианците — имам предвид споменатите по-горе две племена — никога не е имало разводи, освен в случаите на съпружеска измяна, но и те бяха редки. Индианците никога не тиранизират и не изоставят децата си. Родителите безкрайно обичат своите рожби, гордеят се с тях и жертвуват всичко за тях. Със същата любов младите се отнасят към по-възрастните. Семейните връзки за тях са свещени.

Често съм чувал как черноногите наричат белите безсърдечни заради това, че са изоставили родителите си и родния си дом, за да странствуват на лов за приключения из чуждите земи. Те не могат да разберат как един човек с нормални чувства може да се раздели с баща си и майка си, както се случва при нас, за цели месеци и години. „Жестоки сърца“, „сърца от камък“ — така ни наричат те и имат известно основание.

Жената Снейк продължи да тъгува. Прекарваше в плач по-голямата част от деня горе на хълма или край гората. Отрязва си косите, изподра си глезените, започна да яде все по-малко, отслабна, гледаше на всичко с безразличие. Накрая дойде денят, в който, вместо да стане заедно с другите, които живееха в палатката на Невестулчената опашка, тя остана да лежи в леглото си.

— Умирам — каза тя с езика на жеста — и се радвам за това. Не съм разбрала съня си. Мислех, че ми се заповядва да търся своя вожд в плът и кръв. А сънят е означавал, че сянката ми трябва да търси неговата сянка. Сега разбрах това ясно и след няколко нощи ще се отправя да го търся. Зная, че ще го намеря.

И тя наистина се отправи да го търси. Умря на четвъртия ден. Жените я погребяха с уважение на растящото недалеч дърво^[2].

[1] Местност, недалеч от Хелина (щат Монтана), богата с дивеч и плодове. — Б.а. ↑

[2] Старинен местен обичай — мъртъвците се оставят по дърветата или на високите дървени скелета, за да не могат да ги достигнат хищниците. — Б.пр. ↑

ПЕТНАДЕСЕТА ГЛАВА

ВРЪЩАМ СЕ ПРИ СВОИТЕ

Дългите летни дни течаха бавно, мирно, щастливо. Не ни нападаха бойни отряди, а младежите, които предприемаха походи срещу други племена, се връщаха натоварени с плячка, без никакви загуби.

Може би в онези времена няха навика да се замислям над разни въпроси. Ала изпитвах удовлетворение, бях напълно щастлив от това, което ми носеше всеки ден и всеки час, и не мислех за бъдещето, нито за това, какво ми обещава то. Само едно ме безпокоеше — настойчивите писма от дома, в които близките ми искаха да се върна. Получавах писмата със закъснение от няколко месеца, също както нюйоркския „Трибюн“ и другите вестници. Престанах да чета вестниците, ограничих се само със заглавията, пресата не ме интересуваше, но не можеше да не ме вълнува съдържанието на писмата. Имаше сериозни причини, поради които трябваше да потегля за в къщи, щом наближи денят на пълнолетието ми, дори още по-рано. Много вълнуващи минути изживявах, след като разчупех печатите. После, хвърлил писмата в огнището на палатката, отивах с Нет-ах-ки на разходка с коне, на угощение или пък на сбирка с приятели. Интересно беше да се види с каква необикновена грижливост се отнасяха към моята поща. Приятелите ми във Форт Бентън солидно я завързваха в пакет, а после онези, на които я предаваха, отново я увиваха здраво и пак я завързваха. Черноногите винаги се отнасяха към писмата и четенето с най-голямо уважение. Случваше се някои черноноги с часове да висят над картинките в моите вестници и списания и макар упорито да ги държаха накриво или дори наопак, очевидно разбираха какво означават те. Нет-ах-ки имаше навика да разгръща писмата ми и да се опитва да разбере какво е написано в тях, макар, разбира се, да не познаваше нито една буква. Тя много бързо се научи да различава почерка на майка ми и ако получех писмо с друг

женски почерк, внимателно ме наблюдаваше, когато го четях, а после питаше от кого е.

— Ами това е писмо от моя роднина — отговарях аз нехайно, — една жена от нашата къща, съобщава ми разни новини и пита здрав ли съм, добре ли се чувствам.

Тогава тя недоверчиво поклащаше глава и възкликваше:

— Роднина! И таз добра, роднина! Кажи ми откровено — колко момичета имаш в онази страна, откъдето си дошъл?

Отговарях откровено, кълнях се в Слънцето и го призовавах за свидетел, че имам само една любима, която е до мен, и тя се успокояваше до получаването на следващата връзка писма. Лятото течеше и писмата почнаха да идват все по-често. Разбирах с все по-нарастващо съжаление, че дните на щастливите ми, безгрижни странствувания приближават своя край, че трябва да тръгна за в къщи и да започвам кариерата, която очакват от мен.

Напуснахме Марайъс скоро след смъртта на жената Снейк и поехме на юг през долчинката Пан д'орей и Нийс. Установихме се на лагер край река Титън, която Луис и Кларк нарекоха Тенси, а черноногите сполучливо назовават Ун-и-кис-ис-и-си-сак-та или Милк (Млечната река), тъй като водата ѝ в долното течение има винаги млечен цвят. В края на август достигнахме до една местност, разположена край реката, само на три мили северно от Форт Бентън. Почти всеки ден пътувах натам, често придружаван от Нет-ах-ки, която имаше голяма слабост към ярките басми, панделките, шаловете и мънистата. Там се срещаме с Бери и добрата му жена, с майка му и жената Кроу. Двете приятелки скоро се бяха върнали от гостуване при манданите. Веднъж във форта се яви и Дорестия кон със своя обоз. Той и Бери вече се готвеха за зимната търговия. Бях съвсем унил. Показах им писмата, споделих какво очакват от мен и заявих, че трябва да се връщам на Изток. Двамата дълго, гръмко и шумно се смяха и се удряха един друг по гърба. Аз ги гледах мрачно и с упрек. Не ми се струваше да съм казал нещо смешно.

— Той ще си върви в къщи — поде Дорестия кон — и занапред ще бъде добро, кротко момченце.

— И ще ходи на черква — добави Бери.

— И ще върви по труден, но праведен път до края на живота си и тъй нататък — завърши Дорестия кон.

— Какво да сторя — възразих аз, — като трябва да замина, колкото и да ми се иска да остана тук при вас. Просто трябва да замина.

— Да — съгласи се Бери, — ти наистина трябва да вървиш, но ще се върнеш. Да, ти ще се върнеш, и то по-скоро, отколкото си мислиш. Прерията, планините и волният живот са те пленили и никога не ще ги забравиш. Познавал съм и други, които са се връщали в Щатите, но ако не са умирали веднага, скоро са пристигали отново тук. Не са могли да устоят. Знай, че и с мен се случи същото. Отидох там да се уча, но Монтана ме зовеше и през цялото време ми беше криво, докато не видях отново озарените от слънцето пустинни прерии и Скалистите планини, рязко и ясно открояващи се в далечината.

— А после — добави Дорестия кон на езика на черноногите, на който говореше със същата лекота, както и на английски, — какво ще стане с Нет-ах-ки? Мислиш ли, че би могъл да я забравиш?

Той засегна най-чувствителното ми място. Тъкмо това ме измъчваше. Не можех да отговоря нищо. Седяхме в ъгъла на кръчмата на Киноу Бил. Сkochих от стола, избягах вън и като яхнах коня си, препуснах през хълма за лагера.

Вечеряхме сушено месо и сланина от гръб (о-сак-и), компот от сушени ябълки — колко вкусно бе! — и хляб, замесен с мая на прах. Легнах си както обикновено, но няколко часа се въртах и мяхах в леглото.

— Нет-ах-ки — попитах жена си най-после, — спиш ли?

— Не.

— Искам да ти кажа нещо. Трябва скоро да замина. Викат ме близките ми.

— Това не е ново за мен. Отдавна зная, че ще заминаваш.

— Откъде знаеш? — попитах аз. — Никому не съм говорил за това.

— Нима не виждах как четеш тези малки хартийки? Нима не наблюдавах лицето ти? Видях какво ти говорят тези писма и зная, че се готвиш да ме напуснеш. Винаги съм знаела, че ще бъде така. Ти си като всички бели. Те до един са неверни, безсърдечни. Женят се само за един ден.

Нет-ах-ки заплака. Не хълцаше високо, а тихичко, с отчаяние, с болка в сърцето. Как се мразех! Но вече бях подхванал тази тема.

Чувствувах, че трябва да доведе работата докрай, и почнах да лъжа жена си, като изпитвах към себе си с всеки миг все по-голяма ненавист. Казах ѝ, че съм навършил двадесет и една години, че на тази възраст бялото момче става мъж. Казах ѝ, че трябва да се върна в къщи, за да подпиша книжа относно имуществото, оставено от баща ми.

— Но — рекох аз, призовавайки за свидетел на думите си Слънцето — пак ще се върна. Ще се върна след няколко луни и ние отново ще бъдем щастливи. Докато ме няма тук, Бери ще се грижи за теб и за добрата ти майка. Не ще ти липсва нищо.

Излъгах, но разсеях опасенията ѝ, утеших я и тя спокойно заспа. Ала аз не можах да заспя. На сутринта пак заминах за форта и дълго разговарях с Бери. Той се съгласи да се грижи за Нет-ах-ки и майка ѝ, да ги снабдява с необходимата храна и дрехи до момента, в който Нет-ах-ки ме забрави и се омъжи за друг. Гърлото ми се сви, когато изрекох това. Бери тихичко се изсмя.

— Тя никога не ще бъде жена на друг — каза той, — а ти ще се завърнеш тук с радост. Няма да минат и шест месеца, и ще те видя отново.

Последният за сезона параход се разтоварваше край дигата — той трябваше на следното утро да поеме за Сейнт Луис. Върнах се в лагера и почнах да се приготвям за заминаване. Нямах почти никаква работа, трябваше само да опаковам няколко индиански предмета, които исках да отнеса със себе си. Нет-ах-ки отпътува за форта заедно с мен и прекарахме вечерта с Бери и семейството му. Това бяха тъжни часове за мен. Майката на Бери и вярната старица Кроу дълго и сериозно ми четеха лекция за задълженията на мъжа към жената, за верността. Болно ми беше да ги слушам, защото се готвех да направя това, което те така сурово осъждаха.

На сутринта се разделих с Нет-ах-ки, стиснах на всички ръка и се качих на борда. Параходът пое към средата на реката, зави и се понесе надолу по бързото течение край Шонкиния лиман и по завоя на реката. Старият форт, щастливите дни на изминалата година се превърнаха в спомени.

На парахода имаше много пътници, най-вече златотърсачи от Хелина и Вирджиния Сити, завръщащи се в Щатите с по-голямо или по-малко количество злато.

Те играеха комар, пиеха и като се опитвах напразно да се избавя от мислите си, аз се присъединих към безумната им компания. Помня, че изгубих наведнъж триста долара и че ми беше много зле от лошите спиртни напитки. Около Кау Айланд едва не паднах от борда. Натъкнахме се на голямо стадо бизони, преплуващи реката, и аз се опитах, застанал на носа, да метна примка на един огромен стар самец. Примката успешно обхвана главата му, но аз и тримата ми помощници не очаквахме, че въжето ще се опне така силно. То в миг се изтръгна от ръцете ни. Изгубих равновесие и щях да полетя след него във водата, ако мъжът зад мен не бе ме хванал за яката и издърпал назад.

Всяка вечер корабът спираше да ношува край брега. Когато навлязохме в Дакота, задухаха насрещни ветрове. В началото на октомври пристигнахме в Каунсил Блъфс. С радост напуснах парахода и седнах във влака на „Юниън Пасифик“. След няколко дни пристигнах в малкия град на Нова Англия, където беше домът ми.

Гледах града и жителите му с нови очи. Бях равнодушен към тях. Това беше красиво място, но цялото с огради, а в продължение на цяла година бях живял в край, където не знаеха що е ограда. Хората тук бяха добри, ала какво тесногърдие! Тяхната престореност и сковани условности ми напомняха безобразните огради на фермите. А ето как ме приветствуваха повечето от тях: „О, момко, значи се върна в къщи? Цяла година ли прекара при индианците? Чудно как не са те скалпирали. Чувал съм, че индианците били ужасни. Е, поскита си и стига толкова. Мисля, че сега си по-улегнал и ще се заемеш с някаква работа.“

Само с двама души в цялото градче можех да споделя това, което бях видял и вършил, защото единствено те можеха да ме разберат. Единият от тях беше беден бояджия, с когото „порядъчните“ хора не общуваха, тъй като не ходеше на черква и понякога посред бял ден се отбиваше в кръчмата. Другият беше бакалин. И двамата ходеха на лов за лисици и яребици и обичаха първичния живот. Вечер оставах с тях край печката в бакалницата, след като примерните жители си легнеха да спят, и им разказвах за безбрежните прерии и планини, за дивите животни и червенокожите. Въображението ми рисуваше пред тях онази чудесна страна и волния живот в нея, и те от време на време скачаха от столовете си и почваха да се разхождат из стаята, въздишайки и потривайки ръце. Искаше им се да зърнат, да изпитат

всичко, което бях виждал и преживял, ала те бяха „приковани към колелото“. Не можеха да оставят дом, жена, деца. Съчувствувах им.

Но дори и пред тях не споменах за една друга нишка, която ме свързваше с онази слънчева страна. Нямаше миг, в който да не мислех за Нет-ах-ки и злото, което ѝ бях сторил тук, на няколко хиляди мили от нея, аз я виждах пред себе си — как помага на майка си с безучастен вид при домакинските задължения в палатката. Не се чуваше да звъни сърдечният ѝ, заразителен смях, а изразът на очите ѝ съвсем не беше щастлив. Така я виждах денем във въображението си и нощем в съня си. Събуждах се със съзнанието, че току-що съм говорил с нея на езика на черноногите и съм се опитвал да оправдая неверността си.

Дните течаха убийствено еднообразно в постоянни спорове с близките ми. Слава богу, с майка си не спорех. Мисля, че тя ми съчувствуваше. Но имаше още чичовци и вуйчовци, лели и стари приятели на отдавна починалия ми баща. Всички те, разбира се, имаха най-добри намерения и смятаха за свой дълг да ми дават съвети и да се грижат за бъдещето ми. От самото начало заехме противоположни позиции. Те ме притискаха да им отговоря защо отказвам да ходя на църква. Да ходя на църква! Да слушам проповед навярно за предопределението и за пламъците в ада, предназначени за онези, които се отклоняват от трудния, но праведен път! Вече не вярвах в това. Годианата, прекарана сред майката природа, и дългите размишления ме бяха научили на много неща. Не минаваше ден, без някой от роднините да ме укори например за това, че съм изпил невинна чаша бира с някой трапер или водач от северните гори. Във всеки от тези прости горски обитатели имаше повече истинска човешка душевност и по-голяма широта на възгледите, отколкото в сърцата на онези, които ми досаждаха.

Срещу нас живееше един богобоязлив човек, стар член на методистката община. Той имаше навика в неделя да се качва в таванската си стая и да се моли. Лятно време, когато прозорците бяха отворени, се чуваше с часове как моли бога да му прости многото тежки грехове — той не бе извършил нито един — и да му дари скромно местенце в бъдещия живот. Той също дойде при мен, за да ме уговаря да променя начина си на живот. Да променя начина си на живот! „Какво толкова съм направил?“ — мислех си аз. Защо всички се безпокояха толкова за мен? Беше ли този човек щастлив? Не, той

живееше във вечен страх пред безпощадния бог. Какво съм направил? Бил съм любезен с „черните овце“ на града, а те жадуваха за сладка приказка, отбивал съм се в пивницата на хотела сред бял ден и съм си сръбвал с тях. Според мен в това нямаше грях. Но дълбоко в сърцето си носех голяма мъка. Едно зло бях извършил, ала голямо зло. Какво щеше да стане с Нет-ах-ки?...

И ето че настъпи вечерта, когато всички, които ми желаеха доброто, се събраха у дома. Бяха решили, че трябва да купя стоките на един търговец в ликвидация, които за четирийсет-петдесет години бе припечелил нещичко. С това чашата на търпението ми преля. Възнегодувах и се опитах да им кажа всичко, каквото мислех за ограниченото им съществуване. Но не можах да намеря думи и като си грабнах шапката, избягах от къщи. Върнах се чак след полунощ, ала майка ми ме чакаше. Седнахме до камината и поговорихме за всичко. Напомних ѝ, че още от малък предпочитам горите и реките, пушката и въдицата пред всички така наречени „светски развлечения“; казах, че не мога да живея в градчето или дори в голям град и да се занимавам с градска професия, особено такава, която ще ме принуди да седя в магазин или кантора. И тази умна жена призна, че би било безполезно да се занимавам с каквото и да било от този род, щом не ме тегли сърцето. Тя се съгласи също, че най-добре ще е да се върна в прерията и планините, щом толкова съм ги обикнал.

За Нет-ах-ки не споменах нищо. Някой ден по-сетне, реших аз, майка ми ще узнае от мен всичко. За пръв път през последните няколко седмици си легнах с леко сърце. След два дена се качих на влака. Като пристигнах в Сейнт Луис, отседнах в хотел Плантърс при радушния Бен Стикни. Там се осведомих за всичко, което ме интересуваше. Срегнах хора от Тексас и Аризона, от Уайоминг и Монтана, поговорихме за неоградената земя, за индианците и търговията с бизонски кожи, за добитъка и златотърсачите, за преживени приключения. Събирахме се вечер в хола, говорехме и пушехме до късно след полунощ или пък цялата компания отиваше да се запознае с града съвсем по западен маниер. Ако бяхме малко поразвеселени, полицията се отнасяше към нас снизходително: полицаите се обръщаха на другата страна, когато минавахме край тях с широкополите си шапки, често пеейки с цяло гърло.

Не можех да забравя Нет-ах-ки. Купих си още един куфар и като влизах от магазин в магазин, й избрах куп подаръци: мънистени огърлици, две гривни като змийчета, златна огърлица и всякакви други вещи, скъпи за женското сърце. Накрая така натъпках куфара, че едва успях да го затворя. Като събрах багажа си, взех влака за Корин (Уайоминг). Пътувах, ако не се лъжа, четири денонощия. Оттам продължих на кон до Хелина, яздих цяла седмица и после още два дена до Форт Бентън. Първото, за което попитах, беше къде е Бери. Търговецът на пункта ми отговори, че Бери бил на устието на Марайъс с пиеганите, но майка му и жената Кроу живеели наблизко в малка къщурка и като ми смигна многозначително, добави, че изглежда, при тях живее и една млада жена на име Нет-ах-ки.

Беше ранно утро. Изхвъркнах от магазина и поех по прашния път. Забелязах, че коминът на къщурката запуши. Блъснах вратата и влязох. Нет-ах-ки беше коленичила пред огнището и разпалваше бавно разгарящия се пламък.

— Ах! — възкликна тя, скочи и се затича към мен. — Той си дойде! Мъжът ми си дойде!

Обви врата ми с ръце и ме целуна. След миг беше вече в другата стая и викаше:

— Събудете се, ставайте, мъжът ми се върна!

Майката на Бери и жената Кроу дотичаха и също почнаха да ме прегръщат и целуват. Всички говорехме в един глас. Нет-ах-ки увисна на ръката ми и ме загледа с очи, пълни със сълзи.

— Ах — повтаряше тя, — през цялото време ме уверявах, че няма да се върнеш, но аз си знаех, че се лъжат. Знаех си, че не ще ме забравиш.

Ето това бяха истинските ми близки. Бях се върнал у дома си. Заклех се, каквото и да се случи, никога вече и да не помислям да оставям малката си жена, и удържах на думата си. Казвам „удържах на думата си“, ала нито веднъж нямах основание или пък желание да постъпя иначе.

Странна беше закуската ми с Нет-ах-ки. По-точно казано, закуска изобщо нямаше. Отказахме се да ядем и тя ми разказа за всичко, което се бе случило през време на моето отсъствие. После ме заразително какво съм правил през цялото време, какво съм виждал, добре ли е майка ми. Нямаше какво да й разказвам. Исках само да

слушам как ми говори, да виждам колко е щастлива; това правеше и мен щастлив. След известно време ми донесоха куфарите, дадох ѝ ключа на единия и рекох, че и куфарът, и всичко, което е в него, са нейни. Колко възгласи на изумление и възхита се изтръгнаха от нея, докато развиваше и разгръщаше подаръците и ги нареждаше по масата, леглото и столовете! Сложи си огърлицата и гривните, изтича при мен, мълчаливо ме целуна и после ги свали.

— Те са много хубави — рече тя, — а аз не съм толкова красива, че да ги нося.

После се върна при мен и прошепна:

— Но всичко това е твърде много за мен. Мога ли да подаря част от него на моите баби? — тя имаше предвид мисис Бери и жената Кроу.

Сред подаръците имаше няколко рокли с по-скромна шарка и два шала, които прилягаха тъкмо за „бабите“. Отговорих, че тези вещи ще бъдат подходящи подаръци за възрастните жени. Колко доволна беше тя, когато ги взе и отнесе на верните ни приятелки! Когато обръщам поглед назад към това утро, за мен то си остава едно от най-приятните в живота ми.

След малко излязох да се поразходя и се отбих в кръчмата на Киноу Бил. Беше декември, но сняг още нямаше. Слънцето припичаше, духаше слаб чинук. Спомних си далечното градче в Нова Англия, затрупано от три стъпки сняг, и ме побиха тръпки.

В кръчмата на Киноу Бил заварих обичайните посетители. Съдията Д., блестящ юрист, бивш командир във Фенийската война^[1], играеше карти с шерифа. Няколко говедари и мулетари играеха разпалено фараон. Трапери с кожени дрехи, лисичи шапки и мокасини спореха как най-добре се поставя капан за бобри в заледен речен вир. Всички с радост ме посрещнаха и тутакси ме поведоха към тезгяха. Неколцина попитаха какво ново има в Щатите. Не че толкова се интересуваха; те говореха за Щатите като за далечна и чужда страна.

— Хм! — въздъхна съдията Д. — Ти не остана дълго там, момчето ми!

— Да — отвърнах аз, — не останах. И тук, в Монтана, ми е добре.

— Монтана! — възкликна съдията, вдигайки чашата си. — Пия за Монтана и за облените ѝ в слънце прерии! За нейните величествени

планини, за нейните индианци и бизони и за тези от нас, на които благосклонната съдба е отредила да живеят в пределите на Монтана! Боговете обичат нас повече от останалите хора!

Така беше в пограничните градове. Някой от мъжете още от сутринта започваше да утолява внезапно възникналата си жажда, а останалите един по един или на групички се присъединяваха към него — търговци, юристи, доктори — дотогава, докато не останеше нито един трезвен и докато всички не се развеселяха и не почнеха да се олюляват. Този път пиенето бе подхванал съдията Д. — мир на праха му. Към четири часа следобед всички бяха вече доста шумни. Оставих компанията и се упътих към къщи. Повече ме привличаха бизонската кожа, леглото и лулата, огънят в камината и жизнерадостното присъствие на Нет-ах-ки.

По залез-слънце изведнъж довтасаха Бери и Дорестия кон с жените си. Колко се зарадвах да ги видя отново всички!

— А вие не очаквахте ли, че ще се върна? — осмелих се да попитам.

Те се разсмяха.

— Не ти ли казвах, че ще се върнеш — рече Бери. — Чудя се само защо не го стори по-рано.

Седяхме край огъня до късна доба. Жените бърбяха в другата стая. После се прибрахме да спим.

— Мъничка моя — рекох аз, хващайки Нет-ах-ки за ръката, — прости на мъжа си. Той не е толкова добър. В сърцето му има и лоши помисли...

— Мълчи! — пресече ме тя. — Мълчи! Ти си добър, много добър. Не искам да бъдеш друг, бъди такъв, какъвто си. Ти се върна при мен. Не мога да кажа колко съм щастлива, безсилна съм да изразя това!

[1] Революционно движение в Ирландия за освобождението на страната от англичаните. Авторът навярно има предвид неуспешните опити за въстание през 1867–1868 г. — Б.пр. ↑

ШЕСТНАДЕСЕТА ГЛАВА

ИСТОРИЯТА ДА СЪБУЖДАЩИЯ СЕ ВЪЛК

Когато Бери и Дорестия кон тръгнаха за устието на Марайъс, Нет-ах-ки и аз, разбира се, заминахме с тях. Вестта за предстоящото ни пристигане ни бе изпреварила и когато по здрач се озовахме в големия лагер на пиеганите, нашата палатка вече стоеше между палатките на Говори с бизона и Невестулчената опашка. До нея лежеше купчина съчки, вътре гореше весел огън, а в дъното бе разстлано леглото ни от меки бизонски кожи и пухкави одеяла. За гостите бяха поставени столчета с удобни облегалки, кухненските съдове си бяха по местата, както и кожените торби, пълни със сушени плодове, най-хубавото сушено месо, езици и пемикан. Всичко това бе подредила майката на Нет-ах-ки; която посрещна дъщеря си със силни прегръдки и целувки, а мен със сдържано, но искрено приветствие. Тя беше добра жена, може да се каже дори благородна. Да, благородна, възвишена, самопожертвователна жена, която винаги се стараяше да облекчи страданията на болните и скръбта на осиротелите.

Още не бях слязъл от фургона и ето че заприичаха приятелите ми. Те несъмнено много се радваха, че отново ме виждат. И аз се радвах да ги видя и чуя как, здраво стискайки ръката ми, изричат: „Ах-ко-туо-ки-тук-ах-ан-он“ — „Приятелият ни се върна.“

Те ми разказаха накратко за живота си през моето отсъствие, а после поискаха и аз да им разкажа за пътуването си. И докато Нет-ах-ки приготвяше угощението, а те пушеха, аз им разказах за моето пътешествие. Наложих се да повтора разказа няколко пъти същата вечер у разни приятели и в палатката на вожд. Когато свърших, старият вожд ме разпитва за железницата и влаковете, огнените каруци — ис-ци ан-е-кас-им, както ги наричаше той.

Вождът искаше да знае не се ли придвижват железниците към неговите земи.

— Не — отвърнах аз, — насам не се приближават. Има само една, която върви от изток на запад и минава далеч отук на юг, през

земята на племето улф (вълк), което се храни с овче месо.

— Тъй — рече той и поглади замислено брадичката си, — тъй! Тази железница видяха мнозина от нас по време на набезите на юг. Да, видяхме я, видяхме каруците ѝ, пълни с хора, които се носеха с рев из прерията, премазвайки и подплашвайки бизоните. Пиши някога на нашия Велик баща (президента) и му кажи, че няма да позволим железницата да се появи в нашите земи. Да, кажи му, че аз, Голямото езеро, му пращам такова послание: „Няма да позволим на белите да прокарат път за огнените каруци през земите на народа ни или да се заселват тук и да разкопават нашите долини, за да садят това, с което се хранят.“

Целия ден прекарах в ходене на гости; едва завършил посещенията си в някоя палатка, вече ме канеха в друга. Бе късно, когато най-сетне се прибрах в къщи и си легнах. Песните и смехът в големия лагер, воят на вълците и лаят на койотите ме унасяха в сън. Мислейки за далечното градче в Нова Англия, затрупано от дебелия сняг, и за унилата му скука, аз промърморих: „Три пъти съм благословен от великите богове.“

Нет-ах-ки ме побутна с лакът.

— Говориш насън — рече тя.

— Не съм спал, мислех на глас.

— За какво мислеше?

— Че боговете са милостиви към мен — отговорих аз, — че са добри към мен и са ми дарили много щастие.

— Да — съгласи се тя, — те са добри. Нищо повече не искаме от тях — дали са ни всичко. Утре ще им принесем жертва.

Унесох се в сън под звуците на нейната молитва. Казах си, че никога вече не ще видя Изтока, освен може би някой път като гост.

На другия ден вождовете и старейшините свикаха съвет и решиха да се преместим в подножието на планината Беърс По. Упътихме се натам по кафявата, осеяна с бизони прерия и се установихме край една рекичка, която извираше от обрасла с борове долчинка. Там останахме няколко дни.

В околността имаше много упити, елени, диви овце и по време на сутрешния лов Росомахата и аз убихме няколко тлъсти самки. Предпочитахме тях, а не мъжките, тъй като любовният им период бе почти завършил. Стадата от тези вече редки животни бяха така

многобройни, че несъмнено можехме да убием много повече, стига да искахме. Но не трябваше да претоварваме конете.

Като се върнах в лагера, заварих Нет-ах-ки да стърже кожата на убит от мене женски бизон. Тя беше закрепилa кожата за рамка, скована от четири пръта, и я бе замразила. Така кожата се очиства полесно с късо стъргало от рог на упити със стоманен резец. Но и при такива условия тази работа обикновено е тежка и крайно изморителна. Казах на Нет-ах-ки, че бих искал да престане да се занимава с това. Бях споменал и преди нещо подобно по същия повод, но този път тонът ми беше може би малко рязък. Тя бързо извърна лице и все пак успях да забележа, че по бузите ѝ се търколиха сълзи.

— Какво направих? — попитах аз. — Съвсем не исках да те разплаквам.

— Нищо ли да не върша? — попита на свой ред тя. — Само да си седя в палатката със скръстени ръце? Ти ходиш на лов, ти купуваш от търговците храна, купуваш ми дрехи и всичко останало, което нося и което ползвам. Аз също искам да върша нещо.

— Но ти и без това вършиш много. Готвиш, миеш съдовете, мъкнеш дори съчки. Шиеш ми мокасини и топли ръкавици, переш ми дрехите. Когато се местим някъде, прибираш и разпъваш палатката, товариш и разтоварваш конете.

— И все пак повечето време нищо не върша — рече тя с развълнуван глас, — затова жените пускат шеги и ми се смеят, че съм била горда и ленива, ленива! Твърде горда и твърде ленива, за да работя!

Аз я целунах, избърсах сълзите ѝ и казах да щави колкото си иска кожи, само да не работи повече, отколкото е необходимо. Тя тутакси засия и като затанцува, изскочи от палатката. Скоро дочух еднообразното чик-чик-чик — звука на стъргалото о замръзналата кожа.

Една нощ около луната се появи слабо осветен пръстен, а на другия ден още по-ярък пръстен ограждаше слънцето. От двете му страни се виждаха големи лъжливи слънца. Тези пръстени предвещаваха, че в недалечно бъдеще ще има силна буря. Спектралните лъжливи слънца бяха сигурно предупреждение, че някакъв враг, може би голям боен отряд, приближава нашия лагер.

Такова съчетание на събитията беше неблагоприятно и за обсъждането му свикаха съвет. Племето не се боеше да срещне който и да е враг, ала нощем, при силна буря, той можеше да се приближи невидимо и нечуто и да открадне много коне, а виелицата съвсем щеше да заличи следите на нападателите. Бе решено веднага да развалим лагера и да се преместим при устието на Крийк ин дъ Мидъл, на Мисури. Ако паднеше много сняг и настъпеха силни студове, полесно щяхме да се крием в дълбоката долина на реката. Конете можеха да се хранят с прясна кора от тополи и щяха да се запазят в отлично състояние. Поради преместването на лагера врагът, в чието приближаване съветът бе уверен, навярно нямаше да успее да открие следите ни, особено ако очакваната буря настъпеше скоро. Към десет часа и последната палатка бе сгъната и прибрана и ние потеглихме на югоизток, към набеязаната цел. По пладне заваля сняг. Вечерта установихме лагер на Крийк ин дъ Мидъл (Рекичка по средата), наречена така, защото изворите ѝ се намират по средата на пътя между планините Беърс По и Литъл Рокийс. Първите пътешественици са я наричали Кау Крийк (Кравешката рекичка).

На следното утро продължи да пада лек снежец и силно застудя. Въпреки това вдигнахме лагера и продължихме напред. Още по светло стигнахме реката. Тук възнамерявахме да останем доста дълго. Ловците заминаха с конете си кой по-далеч, кой по-наблизо, за да поставят от двете страни на долината и в прерията капани за вълци. По онова време стрихнинът още не бе влязъл в масова употреба. Капаните се правеха само от няколко пръта, дълги шест до осем стъпки, поставени под ъгъл от около четирийсет и пет градуса, с две подпорки. На прътите се слагаха няколко големи, тежки камъка. Когато вълкът докоснеше стръвта в задния край на клопката, тежкият покрив се събаряше и го затискаше. Бери и Дорестия кон поощряваха с всички средства лова на вълци, защото в Щатите започна масово търсене на вълчи кожи. Там ги използваша за шейните. Първокачествените кожи се продаваха във Форт Бентън по четири-пет долара едната.

Бурята не се развилня и след няколко дни отново задуха топлият чинук. Не се появи и очакваният боен отряд.

Работите на моите приятели търговци вървяха така добре, че им се налагаше на всеки две-три седмици да идват отново за стока или

когато това беше възможно, да се присъединяват към групата индианци, отпавили се на посещение във Форт Бентън.

Много бях слушал за един бял мъж. Наричаха го Хю Мънроу или на езика на черноногите Събуждащия се вълк — Мах-куо-и-пуо-ахц. Един следобед ми казаха, че е пристигнал в лагера с многобройното си семейство, и не след дълго ние се срещнахме на пира, устроен от Голямото езеро. Вечерта го поканих на гости в моята палатка и дълго разговаряхме. Ядохме хляб, месо и боб, изпушихме много лули. По-късно двамата много се сприятелихме. Събуждащия се вълк въпреки годините си беше един от най-жизнените и дейни хора, които ми се бе случило да срещна. Той бе синеок блондин, висок към пет и половина стъпки, с волева ъгловата брадичка и силно изпъкнал нос; чертите му издаваха характера — смел и решителен. Бащата на Събуждащия се вълк, също Хю Мънроу, бил полковник от английската армия, майката произхождала от Ларош, знатна френска емигрантска фамилия — монреалски банкери, собственици на много земи в околността. Хю Мънроу младши се родил в имението край Три Ривърс и посещавал известно време църковното училище само докато се научи да чете и пише. Ваканциите и дните, когато не ходел на занятия, Хю прекарвал в голямата гора около имението. Любовта към природата, към приключенията и към първобитния живот била в кръвта му. Хю се появил на бял свят през юли 1798 година. През 1813 година, само петнайсетгодишен, склонил родителите си да му разрешат да постъпи на служба в компанията „Хъдсънов залив“ и през пролетта на същата година поел на Запад с флотилия канута. Баща му му дал хубава гладкоцевна пушка, а майка му — двойка прочути пистолети за дуел „Ларош“ и молитвеник. Духовникът на семейството подарил на Хю броеница и кръст и му заръчал да се моли по-често. Флотилията плавала цяло лято, а през есента пристигнала до езерото Уинипег. Там прекарала зимата. Напролет, веднага щом езерото се очистило от леда, пътешествието продължило. Най-сетне един юлски ден Мънроу видял Маунтън Форт, новия пункт на компанията, построен на южния бряг на река Саскачеван, недалеч от полите на Скалистите планини.

Около форта били разположени лагерите на хиляди черноноги. Те очаквали да започне продажбата на стоките, докарани от флотилията, или се надявали да получат на кредит барут и куршуми, пушки кремъклийки, капани и тютюн за предстоящия ловен сезон.

Компанията още нямала преводач, който да владее езика на черноногите. Речта им се превеждала първо на езика кри и след това на английски. Много от истинските черноноги — северните черноноги — говорели добре на езика кри, но по-южните племена — блъдите и пиеганите — не разбирали този език. Началникът на пункта забелязал необикновените способности на Мънроу и веднага му възложил да живее и ношува сред пиеганите, за да научи езика им, а и да се погрижи да донесат през идното лято кожата си в Маунтън Форт. Имали сведения, че американските търговци, следвайки пътя на Луис и Кларк, всяка година се придвижват все по-далеч на запад и са достигнали устието на река Йелоустоун, приблизителната източна граница на обширната територия, която черноногите смятат за свои ловни полета. Компанията се страхувала от конкуренцията на американците. Мънроу трябвало, доколкото успее, да им пречи.

— Най-после дойде денят на нашето заминаване — разказваше Мънроу — и аз тръгнах на поход заедно с вождовете и жреците, начело на дълъг керван от обитателите на осемстотин пиегански палатки — около осем хиляди души. Те притежаваха няколко хиляди коня. Каква величествена картина представляваше дългата колона конници, шейни и коне, поели из прерията. Да, това бе величествена, бъдеща възхищение картина! През целия дълъг път вървахме все на юг и два часа преди залез-слънце достигнахме края на долината, в която течеше красива река, оградена с тополи. Слязохме от конете на върха на хълма и разгънахме наметалата си с намерение да поседим на тях, докато керванът се спусне в долината и построи палатките си. Един жрец извади голяма каменна лула, натъпка я с тютюн и заопитва да я запали с кремък, огниво и късче прахан, но кой знае защо, не успяваше да секне искра. Направих му знак да ми подаде лулата и като измъкнах от джоба си увеличителното стъкло, го нагласих на фокус — тютюнът се запали и аз всмукнах няколко пъти през дългата шийка. Всички, които седяха наоколо, скочиха на крака и се хвърлиха към мен с викове и ръкомахания, сякаш бяха побъркани. Аз също скочих, страшно уплашен — помислих си, че ей сега ще ми сторят нещо, може би ще ме убият, без сам да знам за какво. Вождът стремително измъкна от ръцете ми лулата и започна да пуши и да се моли. Ала успя да всмукне само един-два пъти, защото някой му я грабна, от него пък я грабна втори, трети... Останалите викаха нещо към минаващата колона.

Мъжете и жените скачаха от конете и се присъединяваха към нашата групичка. Майките се тълпяха край мен и търкаха о дрехите ми децата си, съпровождайки това с горещи молитви. Различих думата, която вече бях успял да науча: „Натос“ — „Голямо слънце“. Изведнъж ми стана ясен смисълът на цялата суматоха: те мислеха, че притежавам голяма магическа сила, че съм призовал самото слънце да ми запали лулата и то е изпълнило моята молба. Жестът, когато съм държал ръката си със стъклото над лулата, е означавал обръщение към техния бог. Възможно е да не бяха забелязали увеличителното стъкло, но дори да го бяха забелязали, те го взеха за тайно магическо средство, за амулет. Така или иначе, изведнъж станах важна особа. Оттогава започнаха да се отнасят към мен с най-голямо внимание и доброта.

Когато вечерта влязох в палатката на Самотния пешак — бях гост на вожда на племето, — чух глухо ръмжение от двете страни на входа. Ужасих се, като видях две гризли, които сякаш се готвеха да се нахвърлят върху мен. Спрях се и застанах неподвижен, но косата ми, разбира се, направи изключение — настръхна. Имах чувството, че цялото ми тяло се смалява. Не ми бе съдено да остана дълго в това напрежение. Самотния пешак подвижна на своите любимци и те незабавно легнаха, опрели глави на лапите си, а аз се отправих към посоченото ми място, първото ложе вляво от вожда. Мина доста време, докато свикнах с мечките, и в края на краищата помежду ни се установиха задоволителни отношения. Те престанаха да ръмжат, когато влизах в палатката или излизах от нея, ала все още не ми позволяваха да ги докосна; направех ли опит, настръхваха и се приготвяха за бой. Една нощ през пролетта мечките изчезнаха и вече никой не ги видя. Самотния пешак беше безутешен, много дни ходи да ги търси и зове, но напразно. Казват, че гризли не могат да се опитомяват, но тези двете изглеждаха достатъчно питомни. Очевидно истински обичаха стопанина си, който ги хранеше сам. Никога не ги връзваха и когато лагерът ни се местеше, те вървяха след шейните на семейството му заедно с кучетата. Спяха винаги на същото място, където ги видях първия път — от двете страни на входа.

Има ли сред нас, ловците любители и изследователи от по-късно време, поне един, който да не се е радвал, когато открие притулено далеч в дълбините на гората езерце или скрит в непристъпните дебри на горите ледник, особено ако е твърдо убеден, че нито един бял не ги

е виждал преди него? Има ли някой, който да не е давал произволно име на горд и незнаен връх, по-късно възприето от всички?

Представете си какво е чувствувал младият Събуждащ се вълк, слизайки на юг по обширните прерии в сянката на гигантските планини, разположени между Саскачеван и Мисури. Младежът знаел, че е първият представител на расата си, който вижда всичко това. Насладата му била още по-силна поради това, че пътувал със съвсем примитивни хора, сред които мнозина още си служели с каменни върхове на стрелите и копията и с каменни ножове, с хора, чиито език и обичаи не познавал нито един бял. Ех, ако нам се беше паднало това щастие! Късно сме се родили!

Мънроу често си спомняше за това първо пътешествие с пиеганите като за най-щастливото време в живота си. Индианците се придвижвали на малки преходи, заобикаляли полите на планините и пресичали на четирийсет-петдесет мили разстояние широките прерии. Към листопад достигнали реката Купчина скали (Сън, както я наричат белите). Там прекарали три месеца, а остатъка от зимата — край Жълтата река (Джудит). Пиеганите пресекли пътя, по който вървели Луис и Кларк, и отново се озовали в обширна област, където не бил минавал още бял. С настъпването на пролетта се придвижили още по на юг, към река Мъсълшел, после надолу по нея до вливането ѝ в Мисури, преминали голямата река и продължили странствуването си в западна посока покрай подножието на планините Литъл Рокийс, а оттам край Беърс По до река Марайъс и притоците ѝ. Отдавна било решено до лятото черноногите да не се връщат в Маунтън Форт. Пушките и пищовите били вече безполезни; барутът и куршумите се свършили. Ала какво значение имало това? Нима си нямали лъкове и стрели? Какво в края на краищата от стоките на белия търговец било абсолютно необходимо за тяхното благополучие и щастие? Нищо. Дори тютюн не им трябвал, защото през пролетта засадили на голям участък по бреговете на Джудит нах-уак-о-сис^[1], чиято реколта щели да съберат, когато му дойде времето.

Една след друга дрехите на младия Събуждащ се вълк се износили и той ги захвърлил. Жените от палатката му щавели кожи от елени и диви овце. Самотният пешак сам кроял и шиел от тях ризи и навуца, които Събуждащия се вълк почнал да носи. На жените не се разрешавало да шият мъжки дрехи. Скоро бил облечен в индиански

дрехи, включително ремъка и бедрената превръзка, а косата му така порасла, че падала на вълни по раменете. Почнал да си мисли дали да я сплете на плитка. Ап-ах-ки, плахата млада дъщеря на вожд, му шиела обувки — тънки летни мокасини с подметки от нещавена кожа, целите украсени с боядисани таралежови бодли, и зимни — от дебела, мека, топла бизонска кожа. Веднъж той ми разказа историята на тази девойка и техния малък роман. Мънроу беше човек със сдържани навици, но през онази новогодишна вечер изпи толкова много от хубавото шотландско уиски, че разкри съкровените си мисли за неговата отдавна починала любима.

— Не можех да не я забележа — започна той — още първата вечер, когато отидох в палатката на баща ѝ. Тя беше с три години по-млада от мене, но вече оформена девойка, висока, слабичка, с хубава фигура, красиво лице и чудесни очи.

Имаше дълги коси, бързи и изящни движения, на човек му беше драго да я гледа. Свикнах да я наблюдавам, когато си мислех, че никой не забелязва това. Скоро се убедих, че предпочитам да стоя в палатката, отколкото да ходя на лов или разузнаване с мъжете. Така минаваха дни, седмици, месеци. Усвоявах езика на пиеганите леко и бързо, но нито веднъж не заговорих с девойката, нито пък тя с мен, защото, както знаете, черноногите смятат за неприлично младежите и девойките да разговарят.

Една вечер в палатката дойде някакъв човек и почна да хвали един младеж, с когото често ходех на лов. Той говори за смелостта на младежа, за неговата доброта, богатство и завърши с това, че този млад човек щял да дари на Самотния пешак трийсет коня, тъй като искал да си имат с Ап-ах-ки собствена палатка. Погледнах девойката и срещнах очите ѝ. Какъв израз имаха те! Четеше се едновременно и страх, и отчаяние, и още нещо; не смеех да вярвам, че правилно съм го изтълкувал. Вождът заговори:

— Кажи на приятеля си — рече той, — че всичко, което казваш за него, е истина. Известно ми е, че е истински мъж, хубав, добър, смел, великодушен млад човек, но въпреки това не мога да му дам дъщеря си.

Отново погледнах Ап-ах-ки, а тя — мен. Сега девойката се усмихваше, в очите ѝ грееше щастие и онова особено изражение, което бях забелязал преди. Но макар да се усмихваше, аз се натъжих. Думите

на Самотния пешак убиха в мен всяка надежда, че Ап-ах-ки ще стане някога моя жена. Чух как баща ѝ се отказа от трийсетте коня. На какво можех да се надявам аз, когато дори конят, който яздех, не беше мой? Тази девойка, разбира се, не бе за мен. И най-страшното — в очите ѝ, когато ме гледаше, имаше онова особено изражение. Колкото да бях млад и неопитен в отношенията си с жените, разбрах, че тя ме обича, както и аз нея. Тази мисъл ми причиняваше болка.

След случилото се Ап-ах-ки вече не свеждаше очи, когато улавях погледа ѝ, а ми отговаряше с открит, безстрашен любящ поглед. Сега и двамата знаехме, че се обичаме.

Времето течеше. Една вечер тя влезе в палатката, когато излизах, и ръцете ни се сплетоха. Така останахме за миг, нежно, но здраво сплели ръце. Аз треперех. Чувствувах как тръпне ръката ѝ. Някой извика: „Спуснете полите на входа, палатката е пълна с дим.“ Излязох, залитайки, и седнах на земята. Останах няколко часа така, опитвайки се да измисля някакъв начин за осъществяване на мечтата ми, но не можах да съставя подходящ план за действие и тъй като се чувствувах дълбоко нещастен, прибрах се и си легнах. Малко по-късно, може би след около две седмици, срещнах девойката на една пътечка, тя носеше към къщи сноп дърва. Спряхме се и един миг се гледахме мълчаливо, после изрекох името ѝ. Съчките с шум се посипаха на земята. Прегърнахме се и се целунахме, без да ни е грижа дали няма да мине някой и да ни види.

— Не мога да понасям повече това — рекох накрая. — Още сега, още сега да вървим при баща ти, ще поговоря с него.

— Да — прошепна тя, — да. Ще съберем кураж и ще отидем при него. Той винаги е бил добър към мен, може и сега да бъде великодушен.

Забравили за снопа дърва, ние се хванахме за ръце и тръгнахме. Застанахме пред Самотния пешак в сенчестата страна на палатката, където той седеше и пушеше дългата си лула.

— Аз нямам трийсет коня — рекох на вожда, — нямам дори един, ала обичам дъщеря ти и тя също ме обича. Моля те, дай ми я за жена.

Вождът се усмихна.

— А защо, мислиш, се отказах от трийсетте коня? — попита той и преди да успея да отговоря, продължи: — Защото исках ти да ми

станеш зет. Искам да имам бял зет, защото той е по-хитър и по-умен от индианец, а на мен ми трябва съветник. Ние не сме слепи, аз и жените ми. Отдавна сме разбрали, че този ден приближава, чакахме да се решиш. И то стана. Сега остава само да ти кажа: „Бъди добър с нея.“

Още същия ден построиха за нас малка палатка. В нея сложиха бизонски кожи, кожени торби със сушено месо и плодове, дадоха ни едно медно котле, щавени кожи, товарни седла, въжета — всичко, каквото трябваше да има в една палатка. После Самотния пешак ви рече да си избира трийсет коня от голямото му стадо. Вечерта се преселихме в нашия дом и бяхме щастливи.

Старецът прекъсна разказа си и остана да седи мълчаливо, припомняйки си миналите дни.

— Зная какво сте изпитвали — продумах аз, — защото и ние изпитваме сега същото.

— Сигурен съм — продължи той, — защото виждам мира, доволството и щастието в тази палатка. Не можах да се възпра и да не ви разкажа за дните на младостта си.

Щом старецът си отиде, разказах на Нет-ах-ки всичко, което ми довери. То й направи голямо впечатление — когато завърших, в очите й имаше сълзи. Тя непрекъснато повтаряше: „Как ми е жал за него! Колко самотен е той!“

На другия ден вечерта, когато Събуждащия се вълк влезе и седна на обичайното си място, Нет-ах-ки отиде при него и го целуна, целуна го два пъти.

— Правя това — произнесе тя с развълнуван глас, — защото моят мъж ми предаде всичко, което сте му разказали снощи, защото... — но тя не можа да продължи.

Събуждащият се вълк склони глава. Видях как се вълнуваха гърдите му, как се стичаха сълзи по гладко обръснатите му бузи. И в моето гърло сякаш се бе събрала топка. Но ето че той се изправи, нежно сложи ръце на главата на моята малка жена и рече:

— Моля бога да ви даде дълъг живот и да бъдете все така щастливи, както сега.

Мънроу е работил в компанията „Хъдсънов залив“ дълги години. Той имаше голямо семейство — синове и дъщери, повечето от тях са живи и сега. Най-големият, Джон, е на около седемдесет и пет години, но е още много бодър. Всяка есен той поема из Скалистите планини,

недалеч от дома си на лов за диви овце и уапители, там лови с капани и бобри. Старият Мънроу никога не се бе връщал в бащиния дом, не бе виждал родителите си от деня, в който се беше разделил с тях на монреалското пристанище. Все се готвел да им отиде на гости за малко, но все отлагал пътуването, после дошли писма с двегодишно закъснение, които съобщавали, че майка му и баща му починали. Пристигнало писмо и от един адвокат, който пишел, че родителите му завещали значително състояние и че той трябва да отиде в Монреал и подпише редица документи, за да встъпи в правата си на собственик. През това време шефът на пункта Маунтън Форт заминавал за Англия в отпуск. Какъвто си бил наивен, Мънроу доверчиво му дал пълномощно. Шефът на пункта не се върнал и по силата на подписаните документи Мънроу изгубил наследството. Но това малко го безпокояло. Нима си нямал палатка, семейство, хубави коне и обширна земя, която гъмжала от дивеч и из която пътешествувал? Какво повече можел да иска?

Като напуснал компанията „Хъдсънов залив“, Мънроу от време на време работел в Американската компания за търговия с кожи, но по-често странствувал като „независим трапер“ от Саскачеван до Йелоустоун и от Скалистите планини до езерото Уинипег. Изворите на Южен Саскачеван били любимите му места за лов. В началото на 50-те години той довел в тези места прочутия йезуитски свещеник Де Смет. Край красивите езера, разположени на юг от планината Чийф Маунтън, те поставили голям дървен кръст и ги нарекли езера „Света Мария“. Идната зима, след като синовете на Мънроу Джон и Франсоа се оженили, цялото семейство с три палатки се установило на лагер по тези места. Една нощ ги нападнал голям боен отряд асинибойни. Дъщерите Лизи, Амалия и Мери умеели да стрелят и всички храбро се съпротивлявали. Малко преди разсъмване прогонили индианците, като убили петима от тях. Лизи застреляла единия в момента, когато се готвел да измъкне коловете, преграждащи изхода на ограденото място за конете.

Същата зима убили повече от триста вълка и освен това се сдобили с кожи на бобри, белки и росомахи. Приспособлението им за ловене на вълци било толкова оригинално и същевременно толкова просто, че си заслужава да разкажа за него.

Мънроу построили по бреговете на изходния проток на езерата дълга ограда с размери дваисет на шестнайсет стъпки. Стените на оградата имали голям наклон навътре и се издигали до седем стъпки височина. На върха на пирамидата имало отвор, широк приблизително две и половина стъпки и дълъг осем стъпки. Зад тази ограда хвърляли цели елени, едри късове бизонско и друго месо. Вълците подушвали месото, виждали го през пролуките и в края на краищата се покатервали и скачали долу през отвора. Утрото ги сварвало в ограденото място, където неспокойно се въртели, съвсем объркани. Барутът и куршумите били скъпоценност по онова време, затова траперите убивали вълците със стрели, отваряли вратата в единия край и давали възможност на попадналите сред вълците койоти да се измъкнат. Одирали кожата на убитите вълци и веднага изхвърляли трупове в реката, за да не остане наблизо нищо подозрително за зверовете.

Милият стар Събуждащ се вълк! Той постоянно оплакваше упадъка на индианците, по-точно на пиеганите.

— Да можехте да ги видите как изглеждаха по-рано — говореше той, — какви горди и смели хора бяха! А сега това проклето уиски! Няма вече велики вождове, а жреците изгубиха могъществото си.

[1] Упойваща трева. — Б.а. ↑

СЕДЕМНАДЕСЕТА ГЛАВА

ДРУЖЕСКО ПОСЕЩЕНИЕ НА КРОУ

По времето, за което пиша, черноногите не страдаха както сега от туберкулоза. Отделни случаи на болестта обаче и тогава се срещаха. Жената на Четирите рога, млад човек от клана на Късите наметала, беше болна от туберкулоза и се чувствуваше все по-зле. Тъй като палатката на тази млада двойка се намираше съвсем близо до нашата, ние естествено често ги виждахме. Четирите рога бе много висок, добре сложен мъж на около двацет и осем — трийсет години, с приятни черти. Жена му също беше хубава, но болезнената слабост силно се бе отразила на някога красивата ѝ фигура. Мъжът ѝ се славеше като знаменит участник в нападения и неуморим ловец. Отнетите от враговете и грижливо гледани от него коне съставляваха голямо стадо. В палатката му винаги имаше бали отлични бизонски и други кожи, които служеха за замяна срещу това, което потръбва или се хареса на жена му. Нямаше нещо, което Четирите рога да не пожертвува заради жена си. Тя беше за него всичко.

Когато жена му заболя, Четирите рога извика лечител и му плати за посещението три коня. Ала лекарствата и молитвите не донесоха облекчение. Извика друг лечител, заплати му пет коня, но и той не помогна. Един след друг при болната се изредиха всички лечители на племето. От хубавото стадо останаха само няколко коня. Бизонските кожи, скъпите одеяла и украшенията се стопиха — всичко бе дадено на лечителите.

Веднъж късно вечерта в нашата палатка дотича пратеник.

— Четирите рога ви вика — каза той. — Моли и двама ви да побързате.

Когато влязохме в палатката, бедната жена дишаше с голямо усилие. Четирите рога седеше до нея на ложето, закрил лицето си с ръце. Старица, наметнала главата си, подклаждаше огъня. Налях в една чаша голяма доза уиски и добавих в нея захар и топла вода. Нет-ах-ки подаде чашата на страдалката. От уискито тя се ободри. Скоро

дишането и стана по-спокойно. Тогава ми рече много бавно, с прекъсвания:

— Никога в живота си не съм направила нещо лошо. Не съм лъгала, нито краля, не съм вършила нищо, което донася позор за родителите на жената и за самата нея. И все пак боговете ме изоставиха и смъртта ми е близка. Вие също си имате богове. Чувала съм за тях. Творецът, неговият син и майката на сина. Моля те, помоли им се. Може би ще се смилят над мен и ще ми върнат здравето.

Боя се, че не ще мога да обясня какво почувствувах, като чух тази простичка молба. Искаше ми се да я удовлетвори, но знаех, че не съм в състояние. Как може да се моли човек, който не вярва. Мислено потърсих някакъв повод за отказ, чудех се какво да кажа, как да ѝ обясня, че не мога да се моля. Вдигнах очи и видях, че Нет-ах-ки ме гледа сериозно и внимателно. С нея бяхме разговаряли неведнъж за религията на белите и тя знаеше, че не вярвам. Въпреки това виждах, че Нет-ах-ки очаква от мен да изпълня молбата на умиращата. Направих отрицателен жест. В същия миг жена ми се доближи до страдалката и рече:

— Аз ще се помоля за тебе на тези богове: Отдавна, когато бях момиче, един човек с черни дрехи и вуйчо ми ме научиха на това.

И тя започна: „Ап-аи-сту-то-ки, кин-ах-ан-он“ и т.н. Това бе молитвата „Отче наш“! Някой изпълнен с фанатизъм йезуит, навярно самият отец Де Смет, бе превел тази молитва на езика на черноногите, и то добре.

Но тъкмо когато молитвата свърши, от устата на жената бликна тъмна струя, последният предсмъртен кръвоизлив.

— Нека това, което те убива — извика Четирите рога, — убие и мене! Аз скоро ще те последвам на Пясъчните хълмове^[1].

И като се наведе над нея, започна да пие кръвта, която течеше от устата на неговата любима. С последно усилие тя обви със слабите си ръце врата му и издъхна. Картината беше ужасна.

— Хайде — казах аз след малко, като го вдигнах внимателно, — да вървим в моята палатка. Нека жените свършат работата си.

Като хвърли към умрялата последен продължителен поглед, Четирите рога стана и тръгна след мен. Отредих му леглото за гости и му поднесох чаша уиски, която изпи наведнъж. След малко му дадох още една чаша. Изтощен от дългото бдение, сломен от силното питие,

той легна и аз го завих. Четирите рога спа дълбоко до след пладне на другия ден. До това време Нет-ах-ки и другите жени увиха тялото на умрялата в бизонски кожи и одеяла и го завързаха за клоните на едно дърво някъде надолу край реката. Не зная дали Четирите рога е страдал от тази болест, или се бе заразил на смъртния одър на жена си, но той умря от същата ужасна смърт приблизително след шест седмици. Ако съществуват Пясъчните хълмове, нека се надяваме, че сянката му е срещнала там нейната сянка и че мракът на тази обител е станал по-светъл за съединилите се.

Вуйчото, за когото спомена Нет-ах-ки, беше френски креол, един от първите служители в Американската компания за търговия с кожи. Той се оженил за лелята на Нет-ах-ки и бил много добър към роднините си. Нет-ах-ки прекарала две зими в дома му във Форт Бентън и дълго живяла в палатката му, докато той странствувал с племето на жена си. Сам дълбоко вярващ католик, той се стремял да разпространи католическото учение сред народа, който вече смятал за свой. Не бих говорил на Нет-ах-ки нищо за произнесената от нея молитва, но след около ден-два една вечер тя сама подхвана тази тема, като ме попита защо не съм изпълнил молбата на умиращата ѝ приятелка.

— Как бих могъл да го сторя, като не вярвам в онова, което Черните дрехи и разни други проповядват? — попитах аз на свой ред.

— И все пак — възрази тя, — щом мога да вярвам аз, без да говоря вашия език и без да чета Светото писание на Черните дрехи, защо да не вярваш и ти, след като разбираш всичко това?

— В същото писание — обясних аз — създателят твърди, че не бива да имаме други богове и че той ще ни накаже по ужасен начин, ако се молим на другите, а не на него. Затова, ако му се молиш, не бива повече да се молиш нито на Слънцето, нито на другиго.

— Знай — изрече Нет-ах-ки решително, — че ще се моля и на него, и на нашите богове. Това писание не се отнася за нас, то е само за белите. Ние сме бедни, приличаме на слепци, които вървят пипнешком по високи скали. Необходима ни е помощта на всички богове.

— Права си — съгласих се аз, — действително ни е нужна помощ. Моли се на всички тях и тъй като аз не мога, моли се и заради мен.

— Ах — въздъхна тя, — като че ли и бездруго не се моля винаги! Ето Слънцето, виждаш го всеки ден. Колко добро е то, дава ни светлина и топлина. Нима можеш да не вярваш в него?

— Да — отвърнах аз, — в него вярвам. То е животът на земята.

Беше й приятно да чуе това и като си тананикаше, тя се зае доволна с работата си.

През февруари пиеганите бяха посетени от представители на племето кроу, което зимуваше на река Тонг, южно от нашия лагер. Те донесоха на нашия вожд подарък от вожда си — тютюн и други предмети — и предложиха от името на тяхното племе сключване на траен мир.

Начело на представителите беше Ядача на камъни — наполовина кроу, наполовина черноног. Майка му като момиче била взета в плен от кроу и след време станала жена на пленилия я воин. Ядача на камъни, разбира се, владееше до съвършенство двата езика. Пратениците бяха приети добре и гостуваха у най-видните хора от племето. Предложението им изискваше сериозно обсъждане и докато вождовете и старейшините мислеха, ние гощавахме гостите и им предоставяхме най-хубавото, което се намираще в лагера. Самият Ядач на камъни беше мой гост и вечер край огъня водехме с него много интересни беседи.

— Щастлива ли е майки ти, че е живяла при кроу? — попитах го аз една вечер. — И какъв се чувствуващ, пиеган или кроу?

— Ето как стои работата — отвърна той. — Майка ми обича баща ми и аз го обичам, той винаги е бил добър към нас. С една дума, ние сме напълно щастливи. Но има дни, в които се връща боен отряд със скалпове на пиегани или отнети от тях коне и гръмко се хвали с победата си, като нарича пиегантите страхливи кучета. Тогава ние силно скърбим. И често пъти гордите млади кроу ми се присмиват, шегуват се по мой адрес и ме обсипват с ругателни прозвища. Да, понякога се чувствуваме много нещастни. Майка ми отдавна уговаря баща ми да подтикне вождовете към сключване на мир с нейното племе. Аз също отдавна му говоря за това. Но по-голямата част от племето възразява. Някой от вождовете става и казва: „Пиеганите убиха моя син! Искам мъст, а не мир!“ Други пък почват да говорят, да крещят, че са изгубили брат, баща, чичо или племенник във войната срещу пиеганите и че не можели да допуснат сключване на мир.

Неотдавна баща ми пак свика съвет за разглеждането на този въпрос и както винаги срещна съпротивата на много от старейшините. Един от тях му рече: „Омръзна ни да ни викат да разговаряме за сключване на мир с пиеганите. Щом толкова ти се иска да бъдеш в дружба с тях, върви да живееш при тях! Сам стани пиеган!“ „Ще стана! — извика баща ми ядосан. — Ще стана! Ще бъда пиеган и ще се сражавам заедно с тях против враговете им!“ И като каза това, той се изправи и си тръгна за в къщи, а аз го последвах.

Баща ми е безстрашен на война, добър и великодушен. Всички го обичат с изключение на малцина, които завиждат на положението му. Когато стана известно какво е казал на съвета, при него заприиждаха много хора да го молят да вземе думите си назад. Почнаха да ходят и при другите вождове и да настояват да се обяви мир, при условие че пиеганите са съгласни.

„Стига вече сме водили тази война — говореха те. — Вижте колко вдовици и сираци ни носи тя. Имаме си обширни земи, пълни с бизони, пиеганите също си имат свои. И двете племена могат да живеят, без да се избиват взаимно.“

Така в края на краищата баща ми постигна своето и ни изпратиха при вас. Надявам се, че ще се върнем с пиегански тютюн.

Ядача на камъни бе поканен на пира, а Събуждащия се вълк дойде при мен да изпуши една лула. Помолих го да ми разкаже за войните между двете племена.

— И тъй — започна той, — участвувах в един от боевете. Тежък беше този ден за нас. Ще започна от самото начало. Черноногите са северно племе. Някога са живели в земите край езерото Слейв лейк (Езерото на робите). Кри са дали това название на езерото, защото превръщали в роби заловените врагове. Постепенно черноногите тръгнали да странствуват на юг и достигнали до тукашните изобилствуващи с дивеч прерии, където зимите са меки. Тук срещнали разни племена — кроу, асинибойни, шошони, планинци — кутенаи, пан д'ореи и стоуни. Черноногите гонели всички тези племена пред себе си, завладявайки земите им. Понякога били и мир с тях, но по-често воювали. През 1832 година черноногите сключили мирен договор с кроу във Форт Юниън. Този мир се запазил само две години. В 1855 година пак бил сключен договор при устието на река Джудит, така наречения Договор на Стийвънс между Съединените щати и

редица племена — черноногите, кроу, гро-вантрите, пан д'ореите, кутенаите, не-персе и други. Те се съгласили да прекратят войните помежду си и да не нарушават границите на ловните си полета. За граница между териториите на черноногите и кроу била определена река Мъсълшел. През лятото на 1857 година кроу нарушили споразумението, като извършили нападение срещу лагера на племето блъд. При това нападение убили двама души и отвлекли много коне. Старата вражда се разгоряла отново. Трите племена от съюза на черноногите — блъдите, пиеганите и истинските черноноги — воювалите обединени усилия против враговете. През есента на 1858 година се присъединих със своето семейство към пиеганите във Форт Бентън и оттам се отправихме за зимуване на юг от Мисури. Известно време престояхме на лагер край река Джудит, а после решихме да се преместим край Мъсълшел, на малки преходи да се спуснем по нея и да се върнем на Мисури по източния склон на планината Сноуи. Към пладне на втория ден излязохме на вододела между двете реки. Колоната ни се беше разтеглила на четири-пет мили по пътеката. Повечето ловци яздеха отзад, далеч на изток и запад от колоната. Те одираха бизоните и другите убити животни. Напред, на около миля от нас, яздеха разузнавачите — трийсет-четирийсет души. Денят беше горещ, конете и ездачите — изнурени от жегата. Целият голям лагер бавно се придвижваше по пътеката, разтеглил се, както вече споменах, на голямо разстояние. Разузнавачите не даваха сигнали за нещо подозрително. Старците дремеха на седлата, младежите пееха бойни или ловни песни, майките люлееха на ръце бебетата си. Всички бяха довольни и спокойни. Разузнавачите се изгубиха от очи, спуснаха се по южния склон на една долина, а челото на нашата колона приближаваше билото на хълма. Изведнъж от голяма борова гора вдясно от нас излетяха не по-малко от двеста конници кроу и ни нападнаха. Всички препуснаха и обратна посока, жените и старците яростно зашибаха конете, губейки по пътя шейните и прътите на палатките, надавайки вопли за помощ. Нещастниците призоваваха боговете да ги защитят. Воините от тази част на колоната правеха каквото можеха, за да спрат натиска на кроу и прикрият отстъплението на слабите и беззащитните. Разузнавачите, като чуха изстрелите и виковете, се върнаха обратно. Отзад препускаха други воители. Въпреки упоритата съпротива кроу пометеха всичко пред себе си и на разстояние от около две мили

осеяха пътеката с тела на мъртви и ранени мъже, жени, деца, бебета. Те не плениха никого, но стреляха, удряха с тояги и пробождаха с копия, стремяха се да избият всичко пред очите си и да скалпират жертвите си. Накрая пиеганите образуваха група, организираха се и кроу отстъпиха на юг, пеейки победни песни и размахвайки предизвикателно и тържествено придобитите скалпове. Нашите изпаднаха в такава паника, бяха така потиснати от ужасното нещастие, че само стояха и гледаха отстъпващия враг, вместо да го преследват и да се опитат да му отмъстят.

На същото място в долината построихме палатките си и затърсихме убитите и изчезналите. До вечерта всички тела бяха открити и погребани. Едва ли не във всяка палатка скърбящите режеха косите си, нанасяха си рани, плачеха и нареждаха, повтаряйки с часове имената на обичните загинали. Да, това беше лагер на траура. Много седмици и месеци, щом мръкнеше, сърцето ми се свиваше от мъка, щом чуех плачовете на опечалените, насядали в тъмнината отвъд кръга на палатките. Мина много време, преди да зазвучат отново песни смях и покани за угощения. През онзи ден аз се оказах напред с разузнавачите и когато препуснахме обратно, направих заедно с тях всичко, за да удържим кроу. Но те толкова ни превъзхождаха по брой, така ни обезкуражиха с неочакваната си и свирепа атака, че бяхме почти безпомощни, докато не пристигнаха нашите хора отзад. Повечето от половината разузнавачи бяха избити. Мене ме рани стрела в лявото бедро. Бяха убити 113 пиегани, докато ние застреляхме само седем души.

Не ще и дума, че след това по-голямата част от бойните отряди, които напускаха лагера на пиеганите, се насочваха към кроу. От север идваха отряди на братята на пиеганите — черноногите и блъдите — и не даваха покой на общия враг. В продължение на две-три години те убиха толкова кроу и отнеха толкова конски стада, че богато им платиха за загубите си при онова клане. Отмъстиха и за по-късните загуби, тъй като естествено не винаги нашите отряди завършваха нападенията си без жертви.

През пролетта на 1867 година племето на гро-вантрите, което по онова време воюваше срещу съюза на черноногите, сключи договор с кроу и двете племена се събрали на река Милк, за да отпразнуват това събитие. Отряд млади гро-вантри, които се връщаха от нападение

срещу кри, донесли вестта, че са открили лагер на пиегани на Отделните хълмове или, както ги наричат белите, Сайпрес Хилс. Това било важно известие. Кроу имаха стари сметки с отдавнашните си врагове. Такова настроение обзело и гро-вантрите. Макар дълго да бяха под покровителството на черноногите, които се сражаваха за тях и ги защитаваха от смъртните им врагове — асинибойни и янктонаи, — гро-вантрите, лишени от чувство за благодарност, се скараха за дреболии със своите благодетели. Сега те се готвеха да си отмъстят! Какво можеха да направят пиеганите срещу тези обединени сили? Нищо. Съюзниците смятали да избият мъжете пиегани, да вземат в плен жените им, да присвоят богатото и разнообразно имущество на лагера. Те били така уверени в успеха си, че заповядали на жените си да ги съпровождат, за да разпределят предполагаемата плячка и да се погрижат за нея.

Бойният отряд на младите гро-вантри видял лагера на пиеганите от един далечен хълм, но не забелязал, че наблизо зад хълма, западно от лагера, само на половин миля, бил разположен лагерът на всички блъди, около пет хиляди души — или общо хиляда воители. Не, отрядът не забелязал това и една сутрин кроу и гро-вантрите бавно се приближили през прерията към лагера на пиеганите. Нападателята носели бойни премени, а щитовете им били напичани с орлови пера. С тях яздели и жените. Те бърбурели весело и се радвали предварително на грамадната плячка, която щели да придобият още същия ден. Един подранил ловец от лагера на пиеганите тръгнал с жена си да прибере месото на убити предишната вечер животни. Той открил враговете още на около миля от лагера и побързал да се върне назад, за да вдигне тревога, като пратил друга от жените си да извика блъдите. Всички се втурнали към конете, към оръжията, някои успели дори да си облекат ризите и надянат на главите си бойните пера. За щастие това станало рано сутринта и по-голямата част от стадата коне били край лагера. Ако някой не намирал коня си, ловял и оседлавал първия добър кон, който му попаднел. И станало така, че когато нападащият отряд изскочил иззад ниската могила край лагера откъм изток, го посрещнала такава превъзхождаща сила от решителни воители, яхнали хубави коне, че отрядът се обърнал и побягнал, давайки само няколко изстрела. Паника обзела нападателите. Едничката им мисъл била как да се измъкнат. Конете на кроу и на гро-вантрите били по-бързи от

тези на техните жени и мъжете оставили жените беззащитни, на милостта на врага, загрижени единствено за себе си.

Веднага щом пиеганите настигнали нападналия ги отряд, започнало ужасно изстребление. Голямото езеро, Кучето, Трите слънца и другите вождове викали непрестанно на хората си да пощадят жените, но няколко все пак били убити, преди заповедите да стигнат до воините. За бегълците мъже нямало пощада: щом ги настигнали, застрелвали ги или пръсвали черепите им с бойните тояги. Тревогата била така внезапна, че мнозина пиегани нямали време да си изберат по-пъргави коне и скоро започнали да изостават. Другите конници продължили преследването, убивали всеки, когото настигнали. Накрая конете им вече не могли да препускат, а ръцете им, стиснали тоягите, отмалели, защото непрекъснато нанасяли удари. Малцина от обрънатия в бягство отряд оказали съпротива. Останалите дори не се обръщали, за да погледнат назад, а наведени над седлото, шибали конете, докато не паднали сразени от куршум или тояга. На разстояние от няколко мили пътеката била осеяна с мъртви и умиращи, по нея бягали ужасените жени — жените, които нападателите взели със себе си, за да се погрижат за плячката. „Нека бягат! — викал Голямото езеро. — Нека бягат! Ще постъпим с тях, както Старецът е постъпил със зайците: ще оставим няколко за разплод, да не изчезне напълно родът им.“

Преброили убитите. Само петима черноноги били загинали, имало неколцина ранени. Ала на пътеката, по която сутринта кроу и гро-вантри така уверено вървели към пиеганите, лежали триста и шейсет убити. Много от тях победителите дори не докоснали, тъй като им дотегнало да свалят скалпове. Но оръжието, бойните премени и украшения взели. После двата лагера се преместили малко по на запад, предоставяйки бойното поле на вълците и койотите...

Та както знаете, гро-вантрите поискаха мир и отново се намират под покровителството на нашето племе. А ето че сега дойдоха пратеници и на кроу. Е, ще видим какво ще се случи занапред.

Като ни пожела спокоен сън, Събуждащия се вълк — не мога да го назова Мънроу — се упъти към дома си.

Когато Бери живееше в лагера или някъде наблизко, пиеганите не решаваха нищо, без да се посъветват с него, и винаги приемаха съвета му. Той беше всъщност техен вожд. Вождовете на племето го

уважаваха, осланяха се на него и той неизменно им даваше съвети. И този път го поканиха да присъствува на съвета, който щеше да разгледа предложението на кроу. Отидох и аз, така да се каже, под негово покровителство. Искях да послушам речите. Делегацията на кроу, разбира се, не беше там. Палатката на Голямото езеро бе пълна с вождове и старейшини, в това число и младите главатари на разните групи от Дружеството на приятелите. Сред тях забелязах и своя враг, Еленчето, който мрачно ме погледна, когато влязох. Той започваше да ми действа на нервите. Право да си кажа, с нетърпение очаквах деня, в който щях да си разчистя сметките с него, тъй като по неизвестни причини изпитвах твърда увереност, че ми е съдено рано или късно да изпратя сянката му на Пясъчните хълмове.

Голямото езеро натъпка каменната си лула, един от жреците я запали и изрече кратка молитва. След това лулата тръгна от ръка на ръка. Пръв взе думата Трите слънца и каза, че неговото племе Самотните ядачи се отнася благосклонно към сключването на мирен договор със стария им враг. Щом свърши, Еленчето произнесе разпалена реч. Полагаше му се да говори сред последните, защото по-възрастните и с по-високо обществено положение хора трябваше да се изкажат преди младите. Въпреки това го изслушаха мълчаливо. Черноногите винаги се държат с достойнство и оставят без забележки нарушенията на племенната етикеция и обичаи. Ала в края на краищата нарушителят си получава заслуженото за своето лошо поведение. Еленчето каза, че говори от името на Носещите враната — група от голямото Дружество на приятелите, и че неговата група не желае мир с кроу. „Кои са тези кроу, не са ли убийците на нашите бащи и братя, не отвякоха ли те нашите стада? Щом се раззелени тревата — завърши той, — аз и моите приятели ще нападнем племето на река Уапити (Йелоустоун) и нападенията ни ще продължат до края на лятото.“

Говориха един след друг много оратори. Мнозина се изказаха в полза на мирен договор, някои — повечето младежи — бяха на мнението на Еленчето. Най-добре запомних речта на побелелия сляп жрец.

— О, деца мои — започна той, — о, деца мои! Чуйте ме, изслушайте ме внимателно. Когато бях млад като някои от вас, аз бях щастлив — нападах неприятеля, убивах, отвличах коне. Забогатях.

Моите жени ми родиха четирима синове хубавци. Палатката ми винаги беше пълна с вкусна храна, с чудесни кожи. Момчетата ми пораснаха и колко им се радвах! Те бяха силни, ловки, яздеха отлично, бяха добри стрелци и се отнасяха към мен със същата благост, каквато проявяваха към майките си. „Не ходи вече на лов — казваха ми те, — остаряваш. Стой си в палатката край огнището, пуши си и си мечтай, а ние ще се грижим за теб.“ Аз бях доволен, бях им благодарен. Виждах на старини много щастливи зими пред себе си. Хай-йа! Един след друг моите хубави синове тръгваха на война, един след друг не се връщаха. Враговете убиха и две от жените ми. Третата умря, а тази, която сега е жива, е стара и слаба. Аз съм сляп и безпомощен. И двамата зависим от приятелите си — те ни дават храна и дрехи, те ни отстъпват място край огнището в палатката. Положението е наистина много тежко. Но ако не беше войната — о, ако не беше войната, сега щях да живея в собствена палатка с децата, внуците и жените си, всички щяхме да сме щастливи и доволни. Това, което се случи, ще се повтори. Вие, които говорихте против мира, помислете добре и се откажете от думите си. Виждате какво направи с мен войната, същото ще направи и с много от вас.

Когато старецът свърши, почти всички в палатката одобрително завикаха: „А! А!“ (Да! Да!), после Голямото езеро каза няколко думи:

— Готвех се да говоря за мира — рече той, — но нашият сляп приятел изрази всичко по-добре от мен. Неговите думи са и мои думи. Нека чуем сега нашия приятел, вожда търговец.

— Аз ще кажа същото, което и ти — подкрепи го Бери, — думите на стареца са и мои думи. По-добре лагер на мир и изобилие, отколкото на вдовици и сираци. Да сключим мир.

— Нека има мир! — произнесе Голямото езеро. — Само шестима се изказаха против мира, повечето искат мир. Аз ще съобща на пратениците на кроу, че ще чакаме племето им във Форт Бентън през месеца на плода сарвис (канадска калина) и там ще сключим дружба. Аз казах. Вървете.

Ние се разотидохме. Прибрах се в своята палатка. Там заварих Ядача на камъни, който говореше с Нет-ах-ки. Веднага забелязах, че е развълнувана. Когато разказах на нашия приятел за решението на съвета, жена ми заговори:

— Слушай какво открихме. Майка му — тя посочи Ядача на камъни — е братовчедка на моята майка, моя роднина. И той ми е роднина. Виж колко странно — влезе в нашата палатка като чужденец, а се разбра, че е от нашата кръв, от нашето семейство. Сега казваш, че ще се срещнем с кроу, когато узрее канадската калина. Колко се радвам, колко се радвам! Как ще се зарадва майка ми, когато види приятелката си, която смятахме за умряла. Ние ще сме добри към нея. Ще я накараме да забрави всичко, което е преживяла.

Протегнах десницата си на Ядача на камъни.

— Мой приятел и роднина — рекох аз, — радвам се да чуя тази новина.

В чест на гостите Дружеството на приятелите устрои танци — танци на племето Сресани на път, или сиу. Това беше великолепно, грандиозно зрелище. За да не останат по-назад, кроу решиха да изпълнят един от особените си танци, който се наричаше, доколкото си спомням, танц на кучешкия пир. Но веднага щом се спомена за него, пиеганите изгубиха всякакъв интерес към танците. Не че не желаеха да гледат — това много им се искаше. Цялата работа беше в кучето. За пиеганите кучето е свещено животно, което не трябва да се убива, а още по-малко да се употребява за храна. Боейки се от гнева на боговете, никой от пиеганите не смееше да подари на гостите куче, защото знаеше, че кучето ще бъде убито и изядено. Аз разреших този проблем, като купих куче от една старица, пред която се престорих, че ми трябва за пазач, а после го дадох на кроу. Беше голямо, дебело, много старо куче, почти беззъбо, полусляпо и космато като вълк. Кроу го отведоха надолу в гората край реката. Когато го видях отново, то висеше вече на едно дърво. Беше очистено от козината, а бялата му кожа беше остъргана и блестеше като кожа на свиня в касапница. На следния ден им потрябва котел, за да сварят кучето, но никой не се решаваше да им даде. Аз отново им дойдох на помощ. Взех от Бери „назаем“ два празни съда от спирт по пет галона всеки и ги пожертвувах. В тези съдове кроу чудесно сготвиха кучешкото месо.

Нашите гости кроу имаха може би най-красивите бойни премени, които бях виждал. Всяко перо от опашката на орел на украшенията им за глава беше съвършенство, а висящата част на украшението стигаше до петите и се влачеше по земята. Ризите и навуцата им бяха изящно обшити по края с ресни от кожа на

невестулка, кичури коса със скалпове и еленова кожа. Също както коланите и мокасините, те ги бяха обшили с рисунки от изкусно съчетани таралежови бодли с ярки цветове.

Димящите съдове с кучешко месо бяха донесени на едно равно открито място между лагера и реката и поставени върху запаления малко преди това огън. Двама кроу забиха барабан и танцът започна. Събра се огромна тълпа. Никой не искаше да се приближи до съдовете със забранена храна. Доколкото си спомням тази случка отпреди толкова години, песента, която придружаваше танца, съвсем не приличаше на песните на черноногите, ала танцът — скок напред на един крак, после на другия с леко наведено тяло — приличаше на този на Сресаните на път. Като танцуваха, кроу се движеха назад и напред, надясно и наляво, а от време на време извършваха пълен кръг около огъня и съдовете с протегнати ръце, сякаш благославяха храната. След като направеха пълна обиколка, те си почиваха и пушеха лули. После танцът се повтаряше. Представлението продължи около час. Сетне участниците отместиха съдовете от огъня и се приготвиха да се насладят на ястието. Не минаха две минути и ето че пиеганите до един напуснаха площадката. На няколко жени им прилоша само при мисълта, че биха могли да вкусят от забранената храна.

Като останаха при нас още два-три дена, кроу почнаха да се готвят за заминаване. Те получиха за себе си и за вожд много подаръци. Отнесоха към десет фунта тютюн в знак на това, че пиеганите приемат тяхното предложение за сключване на мир, и една красива лула от чер камък — подарък за главния им вожд от Голямото езеро. Дадоха им също много коне, хубави одеяла, кожени торби, от най-хубавото сушено месо, както и пълни с пемикан кожи. Нет-ах-ки поиска да докарат малкото й стадо коне.

— Моите коне са и твои коне — рече ми тя, — дай на Ядача на камъни ей този, врания.

Изпълних желанието й. После тя събра едно-друго за майка му: ново одеяло, синя вълнена рокля, бои и дреболийки и най-накрая голямо количество храна за из път. Когато си тръгваше, Ядача на камъни беше много развълнуван. Успя само да изрече:

— Дните, прекарани тук, бяха щастливи. Разделям се с вас, мои мили, щедри роднини, но скоро, пак ще се срещнем, този път с моята

майка. Тя ще плаче от радост, когато и предам вашите думи и прекрасните ви подаръци.

После кроу пое по долината през скованата от лед река, а ние се заловихме отново с обичайната си работа.

[1] Страната на мъртвите според поверията на прерийните индианци. — Б.пр. ↑

ОСЕМНАДЕСЕТА ГЛАВА

НАПАДЕНИЕ НА КРОУ

Силен чинук в края на февруари очисти реката от леда. Снегът, останал в долчинките, скоро се стопи. След това времето вече не се застуди и през март в речните долини се зазелени трева.

Животът в лагера течеше, общо взето, спокойно. Една нощ асинибойните откраднаха четирийсет коня. Не успяхме да ги догоним, макар че голям отряд вървя по следите им на изток до самия хълм Хеъри Кап. На сутринта след кражбата открихме в центъра на нашия лагер техния победен знак — дълга стрела, забита в земята, със завързан към нея голям скалп. Нашите бяха много огорчени. Фактически то бе послание от врага с приблизително следното съдържание: „Подаряваме ви скалпа, който свалихме от главата на човек от вашето племе. Присвоихме от вас коне. Ние сме асинибойните.“ (Племето можеше да се разпознае по своеобразната изработка на стрелата.

„Ще им покажем кои сме веднага щом настъпи лятото“ — заканиха се нашите младежи. Черноногите рядко предприемаха набези в студено време. Асинибойнските бойни отряди, напротив, явно предпочитаха най-суровите зимни месеци за извършване на похода. Асинибойните бяха много страхливи и разбираха, че по-малко рискуват да бъдат открити и принудени да се сражават в такова време, когато врагът излиза от лагера само за да ловува.

Никога не ще забравя едно друго утро, когато за няколко мига ми се струваше, че всички стоим лице срещу лице с ужасната смърт. Предишната вечер на две-три мили встрани от реката бе открито грамадно стадо бизони, толкова голямо, че долината Кау Крийк и хълмовете от двете ѝ страни, докъдето стига погледът, била почерняла от тези животни. Скоро след изгрев потеглиха много ловци, за да организират гонитбата.

Приблизително след час ловците се врязаха в стадото и го разделиха така, че около хиляда бизона побягнаха по долината право

към лагера. Тъкмо подир тях се насочиха преследвачите, защото, колкото по-близо до лагера се извършва избиването на животните, толкова по-лесно се прибира месото. Изплашените животни бягаха надолу по долината, преследвани упорито от ловците. Ние, които се намирахме в лагера, чухме тропота от копитата на стадото и съзряхме облака прах, вдигнат от бизоните, още преди да видим самите бизони. Нашите палатки бяха разположени в ниския край на долината, между реката и един стръмен, гол, скалист гребен. Всички обитатели мъже, жени и деца — излязоха от лагера, за да погледа гонитбата; такава възможност не се удаваше всеки ден. Наистина да видиш отблизо такава гонитба, беше далеч по-интересно, отколкото да участвуват в нея. Когато яхнеш ловен кон и попаднеш в гъстото стадо, виждаш само онези бизони, които преследваш, които си застрелял или си се опитвал да застреляш. Нямах време, нито възможност да осъзнаеш каквото и да било друго. Ала зрителят, който наблюдава гонитбата, вижда много. Прави му силно впечатление мощта на грамадните вълнест и чудновати животни, които бясно се носят край теб с гръмоподобен тътен и тракане на удрящите се рога; те карат земята да трепери като при земетресение. А после виждаш ловците с развени от вятъра дълги коси. Те насочват обучените си коне ту насам, ту натам сред стадото, взели на прицел тлъста самка или хубаво младо биче, стрелят с пушките или пък, ниско наведени, забиват дълбоко стрела в най-уязвимите части на грамадното животно. Ловецът вижда как прерията, по която са преминали бизоните, пъстрее от убити животни, как други се поклащат с наведени глави, олюляват се, животът им изтича с потоците кръв, които се леят от устата и ноздрите, и най-сетне рухват на земята отпуснати и безжизнени.

Да, това се казваше гледка! Ето какво видяхме онази сутрин, изправени пред палатките си. Никой не изразяваше с викове възхищението си от ловците, не се чуваха разговори, смях. Моментът беше твърде вълнуващ. Пред нас вилнееше смъртта: огромните силни животни, пълни с неизтощима енергия, поразени внезапно, се превръщаха в безжизнени купчини месо и кожа. Може да изглежда невероятно, но черноногите почитаха бизоните, говореха с благоговение за тях, смятаха ги за свещени животни, но ги убиваха за храна, а кожата им използваха за покрив и облекло.

Стадото коне, което пиеше вода на реката, се изплаши при шума на приближаващите бизони. Конете препуснаха нагоре по брега и се понесоха из долината с вирнати глави и опашки право срещу стадото. То зави на изток, премина реката и продължи по отсамния бряг. Скалистият гребен, който затваряше долината, беше много стръмен и бизоните не можеха да го изкачат, те побягнаха по равнината право срещу палатките ни. Каква суматоха се вдигна! Хората започнаха да се мятат насам-натам ужасени, да се крият ту зад една, ту зад друга палатка.

Жените пицяха, децата плачеха, мъжете викаха и даваха съвети и разпореждания. Хванах Нет-ах-ки за ръка и хукнахме към един от фургоните на Бери, а когато го достигнахме, помогнах на жена си да се качи. Фургоните на Бери и Дорестия кон мигновено се изпълниха с хора, някои се провряха отдолу или застанаха в редици зад тях. Тези, които бяха близо до гребена, се закатериха по скалите, хората край реката наскочаха в нея, но мнозина стояха безпомощни зад палатките си в центъра на лагера. Първите бизони от стадото достигнаха лагера. Те не можеха да спрат, защото задните ги притискаха, затова продължиха да се носят напред, по пътеките между палатките, като ги ритяха с все сила. Въпреки че е едър и недодялан, бизонът, когато бяга, е бърз и пъргав.

Стоях заедно с много други под прикритието на един от фургоните и гледах, кафявия жив поток, който преминаваше край мен, лъкатушейки между палатките като река, която опасва островчета и плитчини. Всички до един бяхме уплашени и затаили дъх в напрегнато очакване, тъй като добре разбирахме, че и най-малката дреболия — пушечен изстрел или появата отпред на подозрителен предмет — можеше да предизвика смут сред стадото, а ако то се обърнеше назад или се сбиеше в плътна маса, несъмнено щеше да стъпче много хора, да събори палатки и да причини непоправими щети на по-голямата част от лагера. Струваше ни се, че всичко това продължава безкрай, а всъщност не бяха изминали повече от една-две минути до момента, в който и последният бизон отмина крайните палатки и прекоси с бяг реката, озовавайки се на отсрещния бряг. Никой не пострада, нито една палатка не беше съборена. Ала нареденото на дълги площадки месо и животинските кожи, обтегнати да се сушат на колчета, бяха пометени или раздробени на късчета. Това беше наистина преживяване, което не

се забравя. Благодарни бяхме, че останахме живи. Тръпки ме побиваха при мисълта, както би се случило, ако се окажехме на пътя на бясно препускащото стадо. Убеден съм, че Нет-ах-ки, изрази мислите на всички, когато каза:

— Колко голяма е добротата на Слънцето, което ни запази невредими при тази голяма опасност.

На следния ден забелязах, че дърветата и високите храсти по бреговете на реката са ярко изпъстрени от дарове. Черноногите винаги принасяха в дар най-хубавите си вещи, най-красивите и най-ценните украшения и накити.

Зимата измина. Бери и Дорестия кон заминаха за Форт Бентън. Бяха придобили голяма печалба, затова решиха известно време да поживеят във форта. Бери заяви, че занапред няма да превозва стоки до района на златните находища — щял или да продаде обоза, или да намери някой друг да го води дотам.

Пиеганите имаха още много първокачествени бизонски, вълчи и други кожи, които се готвеха да продадат във форта, но вместо да се отправят право натам, решиха да направят кръг на юг, нагоре по река Джудит и оттам на север през Кроу Крийк и край подножието на планината Хайуд. Тръгнах с тях, тъй като се бяхме уговорили с Бери да се срещнем във форта и разработим план за търговията през следващия сезон.

И тъй през един топъл, слънчев ден в края на март лагерът бе вдигнат. Препминахме реката на широко, плитко място край остров Кау Айланд, изкачихме се по южния склон на долината и се проточихме във верига по прерията. По време на такива преходи Нет-ах-ки и аз често изоставахме от кервана и ловувахме. Добрата майка на Нет-ах-ки и семейството на вуйчо ѝ поемаха грижата за нашите коне и ги караха заедно с тяхното стадо. Когато вечер пристигдохме в лагера, намирахме палатката си вече построена, леглата разстлани, водата и съчките приготвени, а неуморимата майка на жена ми седеше край огъня и ни чакаше. Понякога Нет-ах-ки кротичко я смъмряше, задето върши всичко това, но майка ѝ неизменно отговаряше:

— Вие, младите, трябва да живеете щастливо. Майка ми вършеше всичко това за мен, когато бях омъжена. Ще дойде ден,

когато и вие ще вършите същото за вашата дъщеря.

Последната забележка караше малката ми жена смутено да извърща глава и да си дава вид, че е много заета.

Уви! Те мислеха, че този безгрижен живот ще продължава вечно. Дори ние, белите, не предполагахме колко скоро ще изчезнат бизоните.

В онова прекрасно утро ние постепенно се отдалечавахме от пътеката на запад. Виждахме и други ловци. От време на време се показваше дългата колона на лагера. Понякога се забавяхме, давайки възможност на конете да попасат, после отново ги подкарвахме в галоп и препускахме, докато настигнем останалите. Нет-ах-ки бърбреше безспир: съобщаваше ми всички лагерни клюки, разказваше разни истории, разпитваше за страната, от която се бях завърнал. Искаше й се да узнае всичко за привычките на белите жени — и хубавото, и лошото — и когато й разказвах за лошите им постъпки, тя изпадаше в ужас и повтаряше:

— Ужасно! Как не ги е срам! Нито една жена от нашето племе не би постъпила така!

Към пладне стигнахме горния край на обрасла с борове долинка, която водеше към далечната Джудит. Тук сред горичката течеше бистро студено поточе. Пихме от него, после отведохме конете на върха на склона, откъдето добре се виждаше околността, и закусихме с хляб и сушено месо. Иззад отсрещния гребен се показва прерийна лисица. Тя се спусна от склона към поточето и скоро се озова на нашия бряг, душейки въздуха, очевидно усетила миризмата на храна.

Лисицата се приближи, спря се на около трийсет стъпки и се загледа в нас и пасящите наблизо коне. После заобиколи, изтегна се по корем с вирната глава и започна внимателно да ни следи, като често душеше въздуха. Тънкият ѝ, изящно очертан нос забавно потрепваше. Очевидно си мислеше: „Тези странни животни имат храна. Ще почакам малко и ще я надуша, когато си отидат.“ Във всеки случай Нет-ах-ки каза, че малкото зверче мисли тъкмо това, а аз имах основание да предполагам, че в такива случаи тя знае какво говори.

— Разказвала ли съм ти — попита тя — за моя дядо и питомната му лисица? Не? Добре, слушай тогава.

Една нощ сънят заповяда на дядо ми да улови прерийна лисица, да я опитоми и да бъде добър с нея. Той дълго разсъждавал върху този сън, съветвал се с другите за смисъла му, но никой, както и самият той,

не разбирал какво означава това. На другата нощ сънят му казал същото, а после и на третата, и на четвъртата. Четири пъти сънят му заповядал да стори това. А четири е свещено число. Когато дядо ми се събудил на четвъртото утро, разбрал, че трябва да се подчини на повелята на съня. Вече не питал защо или какво означава сънят, а просто, като се нахранил, тръгнал да улови лисица. Лисици имало много. На всеки няколко крачки ги виждал да тичат пред него или да седят край дупките си, в които се мушвали, щом ги приближил. Дядо ми имал дълъг ремък от поводи и на края му завързал тънко коланче от кожа. Направил от коланчето хлъзгав клуп. Поставял го като пръстен около входа на дупката и се отдръпвал назад, доколкото позволявал дългият ремък, после лягал на земята и зачаквал появата на животното. Ако лисицата подадяла глава, той смятал да дръпне ремъка и клупът да се затегне около врата или тялото на животното. По този начин децата ловят лалугери. През дните на младостта си и дядо вършел това и сега си мислел, че по същия начин ще хване и лисица.

А тези животни имат няколко изхода от дупките си, понякога дори пет-шест. Щом дядо поставел примката около дупката, в която се скривала лисицата, животното непременно се показвало през другия отвор и като виждало, че наблизко лежи човек, се мушвало бързо обратно и повече не се показвало, колкото и дълго да чакал. Така изминал първият ден, после вторият. Вечерта на третия дядо стегнал примката на една лисица, но с остриите си зъби тя прехапала ремъка и избягала. Същата вечер поел уморен към къщи, мъчела го жажда, бил гладен. Изведнъж на склона на долинката видял пет лисичета, които си играели пред една дупка, баща им и майка им седели наблизко и ги наблюдавали. Лисичетата били съвсем малки, толкова малки, че не можели бързо и умело да бягат, а пълзели бавно и тромаво, премятали се едно през друго. Дядо ми седнал на отсрещния склон на долинката и ги загледал, гледал ги, докато залязло слънцето и настъпила нощта. Чудел се как да хване едно. Молил се, призовавайки боговете и духа на съня, да му кажат как да постъпи.

Като се върнал в палатката, той се нахранил, утолил жаждата си, натъпкал и запалил лулата си и отново почнал да се моли за помощ в предстоящото дело. Изведнъж, както си седял и пушел мълчаливо, намерил правилното решение. Боговете се смилили над него. Легнал си и спал спокойно.

— Върви да ми намериш голяма плешка от бизон — рекъл той на баба ми, като закусил сутринта, — после ще вземеш една бизонска кожа и ще тръгнеш с мен.

Двамата се упътили към дупката на лисичетата. Много близо до мястото, където предишния ден си играели малките, имало голяма туфа райграс. Дядо ми почнал да реже чима в средата и да дълбае земята с нож. Баба ми му помагала, използвайки плешката на бизона така, както вие белите използвате лопатата, копаела пръстта и я изсипвала върху бизонската кожа, после отнасяла кожата, пълна с пръст, и разстилала пръстта по дъното на долинката. Двамата работили дълго: копали и разширявали все повече ямата, докато достигнала такава дълбочина, че дядо ми вече можел да стои прав в нея, очите му били наравно със земята. Оцелялата около ямата трева представлявала добро прикритие — лисиците можели да подушат дядо ми, но не и да го видят.

— Върви си в къщи — рекъл той на баба ми, когато свършили. — Върви си в къщи и принеси жертва на Слънцето. Моли се да успее в предстоящото дело.

После влязъл в ямата и се спотаил — чакал и се взиравл кога ще излязат малките. Струвало му се, че слънцето много бавно се движи към планините. Било много топло, на дядо ми страшно му се пиело вода. Краката му отмалели, но той стоял нащрек, неподвижен като самата земя. Малко преди залез-слънце излязла лисицата и обиколила половината от ивицата райграс. Изведнъж подушила дядо ми и бързо побягнала нагоре по долинката, без да посмее да се върне там, откъдето подухнал вятърът и където била невидимата, но тъкмо затова особено страшна опасност. Не след дълго едно след друго излезли малките. Те се показвали бавно и лениво, прозявали се и се протягали, примигвайки на силната светлина. Почнали да играят както предишната вечер и скоро се струпали на купчинка, боричкайки се край райграса. Тогава дядо ми бързо протегнал ръка и хванал едно от тях за кожата на врата. „Хай-йа, братче — извикал той, — хванах те най-послед!“ Като се измъкнал от ямата, дядо завил лисичето в наметалото си и побързал към своята палатка. Бил щастлив. Четири пъти духът на съня говорил с него, след четвъртия път дядо ми изпълнил повелята му. Бил уверен, че хващането на лисичето е на добро.

Дядо ми нарече животинчето Пух-по-кан (Сън). Още от самото начало лисичето не се боеше от него. Скоро то се сприятели с домашните кучета. Обикна го една стара кучка и ако край палатката се скиташе чуждо куче, тя го прогонваше. Лисичето обичаше да похапва късчета месо, които му даваше дядо, научи се да лочи вода и супа. Дядо ми забрани на всички да го гаят, хранят или викат по име и лисичето се отнасяше дружелюбно само към него. Вървеше все по петите му, навсякъде, а нощем се пъхаше под кожите и спеше до него. Когато лагерът се преместваше, на лисичето правеха гнезденце в шейната и то си лежеше там спокойно чак до края на пътешествието. Забавно беше това зверче: все си играеше с дядо ми или с домашните кучета. Ако се случеше да се изплаши от нещо, то веднага се затичваше към дядо, надавайки остър, сподавен, хриплив лай. На мен също ми се искаше да си поиграя с него, да го взема на ръце, да го погая, но майка ми казваше:

— Не смей, това е свещена лисица и ако я докоснеш, с теб ще се случи нещо ужасно. Може да ослепееш.

Когато лисичето порасна, почна да се скита нощем около палатката, докато не го подгонеше някое куче. Тогава побягваше, скриваше се в палатката и пропълзваше в постелята до дядо. Щом мишка се провреше под кожите на палатката, Пух-по-кан веднага я намираше и умъртвяваше, често домъкваше в къщи по някоя птица или лалугер. По времето, когато Пух-по-кан навърши две зими, бяхме на лагер на Литъл Ривър, край самите планини Беърс По. Една нощ, когато огнището вече бе изгаснало и всички спяха, Пух-по-кан събуди дядо ми, защото се притисна до главата му и почна да лае така, както лаеше, когато го беше страх. „Престани — сгълча го дядо и като се протегна, леко шляпна Пух-по-кан. — Стига си лаяло, спи.“

Но Пух-по-кан не млъкна. Напротив, залая още по-силно, треперейки от възбуда. Дядо се приповдигна на лакът и се огледа. През отвора за дима светеше луната и дядо можа да разгледа предметите в палатката. На другия край, до входа, едва-едва се забелязваше нещо необичайно: тъмен неподвижен предмет, подобен на снишила се човешка фигура.

— Кой е там? — попита дядо. — Какво искаш?

Отговор не последва. Тогава дядо отново изрече:

— Казвай по-скоро кой си! Стани и отговори, иначе ще те застрелям!

Отговор пак не последва. Пух-по-кан лаеше непрестанно.

Дядо тихичко протегна ръка към пушката, която стоеше до главата му, безшумно вдигна петлето, прицели се и гръмна. Със страшен вик човекът — защото този предмет се оказа човек — скочи и падна мъртъв право в горещата пепел и въглените на огнището. Дядо бързо отмести убития настрана. Изстрелът, разбира се, събуди целия лагер. Виковете на изплашените жени от палатката на дядо ми накараха всички да дотичат при нас. Запалиха огън и на светлината видяха, че убитият е враг от далечното племе сиу. Той беше без оръжие, ако не се смята големият дълъг нож, който мъртвият все още здраво стискаше в дясната си ръка. Очевидно бе влязъл в палатката с намерение да открадне някоя пушка и да наръга всеки, който би се опитал да му попречи.

Когато лисицата извести за неговото присъствие, той навярно си бе помислил, че ще остане неоткрит, ако седи снишен, и че разбудените скоро, пак ще заспят. Очевидно се бе промъкнал в лагера сам, никакви други следи не открихме, нито един кон не бе изчезнал.

В лагера говореха само за лисицата и за съня на дядо ми. Всичко това бе проява на голяма магическа сила. Как бе доволен дядо! Той принесе много жертви, много се моли и обикна Пух-по-кан още по-силно. Лисицата живя при нас още две зими, а после през една лятна нощ я ухапа гърмяща змия и тя умря. Жените завиха отекия малък труп в бизонска кожа и го погребяха на скеле, построено на една топола, също както погребваха хората.

Притегнах подпръгите. Нет-ах-ки нареди на гладкия плосък камък остатъците от закуската.

— Похапни си до насита, братко — рече тя.

Яхнахме конете и потеглихме. Като се обърнахме, видяхме, че лисицата усърдно дъвче късче сушено месо. Същия ден пристигнахме в нашия лагер, разположен край малко езеро на високото плато. Водата на езерото беше лоша, но като се превареше, можеше да се пие. За топливо ни послужи бизонски тор.

Вечерта ме поканиха на пир, свикан от Голямото езеро. Сред другите солидни гости беше и Събуждащия се вълк. Младите рядко пируваха и пушеха с по-възрастните. Лагерът беше разделен на много

компании или „обществени кръгове“, точно както в нашите градове, с единствената разлика, че между тукашните кръгове нямаше съперничество и завист.

Спомням си, че бяхме успели да изпушим само по една лула, когато в палатката дотича млад човек и съобщи:

— Приближава многочислен боен отряд!

— А! — възкликнаха всички, а Голямото езеро рече:

— По-скоро ни разкажи всичко.

— Бях на лов — започна младият човек, — вързах коня си за един храст и запълзах към група антилопи. Може би недостатъчно здраво съм вързал коня, защото той се отвърза и побягна назад по следата си, а аз бях принуден да вървя обратно пеша. Преди залез излязох на билото на един гребен и видях нашия лагер. На друг гребен около река Джудит забелязах не по-малко от петдесет души. Те, изглежда, бяха открили мястото на нашия лагер по дима на огньовете или по други следи. Почаках да се стъмни толкова, че да не могат да ме забележат, и побързах насам. Те сигурно ще нападнат стадото ни тази нощ.

— Вървете в лагера — рече бързо и решително Голямото езеро. — Кажете на хората веднага да дойдат при мен. Предупредете жените да не викат, да не плачат и да не бягат. По-скоро!

Тръгнах към къщи и съобщих на Нет-ах-ки новината. Свалих калъфа от пушката и напълних джобовете на куртката си с патрони.

— Почакай! — каза тя и хвана цевта на пушката. — Какво искаш да правиш?

— Голямото езеро ни заповяда да се съберем в палатката му — обясних аз. — Предполагам, че има някакъв добър план за действие.

— Да, той е мъдър — съгласи се Нет-ах-ки, — но ти не бива да отиваш там, за да не те убият воините на вражия отряд. Остани тук при мен.

— Ами нашите коне! Не мога да остана тук, в палатката, и да позволя на неприятеля да ги открадне.

— Голяма работа! Нека ги открадне!

— Но ако остана тук — възразих аз, — помисли си какво ще говорят хората. Ще ме наричат страхливец, ще ти кажат: „Твоят бял мъж има сърце на жена! Защо не му ушиеш няколко рокли?“

Това сложи край на спора. Нет-ах-ки седна на леглото, покри главата си с шал и така я оставих сама. Признавам, че когато излизах, не бях обзет от силна жажда за битка. Веселият пламък в огнището на палатката, мекото легло и лулата с дългата шийка са скъпи всекиму, освен на безразсъдния младеж, който мисли само за война.

Голямото езеро имаше вроден талант за тактика. През няколкото минути, които бяха необходими, за да се съберат хората около палатката му, той обмисли своя отбранителен план и даде кратки нареждания. Групите от Дружеството на приятелите бяха разделени на четири отряда и получиха заповед тихо да напуснат лагера към север, юг, изток и запад и там да чакат приближаването на неприятеля. Всички останали, които не се числяха към Дружеството, трябваше да се присъединят към някой от отрядите по свой избор. Не съществуваше опасност боен отряд от петдесет души или дори три пъти по-голям да нападне лагера. Те, разбира се, идваха да крадат коне, и нашият план се състоеше в това да достигнем мястото, където пасат стадата, и да залегнем там в очакване на врага. Най-ценните коне както обикновено бяха завързани край палатките на притежателите им и неприятелят, отминавайки стадата обикновени коне, щеше да се опита да се добере до по-добрите, да им пререже въжетата и да ги откара.

Излязох с Бесните кучета и Носещите гарвана. С нас дойдоха още трийсет-четирийсет мъже, които като мен не принадлежаха към никаква организация. Разгърнахме се в широка верига и като изминахме бавно и мълчаливо към половин миля, получихме нареждане да спрем. Тогава седнахме под прикритието на пелина и саркобатуса. На запад ниско в небето грееше луната, тя щеше да залезе към полунощ. Ето защо не беше много тъмно и ние съвсем ясно виждахме храсталака на четирийсет-петдесет ярда пред нас. Дълго останахме така спотаени. Съседът ми вдясно тихо допълзя и седна до мен.

— Нощното светило скоро ще се скрие — прошепна той, — бойният отряд вече ще се появи, ако изобщо дойде тази нощ.

Това, което воинът каза, беше вярно. Не след дълго чухме глух далечен говор. Настъпи тишина. После отекнаха предпазливи стъпки, шумолене на храсти, триещи се в навуца, и нападателите се показаха. Те напредваха, без да подозират нищо.

Пръв гръмна някой вляво от мен, а след него цялата верига откри разсеяна стрелба. Как тлееха и проблясваха в тъмнината искрите от евтиния чер барут! За миг отблясъците ни заслепиха. Когато отново бяхме в състояние да виждаме, неприятелят вече бягаше. Той изстреля много заряди в отговор, но както по-късно установихме, нито един от неговите куршуми не беше улучил. Цялата верига като един се хвърли напред с викове: „Напред, Бесни кучета! Напред, Носещи гарвана! Посмело, да ги унищожим до крак!“ Пред нас се търкаляха петима от нападателите, единият беше още жив. Последва тъп удар на тояга и полулегналият враг падна по очи. Залязващата луна освети лицето му. Мъртвите бяха скалпирани за миг, оръжието им взеха първите, които ги доближиха. Отрядът ни се носеше напред, стреляше от време на време по смътно мяркащите се фигури на отстъпващите. След нас вървяха останалите три отряда на лагера, поощрявайки ни с викове. Но враговете вече нито се виждаха, нито се чуваха, и нашият отряд спря. Безполезно беше да продължаваме да ги търсим в тъмнината. При нас дойде Голямото езеро.

— Пръснете се — нареди той, — пръснете се отново и заобиколете лагера. Може би някои от враговете са се скрили в храсталака край лагера и като се съмне, ще ги открием.

Взех пушката си на рамо и се отправих към къщи. Нет-ах-ки седеше и ме чакаше. Майка ѝ беше при нея, за да не скучае. Разказах им всичко, което се случи.

— Защо се върна? — попита тя, когато свърших. — Защо не остана с другите, както заповяда Голямото езеро?

— Хай-йа! — възкликнах аз. — Женска работа! Иди, че ги разбери! Нали ти самата ме помоли снощи да остана тук при тебе. Върнах се, защото съм уморен, искам да ям и ми се спи, а ти си недоволна, че съм се върнал. Е, за да ти доставя удоволствие, ще се върна и ще остана с всички други до сутринта.

— Сядай, побъркан човече — рече тя и ме тласна на леглото, от което тъкмо се канех да стана. — Остани тук. Ето ти лулата, напълни я и запуши, докато ти изпека месо и приготвя чай.

— Твоя воля — съгласих се аз и с удоволствие облегнах гръб на върбовата рогозка, — да бъде, както казваш.

Уви! Безмилостен жътварю, който жънеш годините, върни ги назад! Върни ми Нет-ах-ки и моята младост. Върни ни нашата палатка

и безкрайните кафяви прерии със стадата бизони.

ДЕВЕТНАДЕСЕТА ГЛАВА

СВАТБАТА НА НЕТ-АХ-КИ

Рано сутринта се събудихме от необикновено раздвижване и суматоха в лагера. Нет-ах-ки излезе, за да разбере какво става. Скоро се върна с новини. Нападналите ни през нощта врагове се оказали кроу, били намерени седем убити, а врагът успял да открадне седемдесет или повече коня. Голям отряд вече бе потеглил да преследва врага и ние не трябваше да вдигаме лагера, докато той не се върне. Станах рано, облякох се, закусих и се упътих на гости. Като влязох в палатката на Невестулчената опашка, го заварих да превързва бедрото си, леко засегнато от куршум на кроу.

Останах при него дълго. Други гости идваха и си отиваха. Те ругаеха кроу с най-обидните думи, които съществуват в езика на черноногите, но за нещастие или по-скоро за щастие запасът от подобни думи у тях е доста ограничен. Най-страшното беше да нарекат враговете си „кучешки муцуни“ и да помолят Слънцето да ги унищожи.

Оттук отидох в палатката на вожд, където намерих много старейшини.

— Що се отнася до мен — говореше Голямото езеро, когато влязох, — аз ще бъда против сключването на мир с кроу, докато съм жив. Да си обещаем никога вече да не пушим техния тютюн. Да научим децата си да гледат на тях като на гърмящи змии, които трябва да се изстребват.

Присъстващите охотно се съгласиха с него и мога да добавя, че удържаха думата си. Те пращаха отряд след отряд срещу враговете си от бреговете на Йелоустоун, докато не се намеси правителството и сложи край на тази война между племената. Последният набег бе извършен през лятото на 1885 година.

Този ден много пъти се изпълняваше танцът със скалпове, в който участваха загубилите неотдавна мъж, баща или друг роднина в бой против кроу. Този танц не приличаше на описваното с мрачни

краски театрално зрелище на свирепа радост или триумф по повод смъртта на врага. Изпълнявано от черноногите, това бе тъжно зрелище. Участващите в танца бяха почернили лицата, ръцете и мокасините си с дървени въглени и бяха облекли най-скромните си, прости дрехи. Един старец държеше пред себе си скалп на враг, завързан за върбов прът, останалите се построяваха в редици от двете му страни. Танцуващите пееха тиха скръбна песен в минорен тон, която изразяваше — така поне ми се стори — повече скръб по загубата на близките, отколкото радост от смъртта на врага. Този ден имаше седем скалпа и едновременно в разни краища на лагера танцуваха седем групи. Една траурна група се сменяше с друга, затова танцът продължи чак до настъпването на нощта. Всъщност истински танц нямаше: пеещите само леко се навеждаха и изправяха в такт с песента.

Преследващият врага отряд се върна по здрач. Той не бе успял да догони неприятеля. Чуваха се гласове за незабавно настъпление към земите на кроу, но в лагера бяха останали малко барут и куршуми и бе решено без отлагане да се придвижим към Форт Бентън. Като се снабдеше с добър запас от барут и куршуми, бойният отряд можеше отново да потегли на юг.

След четири-пет дена спряхме на лагер в голямата долина срещу форта. Нех-ах-ки и аз преминахме реката и стигнахме по лъкатушната пътека до една малка къщичка от кирпич. Там заварихме Бери, жена му, майка му и добрата жена Кроу.

Колко щастлива беше нашата компания! Жените сновяха и се суетяха при приготвянето на вечерята! Бери и аз, разбира се, също се чувствахме щастливи. Говорехме малко, лежахме и пушихме, изтегнати на покритото с бизонски кожи легло. Думите често са излишни. Изпитвахме пълно задоволство и всеки от нас знаеше, че и другият чувствава същото. Бери бе взел от кантората моята поща. Тя лежеше на масата — няколко писма, купчина вестници и списания. Прочетох писмата, но другата поща остана в по-голямата си част неразпечатана; бях изгубил всякакъв интерес към онова, което ставаше в Щатите.

Вечерта двамата с Бери излязохме да се разходим до форта и разбира се, влязохме в кръчмата на Киноу Бил. Както обикновено по това време на годината градът, ако можем така да го наречем, беше пълен с народ: имаше търговци и трапери, говедари и мулетари,

златотърсачи и индианци. Всички очакваха идването на параходите, тръгнали отдавна от Сейнт Луис. Те скоро трябваше да пристигнат. Около всички маси в кръчмата на Киноу се тълпяха толкова играчи, че беше невъзможно да се промъкнем, за да погледаме играта. Самият Киноу стоеше на тезгяха с двама помощници, тъй като бъчвите още не се бяха изпразнили, въпреки че през зимните месеци се пиеше доста. Бяха останали дори няколко бутилки бира. Охотно си взех една от долар и четирийсет цента и Бери ми помогна да я изпием.

По пътя към къщи се отбихме за минутка в хотел „Овърланд“. Там сред посетителите забелязах един човек, който приличаше на проповедник. Във всеки случай върху синята му фланелена риза имаше бяла връзка, а черното сако, макар скроено не така, както е прието за свещениците, беше поне в подходящ цвят. Отидох при него и го попитах:

— Извинете, сър, бих искал да зная не сте ли проповедник?

— Да — отвърна той с любезна усмивка, — аз съм свещеник от методистката епископална църква. Миналата година прекарах в планините, като проповядвах и работих в златното находище, а сега се връщам у дома, в Щатите.

— Така — продължих аз, — ако тръгнете сега с мен, мисля, че ще се намери работа за вас.

Свещеникът тозчас стана и тръгна с нас.

— Мога ли да зная — попита той по пътя — от какъв характер е задължението, което ми предстои да изпълня? Кръщение, венчавка, или пък може би става дума за някой болен, нуждаещ се от утешение?

— Венчавка — отговорих аз, — но при условие, разбира се, че и другата страна е съгласна.

При тези мои думи Бери несдържано се закиска.

Жените весело бърбяха и се смееха, когато влязохме, ала веднага млъкнаха, щом видяха нашия спътник. Те винаги постъпваха така пред чужди хора. Извиках Нет-ах-ки в задната стая.

— Този човек — рекох й аз — е свещен бял. Помолих го да освети нашия брак.

— Как отгатна моето желание! — възкликна тя. — Винаги съм искала да направя това, но се боях, стеснявах се да те помоля. А този истински бял свещеник ли е? Няма черна роба, няма кръст.

— Той спада към друго общество — отвърнах аз, — тези общества са хиляда и всяко твърди, че само то е истинското. За нас това не е важно. Да вървим.

И тъй с помощта на Бери като преводач ние се венчахме и проповедникът си тръгна, отнасяйки за спомен златна монета.

— Гладен съм — рече Бери, — жени, опечете ни два бизонски езика.

Сватбеното угощение се състоеше от печени езици, хляб, чай и ябълков сок. Но и от това бяхме напълно доволни.

— Знаеш ли — призна ми после Нет-ах-ки, — мнозина бели, женени по нашите обичаи за жени от нашето племе, гледат на това просто на шега и после ги изоставят. Но онези, които си вземат жени по силата на свещените думи на бял свещеник, никога не изоставят жените си. Зная, че ти никога не ще ме напуснеш, никога. Но другите жени ми се смееха, пускаха шеги и ми казваха: „Глупачке, ти обичаш мъжа си, нямаш ум. Той няма да се ожени за теб по обичая на белите и ще те остави веднага щом срещне друга, по-хубавичка жена.“ А сега те никога не ще могат да говорят така. Никога!

Бери и аз възнамерявахме да останем във Форт Бентън през лятото и да търгуваме в лагерите идната зима. През май запристигаха параходите и кеят се изпълни с хора. Търговците имаха работа до гуша, тъй като индианците идваха на тълпи, за да продават останалите бизонски и други кожи. Ние не участвувахме в тази търговия и след няколко седмици вече не ни свърташе на едно място. Бери реши да направи няколко рейса до Хелина със своя обоз, макар да не бе необходимо да ходи дотам. Нае и водач на обоза, или на езика на говедарите, стопанин за фургоните. Жените пък решиха, че трябва да отидат да берат плодове. Пиеганите отдавна бяха преминали реката и стояха на лагер край река Титън, само на няколко мили от форта. Искахме да се присъединим към тях и Нет-ах-ки изпрати до майка си вест да прибере нашите ездитни коне.

Около две седмици преди това един ден бях поседнал на кея. Приближи се някакъв непознат и се настани до мен. Разговорихме се. Веднага разбрах, че е образован и възпитан човек. Хареса ми още от пръв поглед. Беше висок, с добро телосложение, с кафяви очи и

кестенява коса. Изразът на лицето му бе приятен, открит, макар и малко тъжен. Очевидно нищо не можеше да събуди възторга му. Беше унил, нито веднъж не се засмя. На няколко пъти като че се унесе в мисли, които навярно го засягаха твърде много, ако се съди по тъжното изражение на очите му. В такива мигове той изобщо не забелязваше околните. Поканих го на обед в нашия малък дом и той веднага се хареса на Бери. Харесаха го и нашите жени, а те обикновено страняха и се държаха много сковано в присъствието на чужди хора. Скоро гостът почна да прекарва повечето от времето си при нас и цялата ни къща се стремеше всякак да му угоди. Старата мисис Бери направи специално за него удобно легло от бизонски кожи, с облегалки от върбови пръти. Жената Кроу му подари красиви мокасини. Нет-ах-ки и жената на Бери поднасяха на скромните ни вечери най-хубавите си запаси от пемикан, сушено месо и плодове.

— Слушай — казах веднъж на Нет-ах-ки, — почвам да те ревнувам от този човек. Вие, жените, мислите повече за него, отколкото за Бери или мен...

— Той е толкова тъжен — отвърна тя, — че ние го съжаляваме. Какво ли го мъчи? Дали не е изгубил любимата си?

И аз колкото нея знаех какво го измъчва, но беше очевидно, че таи някаква скръб. Никога не го разпитвахме, дори не го попитахме как му е името и откъде е. Тъкмо по това жителите на Запада се отличават от жителите на Изтока. На Запад никога не клюкарствуват, не се опитват да узнаят чуждите тайни, не разпитват никого за родословието му. Просто протягаха приятелски ръка и постъпваха, така с човека, както биха искали да постъпват със самите тях. Нашите жени го нарекоха Кут-аи-ими — Никога не се смее. Винаги го наричаха така, когато говореха за него помежду си. Той дълго не знаеше това, а когато научи, не обърна никакво внимание. Каза на Бери и на мен, че се казва... впрочем за моя разказ името му не е от значение. Ще го наричаме Аштън. Той ни довери също, че живее в Бостън, а на Запад е пристигнал само да погледа как живеят тукашните хора. Когато научи, че жените и аз ще тръгваме да лагеруваме, поиска разрешение да дойде с нас. Разбира се, ние с радост се съгласихме. Той си купи кон, седло, одеяло, пушка и други неща, необходими за пътешествието.

И ето една вечер пристигнахме в нашия лагер, в нашата палатка, която майката на Нет-ах-ки отново бе построила и подредила за

завръщането ни. Отвсякъде ечаха песни и смях, биеха барабани, чуваха се покани за угощения. Жените изпекоха месо, поднесоха ни хляб и чай и ние с удоволствие излапахме скромната вечеря. После с Аштън се излегнахме на меките легла и запушихме. Разговаряхме малко. Бях напълно доволен. Приятелят ми, ако се съди по замисления и разсеян вид, се беше пренесъл отново на Изток, на две хиляди мили оттук. Жените скоро измиха съдовете и се заеха с ръкоделието си — пришиваха таралежови игли или мъниста.

— Бабке — помолих аз жената Кроу, — разкажи ни някаква история, нещо от далечното минало на твоето племе.

— Каи! — възкликна тя. — Чуйте го какво говори! Вечно иска някаква история. За да не му откажем, скоро ще трябва да ги измисляме, защото почти всичко, което знаем, вече е слушал.

— И вижте какъв е егоист — рече Нет-ах-ки, като ме погледна с шеговито негодувание, — слуша нашите истории, а сам той нищо не разказва.

Бях принуден да призная, че малката ми жена е права, и обещах по-късно да разкажа няколко случки.

Старата мисис Бери помисли малко и започна своя разказ за Безсърдечната.

— Това се случило по времето, когато моят дядо още не бил роден. Да, доста преди да се роди, защото той ни е казвал, че старците, от които чул тази история, споделяли, че и самите те я знаят от своите дядовци. Значи тази история несъмнено е много стара.

Било през пролетта. Хората, пръснали се из прерията, копаели бели корени^[1], когато изведнъж врълхлетяла страшна буря. До лагера било далеч, затова тези, които копаели корените, уверени, че ще се измокрят, независимо дали ще хукнат към къщи, или ще останат, просто седнали, където били, покрили се с наметалата си и зачакали да премине бурята. Хората от едно семейство случайно се намирили близо един до друг, когато започнал дъждът, и всички се събрали на едно място.

— Какъв студен дъжд — рекла майката, — цялата треперя.

— Да — отвърнал бащата, — студено е. Седнете всички по-близо един до друг.

И те седнали. Но изведнъж над главите им отекнала гръмотевица и сред тях паднала кълбеста мълния. Със силен трясък тя избухнала и

ги проснала на земята безчувствени. Лежали един до друг бащата, майката, двамата сина и дъщерята — и никой не смеел да им дойде на помощ, страхувайки се, че разгневеният бог ще порази всеки, който се приближи. Но когато бурята отминала, хората притичали, за да помогнат с каквото могат.

Отначало помислили, че пострадалите до един са мъртви. Наистина четирима били убити, но петата, дъщерята, още дишала. Не след дълго се повдигнала и като видяла какво се е случило с всички останали, почнала така горко да плаче, че жените наоколо също заплакали, макар никоя от тях да не била роднина на момичето. Бащата бил сирак от малък, майката също, а сега и бедното момиче оставало само. В целия лагер нямало никакви роднини.

Добри приятели погребали мъртвите и мнозина от тях поканили момичето да се пресели у дома им, но то отказало на всички.

— Трябва да отидеш да живееш при някого — рекъл вождът. — Де се е чуло и видяло млада жена да живее самичка. Ти не можеш да останеш сама. Как ще се прехранваш? И помисли какво ще кажат хората, ако живееш сама. Скоро ще почнат да говорят лоши неща за тебе.

— Нека почнат да говорят лошо за мен, не мога да го избягна — казала девойката. — Но те ще бъдат принудени да се откажат от лошите си думи. Реших така да постъпя и ще се справя с глада.

Девойката продължила да живее в палатката на родителите си сама със своите кучета. Жените от лагера често я навестявали, давали й месо и друга храна. Ала нито един мъж, млад или стар, не дръзвал да влезе в нейната палатка и да седне край огнището й. Един-двама се осмелили, но после не повторили, защото тя направо им казала, че не се нуждае от компанията на мъже. Затова младежите я гледали отдалеч и молели боговете да смекчат сърцето й. Тя била хубава, грижлива и трудолюбива. Не е чудно, че мъжете се влюбвали в нея. Нарекли я Безсърдечната.

Един млад човек, по прякор Дългия уапители, син на главния вожд, обикнал самотната девойка така силно, че почти обезумял от страдания и мъка по нея. Но нито веднъж не я заговорил, тъй като добре знаел, че ще получи същия отговор, какъвто давала и на другите. Ала ходел всеки ден там, където можел да я срещне. Ако тя обработвала своето парче земя, засадено с боб и царевица, младежът

седял наблизо край брега на реката. Ако отивала в гората за дърва, той тръгвал да се разхожда нататък и често я срещал на пътеката, но тя винаги го отминавала с наведени очи, сякаш не го виждала. Често нощем, когато целият лагер спял дълбоко, Дългият уапители излизал крадешком от бащината си палатка, грабвал кожената кофа, пълнел я от реката с вода и поливал всичките лехи в градината на Безсърдечната.

С риск за живота си сам отивал на лов в прерията, където постоянно бродели сиуксите. Сутрин, когато Безсърдечната се събуждала и излизала от палатката, намирала окачени отпред най-хубавите части от месото и кожата на бизон или елен. Хората говорили за това и се мъчели да отгатнат кой го върши. Девойката, дори и да знаела, не се издавала с нищо и винаги минавала край младежа така, сякаш не подозирала, че съществува на земята. Лошите хора подло подмятали, че неизвестният покровител бил щедро възнаграждаван за своите услуги. Но те винаги срещали отпор от многобройните приятели на девойката.

На третото лято от самотния живот на девойката племената мандан и арикарии се скарали. Почнали стълкновения, отряди тръгвали на поход, за да отнемат от другото племе коне, да убиват и скалпират. Настанали тежки дни. А двете племена били живели дълго в дружба. Мъжете мандани се женели за жени арикарии, много мъже арикарии имали жени мандани. Ужасно било за жените да гледат как в лагера донасят скалпове. Може би това били техни роднини от другия лагер. Но какво можели да направят? Те нямали глас в съветите и се бояли да изказват мислите си. Не така се държала обаче Безсърдечната. Всеки ден тя обикаляла из лагера и говорила високо, за да я чуят мъжете, упрекувала ги за тяхната злоба, убеждавала ги, че двете племена ще се обезсилят и не ще могат да се съпротивляват срещу общия враг — сиуксите. Безсърдечната ходела дори при вождата и го мъмрела, а той трябвало мълчаливо да се извъръща, тъй като не бивало да спори с жена, пък и не можел да ѝ затвори устата: тя си била сама стопанин.

Една нощ голям отряд арикарии успял да направи пролука в оградата около селото. Проникнали вътре и почнали да отвеждат конете. Някой обаче открил врага и вдигнал тревога. Пламнала голяма

битка. Манданите успели да прогонят арикариите в прерията. От двете страни имало по няколко убити: в селото и скърбели, и се радвали.

Привечер Безсърдечната влязла в гората за съчки и сред гъстия върбалак намерила един от неприятелите, тежко ранен млад воин. Стрела пронизала корема му и той изгубил много кръв. Така бил отмалял, че едва можел да говори и да се движи. Безсърдечната забила в земята около него много върбови пръчки, за да го скрие по-добре.

— Не се бой — казала му тя, — ще ти донеса да пиеш и да ядеш.

Девојката побързала да се върне в палатката си, взела сушено месо и мех с вода, пхнала ги под наметалото си и пристигнала при ранения. Той жадно пил, хапнал и от храната. Безсърдечната промила и превързала раната му.

После отново го оставила сам, като му поръчала да лежи тихо и обещала, че ще се върне през нощта да го отведе при себе си в палатката, за да се грижи за него, докато оздравее. В палатката си отделила малко кътче и оградила едно от леглата с бизонска кожа. Прикрила отчасти отвора за дима и окачила една кожа напреко на входа, така че в палатката да влиза по-малко светлина. Жените, които се отбивали при нея от време на време, нямало дори да предположат, че там се крие някой.

Нощта била тъмна. Долу, в гората край реката, било още потъмно. Безсърдечната трябвало да върви с протегнати напред ръце, за да не се блъска в дърветата, но тя така добре познавала тези места, че без мъка намерила върбалака и този, комуто идвала да помогне.

— Стани — рекла му девојката тихо, — стани и върви след мен.

Младият човек се опитал да се вдигне на крака, но отново тежко рухнал на земята.

— Не мога — казал той, — краката не ме държат.

— Ти не ще можеш да вървиш! — възкликнала Безсърдечната. — Не помислих, че не можеш да вървиш. Какво да правя сега? Какво?

— Ще ми позволиш да го отнеса вместо теб — обадил се някой наблизко зад нея, — ще го отнеса където ми кажеш.

Девојката извикала от уплаха и се обърнала. Тя не могла да види в тъмното лицето на човека, само смътно различавала фигурата му, ала познала гласа. Веднага се успокоила.

— Тогава го повдигни — казала тя. — И върви след мен.

Тя помогнала да вдигнат и наместят на гърба му ранения, а после ги повела през гората към палатката си. Никой не се мярнал наоколо и не ги видял. В палатката горял огън, но на девойката не ѝ трябвала светлина, за да разбере кой ѝ е помогнал. Той бил Дългия уапители.

— Да го оставим там — рекла тя, като повдигнала кожата, която прикривала приготвеното ложе.

Внимателно положили ранения на леглото. Известно време Дългия уапители останал с очи, впители в девойката, но тя мълчала и не го гледала.

— Отивам си — казал той, — но всяка нощ ще идвам с месо за теб и твоя любим.

Девойката не отговорила и той си отишъл. Тогава тя седнала и се разплакала. Раненият се привдигнал и попитал:

— Какво ти е? Защо плачеш?

— Нима не чу? — отговорила тя. — Той каза, че ти си мой любим.

— Аз те зная — отвърнал раненият, — тебе те нарекоха Безсърдечната, но това е несправедливо. Ти имаш сърце. Как бих искал то да ми принадлежи!

— Не бива! — извикала девойката. — Не говори така. Ще се грижа за тебе, ще те храня, ще те гледам като родна майка.

Когато отново настъпила нощ, Безсърдечната няколко пъти излизала пред палатката и всеки път оставала там по-дълго. Връщала се само за да даде на болния вода или малко храна. Накрая, когато дошъл Дългия уапители и окачил със месо така, че кучетата да не могат да го достигнат, тя му казала:

— Влез. Влез и поговори с ранения.

Оттогава Дългия уапители всяка нощ оставал по малко при арикария и те разговаряли за неща, които интересуват само мъжете. Докато арикарият живеел в палатката, Безсърдечната никога не разговаряла с него, само му казвала „яж“, поставяйки пред него храната. Ден след ден раненият укрепвал.

Една нощ, след като Дългия уапители си отишъл, раненият рекъл:

— Вече съм в състояние да потегля на път. Идната нощ ще си тръгна за в къщи. Искam да зная защо се смили над мен, защо ме спаси от смърт?

— Чуй тогава — отвърнала девойката, — направих го, защото войната е зло, защото ми беше жал за тебе. Много жени от моето и твоето село плачат, защото са изгубили в тази вражда своите любими. Аз единствена от всички жени говорех, молах всекиго да сключим с вас мир. Останалите се радваха на думите ми, но се бояха и не смееха сами да говорят същото. А аз говорех и не се страхувах, защото не съществува човек, който би могъл да ми заповяда да мълча. Помогнах ти, сега и ти ми помогни, помогни на вашите жени, на всички нас. Когато се върнеш в къщи, разкажи какво са направили тук за теб и убеждавай вашите хора да сключат мир.

— Ще направя това — рекъл арикарият; — когато научат какво си направила за мене, вождовете ще ме послушат. Уверен съм, че на драго сърце ще прекратят тази война.

На другата нощ, когато Дългия упити влязъл в палатката, той заварил арикария да седи. До него лежало оръжието му и торбичката с храна.

— Чаках те — рекъл арикарият. — Вече оздравях и искам тази нощ да си тръгна за в къщи. Съгласен ли си да ме изведеш отвъд оградата? Ако някой ни заговори, ти ще можеш да му отвърнеш и той няма да се усъмни, че край него е минал враг.

— Ще те изведа, разбира се — отвърнал Дългия упити.

Тогава арикарият станал, метнал през рамо лъка, колчана, торбичката с храна и вдигнал от земята щита си. Безсърдечната седяла тихо в отсрещния край на палатката и гледала в огъня. Дългия упити се обърнал към нея:

— А ти? — попитал той. — Ти също ли си готова?

Тя не отговорила и закрила лицето си с наметалото.

— Отивам си самичък — рекъл арикарият. — Време е да тръгвам.

Двамата излезли, минали през селото, после през долината, навлезли в гората и там спрели.

— Изпрати ме достатъчно — подел арикарият, — оттук нататък ще продължа сам. Беше добър към мен. Няма да забравя това. Щом се върна в къщи, ще говоря много за необходимостта от мир между нашите племена. Надявам се, че скоро ще се срещнем отново като приятели.

— Почакай — рекъл Дългия уапители, когато другият се обърнал, за да си тръгне, — искам да ти задам един въпрос. Защо не взе със себе си Безсърдечната?

— Щях да я взема, ако беше съгласна — отвърнал арикарият, — но тази девойка не е за мен. Ще ти кажа истината: тя ми беше като майка — нито повече, нито по-малко. А ти, — попитал той — предлагал ли си ѝ някога да ти стане жена? Не? Тогава върви, върви още сега и го стори.

— Безполезно е — изрекъл тъжно Дългия уапители, — мнозина вече са я молили, но тя на всички е отказвала.

— Докато лежах болен в палатката, аз видях много неща — продължил арикарият. — Видях как те гледаше, когато ти разговаряше с мен, тогава очите ѝ ставаха прекрасни. Видях и друго — видях как се безпокоеше, когато закъсняваше. Щом една жена се държи така, това значи, че те обича. Иди и я попитай.

Те се разделили и Дългия уапители се върнал в селото. „Не може да бъде — мислел си той, — този младеж не е прав. Не, не може да бъде. Нима не се въртах около нея толкова зими и лета? И нито веднъж не ми се усмихна.“ Както си мислел за това, той се озовал на входа на палатката. Отвътре някой тихо плачел. Дългия уапители не бил сигурен дали това наистина е плач, звуците били съвсем тихи. Приближил се, безшумно и внимателно отметнал полите на входа. Безсърдечната седяла там, където младежът я видял на тръгване — край гаснещия огън, закрила глава с покривалото, — и плачела. Той тихичко прекрачил входа и седнал до нея, съвсем близо, но не посмял да я докосне.

— Добро сърце — рекъл ѝ Дългия уапители, — Голямо сърце, не плачи.

Като чула тези думи, девойката се разплакала още по-силно, а той много се смутил и не знаел какво да стори. Почакал малко, после се доближил и я прегърнал с една ръка. Тя не се отдръпнала. Тогава Дългия уапители отметнал наметалото от лицето ѝ.

— Кажи ми — попитал той, — защо плачеш?

— Защото съм толкова самотна.

— А! Значи наистина го обичаш? Може би още не е късно. Да се надявам, че ще успея да го настигна. Да му предам ли да се върне при тебе?

— Какво искаш да кажеш? — възкликнала Безсърдечната и го погледнала учудено. — За кого говориш?

— За този, който преди малко си отиде, за арикария — отвърнал Дългия уапоти.

Но той още повече се приближил до нея, ръката му я прегърнала още по-силно и тя се притиснала в него.

— Виждал ли е някой такъв слепец? — рекла девойката. — Добре, ще ти разкрия какво ми е на душата. Няма да се срамувам, няма да се побоя да го изрека. Плачех, защото мислех, че няма да се върнеш. Всички тези зими и лета чаках, надявах се да ме обикнеш, а ти все мълчеше.

— Та как можех да те заговоря? — учудил се той. — Ти дори не ме поглеждаше, не ми даваше никакъв знак.

— Ти трябваше да ме заговориш — отвърнала тя, — и този път нищо не каза.

— Ще го направя сега! Съгласна ли си да стана твой мъж?

Тя обвила шията му с ръце и го целунала. Това бил ясен отговор.

На сутринта като всеки женен Дългия уапоти излязъл от палатката, застанал до входа и почнал гръмко да кани на угощение баща си и приятелите си. Дошли всички и всички били радостни.

След няколко дена от името на арикариите пристигнала група с предложение за мир. Сред тях бил и раненият младеж. Тогава станало известно как Безсърдечната взела при себе си младия арикарий и му възвърнала живота. Като чули това, жените почнали да молят боговете да бъдат добри към нея и да дарят на нея и мъжа ѝ дълголетие. После бил обявен мир между двете племена и той бил весело отпразнуван.

— Ето, сине мой, цялата история.

— Та за какво ставаше дума? — попита пробудилият се в този момент Аштън и протегна ръка за тютюна и лулата си.

— Ами — отвърнах аз, — това е история за една девойка и един мъж. — И почнах да му превеждам разказаното.

Когато свърших, той помълча, обмисляйки нещо, а после рече:

— Това, което разказахте, ми представя тези хора в нова и неочаквана светлина. Не предполагах, че любовта и саможертвата, за които се разказва в тази история, изобщо могат да им бъдат присъщи. Наистина много приятно е да чуеш, че понякога се срещат жени, верни и непоколебими в любовта.

Той изрече това с горчивина. Можех да му разкажа други подобни случки, но се задоволих да му отвърна:

— Огледай се наоколо, приятелю мой! Ще откриеш в тези хора много качества, достойни за похвала.

[1] „Бялата ябълка“ на френските трапери. — Б.а. ↑

ДВАДЕСЕТА ГЛАВА

НАПАДЕНИЕТО СРЕЩУ ЛОВЦИТЕ

След около два дена нашият лагер се премести край река Марайъс, в долината срещу устието на Блак Куле. Покрай реката растеше в изобилие канадска калина и жените събираха плодовете и ги сушаха за зимата. Аштън още не бе опитал новата си пушка и един ден го склоних да отидем на лов. Успях с мъка да го измъкна от къщи. Очевидно нищо не го интересуваше, по-голямата част от времето прекарваше в леглото си и все пушеше: разсеяно тъпчеше лула подир лула. Жените бяха прави. Никога не се смее дълбоко тъгуваше. Искаше ми се да намеря някакъв начин да го накарам да забрави тази скръб.

Яхнахме конете, преминахме реката и се упътихме на север, придържайки се все край долината Блак Куле, за да се отбиваме от време на време в нея. Дивеч не се срещаше много, тъй като ловците бяха прогонили повечето от стадата към хълмовете Суийтграс. Въпреки това тук-там съзирахме антилопи и малки групи бизони, понякога отделни стари самци. Изминахме пет-шест мили и се спуснахме в долината, за да напоим конете на вира, който бяхме видели отгоре. Вирът представляваше тясна ивица вода, дълга около петдесет ярда. Учуди ме това, че много от върбите, които ограждаха източния му край, бяха прегризани от бобри. Откъм западния край се издигаше глинен склон, дълъг двайсет-трийсет стъпки. В основата му се забелязваше дълбока, тъмна, ниска пещера, обитавана от бобри. Ако се съди по различната големина на следите, там живееше цяло семейство. Никога — нито преди, нито по-късно — не бях виждал бобри да обитават такова място. Между вира и реката, която течеше на няколко мили оттук, нямаше никаква вода. Локвата изглеждаше недостатъчно дълбока, за да се гмуркат в нея. Ала най-необикновеното бе това, че живееха в пещера, чийто вход се намиреше на известно разстояние от вира, и то по-високо от него. Недалеч се валяха три-четири стари пръта от палатка. Опитах се да измеря с един от тях дълбочината на пещерата, но това не ми се удаде. Все пак успях да

установя, че сводът се снишава постепенно към пода дотолкова, че в самата дълбина не може да се провере животно, по-едро от лисица. А всяка една лисица, дори едрата червена лисица, трябва да е съвсем прегладняла, че да се осмели да опита боброво месо.

Преди да слезем в долинката, видяхме няколко бизона, които пасяха на отсрещната страна. Докато бродехме около вира, те се появиха на върха на склона, преминаха в тръс и накрая в галоп, устремили се към водата.

— Хайде — рекох на Аштън, — опитай сега пушката си. Застреляй ей онази млада самка.

На около сто ярда от нас бизоните завиха към долинката. Когато набелязаното животно се обърна странично, Аштън сне пушката си и мигновено, почти без да се прицели, улучи бизона тъкмо където трябва, до плешката. Кръв бликна от ноздрите на бизона почти едновременно със самия изстрел, той потича в галоп, после изведнъж спря и рухна на земята.

— Отличен изстрел — забелязах аз. — Очевидно и преди си имал работа с пушки.

— Да — рече Аштън, — много стрелях навремето в Адирондаките и Мейн.

Поведохме конете към падналия бизон, оставих кръвта да изтече и започнах да режа филето. Аштън, застанал до мен, ме гледаше.

— Повече няма да ги убивам — рече той по-скоро на себе си, отколкото на мен, — не е добре да се отнема животът на такова великолепно животно.

— Ами — възразих аз, — нямаме в палатката нито къс прясно месо. Не зная какво биха казали жените ни, ако се върнехме без месо.

— Разбира се — съгласи се той, — трябва да ядем. Но не искам да убивам тези благородни животни. Това никак не ми доставя удоволствие. Отсега нататък ще давам пушката си на индианците и те ще ни доставят моя дял месо. Мисля, че това може да се нареди, нали?

Отговорих му, че навярно ще може да се уговорим. Но не му казах, че ще се погрижа да ходи на лов и да ни доставя сам месото. Искях да го посъживя, да го събудя от съня, в който бе потънал. Няма нищо по-добро за душевното спокойствие от изморителната работа или физическите упражнения.

Когато се върнахме у дома с филето, езика и някои други части от месото, които набързо бях пхнал в чувала, взет специално за целта, аз разказах подробно за отличния изстрел на моя приятел. Жените много го похвалиха. Преведох на Аштън всичко, което казаха, а жената Кроу рече, че ако не му била като майка, щяла с удоволствие да му стане жена, защото тогава навярно щяла да получава в изобилие месо и кожи. Аштън се усмихна, но не каза нищо.

Същия ден на вечеря ни поднесоха ястие, което моят приятел погледна с подозрение — така постъпих някога и аз, щом видях месото за пръв път. Ала после, като го опита, изяде всичко и се огледа наоколо, както навремето се огледах и аз, за да види дали няма да му предложат още. В торбата бях донесъл и черва, покрити с мека белоснежна лой. Нет-ах-ки грижливо ги изми, а после, като ги обърна наопаки, така че лойта остана отвътре, ги напълни със ситно нарязано месо от бъбреците. После завърза здраво двата края на този дълъг, подобен на наденица деликатес, и го сложи да се пече на въглените. За да не се препече, Нет-ах-ки постоянно го обръщаше. След като се пече около двацет минути на въглените, наденицата трябваше да поври пет-десет минути в котле с кипяща вода. След това вече можеше да се поднесе. По мое мнение и според всички, които са я опитвали, този начин на приготвяне на месото е най-добрият, тъй като в здраво завързаното черво се запазват всички сокове. Черноногите го наричат „черво кроу“, защото научили приготвянето му от племето кроу. Остава само някой предприемчив готвач от градски ресторант да даде на ястието английско название и да отвори заведение, където да бъде главното в менюто. Гарантирам, че местните чревоугодници ще тичат за него от всички краища на града.

След един-два дена, продължавайки да привеждам в изпълнение своя план — да накарам Аштън по-често да излиза с коня си, — аз се престорих на болен, а Нет-ах-ки му рече (служех за преводач), че месото се е свършило и ако той не отиде на лов и не убие дивеч, ще трябва да си легнем вечерта гладни. Той се обърна към мен с молба да му намеря някой, който да го смени, обещавахе да заплати на ловеца, като му предлагаше и пушката, и патроните си. Затова Нет-ах-ки отиде да потърси някого. Но аз ѝ обясних какво трябва да направи и тя скоро се върна с израз на крайно огорчение, като съобщи, че не е могла да

намери никого: всички, подходящи за тази работа, вече били отишли на лов.

— Е, нищо — примири се нашият приятел, — щом е така, няма да ходя на лов. Ще купя месо от тях, когато се върнат.

Помислих, че малкият ми план в края на краищата ще се провали, ала Нет-ах-ки ми се притече на помощ веднага щом ѝ рекох какво е решил да стори Аштън.

— Кажи му — заяви тя, — че никога не съм предполагала, че ще иска да опозори нашия дом. Ако купи месо, целият лагер ще ми се смее и ще ми се подиграва, ще говори, че мъжът ми е безделник и не може да застреля дивеч, за да снабди с месо дома си, та трябва приятелят му да им купува месо, за да не гладуват.

Като чу това, Аштън веднага скочи.

— Къде ми е конят? — попита той. — Щом така гледат на това, аз, разбира се, съм длъжен да отида на лов. Пратете за коня ми.

Изпратих го с моя приятел Невестулчената опашка, когато посъветвах да направи голяма обиколка, та да ловуват цял ден. И наистина ловният им ден се оказа твърде дълъг, чак след залез се върнаха. Посъветвах също индианеца да изгуби капсулите си, но на такова място, че да може после лесно да ги намери. Аштън трябваше да стреля по дивеча сам. Докараха твърде много месо. Той бе много изморен, искаше му се да яде и пие цяла вечер, вместо да пуши безкрай, но само веднъж натъпка лулата си след вечеря, а после си легна. Дълго време му се наложи да се нагърбва с целия лов. Аз ту боледувах, ту си наранявах крака, ту си изгубвах коня — и все не можех да отида на лов. Поразителен беше фактът с колко много месо разполагахме: Нет-ах-ки всеки ден го отнасяше на купчини и раздаваше на нуждаещите се, вдовиците и другите, за които нямаше кой да ловува. Ала аз не стоях в лагера. Веднага щом Аштън и другарите му по лов — Невестулчената опашка или някой друг — заминеха, отивах да бера плодове заедно с жените или оседлавахме конете с Нет-ах-ки и тръгнахме на разходка в посока, противоположна на онази, в която бяха потеглили ловците. Но макар Аштън да имаше работа, той, както ми се струваше, не бе по-весел. Все пак положението се подобри, защото приятелят ми разполагаше с по-малко време за размишления: обикновено в осем или в девет вечерта вече дълбоко спеше.

На два пъти местихме лагера надолу по течението на реката. Сезонът на плодовете почти бе преминал и жените заговориха за връщане във Форт Бентън. Бяха изминали вече почти шест седмици и аз също се готвех да се връщам, понеже бях уверен, че Бери е там и ни чака. Една вечер обсъдихме положението и решихме да потеглим за вкъщи след ден. Беше ли предопределено от съдбата сутринта преди нашето заминаване да пратя Аштън за последен път на лов? Ако не бях направил това... Но аз го изпратих. По-късно ще научите до какво доведе тази моя постъпка. Той можеше и да не отиде на лов, имахме достатъчно месо. Изплатих го и с това промених целия ход на живота му. Ако Аштън беше останал онова утро в лагера, може би щеше и сега да е жив. Поглеждайки назад, аз не зная виновен ли съм за това, или не.

Аштън и Невестулчената опашка потеглиха. Жените заприбираха багажа, измъкнаха торбите от нещавена кожа и взеха да ги пълнят със събраните плодове и сушено месо. Към обед, тъкмо когато направих знак на Нет-ах-ки, че искам да ям, на северния склон на долината се появиха конници. Те препускаха към нас. Целият лагер възбудено забръмча. Някои от конниците размахваха наметала, давайки сигнала „врагове“. Мъжете и младежите грабнаха юздите и побягнаха за конете си. Малката група конници се спусна в лагера и след няколко секунди към мен се втурна Аштън. Пред него на седлото седеше девойка. Той я хвърли в протегнатите ръце на Нет-ах-ки. Аштън беше страшно развълнуван, тъмните му очи просто святкаха. Непрекъснато повтаряше:

— Страхливци! Ах, какви страхливци! Но двама убих, свалих двама.

Девойката плачеше и нареждаше:

— Майка ми, баща ми... и двамата умряха, и двамата са убити.

В лагера се вдигна суматоха. Мъжете оседлаваха конете си, крещяха бясно за оръжието си, възсядаха конете и препускаха към прерията. Потокът конници все повече нарастваше. Аштън слезе от коня и аз видях, че левият му крачол е наквасен с кръв. Той влезе, накуцвайки, в палатката, аз го последвах и свалих дрехите му. Точно под горната става на бедрото имаше дълга бразда, прорязана от куршум.

— Ето как стана това — разказа ми той, докато му промивах и превързвах раната. — На две-три мили от лагера с Невестулчената опашка настигнахме група ловци и продължихме заедно с тях. Някои от ловците водеха и жените си, навярно да им помагат. След малко видяхме хубаво стадо бизони, приближихме го и устроихме гонитба. Убихме към двайсет. Тъкмо нарязвахме месото, бог знае откъде се появиха около петдесет конници и почнаха да стрелят по нас. Ние бяхме само седмина-осмина — недостатъчно силен отряд, за да отблъснем нападението; — но донякъде успяхме да задържим врага, докато жените яхнат конете си, а после всички препуснахме с все сила към лагера, по-точно всички освен двама-трима мъже и една жена, убити още с първите изстрели. Аз убих един от враговете, преди да яхна коня си, и още един след това. И много се радвам, че ги убих, бих искал всичките да избия.

Преследваха ни доста дълго, около две мили, но в края на краищата успяхме да ги спрем или може би те решиха, че е по-добре да не рискуват да приближават нашия лагер. Един от тях ме одраска. Е, повече няма да стреля. Улучих го. Плъсна се на земята. Девојката ли? Те застреляха коня ѝ, ала преди да падне, аз се пресегнах, улових я и я прехвърлих на моя кон. След това вече не можех да стрелям с пушката си, иначе щях да се проявя по-добре. Ето какво ще ви кажа: ако не бяха тези нещастни скалпирани трупове, които се търкалят сега там, в прерията, бих казал, че съм изпитал голямо удоволствие.

ДВАДЕСЕТ И ПЪРВА ГЛАВА

НИКОГА НЕ СЕ СМЕЕ ЗАМИНАВА НА ИЗТОК

Поради това, че кракът на Аштън трудно се свиваше и го болеше, отложихме за няколко дена заминаването. Един от пиеганите, ранен в схватката, умря същата нощ. Отрядът, нападнал ловците, се оказа асинибойнски; той бе изгубил общо седем души. Пиеганите, които тръгнаха да преследват асинибойните, настигнали и убили още двама.

Нет-ах-ки стана покровител и опекун на сирачето. То имаше две лели, сестри на убитата му майка, но те се бяха омъжили за черноноги и живееха далеч на север. В лагера на пиеганите не му бяха останали никакви роднини. Момичето — плахо, тихо, тъничко — бе на тринайсет-четиринайсет години. Сега бе станало още по-плахо, не говореше с никого, само отговаряше на въпроси и през повечето време тихичко плачеше. Жената Кроу му подари шал.

Когато сирачето се появи, облечено в чиста басмена рокля, с грижливо сплетени и вързани с тъмnochвена панделка коси, то се хареса дори на Аштън, който имаше изискан вкус.

— Чудесно момиченце! — забеляза той. — Бедното! Какво ще стане сега с него?

— Е, нали това не е цивилизовано общество — напомних му аз. — Всяко семейство от лагера би го приело радушно и би го хранило.

Така и стана. В нашата палатка идваха жени и предлагаха момичето да живее при тях. Всяка казваше, че е дружила с покойната му майка и затова иска домът ѝ да стане дом на сирачето. Нет-ах-ки им отговаряше неизменно, че девайчето е свободно да постъпи както желае — може да си отиде или да остане. Тогава сирачето заявяваше, че всички те са много добри, но то предпочита да остане там, където е сега.

Когато разказах на Аштън за какво молят посетителките, той явно се учуди и призна, че донякъде се е съмнявал в обективността на

моето мнение за добротата и благотворителността на индианците. Дълго седя и пуши, мълчаливо размишляваше за нещо, а после по-скоро на шега, отколкото сериозно ме помоли да кажа на момичето, че той го е спасил от асинибойните и затова го смята за свое, че е в известен смисъл дори негов баща. Ала за момичето това не беше шега. То взе думите му съвсем сериозно и отвърна:

— Зная, сега той е мой вожд. Съгласна съм.

Неочакваният отговор явно удиви Аштън и го накара да се позамисли.

След около седмица събрахме багажа и потеглихме за форта. Съпровождаше ни вуйчото на Нет-ах-ки, който трябваше да отведе обратно в стадото нашите коне, защото не можехме да ги държим във форта. Бяхме останали в лагера по-дълго, тъй като от ездата раната на Аштън отново се отвори. Когато пристигнахме във форта, Аштън почти две седмици не стана от леглото. Малкото сираче се грижеше за него и беше много доволно, ако можеше да му спести някоя излишна крачка.

За да убива някак времето, Аштън почна да учи момичето на прости английски думи и къси фрази. Смешно беше понякога да слушаш как бърка думите и казва например: „Той кравата пие вода.“ Но ние не се смеехме, защото, ако сторехме това, уроците веднага щяха да спрат. Не един многообещаващ ученик индианец бе престанал да учи езика заради нетактичните насмешки на учителя си.

Бери се върна във форта около два дена след нашето пристигане и двамата започнахме да планираме зимната търговия и да съставяме списъци на необходимите стоки. Дали ще търгуваме в лагера, или ще построим търговски пункт и къде по-точно, зависеше изцяло от зимните планове на индианците. Аштън се готвеше да зимува с нас, но получи писмо, което промени намеренията му. Той не ни каза нищо повече от това, че е необходимо скоро да се върне в Щатите. Всъщност Аштън никога не бе споменал за личните си работи, нито за своите близки. Знаехме само, че е човек с добър характер, добър другар, на когото може напълно да се разчита.

— Надявам се, че не съм твърде любопитен — рече ми Бери, — защото бих желал да зная какво измъчва нашия приятел, за какво винаги скърби и какво го кара да се върне в Щатите. Съвсем ясно е, че не му се иска да замине.

Чувствувах същото, каквото и Бери, ала и аз не можех да кажа нищо на Аштън.

До спирането на плаването по реката трябваше да пристигнат още няколко парахода и новият ни приятел все отлагаше заминаването си. Една вечер, когато всички се събрахме в предната стая, стана дума за предстоящото му заминаване. Аштън каза, че ще се върне веднага щом стане възможно — ако не през зимата, то през пролетта, още с първия параход.

— Сега — продължи той — предайте на моето момиче следното: кажете му, че искам да го взема със себе си и да го запиша в училище, където ще има много добри момичета, където добри жени в черни рокли ще се грижат за него, ще го учат да чете, пише, шие и на много други хубави, полезни неща.

Това предложение доста учуди Бери и мен, а когато го преведохме, жените просто се смаяха. Настъпи дълго мълчание. Всички чакахме да чуем момичето, всички бяхме уверени, че то ще откаже да ни напусне. Учудихме се още повече, когато то отговори, че ще замине. После изтича при Нет-ах-ки, зарови лице в коленете ѝ и заплака. Ние, мъжете, си взехме шапките и излязохме.

— Отдавна вече обмислям това — рече ни Аштън, когато засядахме на брега на реката и запалихме лулите. — Интересно ми е да видя какво въздействие ще ѝ окаже доброто образование и как ще се възползва от него. Как мислите, дали това е добър план?

— Един господ знае — отвърна Бери, — образованието може да ѝ донесе голямо нещастие. Това непременно ще се случи, ако белите непрекъснато я избягват и презират, защото е индианка, въпреки доброто образование и развитите ѝ таланти. От друга страна, образованието може да я направи благородна, полезна за хората жена. Все пак ви съветвам да опитате.

— Но, Бери, белите не презират индианците! — възкликнах аз. — Уверен съм, че онези от тях, които заслужават да бъдат наречени истински хора, дълбоко уважават индианците.

Той призна, че такива хора винаги са се отнасяли към него с уважение.

— Добре — завърши Аштън, — девойката ще замине с мен. Ще я заведа в Сейнт Луис и ще я настаня в хубаво учебно заведение. Тя ще има всичко, което може да се купи с пари. Освен това ще напиша

завещание и ще я обезпеча в случай на смърт. Предпочитам това, което оставя, да получи тя, а не някой друг.

В една ранна утрин ние излязохме на брега да ги изпратим. Докато подреждахме предишната вечер малкото неща, които можехме да дадем на момичето, то горчиво плачеше. Нет-ах-ки каза, че щом не иска да се разделя с нас, няма защо да заминава, и че Никога не се смее няма да престъпи волята му. Момичето отвърна, че ще постъпи така, както Аштън желае.

— Той ме спаси — каза то — и аз му принадлежа. Знам, че ми желае доброто.

Параходът вече димеше, чу се свирка и пътниците започнаха да се качват. Момичето беше съвсем притихнало, очите му бяха сухи. То тръгна след Аштън, скрило с шал лицето си, и те се изкачиха на горната палуба. Параходът достигна средата на реката, зави спокойно и бързо се изгуби зад високия бряг.

Тръгнахме си замислени към къщи.

— Не ми харесва тази работа — каза жената Кроу. — Какво общо имаме ние с обичаите и учеността на белите? Слънцето ни е дало прерии, планини и реки, бизони и елени. Това е всичко, което ни трябва.

— Ти говориш истината — подкрепи я старата мисис Бери, — но все пак аз се радвам, че моят син ходи на юг в далечната страна на белите, защото това, което научи там, е полезно. Той може да пише като тях и да чете написаното. Той е търговец и знае как се купува и продава. Стои по-горе и от вождовете, тъй като те идват при него за съвет.

— Струва ми се — забелязах аз, — че трябваше да изпратим и Нет-ах-ки с тях.

— Чуй го само! — възкликна жена ми. — А той самият не може ли да ме учи? Но не иска, макар да го молих стотици пъти.

Нет-ах-ки винаги се огорчаваше, че не може да говори английски. Аз не я учех, защото от самото начало разбрах, че никога не ще може да произнесе някои наши съгласни, особено б, ф, л, р — тези звуци нямат нищо общо с езика на черноногите. Вместо да слушам неправилния ѝ изговор на нашия език, предпочетох изобщо да не го знае. Освен това аз владеех нейния език, все по-добре го ползвах и смятах, че двамата се разбираме добре. Не мислех, че ще ни се наложи

да живеем сред бели и да виждаме много бели жени. Повечето от тези жени, които живеяха в граничните райони, ненавиждаха индианките, особено ако бяха жени на бели. По същия начин ненавиждаха и белите мъже, женени за индианки, и не пропускаха случай да изявят своето отношение.

Бери много остро чувствуваше това и понякога едва не се поболяваше от оскърбленията, които му нанасяха. Веднъж, скоро след заминаването на Аштън с момичето, ми разказа един такъв случай.

Струва ми се, че тази история до голяма степен е чудновата и трогателна. Тя така дълбоко се вряза в паметта ми, че мога да я повтора дума по дума.

— Помня от малък — започна Бери, — че баща ми често споменаваше за фермата си в Мисури. Когато напусна службата си в Американската компания за търговия с кожи, той стана независим търговец и почти всяка година пътуваше до Сейнт Луис да продава кожи. Времето, което прекарваше там, ставаше все по-дълго и в края на краищата баща ми остави търговията и заживя на юг във фермата, като ни навестяваше съвсем рядко. Въпреки че бях твърде млад, аз също исках да стана търговец и усърдно работех при хората, при които баща ми ме настаняваше. Започнах да работя за майор Даусън, местен посредник на компанията. Колкото и нескромно да прозвучи, мога да кажа, че напредвах твърде бързо, по-бързо, отколкото предполагаше баща ми. Затова той се канеше след време да ме изпрати на училище, да уча в Щатите. Най-сетне се стигна дотам, че баща ми не се завърна повече от две години. Моите приятели решиха сами да се заемат с тази работа и да ме изпратят в известното училище Сейнт Джо в щата Мисури. Напълниха ми джобовете с пари и ме качиха на параходчето. То замина в началото на септември. Пътуването надолу по реката струваше триста долара, но мен ме возеха без билет. Това пътуване беше продължително и скучно, особено в долното течение, където водите на реката бяха бавни и насрещни ветрове пречеха за бързото придвижване на парахода. Пристигнахме в Сейнт Джо късно през есента и аз веднага тръгнах към училището-пансион, където приемаха и приходящи ученици. Тук започнаха и моите неприятности. Макар някои от съучениците ми да ме обичаха и да се отнасяха добре с мен, повечето ме обиждаха и ми се подиграваха, наричаха ме „подъл индианец“ и как ли не още. Търпях колкото можех, всъщност докато не

започнаха да ме наричат страхливец. Да ме наричат страхливец, когато бях участвувал в две истински битки, в които имаше убити и аз самият бях стрелял! Та когато ме нарекоха страхливец, аз засуках ръкави и напердаших трима-четирима, макар изобщо да не обичах подобни прояви. След това ме оставиха на мира, ала продължаваха да ме мразят.

Не пиших на баща си къде съм, защото исках да му поднеса малка изненада. Когато дойде коледната ваканция, заминах при него на гости. Част от пътя изминах с влак, това за мен беше изключително събитие. После пътувах с дилижанс и една вечер слязох на две мили от бащиния си дом. Вървах пеш, питах за пътя и в здрача видях неговата къща — много хубава, чиста, белосана, заобиколена от хубави дървета. Някой идваше срещу мен по пътя. Аз се взрях — баща ми! Като ме позна, той се втурна насреща ми, прегърна ме силно, целуна ме и каза, че ме обича повече от всички на света. Аз не разбрах защо казва „повече от всички на света“, но скоро ми стана ясно какво значи това. Той ми зададе много въпроси: как съм стигнал дотук, как е майка ми и всичките му приятели, после известно време стоя мълчаливо, опрян на рамото ми, и най-сетне каза:

— Мое момче, надявах се, че никога няма да узнаеш това, което трябва да ти кажа, мислех, че ще го научиш не по-рано от деня на смъртта ми. Ала сега трябва да ти призная всичко: ей там, в онази къща, живее една жена, за която се ожених, и ние имаме две деца, момче и момиче. Мога да те въведа там и да те представя само като приятел, като син на мой стар приятел от Монтана. Срам ме е, но се налага да ти го кажа. Ще дойдеш ли у дома?

— Да — отвърнах аз, — ще дойда с теб.

И ние тръгнахме към дома му.

Неговата жена, много мило същество, а и децата, бяха добри към неочаквания гост. Те ме харесаха, но в същото време ми беше и много тъжно. През нощта дълго плаках в своята стая.

Много пъти разговарях с баща си насаме и той все повтаряше, че ме обича повече от всички останали, че за него стоя на първо място. Разбира се, не можех да остана дълго, положението ми беше твърде тягостно. Последния път, когато разговаряхме, татко ме попита дали смятам да разкажа на майка си за това, което съм научил. Отвърнах, че нямам намерение да ѝ разказвам нищо. Разделихме се и аз се върнах в

училище. И досега майка ми нищо не знае за този негов друг живот. Той идваше и живееше при нас понякога цяло лято. Майка ми го обичаше и съм убеден, че ако узнаеше какво е направил, това щеше да я убие. Ако го беше узнала и онази, другата жена, това също щеше да я убие. Ала нали виновният беше мой баща и аз го обичах? Не можех да не обичам баща си, каквото и да извършеше.

Мога да добавя, че възрастният господин останал верен на думата си. Докато бил в състояние да пътува, той продължил да навестява в Монтана сина и жена си. Когато умрял, се оказало, че в завещанието му, писано няколко години преди посещението на Бери, голяма част от имуществото се давало на първородния му обичен син. Бащата на Бери бил образован човек и се интересувал от всичко, което се отнасяло до Запада. Постъпил на служба в Американската компания за търговия с кожи в 1822 или 1823 година — била току-що основана — и станал един от най-добрите ѝ посредници. В течение на много години си водил дневник, където вписвал всеки ден събитията от своя живот, включително и много наблюдения над индианците, които познавал. Записвал техните обичаи и предания. Подготвял материалите за печат, но те изгорели от пожара, който унищожил дома му. Мнозина от нас съжаляват за тази загуба.

ДВАДЕСЕТ И ВТОРА ГЛАВА

БОЙНИЯТ ПОХОД НА ЧУДАКА

Може би беше вече време да се заемем с нещо по-сериозно от разходките из форта. Една сутрин Бери оседла коня си и замина за лагера Марайъс да поговори с вождовете. Върна се след около два дена, предоволен от резултатите на съвета, тъй като индианците решили да прекарат зимата на река Марайъс. Можехме да използваме търговския пункт, построен там преди две години. Налагаше се известен ремонт, но към средата на септември вече се настанихме в пункта с добър запас стоки. Най-трудното при всеки преход бе да внимаваме говедарите да не се напият. Един от тях, Уиски Лайънс, беше по-лош от всички говедари, които бях срещал. Той никога не беше на мястото си, когато трябваше да помогне при товаренето на фургоните, а когато бяхме готови за тръгване, трябваше да го търсим и след това да го завързваме под мишниците с въже и да го „накисваме“ в реката, докато изтрезнее. Друг един, „капитан“ Джордж, специалист по шумните гуляи, знаеше безброй забавни песнички, които пееше, като се напиеше.

Сега често си мисля къде ли се дяха едновременно говедари, които си харчеха така лесно и безгрижно парите при първия удобен случай. Нито веднъж не бях чувал някой от тях да е умрял. Нито веднъж не ги бях срещал след появата на железниците и след като спря корабоплаването по горното течение на Мисури. Те просто изчезнаха.

Нямахме почти никаква работа. Още не бяха започнали да носят зимните първокачествени бизонски кожи. Пиеганите отидоха на река Милк, отвъд Суийтграс Хилс, и щяха да се върнат за зимуване чак когато ги подгони студът. Ала индианците непрекъснато идваха и си отиваха: едни донасяха боброви кожи за замяна срещу барут, куршуми, тютюн и уиски, а други — за да получат стоки на кредит. Липсваше ни Дорестия кон, който замина надолу по Мисури, някъде отвъд устието на Джудит, за да организира там рязане на дървета и да търгува с гро-

вантрите. С него винаги добре прекарвахме времето. Когато в търговията имаше застои, Бери се чувствуваше зле, като риба на сухо. Той беше енергичен човек и не можеше да живее спокойно, без да върши нещо. Случваше ми се да гледам как поваля говедо, за да го подкова, макар това да не беше необходимо, или да поправа старо колело от фургон, което никога не ще ни потрябва. Ала най-опасни бяха медицинските му занимания. Някакъв военен лекар му бе подарил голямо сандъче с комплект лекарства и инструменти. В него имаше десетки стъкълца, преграда, пълна с ножове, триони, сонди и разни други средства за „мъчение“, превързочни материали, лейкопласт, шини — богат асортимент от най-различни предмети. Ако някой от нас заболееше, той по възможност скриваше това от Бери, страхувайки се да не бъде излекуван така, че да умре.

Веднъж нашият приятел Четирите мечки — лагерният глашатай и човек с голямо достойнство — се отби и се оплака, че се чувствуваше много зле. Бери тозчас прояви интерес към здравословното му състояние.

— Аз мисля — заяви той, като определи диагнозата, — че тук, в моето сандъче, има тъкмо лекарството, което му трябва. Всичко ще бъде в ред, след като вземе от тези прахове. Разбира се, тъкмо това лекарство му е нужно. Ще му дам двойна доза.

Той изсипа праховете от две бели хартийки в чаша вода и накара пациента да ги изпие. И тогава се сети, че е забравил да сипе и от праховете в зелените хартийки.

— Е — рече Бери, — още не е късно да се поправи работата, ще ги разтворя в друга чаша вода. Мисля, че те отлично ще се смесят в стомаха му.

Четирите мечки изпи и тези прахове. Веднага на лицето му се изписа израз на учудване и страх. Той почна да се задъхва, преви се одве, хвана се за корема, после се свлече на земята и почна да се търкаля по пода. Пенливата смес бликаше от устата и ноздрите му като сода от сифон.

За щастие мъките му не продължиха дълго. Веднага щом беше в състояние да се изправи, той скочи на крака и се повлече през долината към палатката си. Не го видяхме повече от месец. След този случай индианците рядко се обръщаха към Бери за лекарска помощ. И ако изобщо стореха това, искаха той сам да вземе доза от предписаното

лекарство, иначе не се съгласяваха да го докоснат, при това стояха в кръг и следяха какво въздействие ще произведе то.

Бери не можеше да реши с какво да се заеме, а с мен работата стоеше по-иначе. Дните просто не ми стигаха. Нет-ах-ки и аз ходехме в речните долини на лов за елени или в прерията — за антилопи. Бизони, разбира се, срещяхме навсякъде. А надолу по реката, на десет-дванайсет мили от нашия търговски пункт, се въдеха колкото искаш диви овце. Вечерите минаваха също тъй интересно, както и дните. Има ли нещо по-приятно от това да седиш в компанията на жени край грубата камина, а огънят и разпалените въглени да осветява мрачните стени, изградени от рязани наполовина групи! Този декор така добре подхожда на странните истории, разказвани от индианките с голяма вяра и благоговение! Моите стари, полуизличили се бележници съдържат кратки данни за онези щастливи дни. Когато ги преглеждам, всичко минало изпъква пред мен така живо, като че ли се е случило преди ден или най-много седмица. Ето историята, която разказа една вечер жената Кроу. Тя може би ще ви заинтересува. Жената Кроу я нарече „Историята за Трите удара с нож“.

В цялото село нямало човек, по-беден от Белия полет и малкия ѝ внук. Мъжът ѝ отдавна бил умрял, сиуксите убили зет ѝ, а дъщеря ѝ веднъж, както работела на малката им нива, внезапно паднала на земята и дъхът ѝ пресекнал. Момченцето било още съвсем малко, за да ходи на лов. То и баба му се прехранвали с малкото царевица, която успявали да отгледат, и късовете месо, подарявани им от добри хора. Имало дни, когато си лягали гладни, защото и най-добрите приятели понякога забравяли да се погрижат за тях, а Белия полет била твърде горда, за да отиде да си изпроси. Когато им се случвало да гладуват, внукът казвал:

— Нищо, бабо, почакай да порасна. Тогава ще убия толкова дивеч, че няма да смогваш да наредиш месото.

Малкият се наричал Вижда черно. Това име му дал един стар жрец. Ала така го наричала само баба му. Другите му викали Чудака, защото не се държал като останалите момчета. Никога не играел с децата, не се смеел, не плачел и почти с никого не говорел. Сякаш през цялото време мечтаел. Можел да седи на брега на реката или на хълма над селото половин ден, загледан право пред себе си в далечината, сякаш виждал нещо много интересно, толкова интересно, че съвсем не

забелязвал минаващите край него хора. Донасял в палатката странни, забранени неща: един път намерил човешки череп и го пхнал под леглото си. Старицата, като застилала леглото, намерила черепа и така се уплашила, че веднага рухнала на земята и след малко „умряла“. Когато се свестила, тя помолила внука си да отнесе черепа пак на мястото, откъдето го е взел, и внукът тозчас изпълнил молбата ѝ, защото бил добро момче и винаги слушал. Когато бабата го попитала защо е взел черепа, момчето отвърнало:

— Търся могъщ талисман. Мислех, че ако спя до него, ще сънувам пророчески сън.

Понякога момчето се губело от селото по цяла нощ. Когато баба му го запитвала къде е било, то отговаряло, че е ходило да спи в прерията или надолу към реката, в гората или пък на пясъчната плитчина, с надеждата, че духовете или животните, които бродят в тъмнината, ще се смилят над него и ще му дадат магическата сила, която търси.

Докато другите момчета, негови връстници, още прекарвали времето си в игри, то правело лъкове и стрели. Наблюдавало как се обработва кремъкът и станало изкусно като майсторите в приготвянето на остри, тънки върхове за стрели. Рано почнало да ходи на лов, отпърво за зайци в шипковите храсти, а веднъж донесло в къщи хубаво еленово месо, нарязано на части. Застреляло елена на пътеката, по която животните отивали на водопой. След това момчето рядко убивало зайци, но често донасяло елени, а от време на време кожа и месо от бизон. За да убие бизон, то доближавало животните в долинката или край реката, където отивали да пият вода. Въпреки това бабата и внукът си оставали много бедни. Всички коне на семейството много отдавна били дадени на лечителите, които се опитвали да изцерят дядото. А без кон Чудака не можел да отиде на голям лов, за да докара достатъчно месо и да се запасят за лошо време или за дългите обсади на сиуксите. Лете често се появявали големи отряди сиукси и бродели край селото по цял месец, а понякога дори и повече. Те се надявали, че ще накарат хората да гладуват, а после, когато най-сетне бъдат принудени да излязат на лов, да ги нападнат.

Минали години. Момчето пораснало, станало високо, силно и много хубаво. Вече навлязло във възрастта, когато можело да се

сражава с враговете и да отнема конете им. Ала воините от отрядите не му позволявали да се присъедини към тях.

— Той спи с череп — казвали те, — ходи да спи там, където бродят духовете. Ще ни навлече беда.

Разбира се, това много обиждало и огорчавало младежа.

— Ще ги накарам да си вземат думите обратно — казвал той на баба си. — Самичък ще изляза против врага и ще дойде време да ме молят да тръгнат на поход с мен. Направи ми лодка и аз ще се спусна с нея по реката до лагера на сиуксите.

Белия полет отишла на реката и нарязала върбови пръти. Кръстосала ги, огънала ги в нужната форма, после обтегнала скелета, завързала за него прясна кожа от голям бизон и лодката била готова. Не, тази лодка не приличала на лодките на белите. Плоскодънна и кръгла, тя наподобявала коритата, в които белите си перат дрехите. Човек, несвикнал с такава лодка, се чувства в нея безпомощен. Ако не се обърне, опитвайки се да гребе, само ще успее да накара лодката да се върти като детски пумпал, и тя ще плава, накъдето течението и вятърът пожелаят да я подгонят.

Настъпило пълнолуние. Един ден, след залез-слънце, след изгрева на луната, Чудака влязъл в лодката и я отблъснал от брега. Никой освен баба му не видял как отплавал. Никой друг от селото не знаел, че заминава.

— Бъди предпазлив — рекла баба му, — помни винаги, че те грозят опасности, и не се опитвай да вършиш нищо, ако не си уверен, че ще успееш.

— Не се бой — извикал в отговор внукът, — аз ще се върна. Сигурно ще се върна. Моят сън ми каза, че ще се върна.

Бедната старица седнала на брега, покрила главата си с наметалото и залакала. Плачела за умрелите си близки и за младежа, който може би щял да отиде при тях и да я остави на стари години самичка. Чувствала се много нещастна.

Чудака плавал на ярката лунна светлина надолу по широката и дълбока река. Той не гребял, а само се мъчел да остане с лице към течението и да заобиколи дънерите и пясъчните плитчини. Край него играели и се цамбуркали бобри и момъкът почнал да им се моли.

— Смите се — говорел той, — надарете ме с вашата хитрост, за да мога да избягна опасността.

В сянката на стръмния бряг, където водата кипяла и се въртяла бързо, нещо неясно изплувало на повърхността, после бавно се потопило пак във водата и изчезнало. Младежът не могъл добре да го разгледа. Може би видял някое от съществата, които населявали дълбоките тъмни места? Той почнал да се моли и на тях и хвърлил във водата дар.

— Не ми сторвайте зло — мълвял Чудака, — позволете ми да мина благополучно по вашите води.

Сякаш всички животни от долината се били събрали по бреговете. Пасели, пиели вода, малки уапители и елени бягали и играели по пясъците. Край самата вода сумтели и ровели с лапи големи мечки и вълци, който се спирала на стръмните брегове, когато лодката минавала под тях. Ала зверовете били съвсем спокойни, защото нямало вятър и те не усещали, че наблизо минава враг. Така изминала нощта. На разсъмване Чудака доближил брега. Изтеглил лодката в гъстия върбалак и заличил следите, които оставил върху пясъка.

Така, като плавал по течението нощем, а се криел през деня, Чудака приближавал все повече земите на сиуксите. Всяка сутрин излизал на брега и търсел закрила в гората, а понякога се изкачвал на склона на близък хълм и внимателно оглеждал долината нагоре и надолу по реката, търсейки следи от хора. Най-сетне на петия ден сутринта открил голям лагер сред обширна низина на другия бряг на реката. По брега имало дълга редица тополи, зад нея в прерията стърчали палатки. В лагера забелязал много навързани коне. Хората тъкмо излизали от палатките и ги отвързвали да пасат.

„Моите духове са силни — рекъл си той, — аз благополучно слязох по реката и ето сега виждам това, което търсех.“

Същия ден момъкът поспал, като се чувствал в пълна безопасност, понеже враговете нямали лодки. Реката била много дълбока и без лодки нямало да могат да я преплуват. Момъкът почнал да крои планове как да действа през нощта. „Ще мина на другата страна — помислил си той — и когато загаснат огньовете в палатките, ще хвана няколко коня и ще потегля обратно колкото може по-бързо.“ Целият следобед тази мисъл го радвала, а после му хрумнала друга. Всеки може да проникне в лагера, да открадне коне и да се изплъзне с тях. Не е трудно да се направи това. Хората от племето му и занапред ще отказват да го вземат със себе си в набезите. А той искал да

извърши нещо велико, да им докаже, че е по-храбър от всеки друг. Какво да направи, за да докаже това? Какво може да стори? Премислил много неща, обмислил разни планове, но не могъл на нищо да се спре. Привечер отново заспал и тогава му помогнал сънят, който му показал пътя към славното име.

Ето какво направил той. Чуй каква хитрост му внушил сънят. През нощта Чудака преминал реката, напълнил лодката с камъни, изрязал на дъното ѝ дупка и тя потънала. После отишъл в гората и заровил край една поломена тополя дрехите, мокасините и оръжието си, като останал само по колан и бедрена превръзка. Разплел косите си, измил си главата, за да изправи къдриците, после разрошил и посипал косата си с прах. Намазал тялото и бедрената си превръзка с тиня, изподраскал краката си в шипков храст. Като извършил всичко това, Чудака придобил див и жалък вид. Излязъл от гората и се отправил към ниския край на долината. Там останал до разсъмване.

Когато слънцето изгряло и хората се раздвижили, Чудака станал и тръгнал към лагера, като от време на време спирал и се оглеждал, притичвал или крачел с бавни стъпки и все гледал в земята. Така наближил палатките и голямата тълпа, която се била събрала, за да го наблюдава. Чудака се престорил, че не я забелязва, и продължил да върви право напред. Хората отстъпили, за да му сторят път, и го последвали. Той спрял край огъня зад една палатка, където няколко жени печели месо, и седнал. Жените уплашено се разбягали. Около Чудака се събрали хора. Очевидно го смятали за луд. До него се приближил един мъж и започнал да му задава въпроси на езика на жеста. Чудака не отговарял, само от време на време посочвал към реката. Мъжът имал белег на лявата си буза. Чудака разбрал, че това е вождът, дочул и хората да говорят, че този човек е страшен в боя. След малко дошла една старица и сложила пред Чудака печено месо. Той грабнал месото и почнал да яде така, сякаш бил гладувал много дни. Ял много и дълго. Повечето от хората се разотишли по палатките. Човекът с белега на лицето пак почнал да му говори със знаци, но като не получил отговор, хванал Чудака за ръка, накарал го да стане и го повел към своята палатка. Там му показал едно легло, обяснил с ръце, че то ще бъде негово и че той ще живее в палатката. Младежът продължил да се преструва, че не разбира, но останал вътре. Случвало се да излиза, ала винаги се връщал. Поднасяли му подаръци, дали му

мокасини, навуща, риза от еленова кожа и наметало от бизонска. Когато се разхождал из лагера, хората почти не му обръщали внимание. Постепенно свикнали да го виждат в лагера си.

Скоро Чудака разорал, че вождът с белега на лицето е много жесток човек. Той имал пет жени. Първата била по-възрастна от него и много проклета. Останалите били по-млади и много добри. Старата жена се отнасяла лошо към останалите, карала ги да работят по цял ден, а понякога дори ги биела. Когато се оплаквали на вожда, той също ги биел или хващал две от тях и им удрял главите една о друга. Животът на жените бил много тежък.

Очите на младежа били все в най-младата. Тя била много хубава. Чудака все обикалял край мястото, където работела, и често я срещал в гората, когато събирала съчки. Тогава се усмихвали един на друг. Минали много дни. Една вечер Чудака я срещнал в гората сама. Най-после настанал очакваният миг. Момъкът бързо ѝ разказал със знаци кой е. Казал, че я обича и му става болно, като гледа как лошо се отнасят с нея. Попитал я съгласна ли е да избяга с него и да му стане жена. Тя не отговорила, само се притиснала в него и го целунала. В този момент се чули стъпки и те се разделили.

На другия ден пак се срещнали в гората, скрили се сред гъстите върбалаци и започнали да обмислят плана си за бягство.

Едва дочакали настъпването на нощта. Когато огънят угаснал и вождът и старата му жена захъркали, те тихичко се измъкнали от палатката и тръгнали към реката. Там завързали два дънера и сложили отгоре дрехите си. Младежът изровил старите си дрехи и оръжието си и също ги сложил на сала. После само с един нож се върнал обратно, а жената останала да го чака. Пропълзял в палатката, достигнал леглото на вожда, замахнал с ножа и го забил дълбоко, право в сърцето на спящия, после му нанесъл още два удара. Онзи не издал ни звук, но краката му трепнали конвулсивно и старицата, която спяла до него, се събудила. Чудака веднага я хванал за гърлото и почнал да я души, докато притихнала в ръцете му. После скалпирал вожда, взел оръжието му и се втурнал към сала. Жената го чакала. Двамата влезли във водата, бутайки пред себе си завързаните дънери. Като се озовали в по-дълбоки води, заплували, държейки се с една ръка за сала. Така преминали реката, облекли се и поели пеша за селото на арикария. На

брега зад тях всичко било тихо; това, което се случило, още не било открито.

Каква гордост обзела старицата Белия полет, когато внукът ѝ се завърнал с хубавата жена, скалпа и оръжието на страшния вожд. Момъкът си спечелил слава, след време сам можел да стане вожд. И наистина той станал главен вожд на племето. Никой вече не го наричал Чудака. Приел името Трите удара с нож и всички с гордост го наричали така. Новият вожд и добрата му жена доживели до дълбока старост. Родили им се много деца и всички живели щастливо.

ДВАДЕСЕТ И ТРЕТА ГЛАВА

ПНЕГАНИТЕ ПРИСТИГАТ ВЪВ ФОРТА

— Ставай! — извика Нет-ах-ки и така ме дръпна за ръката, че едва не ме свлече от леглото. — Ставай! Толкова хубаво е навън.

— Защо ме събуди? — попитах аз. — Сънувах такъв чудесен сън.

— Чудесен е бил, разбира се, освен това бълнуваше. Затова те събудих. Не искам да я сънуваш. Казвай веднага какъв сън си видял и какво ти каза тя.

— Е, щом настояваш... каза ми, каза ми, каза ми...

— Хайде по-бързо! Какво ти каза?

— Каза ми: „Време е да ставаш и да се умиеш. Вече съм ти приготвила закуска, днес ще ходим на лов.“

— Ах, как умее да лъже! — възкликна жена ми, обръщайки се към жената Кроу. — Съвсем не е сънувал мен, та той говореше на своя език!

Настоявах, че говоря истината.

— Първо — възразих аз, — имам само една „тя“ — това си ти. Ако имаше друга, сянката ѝ не би могла да се добере дотук, за да ме посети в съня, защото нямаше да намери пътя.

Това разсъждение се стори на Нет-ах-ки убедително и тя прекрати спора. Утрото бе наистина чудесно. През нощта бе паднала слана. Тя още лежеше по тревата и сенките на форта, но слънцето грееше на чистото небе, духаше топъл югозападен вятър — всичко предвещаваше чудесен есенен ден.

Закусихме, оседлахме конете и потеглихме. Като преминахме реката, поехме нагоре по склона на долината и отвъд нея в прерията. Нет-ах-ки запя.

— По-тихо! — сгълчах я аз. — Така не се ходи на лов. Ще пропъдиш всичкия дивеч.

— Голяма работа! — възрази тя. — Не е ли все едно? Имаме си още пушено месо. Не мога да не пея. Такова прекрасно утро просто ме

кара да пея?

Не беше ли наистина все едно? Аз се радвах, като я гледах така щастлива, с искрящи очи, като слушах смеха и песента ѝ. Антилопите, които пасяха наблизко, избягаха отвъд гребена, от съседната долинка изникна тичешком малко стадо бизони и се понесе в галоп на запад. После се показва самотен койот. Седна на задните си крака и се втрени в нас.

— Хай-йа, братко — рече Нет-ах-ки, обръщайки се към него, — ти също ли си щастлив? Щастлив е, разбира се — продължи тя, — козината му е гъста и топла, не го е страх от настъпващия студ, а храна си има достатъчно, колкото си иска. Част от плячката си осигурява сам, а винаги може да опита и от остатъците на животните, убити от поедрите му роднини. Старецът е надарил и него, и вълка с голяма съобразителност.

Вървахме все напред без цел из прерията, разговаряхме и се смеехме. Чувствувахме се щастливи, много щастливи, както подобава на двама млади, които се обичат и нямат грижи. Често, като достигнехме върха на някакво малко възвишение, слизахме от конете и ги пускахме да пасат, а през това време аз пушех и оглеждах местността с далекогледа. Нет-ах-ки също обичаше да наблюдава животните с тръбата, да гледа как почиват или пасат трева, как скачат, препускат и се гонят в изблик на сили. Макар и стар, далекогледът ми беше силен и с него можеше да се видят дори мъртвите стари кратери и тъмните бездни на повърхността на луната. Ала нито веднъж не успях да склоня Нет-ах-ки да насочи тръбата си към този обект. Тя не смяташе нощното светило за мъртво старо небесно тяло, а за реална свещена особа — жената на Слънцето, която очите на смъртните не бива да разглеждат и изучават.

Към три-четири часа следобед решихме, че вече е време да се сдобием с месо и да се връщаме в къщи. Тъкмо се наканихме да яхнем конете и тръгнем към долинката на запад от нас, където пасяха няколко бизона, съзряхме далеч на север стълбове прах и по-наблизко няколко малки групи бизони се разбягаха на всички страни, но най-вече към нас. След известно време се появиха конници, а зад тях, на билото на дългия гребен, се показва цяла колона ездачи и свободни коне.

— Аха! — възкликнах аз. — Пе-кун-ни^[1] идват във форта.

— Моята майка е сред тях. Да вървим да ги посрещнем — предложи Нет-ах-ки.

Няколко изплашени бизона тичаха почти по права линия към нас. Казах на Нет-ах-ки да отведе конете назад, където няма да се виждат, а аз се спуснах надолу, за да разгледам от билото на гребена какво става. Скоро трийсет-четирийсет бизона приближиха на разстояние пушечен изстрел. Прицелих се в една едра самка и още с първия изстрел счупих предния ѝ ляв крак. Самката веднага изостана от другите, а вторият изстрел я повали. Тя се оказа много охранена. Кожата ѝ беше отлична — не особено голяма, но доста тъмна и лъскава.

Готвех се да разрежа гърба на животното с намерение да взема само филето и езика, но дойде Нет-ах-ки и настоя да одера кожата както трябва, заедно с главата и опашката. Тя искаше да нарежа всичкото месо и да го взема с нас.

— Ще дадем кожата на майка ми — рече тя — и ще я помолим да сложи в нея месото.

Аз, разбира се, направих така, както ме помоли. Нарязването на месото отне доста време. Докато работех, Нет-ах-ки се изкачи на билото на хълма, но скоро се завърна и съобщи, че пиеганите издигат палатки недалеч от мястото, където ги бяхме видели, и че ще е добре да останем да пренощуваме при тях.

— Добре — отвърнах аз, — ще тръгнем натам и ще отседнем у Невестулчената опашка. Ще вземем малко месо, а останалото и кожата ще оставим на майка ти, за да ги прибере утре сутринта.

Оказа се обаче, че така не може да се постъпи.

— Или вълците ще го изядат през нощта — възрази Нет-ах-ки, — или рано сутринта някой ще го намери и открадне. Не, трябва да го вземем сега и да го отнесем в лагера.

Метнах кожата върху коня на Нет-ах-ки. После натоварих по-голямата част от месото направо на седлото и покрих всичко, като завих и прегънах няколко пъти кожата. Остатъка прибрах в два големи чувала и ги завързах на седлото си. Сетне помогнах на Нет-ах-ки да възседне натоварения кон. Възседнах и аз коня си, поехме към лагера и навлязохме в него по пътеката между палатките. От всички страни ни посрещнаха радостни приветствия и усмивки, чуваха се шепи за младата двойка ловци. Слязохме от конете пред палатката на

Невестулчената опашка. Добрата ми тъща изтича да посрещне дъщеря си; те нежно се прегърнаха и целунаха. Тъщата все повтаряше:

— Дъще, дъще! Дойде си!

Добрата жена се усмихваше, като ме гледаше, но не ме поздрави. Дори това, че се намираше близо до мен, независимо от факта, че ми се усмихваше, се смяташе за нарушение на строгото правило на етикецията на черноногите, за което вече ви говорих: тъщата и зетят никога не бива да се срещат и разговарят. Що се отнася до мен, аз наруших този порядък при първия удобен случай. Приближих се до тъща си в момент, когато нямаше къде да се скрие и трябваше да ме изслуша. Казах ѝ, че между нас всичко ще бъде по-иначе, тъй като белите нямат такъв обичай.

— Където и да се намираме — продължих аз, — ти трябва да идваш при нас и да оставаш при нас, когато пожелаеш, а аз пък да влизам там, където се намираш ти, ако обстоятелствата наложат това.

Убеден съм, че ѝ беше приятно да чуе тези думи, същото се отнасяше и за Нет-ах-ки. С течение на времето тъща ми посвикна с новия ред, но винаги се опитваше да избягва да се обръща направо към мен. Често, когато я запитвах за нещо, тя казваше на дъщеря си:

— Обясни му, че това се случи еди-как си...

[1] Пиеганите. — Б.а. ↑

ДВАДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

ВЪЛШЕБНАТА СИЛА НА РОСОМАХИНАТА КОЖА

Отседнахме у Невестулчената опашка. Жена му ни постла няколко новооцавени бизонски кожи. Дойдоха гости, после ни поканиха в няколко палатки да отидем да попушим. Късно вечерта, когато завършихме посещенията и вечерите, неразделните Невестулчена опашка и Говори с бизона дойдоха при мен. Когато се събирахме тримата, независимо у кого сме на гости, обикновено изпушвахме по три лули и след това любезно се сбогувахме. Седяхме с часове, пушехме, ако имахме желание, говорехме или мълчахме според настроението си. Жените, ни поднесоха много вкусен пемикан с плодове.

— Приятелю — рече Говори с бизона, когато се нахранихме, натъпкахме лулите и запушихме, — имам за тебе подарък.

— Винаги се радвам на подаръци.

— Да — продължи той, — аз пък ще се радвам да се отърва от този подарък. Искам да го вземеш утре сутринта, за да не се случи нещо, което да ти попречи изобщо да го получиш. Това е кожа от росомаха. Чуй какви патила претеглих заради тази кожа. Първо ще ти разкажа как попадна у мен.

Една сутрин жена ми каза да убия няколко диви овце: трябвали й кожи за рокля. Отвърнах, че тези животни трудно се намират и че по-добре ще бъде да си ушие рокля от кожи на антилопи, които при добра обработка също стават чудесни и много меки. Не, заяви тя, кожата на антилопите не струвала, била неравна — на врата дебела, а на корема съвсем тънка. За рокля ставали само кожи на диви овце, защото били тъкмо такива, каквито трябвало. Опитах се да се изплъзна, като заявих, че щом толкова са й притрябвали, налага се да дойде с мен на лов, за да ми помогне в прибирането на плячката. Мислех си: като чуе това, тя

ще реши, че и кожата на антилопите ще свършат работа. Ала се излъгах.

— Разбира се, че ще дойда с теб — отвърна жена ми. — Потегляме утре сутринта.

Реших да се престоря на болен. Но когато се събудих на другия ден, съвсем бях забравил за лова. Станах, измих се добре и похапнах. Когато си спомних, че ще ходя на лов, беше вече късно да се преструвам. Как можех да убедя жена си, че наистина съм болен, когато я бях молил два пъти да ми пече месо? Тръгнахме и изминахме с конете голямо разстояние нагоре по северния склон на Суийтграс. После вързахме конете и продължихме пеша. Трябваше да се изкачим по много стръмен склон. На места боровете растяха така гъсто, че едва смогнахме да се провираме между тях. Другарката ми по лов изоставаше все повече. „Хайде върви по-живо“ — повтарях аз, а тя отговаряше: „Почакай, почакай!“ Когато ме настигаше, дишаше като кон след надбягване, а от брадичката ѝ се стичаше пот. „Приятно нещо е да се ходи на лов за диви овце“ — рекох аз. А тя отговори: „Наистина. Виж колко високо се изкачихме, виждаме прерията далеч на север.“

След това престанах да я дразня, тя се държеше мъжки и се катереше с последни сили. Продължих по-бавно и жена ми ме следваше отблизо. Наближихме върха. Виждаш ли си планински връх? Колко тайнствено изглежда той! Когато Старецът създавал света, той оцветил поставените от него там скали в красиви багри: червени, кафяви, жълти и бели. Едни казват, че върховете са щастливо място за лов, други — че ако там застреляш животно, с теб ще се случи нещастие. Докато се изкачвахме, все за това си мислех. Накрая се спрях и заговорих с жена си. Рекох ѝ, че може би ще е по-добре да се върнем, защото, ако убия на това място овца, с нас навярно ще се случи нещастие. Но тя се засмя и ми каза да не ставам глупав.

— Добре тогава — възразих аз, — щом непременно искаш да се смееш, смей се, но си затискай устата с ръка, иначе ще пропъдиш всички животни.

Продължихме да се изкачваме и не след дълго съвсем наближихме върха. Изведнъж видях група диви овце. Всички бяха женски, още малки, имаше само един мъжки на две години. Внимателно се прицелих в него. Той стоеше много близо до мен и тъй

като в съседство се намери един клон, опрях на него пушката. Прицелих се много добре право в сърцето на мъжкия и гръмнах. Не зная накъде излетя куршумът, но не улучи, защото не намерихме нито вълна, нито кръв както на мястото, където беше овенът, така и по следите му. След изстрела пред очите ми надвисна облак дим, а когато се разсея, видях как животните се скриха в гората. Много се учудих, че дори не бях ранил овена, макар да се целих дълго и внимателно.

— Сигурно си го ранил — рече жена ми, — да вървим. Навярно ще го намерим мъртъв по-нататък.

Тръгнахме по дирите надолу към гората. Беше лесно да ги следваме, тъй като копитата на овена оставяха отпечатыци, по-широки от тези на овцете. Но не видяхме никакви признаци, че е ранен. Аз и жена ми отново се изкачихме на върха и седнахме на края на голите скали под нисък бор. Мислех си, че може би ще се покажат други овце, ако почакаме мъничко. Ала те не се появиха, макар да ги очаквахме до късно след пладне. Вече се готвехме да си тръгваме, когато се показа една росомаха. Тя се провираше между камъните, бърчеше нос, душеше въздуха, от време на време се покачваше на някой голям камък и се оглеждаше. Росомахата беше много хубава, козината ѝ блестеше на слънцето. Скоро се приближи и когато отново се покачи на един камък, аз я застрелях. Животното се свлече от камъка и почти не мръдна. Накарах жена си внимателно да го одере. Знаех, че кожата ще ти потръбва, за да я прибавиш към онези, с които се сдоби миналата зима. Жена ми каза, че ще я оцави така, че да стане много мека, и ще ти я подарим. И точно тогава почнаха неприятностите. Ножът се изплъзна и жена ми си поряза ръката, още не одрала кожата дори наполовина, та трябваше аз да довършвам работата. След това си тръгнахме за в къщи. Когато стигнахме до конете, вързах кожата отзад за седлото и възседнах коня. Той беше с нос към вятъра, и когато го обърнах, за пръв път подуши миризмата на росомахата. Така се изплаши, че просто побесня. Запръхтя и направи голям скок надолу по склона. Когато докосна земята, аз отхвъркнах от тласъка и паднах право върху някакви камъни. Помислих, че вече се е свършило с мен. Конят ми продължаваше да скача, да рита и пръхти, налетя върху купчинка големи камъни, завря един от предните си крака в тях и го счупи. Веднага щом се поопомних и бях в състояние да ходя, се принудих да се поотдалеча надолу и да застрелям коня. У дома се

върнахме късно, защото яздехме коня на жена ми, натоварен с моето седло и с други неща. Сега вече ни беше ясно: убиеш ли животно край цветните скали, ще си навлечеш нещастие. Може би, ако бях застрелял дивия овен, наистина щях да си счупя гърба, когато конят ме хвърли.

Болките от ударените места престанаха едва след няколко дена. Жена ми не можеше да щави кожата на росомахата заради порязаната си ръка и помоли една вдовица да стори това. На другия ден старицата върна кожата.

— Вземете си я — каза тя, — през цялата нощ ми беше зле. Сънувах, че при мен дойде една росомаха и се опита да ме ухапе. В тази кожа се крие лоша сила. Няма да я щавя.

Знаеш ли старата жена Бобър? Да? Тъкмо на нея дадохме след това кожата. Тя рече, че не се бои от росомахи, че магията ѝ е по-силна от тяхната, взе кожата в палатката си и се залови за работа. Очистила месото, намазала кожата с черния дроб и мозъка, сгънала я и я оставила да постои два-три дена. Когато кожата попила както трябва, жената Бобър я очистила и сложила да се суши. И тогава старицата изведнъж за известно време паднала „мъртва“. Когато се върнала към живота, устата ѝ била изкривена на една страна и жената Бобър едва говорела. В такова състояние прекарала почти четири нощи. Разбира се, кожата ни беше върната. Порязаната ръка на жена ми заздравя, тя се залови за работа и завърши щавенето без всякакви премеждия.

Онзи ден тръгнахме насам. Жена ми натовари росомахината кожа и друг багаж на коня; който носеше кожите за палатката. Вечерта, когато спряхме да нощуваме, се оказа, че кожата е изчезнала. Всичко, което жена ми беше сложила в същия вързоп, се оказа на място, нямаше я само кожата. Докато си блъскахме главите как е могло да стане това, при нас дойде млад човек на кон и ни подхвърли кожата.

— Намерих я на пътеката — рече той.

Виждаш каква голяма и лоша сила се крие в тази кожа. Казах, че се готвя да ти я подаря, и ето, подарявам ти я. Казах ти и какво зло ми причини тя. Няма да те коря, ако я хвърлиш в огъня или се отървеш от нея по друг начин. Моля те само едно — избави ни от това зло.

Аз, разбира се, взех кожата. По-късно тя послужи за изработката на много красив килим: в средата му имаше меча кожа, а по края — шест кожи на росомахи.

Сутринта, дълго преди да почнат да прибират палатките, аз и Нет-ах-ки вече седяхме на седлата и пътувахме към къщи. През нощта бе много топло. Скоро след като напуснахме лагера, откъм север задуха слаб вятър, студен и влажен, със силна миризма на горяща трева. Добре знаехме какво означава това: миризмата, подобна на дим, винаги предвещаваше буря от север.

— Творецът на студа е близко — каза Нет-ах-ки, — да побързаме.

Като се огледахме, видяхме, че хълмовете на Суийтграс са забулени от гъста бяла мъгла, която се разстила към юг с невероятна бързина. Скоро ни настигна и обхвана такава мъгла, че не можехме да видим нищо дори на сто ярда пред нас. Потта по конете веднага замръзна. Въздухът се изпълни с дребни кристалчета скреж. Мразът щипеше ушите ни и ние ги покрихме с носни кърпи. Безполезен беше всеки опит да търсим пътя към реката. Отпуснахме поводите и продължихме напред. У дома пристигнахме още преди обед. Вятърът все се усиливаше, мъглата изчезна, но вместо нея заваля сняг. Зимата бе дошла.

Скоро започнаха да ни носят първокачествени бизонски кожи. Сега вече имахме много работа: заменяхме кожи срещу стоки и спиртни напитки. В търговията използвахме за удобство медни жетони, всеки жетон заместваше един долар. Индианецът, донесъл бизонска кожа за продан, важно влизаше в магазинчето, след него пристъпваше жена му или няколко жени, които носеха кожите. Обикновено той заставаще на известно разстояние от тях, мълчалив и изпънат, загърнал се с наметало или одеяло, което отчасти закриваше лицето му, а през това време ние разглеждахме кожите и отброявахме жетоните.

Само ако не се нуждаеше от пушка или друга скъпоценна вещ, индианецът даваше на жените част от полученото срещу стоката, а остатъка похарчваше сам, купуваше това, което му хареса: непременно тютюн, обикновено и алкохол.

Щом притъмнееше, търговията замираще. Повечето предпочитаха да заменят кожи сутрин. Не познавах нито един търговец, който да нямаше приятели, ползващи се с предимство. Ние също не правехме изключение. Приятелите ни, понякога по неколцина, идваха заедно вечер и сядаха при нас, пушеха и разказваха какви ли не

истории. Ние с интерес слушахме историите и странните им разсъждения.

ДВАДЕСЕТ И ПЕТА ГЛАВА

КРАЯТ НА ЕЛЕНЧЕТО

Имаше дни, когато духаше топлият чинук и просто ни теглеше да напуснем форта и излезем в прерията. Нет-ах-ки и аз оседлавахме конете и отивахме далеч. Връщахме се в къщи гладни и уморени, готови веднага след вечеря да си легнем и здраво да спим през дългата зимна нощ.

В един топъл ден се разхождахме на коне. Около два-три часа следобед излязохме досами реката, на пет-шест мили над форта. После се упътихме към къщи по долината. Като минавахме по пътеката през тополовата горичка, срещнахме моя враг Еленчето. Той беше тръгнал на лов за бобри и на седлото му бяха завързани няколко капана. Като се разминавахме, той хвърли закачлив поглед на Нет-ах-ки, която вървеше напред, и свирепо ме изглежда. Да си призная, един-два пъти се наведох над седлото, давайки си вид, че оправям ремъка на стремето, но всъщност тайно, изпод ръката си, поглеждах назад. Страхувах се от него и изпитах облекчение, като видях, че изчезна зад завоя на пътеката и нито веднъж, доколкото можах да преценя, не се обърна към нас.

Отминахме горичката и пресякохме откритата низина, после друга по-малка горичка и се озовахме сред широка, гола долина. Когато се отдалечихме на сто и петдесет — двеста ярда от последната горичка, зад нас отекна изстрел, вляво изсвири куршум и удари в земята пред мен, вдигайки прах. Нет-ах-ки изпищя, шибна коня си и ми извика да ускоря ход. Останалата част от пътя до дома изминахме в галоп.

Когато се разнесе изстрелът, аз се огледах и забелязах малко облаче пред върбалака, но човек не се виждаше. Беше стрелял, разбира се, Еленчето. Той направи тъкмо това, което винаги съм очаквал — нападна ме в гръб. Да се опитам да го пропъдя от горичката, би било безумие.

Нет-ах-ки почти не можеше да говори от уплаха и гняв. Аз също бях много разгневен и се заклех, че ще убия Еленчето при първата ни среща. Бери спокойно ме изслуша, но нищо не каза. Заговори чак след вечеря, когато всички се успокоихме.

— Ето какво — започна той, — този тип има в лагера влиятелни роднини. Макар отлично да знаят, че той трябва да бъде убит, това ни най-малко не ги освобождава от задължението да отмъстят за смъртта му.

— Тогава? Нима не бива нищо да предприемем, докато в един прекрасен ден ме застреля из засада като заек?

— Не — отвърна Бери, — длъжни сме да го убием, но трябва да направим това така, че да не бъдем заподозрени. Потърпи малко и ще намерим начин да го сторим.

От този ден Еленчето престана да идва във форта. Ако му трябваше нещо, изпращаше другиго за покупката. Когато тръгвахме с Нет-ах-ки на разходка, отивахме в прерията и избягвахме падините и горите в долината. Понякога вечер аз и Бери се опитвахме да измислим някакъв начин веднъж завинаги да се отърва от моя враг, но нищо не излизаше. Ако можех да го причакам или да стрелям в гърба му, както той се опита да ме застреля, бих го направил с радост — срещу дявола трябва да се бориш с неговото оръжие.

Веднъж в началото на март Еленчето изчезна от лагера. Предния ден сутринта замина с група ловци на лов в прерията. Ловците се разделили, а в края на деня някои от тях съзрели Еленчето да дере на хълма бизон. През нощта конят му се върнал и се присъединил към своето стадо, бил оседлан, поводите се влачели по земята. Роднините на Еленчето заминаха да го търсят и не се върнаха няколко дена. Най-сетне го намериха в една долчинка, далеч от мястото на убития бизон. Главата му била разбита. Жените и роднините му го погребяха, но не тъгуваха много за него. Той се отнасяше жестоко с жените си и те се радваха, че са се отървали. Еленчето грижливо бил нарязал месото на убития бизон и то било готово за товарене. Предполагаха, че се е отдалечил от месото, за да убие още някое животно, но конят му го е хвърлил на земята или може би е паднал заедно с ездача и го е притиснал, като се опитвал да стане.

Нет-ах-ки и аз се зарадвахме, щом научихме за смъртта му. Жена ми първа чу новината, дотича при мен развълнувана, с грейнали очи, и

силно ме прегърна.

— Радвай се — викаше тя, — нашият враг е мъртъв! Намерили са трупа му; сега можем да ходим където си искаме без страх.

Една вечер ни дойде на гости старият ми приятел, когото назовавам в книгата с различни имена — ту Мечата глава, ту Росомахата (първото от двете имена приел след успешно сражение). Той остана у нас дълго след като всички си отидоха. Пушеше мълчаливо, беше много угрижен. Бери и аз забелязахме това.

— Навярно му трябва нова пушка — рекох аз, — а може би одеяло или нова рокля за жената. Каквото и да му потрябва, ще му го подаря.

Искаше ни се вече да спим. Бери наля за пиене и му подаде.

— Хайде — рече той, — разкажи ни защо си толкова умислен.

— Аз го убих — отговори той; — убих го, отнесох тялото му в долчинката и го захвърлих там.

Ето ти новина! Веднага разбрахме за кого става дума: той говореше, разбира се, за Еленчето. „Ах!“ — възкликнахме с Бери и притихнахме в очакване на продължението.

— Доближих с коня си мястото, където товареше месото си, и слязох, за да затегна подпръгата. Заприказвахме се и Еленчето сподели, че е стрелял в тебе.

— Не зная — рече ми той — как не го улучих, толкова внимателно се целих! Но това още не е краят. Ще убия този бял, а жена му ще бъде моя жена, макар да ме ненавижда.

Като чух това, просто побеснях. „Убий го — шепнеше ми нещо, — убий го, иначе той ще убие твоя приятел.“ Еленчето стоеше наведен и завързваше последните късове месо. Вдигнах пушката и го ударих по темето. Той падна напред и сянката му отлетя. Радвам се, че направих това.

И Росомахата се надигна да си ходи.

— Приятелю — рекох аз, като сграбчих ръката му и силно я стиснах, — всичко мое е и твое. Какво искаш да ти подаря?

— Нищо — отвърна той, — нищо. Не съм беден. Но ако някога изпадна в беда, ще дойда при тебе и ще те помоля да ми помогнеш.

Той излезе. Затворихме вратата и сложихме резетата.

— Проклет да бъде, ако съм чувал досега индианец да направи такова нещо заради бял! — възкликна Бери. — Такъв приятел си

заслужава да имаш.

По понятни съображения двамата опазихме в тайна всичко, което узнахме, макар да ми струваше много усилия да мълча. Чак след много години разказах на Нет-ах-ки историята за убийството на Еленчето, а когато настъпи моментът, в който нашият приятел действително се нуждаеше от помощ, той я получи.

Същата зима при нас работеше Дългокосия Джим, говедар, мъж на около четирийсет години. Беше си пуснал коса, дълга най-малко две стъпки. Тя падаше на тъмни, красиви, едри вълни по гърба и раменете му. Когато пътуваше в обоза или работеше на открито при вятър, той носеше косата си сплетена на плитка, но в лагера я привързваше с копринена кърпа. Джим много се гордееше с косата си, грижливо я миеше и сресваше.

Разказваше ни, че е извършил няколко пътувания до Санта Фе и по трансконтиненталния път, а в Монтана бе дошъл от Корин. Според думите му бил отличен боксьор и добър комарджия, но тези предимства, казваше той, се свеждали до нула от обстоятелството, че никак не му вървяло в любовта.

— На младини съм обичал четири жени — разказваше ни Джим — и бог да ме поразии, ако поне една от тях е била моя. Един път почти постигнах целта си. Тя бе червенокоса вдовица и държеше пансион в Каунсил Блъфс. Една вечер обозът ни пристигна там. Като запряхме говедата, всички тръгнахме към пансиона да вечеряме. Веднага щом се появи пред очите ми, си рекох: „Ей това се вика жена, красота!“ Такваз една мъничка, слабичка, с лунички и хубавко, дръзко вирнато носле.

— Коя е тая? — попитах момъка, който седеше до мене.

— Вдовица — вика ми той, — тя държи ей това място.

Повече не ми трябваше. Отидох при главния на обоза, рекох му, че напускам, получих си парите и си замъкнах постелките в заведението ѝ. Идната вечер я издебнах самичка — седеше на стълбите — и тръгнах право към нея.

— Мисис Уестбридж — думам ѝ, — честна дума, влюбих се във вас. Ще ми станете ли жена?

— Ех, че си го намислил! — възкликна тя. — Я се чуй какво приказваш. Нито те знам, нито те познавам. Пръждосвай се! Да те няма!

И като рече това, скочи, втурна се в кухнята, затръшна и заключи вратата.

Но нали не ми беше казала да напусна пансиона ѝ, аз продължих да живея там и да ѝ задавам все същия въпрос при всеки подходящ случай, понякога дори по два пъти на ден. И ето че престана да бяга, почна да се отнася към мене добродушно, ала всеки път ме отрязваше с по едно „не“. И все пак не губех надежда.

Така изминаха две седмици и една вечер отново я попитах — за двайсет и първи път, а това е щастливото ми число и твърдо знаех, че то ще ми помогне. Тъй и излезе.

— Да, сър, мистър Джим или както там се казвате — рече тя направо, — ще се омъжа за вас, но при определени условия. Трябва да си острижете косата.

— Дадено.

— И да хвърлите шестзарядните пищови и дългия нож.

— Дадено.

— И да престанете да играете на карти.

— Дадено.

— И да ми помагате да стопанисвам този пансион.

— Добре — съгласих се аз и тя обеща, че ще се оженим идната неделя. Поисках да ме целуне, а тя ме шляпна по лицето и избяга в кухнята.

„Нищо — казах си, като седнах на стълбата, — ще почакам да излезе и ще я хвана.“

Та, сър, както си седя спокоен и щастлив, идва при мен един най-обикновен еднокрак човек и пита:

— Тук ли живее мисис Уестбридж?

— Тука — отвръщам аз. — Какво искате от нея?

— Ами че нищо — отвръща той, — тя ми е жена.

Признавам, че сигурно щях да го ударя, макар да беше сакат, ама тя се появи тъкмо в този момент. Щом го видя, плесна с ръце и взе да вика:

— Боже мой! Откъде се взе? Мислех, че си умрял. Казаха ми, че си умрял. Сигурен ли си, че това си ти?

— Да, Сеъри — отвръща той, — това съм точно аз. Или по-право онова, което остана от мен. В съобщението се казваше „убит или

безследно изчезнал“, но аз оцелях. Отдавна вървя по дирите ти. Това е дълга история.

Не останах да слушам повече. Прибрах се в стаята си и седнах. След малко ето ти я — идва.

— Виждате ли какво стана — рече ми тя. — Сега трябва да се грижа за него. Вие сте добър човек, Джим. Възхищавам се от вашата смела настойчивост: все ме питахте и не се отчаяхте от моите откази. Но ето така се случи, че ако ме обичате, ви моля да си отидете.

Веднага си прибрах нещата в чувала и потеглих на път. Не, с жените никога не ми е вървяло. След тази случка нито веднъж не ми се удаде сгода да се захвана с друга жена.

Джим много се радваше на Нет-ах-ки и на мен.

— Господи — казваше той, — чуйте я само как се смее! Вие сте истински щастливец! Как ми се иска и аз да имам такава чудесна жена!

Джим прекарваше много време в нашето магазинче и често обикаляше лагера да търси прекрасната жена, която би могъл да покори. Беше много смешен, когато им се усмихваше и им се кланяше дълбоко, редейки английски думи, които те не разбираха. Девойките смутено се извръщаха. Мъжете го гледаха с мрачен израз или се смееха и пускаха шеги. Те го нарекоха Този, който не може да се ожени — на езика на черноногите това е много обидно прозвище.

Главната пречка се криеше във факта, че Джим имаше огромни мустаци и бакенбарди. Черноногите се отнасят с отвращение към окосмяването. Един наш стар познат не закопчаваше ризата си нито зиме, нито лете, а гърдите му бяха покрити с козина като кучешки гръб. Видях как черноногите просто потреперват, щом го погледнат.

За Джим настъпи щастлив ден. Бери, който пристигна от Форт Бентън, му донесе писмо с важни вести. Една жена от Мисури, негова позната от детинство, се съгласяваше да се омъжи за него. Той веднага замина за Щатите през Корин. След няколко месеца получихме от Джим писмо. „Скъпи приятели — пишеше той, — тя умряла малко преди да пристигна. Много съм огорчен. Тук има една друга, ала тя е със седем деца и този път тя ме гони. Утре заминавам за Санта Фе. Виждате как не ми върви, нали?“

Със същата поща пристигна и писмо от Аштън. Той пишеше от Генуа, Италия, че смята да пристигне при нас през пролетта. Пишеше също, че получава хубави писма за успехите на девойката под негово

опекунство. Малко по-късно пристигна писмо до Нет-ах-ки от момичето, много трогателно, написано с печатни букви. Ето съдържанието му заедно с някои добавки, направени от монахините: „Мога вече да чета и пиша. Сестрите са добри към мен. Имам хубави рокли. Когато спя, виждам в съня си палатките и нашите, и усещам миризмата на как-сим-и (пелина). Обичам те. Даяна Аштън.“

Боже мой! Как се гордееше Нет-ах-ки с това писмо! Тя го носеше навсякъде, показваше го на приятелите и ме караше да ѝ го превеждам много пъти. Тя уши на момичето няколко чифта красиви мокасини и когато през пролетта се върнахме във Форт Бентън, ме накара да ги изпратя с парахода заедно с голяма торба пемикан, сушено месо и езици, да сложа и голяма китка пелин. Бях против изпращането на пемикан и месо, убеждавах жена ми, че момичето има достатъчно храна, при това най-хубава.

— Е, да — рече Нет-ах-ки презрително, — храната на белите... Та каква храна е това? Зная, че ѝ се иска да си хапне истинска храна.

Същата зима търговията ни вървеше добре, ала после настъпи неспокойно време. Част от пиеганите, блъдите и черноногите прекратиха мирните си отношения с белите. Опитите да се търгува вън от форт Бентън станаха опасни. Двете следващи зими прекарахме във форта. През пролетта на 1870 година почнахме отново да замисляме организирането на търговския сезон в някой повече или по-малко отдалечен пункт.

ДВАДЕСЕТ И ШЕСТА ГЛАВА

ОБИЧАИТЕ НА СЕВЕРА

Законът, който забраняваше да се продават спиртни напитки на индианците и дори превоза на алкохол през техните земи, фактически беше чисто формален от самото му приемане от Конгреса. Обаче през есента на 1869 година при нас дойде шериф от Съединените щати. Той арестува няколко търговци, у които намери спиртни напитки, конфискува обозите им, създаде им какви ли не неприятности. Докато шерифът бе при нас, имаше всички изгледи търговията ни да бъде обречена на гибел и Бери измисли хитър план: да премине канадската граница и да създаде там търговски пункт. Наистина превозването на забранени стоки от Форт Бентън на север през границата беше свързано с трудности, но се налагаше да предприемем този риск.

Мис Агнес Е. Лот, авторка на книгите „Господарите на Севера“, „Вестителите на империята“ и др., пише следното за този преход на север в своите „Разкази за конната полиция на Северозапада“:

„В началото на седемдесетте години се свърши с монопола на компанията «Хъдсънов залив» и правителството на Доминиона (Канада) пое юридическата власт в цялата обширна територия, простираща се като някаква американска Русия от границата с Щатите до Северния полюс. Краят на монопола беше сигнал за нашествието на търсачи на приключения. Комарджии, контрабандисти, всевъзможни престъпници потеглиха за канадската територия — от Мисури, през границата, към предпланините на Скалистите планини. В местата; където отсъствуваше бяло население, тази сбирщина авантюристи не можеше да се занимава с обичайната си «свободна инициатива». Единственият път към богатството беше търговията с кожи. А най-лекият начин да се сдобиеш с кожи бе контрабандният внос на малки количества уиски в Канада. Уискито разреждаха и заменяха с местните индианци срещу кожи. Вероятността властите да се намесят се равняваше на нула, тъй като канадското правителство се намираше на няколко хиляди мили и отсъствуваше всякаква връзка — и телеграфна,

и железопътна. Но и тази игра криеше своите опасности. Земите край предпланините населяваха индианци, които бяха в съюз с племената на черноногите — блъди, пиегани и истински черноноги: прерийните тигри. Контрабандистите от река Мисури, които внасяха уиски, се убедиха, че трябва да се организират за защита, в противен случай те трябваше да плащат за удоволствията в живота си. Колко бели бяха избити от индианците в тези битки за алкохол, никога не ще узнаем, но в района на река Олд Ман и Форт Маклауд има отбелязани зловещи места, известни с това, че в началото на седемдесетте години там са загинали няколко групи контрабандисти.

В резултат на тази опасност контрабандистите от Мисури, също като древните търговци на кожи, си построиха редица постоянни фортове: Робърс Руст, Станд Оф, Фрийз Аут и най-прочутия от всички — Хуп Хър Ъп (Насъсквай с викове); чието название от приличие промениха в Хуп Пъп (Кученцето Хуп), бъдещо невинни асоциации за поетично индианско прозвище. Хуп Ъп, както го наричаха обитателите на прерията, бе заграден с ограда. Тя имаше бойници за мускети, бастиони с оръдия и камбани за тревога. Казват, че защитните съоръжения на този форт стрували дванайсет хиляди долара и той отведнъж станал столица на контрабандистите с уиски. От момента на завършването на укрепленията във форта пускаха едновременно само по няколко индианци, а останалите бяха обслужвани през бойниците. Но черноногите не можеха да бъдат спрени по този начин. Пътят, по който контрабандистите превозваха уиски, лъкатушеше на зигзаг по хълмистата прерия, виеше се най-често по дъното на дълбоките долове и клисури двеста мили от Форт Бентън до Форт Хуп Ъп. Тежките, покрити с брезент фургони, теглени от впрягове с по петнайседвайсет говеда, превозваха спиртните напитки по криволическите проходи, съединяващи клисурите. Черноногите са може би най-добрите ездаци на света. По пътя се срещаха места с твърде тесни проходи, където фургоните затъваха в кал или пък говедата и товарът трябваше да се превозват на салове през разлелите се от дъждовете блатата. На тези трудни за преминаване места черноногите връхлитаха върху обозите с ужасни викове, а те можеха да предизвикат паника и в доста по-хладнокръвни същества от превозвачите на уиски. Понякога нападенията се извършваха нощем, индианците прерязваха въжетата и говедата се разбягваха панически, с рев, като изплашено стадо бизони.

Ако контрабандистите правеха опити да се защитят, започваше сражение. Ако отстъпеха, индианците залавяха плячката.“

Лицата, снабдили с данни мис Лот, жестоко са я излъгали. Никакви битки, в които индианците да са избивали бели за алкохол, не е имало. Черноногите убиха край Елбоу, приблизително на сто мили северно от река Бели, един-единствен бял, на име Джо Нюфрейн, но за това е имало причина. Един французин на име Полит и някой си Джоузеф Уей бяха застреляни на пътя, който води северно от Форт Бентън, край Роки Спрингс, но това е дело на асинибойни, а не на черноноги. Пътеката не минаваше по дълбоките долове и клисури, а вървеше направо през откритата хълмиста прерия. Черноногите не са нападали хората от обозите и обозните говеда не са се разбягвали в паника. Пък и освен това уискито не се е превозвало с тежко натоварени обози с волски впрягове. Пресичайки индианската територия на юг от канадската граница, търговците се стремяха да избягнат срещата с шерифа на Съединените щати: уискито се превозваше с впрягове от четири коня, които пътуваха бързо по маршрут, най-слабо познат на шерифа.

През есента на 1870 година Бери построи форта Станд Оф. Покъсно търговците построиха Хуп Ъп и Форт Кип. Те основаха и няколко второстепенни търговски пункта на Елбоу, Хай Ривърс и Шийп Крик. Само от 1870 година до появата на конната полиция през 1874 година в тези пунктове или в лагерите из прерията, където белите ходеха на лов за вълци, живееха петдесет и шест души. Те не бяха избити от черноногите. Когато се появи конната полиция, тя също заживя в мир със Съюза на племената. Това мога да кажа за пояснение към цитата от книгата на мис Лот.

Като се отправихме от Форт Бентън на север с голямо количество стоки, ние с Бери и още няколко души пристигнахме на река Бели, на двадесет и пет-трийсет мили от нейното устие, и построихме там Станд Оф^[1] от няколко грубо сковани дървени къщички. А ето защо дадохме на пункта такова название. Шерифът попадна на следите ни и ни настигна скоро след като прехвърлихме северния ръкав на река Милк и вече слизахме по склона към Сейнт Мери.

— Е, момчета — заяви той с мрачна усмивка, — най-последно ви хванах. Обръщайте и хайде с мен.

— Изглежда, това няма да стане — отвърна Бери. — Вече сме отвъд границата. Щом толкова искате, обръщайте и тръгвайте обратно сам.

Последва разгорещен спор. Топографите още не бяха набелязали границата, но ние знаехме, че според договора тя минава по 49-ия паралел. Шерифът ни догони на вододела, откъдето реките се стичат по Арктическия склон. Ние смятахме, че се намираме в Канада, а той твърдеше, че това не е Канада. Накрая Бери му каза, че назад няма да се върнем и че трябва да се бие, щом е толкова уверен в правотата си. Шерифът не можеше да ни арестува, тъй като беше сам. Принудихме го „да стои настрана“ и той, огорчен, тръгна обратно.

Друг път Бери се отправил за алкохол във Форт Бентън и шерифът го гонил по следите ден и нощ. В Бентън нищо не успял да направи. Тогава впрегнал четирите си коня и тръгнал с още един човек за Хелина. Шерифът се озовал и там, ала Бери е находчив. Той се упътил към една фирма и се уговорил да му доставят трийсет сандъка с алкохол на брега на Мисури няколко мили под града. На уреченото място Бери направил сал за сандъците, седнал на него и отплавал от брега. През това време шерифът следял четирите коня и фургона в градската конюшня. През нощта помощникът на Бери извел конете и потеглил по обратния път. Скоро шерифът настигнал впряга, но... с празен фургон и без Бери. Върнал се обратно, пренощувал в Хелина, после пак потеглил и пристигнал във Форт Бентън приблизително по едно и също време с фургона. Помощникът на Бери взел от форта разрешен товар — хранителни продукти — и потеглил на север. Шерифът бил съвсем объркан.

В същото време на Бери не му било лесно. Да управлява сала, натоварен с алкохол, при, общо взето, съвсем малко по-голямо относително тегло от водата, било трудна задача. В местата с бързо течение салът бил заливан, друг път засядал в плитчини и Бери трябвало да слиза и да го тласка отново в дълбоката вода. Три дена приятелят ми приличал на бобър и фактически постил, тъй като провизиите му се измокрили, ала привечер на третия ден достигнал устието на река Сън — изгубил само един сандък, който се разбил в скалите. При устието го чакал впряг с четири коня, изпратен от Форт Бентън от водача на обоза му. Двамата натоварили фургона и тръгнали

направо, без път, през прерията. Пресекли границата без каквито и да било произшествия и пристигнали в Станд Оф.

През тази зима търговията с блъдите и черноногите вървеше съвсем добре. Но ние се убедихме, че след построяването на Хуп Ъп нашият форт се оказа доста далеч на запад, за да играе ролята на търговски център. Затова следното лято ни се наложи да слезем няколко мили по течението и да построим там нов търговски пункт. Главното събитие през следващата зима бе убийството на Телешката риза, вожда на блъдите, ужасен човек. Племето се боеше от него; той бе убил седем-осем души, някои от които негови роднини. Влязъл в едно магазинче и като насочил пистолет към човека зад тезгяха, поискал уиски. Търговецът вдигнал револвера си и гръмнал. Куршумът улучил индианеца в гърдите, но той не паднал и не залитнал. Без да отговори на стрелбата, Телешката риза се обърнал, спокойно излязъл през вратата и се упътил към лагера си. Като чули изстрела, хората от другите заведения на пункта изтичали навън. Щом видели индианеца с пистолет в ръка, те решили, че е убил някого, и почнали да стрелят. Един след друг куршумите поразявали Телешката риза, ала той продължавал спокойно да върви и чак след като изминал много ярдове, паднал мъртъв. Този човек притежавал необикновена жизненост. Тялото му хвърлили в реката, но то изплувало в дупката на леда подолу. Там го и намерили. Вождът винаги казвал на жена си, ако умре, да пеят над тялото му песни. Пеят ли четири дена поред, щял да оживее. Жените отнесли трупа в къщи и направили както им било заповядано. И много се огорчили, като видели, че усилията им са напразни. Всички други от племето обаче се радвали на този край.

На следната зима избухна свада между търговците и ловците на вълци. Ловците искаха търговците да не продават на индианците пушки, барут и куршуми. Ловците образуваха група, хората от групата навестиха търговците и се опитаха да се сдобият с подписите им под молбата за забрана на търговията с оръжие. Те заплашваха и увещаваха, но почти не постигнаха успех.

Мнозина от търговците разполагаха със стока за хиляди долари, когато към нас се насочи канадската конна полиция. Повечето получиха навреме предупреждение за опасността и успяха да закопаят спиртните напитки или да ги скрият някъде. Вестта за полицията ни

донесе отряд ловци. „Идат на коне — рекоха ловците — хора с червени мундири и карат със себе си оръдие.“

Само един търговец, изглежда, не бе предупреден. Целият му запас от стоки бе конфискуван, тъй като освен другата стока у него намериха и няколко галона спиртни напитки. Много търговци останаха в Канада и продължиха да търгуват с индианците и новите пришълци, а някои се върнаха в Монтана. Така завърши търговията на север. Не мога да кажа, че съжалявахме за нейния край. Цените на кожите по онова време силно се колебаеха, а после паднаха двойно по-ниско. Четири години по-късно последното стадо бизони от Алберта премина на юг. Бизоните повече не се върнаха в тази област.

Отново се заселихме в нашата кирпичена къщичка във Форт Бентън и там презимувахме. Някои от тези, които като нас бяха търгували на север, преминаха реката и основаха скотовъдна ферма на река Шонкин и край планините Хайуд. Ние с Бери смятахме, че на нас скотовъдство не ни трябва.

Често получавахме писма от Аштън. Той, изглежда, водеше хаотичен живот: ту живееше в Европа, ту пътешествуваше из Щатите, като от време на време навестяваше в Сейнт Луис момичето под негова опека. Даяна също пишеше доста често. Писмата ѝ станаха образец на краснопис, граматически и стилно бяха съвсем правилни. В някои от тях пишеше само за училищните си занятия и незначителни ежедневни събития. Струваше ми се, че това бяха писмата, които добрите монахини преглеждаха преди пускането. Но в други писма се говореше колко не ѝ допада градът. „Бих могла да понасям тукашния живот — пишеше тя — само ако можех от време на време да виждам големите ни планини и прерии.“ Тя пишеше и за Аштън, разказваше колко е добър към нея, колко е щастлива, когато пристигне да я навести. Искал след години да я настани в католически колеж; тя, разбира се, щяла да стори това, защото винаги била готова да изпълни желанието на вождата си, но така ѝ се искаше да види любимия си край, местата, където се е родила, и да бъде при нас поне за ден! Ала да го спомене на Аштън, не смееа.

В едно от писмата си девойката събщи на Нет-ах-ки, че Даяна (Диана) значи Сахм-и-ах-ки (Жена-ловец), че тази Диана е жена на Слънцето, богиня, живяла много отдавна и неомъжена. „И аз трябва да постъпя така — добавяше девойката, — защото никой, станал скъп на

сърцето ми, не ще обикне мене, некрасивата тъмнокожа индианска девойка.“

— Киай-йо! — възкликна жената Кроу, когато прочетох това на глас. — Мисля, че всеки младеж от нашия лагер ще я вземе с радост за жена.

— Струва ми се, че разбирам каква е работата — рече замислено Нет-ах-ки. — Струва ми се, че разбирам. Обичаите на нейното племе вече не са нейни обичаи. Тя е станала бяла жена по всичко освен по цвета на кожата.

Всяка зима, откак замина, Аштън пишеше, че напролет ще ни навести, но нито веднъж не изпълни обещанието си. Решихме, че никога не ще се върне, ала ето че за наше учудване един юнски ден той слезе от парахода на нашия бряг. Бяхме много радостни да му стиснем ръка. Аштън също, изглежда, беше не по-малко доволен. Всички се упътихме към нашата къщурка. Жените ни, щом го видяха, изумено прикриха уста с ръце и дойдоха да му стиснат ръка. „Ок-и-кут-ай-ими“ — казваха те. Спомняте си, че го бяха нарекли Никога не се смее, но той не знаеше това.

Беше си пак предишният Аштън, несклонен към многословие, с все същото тъжно изражение на очите, макар сега да говореше повече от обикновено и да се шегуваше с жените. Бери и аз, разбира се, служехме за преводачи.

— Трябва да се срамуваш — рече му Нет-ах-ки, — задето пристигна сам. Защо не доведохте Даяна?

— Тя е заета, учи и едва ли би могла да изостави занятията си. Но вие ще видите каква лейди и станала! Праща на всички поздрав и подаръци, които ще ви предам веднага щом ми доставят куфара.

Нет-ах-ки искаше да му разкажа, че девойката тъгува за родината си, но аз не се съгласявах.

— Няма какво да се бъркаме в неговите работи — забелязах аз.

Отстъпихме с Нет-ах-ки стаята си на Аштън и се преместихме в палатката, разпъната до къщата. Ала не задълго.

— Лете в този край не бива да се живее в къща — рече една сутрин Аштън. — Откак заминах, все си мечтая пак да поживея във вашата палатка. Колко пъти съм си спомнял за леглото, покрито с бизонски кожи, за веселия пламък на огнището! На такова място човек

може да си почине и да помечтае. Как ми се иска още веднъж да се почувствувам така!

Отвърнах, че ще му доставим това удоволствие. Ала нашата палатка съвсем се бе опърпала. Нет-ах-ки прати известие в лагера на пиеганите до майка си — бяха някъде край река Титън — да намери хубава палатка и да ни я изпрати. Когато палатката пристигна, ние я построихме и Аштън се настани в нея заедно с нас. Както преди той седеше или полулежеше в своето легло по цели часове и мълчаливо пушеше. Мислите му бяха нерадостни, сянка лежеше на лицето му. И също както преди с Нет-ах-ки се питахме какво ли го измъчва. Тя страдеше заради него й често казваше: „Той е много, много нещастен. Жал ми е за него.“

Една вечер пристигна параход, но никой от нас не отиде да го посрещне, параходите бяха станали нещо обичайно. Току-що бяхме свършили с вечерята, Нет-ах-ки бе прибрала масата и запалила лампата. Аштън още не се беше прибрал в палатката. Стоеше до лампата и оправяше шийката на лулата си. Изведнъж се чу шумолене на коприна и някаква висока, изящна жена пристъпи прага. Тя вдигна воала си с нетърпеливо движение и почти тичешком доближи Аштън, протягайки ръце с умолителен жест. Веднага познахме Даяна.

— Мой вожде — възкликна тя, — прости ми! Не можах да устоя. Така ми се искаше да видя родната страна, преди да се върна в училището, че напуснах Алис и пристигнах тук. О, не ми се сърди, прости ми!

Аштън хвана ръцете й и я притегли силно към себе си. Никога не можех да предположа, че лицето му може така да просияе. То просто грееше от любов, гордост и радост, така поне ми се стори.

— Скъпа моя, скъпа моя! — повтаряше той, като заекваше леко от вълнение. — Да не се сърдя? Да ти простя? Твоите желания са винаги и мои желания. Бог вижда, едничкото ми желание е ти да си щастлива. Защо нищо не ми каза? Можехме да дойдем тук заедно.

Девојката заплака. Нет-ах-ки, която гледаше почти със страхопочитание тази висока, стройна, така необичайно облечена девојка, се приближи и рече:

— Дъще моя, нали ти си моята дъщеря?

— Да — прошепна девојката и те се прегърнаха.

Ние, мъжете, излязохме един след друг и ги оставихме сами. Аштън се прибра в палатката, а аз и Бери отидохме да се поразходим по пътя.

— Господи! — възкликна Бери. — Никога не съм мислил, че някой от нашата кръв може така да се преобрази. Та тя просто превъзхожда всяка бяла жена. Не мога да си обясня каква е разликата между нея и тях, но тази разлика веднага се чувства. Каква е тази разлика, а?

— Е, мисля, че главното тука се крие в образованието и в общуването с добре възпитани хора — отговорих аз. — В някои жени се чувства именно това. Самият аз не бих могъл да го обясня.

— И забеляза ли как е облечена? — добави Бери. — Уж просто, но някак чувстваш, че тази рокля струва сума ти пари и че я е шил човек, който разбира от работата си. А медальонът ѝ — целият обсипан с бисери и в средата с брилянт. Страшна работа!

Тя беше красива като съименницата си Диана, така както си я представяме ние. Но богинята е студена и равнодушна, а нашата мила Диана, както се убедихме, имаше сърце.

Върнахме се в къщи. Сълзите бяха вече изсъхнали. Жените — съпругата на Бери, Нет-ах-ки, старата мисис Бери и жената Кроу — седяха около Даяна и затаили дъх, слушаха разказите ѝ за преживяното. Тя не бе забравила майчиния си език. Даяна стана, стисна ни ръце и рече, че много се радва да види всички отново, че никога не забравяла колко сме били добри към нея. След малко дойде с мен и Нет-ах-ки в нашата палатка. Внимателно приповдигна полите си, заобиколи огнището и седна срещу Аштън, който изглеждаше много доволен от пристигането ѝ.

— Ах! — възкликна тя и плесна с ръце. — Как добре помня всичко това, дори как изглеждат въглените от различните дървета. Сега горят тополи.

Даяна неспирно бърбеше, обръщаше се ту към мен, ту към Нет-ах-ки. Прекарахме приятна вечер. Бери и жена му ѝ отстъпиха своята стая и също се преселиха в палатката. Някак ни беше неловко да попитаме Даяна не иска ли и тя да живее в палатката: струваше ни се, че много се е отчуждила от предишния живот, всичко старо вече не ѝ подходеше.

Трябва да кажа, че появата на Даяна предизвика сензация във форта или както почнаха да го наричат — града. Говедарите, мулетарите и ловците на вълци пулеха очи и стояха със зяпнали уста, когато минаваше покрай тях. Картоиграчите се опитваха как ли не да ѝ бъдат представени. Всички останали, с които я запознахме, се отнасяха към нея с дълбоко уважение. Всеки ден имахме гости от лагера на пиеганите. Жените гледаха Даяна със страхопочитание и боязливо ѝ подаваха ръка. Дори вождовете се здрависваха и разговаряха с девойката. Младежите идваха при нас и заставаха настрана, наблюдавайки Даяна с крайчеца на окото.

Една сутрин Аштън ни предложи да отидем някъде за месец-два с лагера на пиеганите или пък, ако това не е опасно, да заминем сами за планините Белт или за подножието на Скалистите планини. Даяна възрази.

— Предпочитам никъде да не ходя — рече тя, — ти знаеш, че трябва скоро да се връщам в училище.

Аштън се учуди, че Даяна възразява срещу заминаването, ние също се учудихме.

— Скъпа моя — отвърна той, — надявах се, че ще ти бъде приятно да направиш такова пътешествие. Ти имаш достатъчно време, за да дойдеш с нас и се върнеш на Изток за началото на учебната година.

Ала тя продължаваше да търси предлози за отказ и въпросът за заминаването отпадна. Девойката обаче споделила с Нет-ах-ки, че страшно ѝ се искало да отиде в прерията и отново да поскита из нея, но че дългът ѝ налагал скоро да си замине.

— Нямаш представа колко е добър към мене моят вожд — каза Даяна. — Имам винаги пари, повече пари, отколкото другите момичета, повече, отколкото мога да похарча. Имам и хубави рокли, прекрасни скъпоценности. Той е добър към мен, благ и несъмнено много доволен, че уча. Дойдох да видя всички ви в родния край и той не се разсърди, че съм пристигнала. А сега ще замина обратно и ще се уча прилежно.

— Колко е добра! — възкликна Нет-ах-ки, като ми разказа всичко това. — И колко е красива! Как бих искала да ми е дъщеря.

— Глупавичката ми! — рекох аз. — Даяна би могла да ти бъде само сестра, ти си съвсем малко по-възрастна от нея.

— Няма значение — завърши разговора жена ми, — тя в известен смисъл е моя дъщеря. Нима не се грижих за нея, не ѝ изтривах сълзите, не правех всичко, което можех, когато Никога не се смее я доведе в дома ни през онзи ужасен ден?

[1] Стойте настрана (англ.). — Б.пр. ↑

ДВАДЕСЕТ И СЕДМА ГЛАВА

ИСТОРИЯТА НА СПЯЩИЯ СТАРЕЦ

Тъй като Даяна не се съгласи да предприеме пътешествие с лагера, Аштън правеше всичко, каквото можеше, за да ѝ бъде приятно при нас. Купи ѝ кон и седло — съвсем излишна покупка, тъй като имахме колкото искаш коне и седла. Двамата с Даяна ходеха на разходка из прерията, нагоре по реката и отвъд Титън по долината, навсякъде, където тя пожелаеше. Всяка вечер идваха при нас в палатката; ту разговаряха с нас, ту дълго мълчаха, загледани мечтателно в пламъка на малкото ни огнище. Девойката беше загадка за мен. Все си мислех дали не е влюбена в Аштън, или просто го гледа така, както всяка девойка гледа добрия и снизходителен баща. Попитах Нет-ах-ки не се ли е замисляла над този въпрос. Оказа се, че е мислила, но не е могла да реши какво крие в душата си момичето.

Една вечер, около четири дена след пристигането си, Даяна помоли Нет-ах-ки да пренощува при нея. Жена ми, разбира се, се съгласи. Помислих, че това е просто момичешки каприз. През цялата вечер Даяна бе необикновено мълчалива и аз няколко пъти забелязах как поглежда скришом Аштън с такъв поглед, който не можех да изтълкувам иначе, освен като израз на силна любов. Легнахме си късно и както обикновено спяхме дълбоко. Никой от нас не ставаше рано. Събуди ни гласът на Нет-ах-ки, която ни викаше за закуска. Станахме, тръгнахме към къщата и заехме местата си на масата. Даяна не дойде на закуска и аз попитах Нет-ах-ки защо не я е извикала. Вместо отговор тя предаде на Аштън някаква бележка и избяга от стаята. Той погледна бележката и пребледня.

— Заминала е! — рече Аштън. — Заминала е! — Той скочи от масата, грабна шапката си и се втурна към кея.

— Какво се е случило? — попитах Нет-ах-ки. Тя седеше в стаята на старите жени тихичко, с изплашен вид. — Къде е момичето?

— Замина, за да се занимава с работата си — да чете и пише — отвърна жена ми. — Помогнах ѝ да отнесе нещата си до огнената

лодка и лодката замина.

Нег-ах-ки се разплака.

— Замина си — повтаряше тя, — моята хубава дъщеря замина и знам, че никога вече не ще я видя!

— Но защо — възкликнах аз, — защо е заминала, без да каже нито дума на Никога не се смее? Така не е хубаво. Защо си й помогнала, трябваше да дойдеш и ни разкажеш какво е намислила.

— Направих както ме помоли момичето и ако потрѣбва, пак ще постѣпя така — отговори Нет-ах-ки. — Ти не бива да ме упрекваш. Девойката през цялото време се измѣчваше. Тя мислеше, че вождът е недоволен, задето е пристигнала тук, и си замина сама, защото се боеше да не би той да сметне за свой дълг да я изпрати. Не искаше да му разваля хубавото лято, нито да изпусне заради нея някой голям лов.

Аштън се върна от кея.

— Заминала — промълви той унило. — Какви дяволи са я прихванали? Ето четете! — И Аштън ми подаде бележката. „Скъпи вожде — пишеше там, — заминавам утре призори. Надявам се, че добре ще прекараш времето си и ще застреляш много дивеч.“

— Какво я е прихванало — продължи Аштън. — Как е могла да си помисли, че ще „прекарам добре времето си“, когато тя, беззащитната, пътува надолу по тази проклета река?

Разказах му всичко, което бях научил от Нет-ах-ки, и той се успокои.

— Значи Даяна все пак мисли за мен. Не бях наясно какви са причините. Винаги ми се е струвало, че не я разбирам. Но щом е заминала заради това, то... аз също ще замина и ще я посрещна на пристанището в Сейнт Луис.

И Аштън постѣпи тъкмо така — замина на следния ден с дилижанс за железницата Юниън Пасифик през Хелина и Корин. На раздяла му казах:

— Не се съмнявай нито за миг, твоето момиче те обича. Зная това.

Дните течаха еднообразно. Бери не беше в настроение и неспокойно се въртеше из къщи. Аз също почнах да нервнича. Просто не знаехме къде да се денем.

— Баща ми винаги казваше — подхвана веднѣж Бери, — че този, който цял живот се занимава с търговия на кожи, е глупак. Може да

припечели добре една зима, но през следващия сезон непременно ще загуби. Прав е бил баща ми. Хайде да зарежем тази работа, да купим с това, което ни е останало, добитък и да се заемем с развъждането му.

— Добре — рекох аз. — Съгласен съм. Готов съм на всичко.

— Ще разорем малко земя — продължи той, — ще посадим картофи, ще посеем овес и ще отглеждаме всякакви зеленчуци. Казвам ти, ще живеем чудесно.

Обозът на Бери току-що се бе върнал във форта от Хелина. Натоварихме рязани трупи, врати, прозорци, мебелите, много провизии и инструменти, наехме двама добри дърводелци и пуснахме обоза да върви, а ние потеглихме с жените си напред с фургона, впрегнат с четворка коне. Избрахме си място на Бат Фат Крийк, край подножието на Скалистите планини, на по-малко от сто мили от Форт Бентън. Настанихме се на една площадка, върху, която решихме да построим жилищата си. Бери ме остави да следя строежа и замина с още двама души да купува говеда. За да се доставят от планината чамови греди за построяване на къща с шест стаи, конюшня и оградено място за добитък, бе нужно време. В деня, в който Бери се върна и доведе със себе си към четиристотин глави добитък, аз вече бях подготвил всичко за зимуване, дори имах запас от сено за впряговете и няколко ездитни коне.

Същата зима пиеганите се скитаха безразборно. Част от тях живееха на река Марайъс, част на Титън, а понякога група от няколко палатки пристигаше и се установяваше за няколко седмици недалеч от нас. Бизони имаше премного, а в предпланините се срещаше всякакъв дивеч. Отпърво доста се занимавахме със стадото, но след няколко седмици животните си намериха хубави пасища и не беше вече необходимо да ги пазим на едно място по цял ден на кон. Не мога да кажа, че много се разкарвах с коня, за разлика от Бери, комуто това допадаше. При нас работеха няколко души, а аз ходех на лов заедно с Нет-ах-ки, тровех вълци, ловях пъстърва в дълбоките вирове на рекичката или просто седях при жените и слушах разказите на жената Кроу и майката на Бери.

В стаята, която заемахме с Нет-ах-ки, имаше груба печка с плоча от наредени върху глина камъни. Такива бяха печките и във всички останали стаи освен в кухнята, където имахме голяма хубава кухненска печка. По-рано — с изключение на периода, когато

живеехме във Форт Бентън — жените винаги използваха пещта за приготвянето на храната. И сега печаха в нея месо и фасул. Тя представляваше преносим сандък, наречен походна пещ. Освен легло и два-три стола, в нашата стая имаше и бюро, с което Нет-ах-ки много се гордееше. Тя постоянно го миеше и бършеше, макар то да не се нуждаеше от такива грижи, и все редеше и пререждаше съдържанието на чекмеджетата му. На прозореца ни висяха завеси, привързани със сини панделки. В стаята имаше и покрита с ярко одеяло маса, която бях сковал от сандък. От едната страна на камината беше леглото, покрито с бизонски кожи, с изплетени от върба облегалата. Заради това легло между нас възникна спор. Когато обясних какво легло искам да направя, Нет-ах-ки възрази.

— Ти ме огорчаваш — оплака се тя. — Ето, построихме си дом, обзаведохме го с красиви неща — и тя посочи бюрото, леглото и завесите, — живеем като бели, стараем се да бъдем като тях, а ти искаш да развалиш всичко с направата на индианско легло!

Аз обаче настоях на своето.

Една вечер посетихме близкия лагер от приблизително трийсет палатки. Вождът се казваше Спящия старец. Той притежаваше вълшебна лула и разни други свещени предмети. Спящия старец се занимаваше и с лечение на болни. Важна роля при лечението с отварите от треви играеше и кожата от планински лъв (пума), а също и молитвите, посветени на лъва. Когато влязох в палатката на Спящия старец, той ме приветствува и ме накара да седна вляво от него. Нет-ах-ки седна край входа при другите жени. Над главата на стареца висеше вълшебната лула, увита в кожи и здраво завързана за прътите на палатката. В десния край на леглото лежеше разстлана върху облегалото кожа на свещена пума. Пред стареца, върху голяма питка бизонски тор, лежеше обичайната лула от чер камък. Много отдавна, както са ми разказвали, той получил насън заповедта да не оставя лулата на земята, и оттогава спазвал тази забрана. Както в палатките на другите жреци и тук никому не се разрешаваше да заобикаля огнището — така щеше да се озове между огъня и ледовете.

Никой не смееше и да изнася от палатката огън, тъй като това можеше да наруши силата на магическите средства на стопанина.

Спящия старец смеси тютюн с билка, нарязва ги ситно, натъпка лулата и ми я подаде, за да я запаля. Почнахме да дърпаме от нея

поред. Когато поемах от него лулата, аз вършех това с една ръка, а когато му я предавах, той хващаше шийката с две ръце, обръщаше дланите си надолу и разперваше свитите си пръсти така, сякаш се нахвърляше върху нея, подражавайки движенията на мечка. Така постъпват всички жреци — притежатели на вълшебни лули, това е знакът на ордена им. Поговорихме за времето, за дивеча, за местата, където живее племето. Жените сложиха пред нас храна и аз похапнах, както се полагаше. Бях дошъл при стареца, за да го поразпитам, затуй завъртях разговора към това, което ме интересуваше. Казах му, че по различно време, на различни места, съм убивал пуми.

— Гледам, тук имаш кожа от пума — рекох аз, — ти ли си я убил, или ти е подарък?

— Слънцето беше благосклонно към мен — отвърна той. — Аз убих тази пума. Всичко, което се случи, е много ик-ут-о-вап-и (слънчева магия, във висша степен свръхестествено).

Бях вече възмъжал и силен. Имах си собствен дом и три жени, които виждаш тук. Всичко ми се удаваше. Живеех щастливо. И изведнъж всичко се промени. Ако тръгнах на война, ранявах ме. Ако присвоявах коне, отново ги изгубвах: или умираха, или ми ги открядваха, или осакатяваха. Макар усърдно да ловувах, кой знае защо, рядко ми се удаваше да се върна у дома с месо. А после дойде най-лошото — болестта. Някакъв зъл дух се всели в мен и от време на време така ме сграбчваше за сърцето, че изпитвах ужасна болка. Хващаше ме където и да се намирах, каквото и да вършех, и болката биваше тъй силна, че ми се замайваше главата, олюлявах се, а понякога просто падах и за кратко време „умирах“. Лекувах се, карах жреците да се молят за мен, дарявах ту един, ту друг. Ала не ми ставаше по-добре. Съвсем обеднях. Накрая ми останаха толкова малко коне, че стигаха само за превозване на имуществото ми при странствованията на лагера. Отрядите вече не ме вземаха със себе си в бойните походи, страхуваха се, че ще умра в ръцете им или ще им навлека нещастие. Разказах ми за един човек от племето на гровантите, който страдал от същия недъг. Купил си вълшебна лула с голяма сила и с нейна помощ оздравял. Казах ми, че бил съгласен да продаде лулата, но аз не можех да я купя. Не ми бяха останали и петнайсет-двайсет коня, за да я платя. А не можех да се лиша и от един. Предпочитах да умра, отколкото да си позволя жените ми да извършват преходите пеша. Нямах роднини,

които да ми помогнат, роднини нямаха и жените ми. Да, живеех много бедно. И все пак запазвах бодростта си и се опитвах по всякакъв начин да оздравея и да изкарвам прехрана за себе си и за семейството си. Накрая припадъците ми станаха така чести, че престанах да ходя на лов и изобщо където и да било сам. Винаги ме съпровождаше една от жените ми. Те не ми позволяваха да ходя сам.

И ето тази жена тръгна веднъж с мен на лов. По онова време бяхме на лагер на Пи-ис-тум-ис-и-сак-та (Дийп Крийк), далеч нагоре по реката, чак край изворите ѝ. Тръгнахме пеша сред боровете на планините Белт да търсим дивеч. Лагерът ни стоеше на едно място вече повече от месец и всички животни бяха избягали към далечните предпланини. Дълго вървахме, преди да открием много и пресни следи. Най-последно високо на планинския склон видях мъничко стадо упити, което прекосяваше една полянка. То се скри в ограждащата я гора. Вятърът духаше от подходяща посока и аз тръгнах след животните, жена ми ме следваше по петите. Упитите се спуснаха в дълбок дол, пресякоха една рекичка и се изкачиха на срещуположната страна. Ала когато дойдохме до рекичката, ние се спряхме, защото по пътеката върху следите на упитите личеха пресни следи на мечка, и то много голяма. Тя също бе излязла на лов и ме бе изпреварила. Оставих упитите на мечката и се върнах обратно. Не исках да срещна звяра сред гъстите борове. Отново се измъкнахме на полянката и навлязохме в гората от друга посока, за да се изкачим към върха на планината. Още веднъж открихме пресни следи от упити и много предпазливо, крачка по крачка, започнахме да се придвижваме по тях, като се оглеждахме непрекъснато.

Накрая доближихме подножието на висока скала. Под нея лежаха отронени камъни, растяха храсти и ниски борове. Пред нас, там, където грееше слънцето, лежеше един около двегодишен мъжки упити, извил муцуна към хълбока си, и спеше дълбоко. Бях взел със себе си само лък и стрели. За да стрелям по-точно, трябваше да се приближа. Животното лежеше по дължината на издатината на скалата и аз го бях доближил изотзад. Да стрелям в задницата му, беше безполезно. Трябваше да пронижа със стрела или гърба му, или пък хълбока отдолу нагоре. Реших да мина по подножието на скалата и да стрелям оттам. Никога не съм пристъпвал по-предпазливо и по-бавно. Трябваше да убия животното, защото нямахме никакво месо и вече

няколко дена живеехме с месото, което ни даваха по-щастливите ловци. Жена ми спря и седна, за да мога по-лесно да доближа плячката. Озърнах се и видях, че ме гледа и ми прави знаци да бъда предпазлив. Стараех се да бъда внимателен, доколкото беше възможно, и най-после заех удобна позиция за стрелба. Обтегнах лъка и пуснах тетивата. Видях как стрелата се заби в тялото на животното, видях го и в този миг болката отново скова сърцето ми. Залюлях се и „умрях“.

Дълго съм лежал така, защото, когато оживях, слънцето вече беше залязло и последните багри на залеза бяха побледнели. Лежах в някаква дупка или пещера, където жена ми ме беше пренесла. Чувствувах се съвсем слаб, за да стана. Жена ми донесе купчина съчки и разпали малък огън край входа на пещерата. После донесе вода в къс от кожата на упити и месо. Утолих жаждата си и жена ми ме нахрани: даде ми печен черен дроб, костен мозък, бъбрек, но аз не бях гладен и можах да преглътна само няколко късчета. Тя също не можеше да яде, и на двама ни беше много тъжно. Съзнавахме, че този път наистина едва не бях умрял. Жена ми приближи, легна до мен и почна да милва челото ми, увещавайки ме да не падам духом. След известно време заспах. Тогава сянката ми се отдели от измъченото тяло. Бях свободен и лек като мехур върху вода. Чувствувах, че мога да отида където пожелае и че съм в състояние да разбера всичко. И ето, сякаш някой ме водеше или ми показваше пътя, аз се озовах пред една красива, нова и голяма палатка, усамотена в края на малка горичка сред обширна долина, през която течеше прекрасна река. Без да се колебая и без всякакво смущение отметнах полите на входа и влязох в палатката. Стопанинът ѝ, стар-престар човек, ме посрещна, настани ме до себе си и заповяда на жена си да приготви нещо за ядене. Пушихме и той започна да ме разпитва. Разказах му всичко, целия си живот и как страдам. „Тъй — повтаряше той през всичкото време, — тъй, тъй, зная, разбирам.“

Хапнахме от ястията, които жената сложи пред нас, и старецът отново напълни лулата си. „Слушай — рече той, когато запушихме, — слушай. Някога и аз страдах като теб, търсех помощ навсякъде, с всички средства, и най-сетне я получих. Косите ми побеляха, кожата ми се набръчка, аз съм много, много стар. Но и сега съм здрав и силен, и сам се сдобивам с месо за семейството си. Ала само защото си намерих могъщ целител. Аз те съжалявам и ще ги кажа какво ми бе

заповядано да сторя. Слушай внимателно думите ми, следвай моя съвет и ти също ще доживееш до дълбока старост.

Първо за твоята болест: някакъв дух, може би духът на убит от тебе враг, по някакъв начин е проникнал в твоето тяло и нещо лошо е започнало да расте в стомаха ти. Това нещо трябва да се махне, защото то непрекъснато расте и стяга сърцето ти. Ако не се спре растежът му, то скоро ще те стегне така силно, че сърцето ти ще спре. Тогава те чака смърт. Трябва да убиеш планински лъв и да заповядаш да ощавят кожата, като оставят ноктите по лапите. Грижи се за тази кожа както подобава, нощем я окачвай или слагай до главата си. Като си лягаш, моли се с думите: «Хай-йу», създателю на ноктите, хай-йу, създателю на острите разкъсващи нокти, моля те да ми помогнеш! Изтръгни това лошо нещо, което заплашва живота ми и което непременно ще ме убие, ако не ми помогнеш! «Ей така трябва да се молиш на създателя на ноктите, на сянката на най-древния планински лъв. Ти трябва да научиш три песни.» (Старецът ми изпя песните. Без съмнение той пееше с онова дълбоко, искрено чувство, което вярващите влагат в свещените песнопения.) «Каза ми и това — продължи старецът, — че винаги трябва да оставям лулата си върху питка от бизонски тор, защото бизонът е свещено животно. А като се моля, винаги да пускам дим към четирите страни на света и нагоре — към живеещите над нас, както и надолу — към нашата майка (земята). Тогава молитвите ми щели да действуват по-силно.»

Мястото, където намерих този добър старец, трябва да беше доста далеч, защото сянката ми се върна при тялото чак когато слънцето изгря. Събудих се и видях, че то грее в пещерата. Жена ми отново бе наклала огън и готвеше.

— Остави работата за малко — рекох аз, — ела, поседни при мен.

Разказах ѝ всичко: къде съм бил, какво ми е говорил добрият старец, и тя се зарадва. Веднага окачихме като жертвен дар половината стрели от колчана ми и езика на убития от мен упити. После потеглихме към къщи. Жена ми носеше толкова месо, колкото можеше да вдигне. Аз можех да нося твърде малко.

Имах северна пушка (произведена от компанията «Хъдсънов залив»), ала ми се бяха свършили и барутът, и куршумите, а единственият кремък вече за нищо не го биваше. Взех за известно

време от един приятел капан и в кратък срок хванах шест бобъра. Друг мой приятел, тръгнал за Форт Бентън да продава кожи, взе със себе си и моите и донесе това, от което се нуждаех — нови кремъци, барут и куршуми. Тогава тръгнах на лов за пуми. Никога преди не го бях вършил, както и никой от нашето племе. Един човек случайно бе срещнал и убил пума. Смятаха го за щастливец, понеже кожата на пумата винаги е служела за магии. От нея правят калъфи за лъкове и колчани, а понякога покриват седлата си. Използуването ѝ носи сигурен успех на лов и в бой. Та споменах, че никога преди не бях ходил на лов за пуми, но сега трябваше непременно да убия такова животно. Отново потеглихме с жена ми пеша за планините. Освен пушката взех и лъка — за да убия и дивеч. Беззвучната стрела не плаши никого, но трясъкът на пушечния изстрел обезпокоява всички: заспалите животни се събуждат, наострят уши, душат въздуха и са нащрек.

Вървахме покрай брега на реката. Тук-там по калта и мокрия пясък се виждаха ясно следи от лапите на животното, което търсех, но само следи — нищо повече. Навлязохме дълбоко в гората. Тук може би минаваха много пуми, но те не можеха да оставят никакви следи върху сухите окапали листа. Изкачихме се по-нагоре, като вървахме през гората натам, където господствуват скалите и камъните, а дърветата стават малки и ниски. Прекарахме целия ден, надзъртайки от храстите, които ограждаха мястото. Видяхме малка черна мечка и белка, но с изключение на тях не срещнахме нищо друго — само дребни птици и орли, които лениво кръжаха около нас. Малко преди залез ни приближи стадо диви овце — те следваха посоката на вятъра. Сложих стрела и улучих един дребен млад овен. Той изблея и падна.

Другите побягнаха подплашени, после се завърнаха заедно с майка му и почнаха с любопитство да го гледат и да се озъртат, за да разберат какво се е случило. Тогава застрелях и майката. Оставихме я да лежи там; където бе убита, като разчитахме на следния ден да намерим край нея пума. Взехме само младия овен, слязохме надолу и пренощувахме край един ручей.

Така прекарахме много дни. Нощувахме там, където ни свари нощта, и се връщахме в къщи само когато палатката ни се нуждаеше от месо или когато лагерът се преместваше. Така измина лятото и през всичкото време нито веднъж не срещнахме животното, което търсех.

На два пъти «умирах» и всеки път за по-дълго, отколкото предишния. Съвсем се обезкуражих. Не се съмнявах в съня и бях уверен, че старецът ми е казал истината, но чувствавах, че ще умра, преди да съм успял да извърша всичко, което ми бе поръчал. От планините Белт се прехвърлихме към Жълтата река, а после към планините Сноуи. Сетне настъпи зимата, по високите склонове наваля сняг, който слизаше все по-ниско и по-ниско, докато накрая планините побеляха чак до равнината. Нищо, случило се през нощта, не оставаше скрито за мен: накъдето и да тръгнеш, снегът ми разказваше всичко. Ето тук са минали, пасли, играли и почивали елени и уапители, там е бродила мечка, прекатурвайки дънери и камъни. Намирах следи на вълци, койоти, рисове, лисици. Всички те ловувах по свой начин, за да задоволят глада си. А ей там, що за купчина от клони, съчки и листа, мръсен сняг и пръст е това? От купчината стърчи рог. По-нататък има кръв: нещо са влачили по снега. Аха! Ето там има следи, големи, кръгли отпечатъци от лапи близко една до друга. Тук през нощта пума е нападнала мъжки елен, убила го е, наяла се е до насита, а останалото е замъкнала в бърлогата си и го е покрила с клонак, събран с лапи. Обясних всичко това на жена си и добавих:

— Пумата не е далеч оттук — коремът ѝ е пълен. Лежи някъде наблизко и спи.

Но какво трябваше да направя аз? Да се скрия и да чакам пумата да се върне? Тя можеше да не се върне до късна нощ или, като ме усети, да поеме обратно и повече да не се вести. Не, аз трябваше да я проследя, да стъпвам също тъй предпазливо, както е вървяла тя, когато е приближавала елена и се е готвела да го нападне. Ще я открия, преди да се събуди и ме забележи, ще я убия там, където лежи. Обясних на жена си, че трябва да ме следва на разстояние, но не много близко — само колкото от време на време да ме вижда. Жена ми се зарадва и рече:

— Ти непременно ще я убиеш.

Бях радостен и развълнуван. След толкова месеци най-сетне попаднах на следи, по които можех да вървя, и при това върху сняг, а това е все едно да виждаш в далечината звяра и да се приближаваш към него. И представи си, приятелю, представи си какво отчаяние изпитах, когато открих, че звярът е лежал на един голям дънер, почти пред очите ни, край покритото месо на елена, видял ни е, както

разговаряме, и с големи скокове се е скрил в тъмната гора! Не можах да го понеса. Отново ми се зави свят, залитнах и «умрях», преди още да падна на снега.

Този път жена ми ме отведе в къщи. Много дни лежах в палатката слаб, с отчаяно сърце. Съвсем паднах духом. Приятелите идваха да ме ободряват. Жените им носеха най-хубавото месо, език, сушени плодове, супи, всякакви вкусни неща. Хранехме се добре и ден след ден силите ми се възвръщаха. Най-сетне една вечер мой приятел, завърнал се от лов, дотича в палатката ми.

— Кйи! — възкликна той. — Имам за теб добри новини. В горния край на един каньон, като вървах по следите на ранен елен, намерих отвор сред камъните. От него към водата води добре утъпкана пътека. Там живее планинска лъвица със своите малки. Аз не ги изплаших, дори не убих елена, когото проследих, а веднага тръгнах насам да ти разкажа.

В мен отново проблесна надежда и щом съмна, се упътих към мястото заедно с приятеля и жена си. Вървахме на юг, после нагоре по реката, сетне вързахме конете и навлязохме в каньон с високи стени. Оттук до пещерата не беше далеч. През нощта бе паднал сняг, към пещерата водеха съвсем пресни следи. В нея лежах майката и трите малки. Бяха някъде там в тъмното и може би ни наблюдаваха.

Аз, разбира се, се страхувах. Случваше се тези зверове да убият хората, проникнали в бърлогите им. А тази женска пума имаше малки, затова щеше да се защитава още по-свирепо. Да, страх ме беше, но въпреки това трябваше да вляза вътре. Не е ли все едно дали ще умра там, или някъде другаде от болестта, която ме мъчи? Приготвих се да вляза. Жена ми плачеше и ме молеше да не влизам в бърлогата.

Приятелят ми предложи да седим и чакаме звярът да излезе. Заредих пушката, стиснах в зъбите си нож, коленичих и се вмъкнах пълзешком вътре. Входът представляваше тясна, ниска дупка в стената на каньона. С тялото си почти съвсем закрих светлината, но все пак оставаше достатъчно, за да виждам смътно напред. Като попълзях, съзрях две червенозелени очи — широко отворени и грамадни. Сниших се още повече, за да пропусна светлина, и видях майката пума. Ушите ѝ бяха полегнали и напрегнати, а опашката нервно помръдваше. Пумата заръмжа тихо, без злоба. Тя лежеше по корем и предните ѝ лапи се движеха ту напред, ту назад, търсейки здрава

опора: готвеше се за скок. Малко по-смътно виждах зад нея малките й. Почнах бавно да вдигам пушката, ала преди да успея да се прицеля, животното скочи. Гръмнах. Куршумът попадна в пумата по време на скока, тя се стовари върху мен с цялата си тежест и аз останах без дъх. Отново «умрях».

Измъкнали ме от пещерата и докато жена ми се мъчела да ме свести, приятелят ми влязъл в бърлогата, застрелял с лъка си трите млади пуми и ги измъкнал заедно с трупа на майка им. Куршумът бил попаднал право в гърдите й. Най-после бях постигнал това, което ми повеляваше сънят. Почнах да се моля и да пея песни, както ме беше посъветвал старецът. Минаха няколко нощи. Веднъж, както си седях на леглото, аз се помолих и изпях първата от песните. Веднага щом я свърших, нещо вътре в мене се скъса и от устата ми потече кръв и гной. Болка не чувствах. След известно време кръвта спря. Изплаках си устата, станах и се заразхождах из палатката. Там, в хълбока, вече не усещах натиск. Чувствах как ми е леко, струваше ми се, че бих могъл да тичам и да скачам, искаше ми се да ям. Знаех какво се е случило: точно както бе предсказал старецът, това нещо, което растеше в мене, беше разкъсано. Аз оздравях. На следния ден принесохме от благодарност голяма жертва. Оттогава съм здрав. И нещо повече: магическото ми средство излекува много болни. Кйи!“

Това е един от разказите, които чух през онази зима и записах в бележника си. Наистина няма нищо по-добро от вярата и бодростта за лекуване на душевните и телесни болести.

За нас с Нет-ах-ки зимата беше щастлива. Тя се оказа щастлива за всички освен за Бери, който с мъка понасяше „безкрайния низ от студени снежни дни“. Не знаех колко пъти ходи в низината да я измерва. Еди-колко си акра с овес, еди-колко си с картофи, репи, грах. Можем, казваше той, да купим свине и да ги развъждаме.

Пролетта настъпи рано. Към края на март събрахме говедата и ги впрегнахме в плугове. Старата мисис Бери и жената Кроу подготвиха малък участък при един завой на реката и сортираха семената, получени някога от техните племена — мандан и арикарии. Аз нищо не разбирам от оран и сеитба, пък и не исках да се уча на това.

Двамата с Нет-ах-ки обикаляхме стадата и открехме, че телетата изчезват почти тъй бързо, както се раждат. Вълците бяха много.

През юни върху нашите ниви с поникнали посеви падна сняг, дебел повече от стъпка, а когато се стопи, сви студ и всичко замръзна. Бери ругаеше често и гръмко. През юли и август се опитахме да изсушим сено, но веднага щом окосяхме тревата, тя загниваше от дъждовете. Наесен нямаше какво да смелим, няхахме нито картофи, нито ряпа, нито дори зеле, за да напълним голямата барака за зеленчуци. След есенното дамгосване на добитъка се оказа, че броят му е нараснал само с петнайсет на сто. Останалите четирийсет и пет процента, които разчитахме да получим, бяха изядени от вълците.

— Приказките за ферми и развъждане на добитък — рече Бери — са вятър работа. Хайде да продадем всичко и да се заемем отново с търговията. В нея има повече весели и вълнуващи неща.

Аз, разбира се, дадох съгласието си и Бери замина за Форт Бентън да търси купувач на фермата. Купувач се намери, но той не искаше да сключи договор преди пролетта и така останахме във фермата още една зима. За някои от нас тя също беше щастлива, поне за двама ни с Нет-ах-ки. И какво би могло да ни попречи да бъдем щастливи? Бяхме млади, обичахме се, останалото не ни интересуваше.

ДВАДЕСЕТ И ОСМА ГЛАВА

ДАЯНА СЕ ОМЪЖВА

Май ни свари отново в малката къщичка във Форт Бентън, но не за дълго. Бери просто го сърбяха ръцете да предприеме нещо и щом научи, че се продава Форт Конрад, ние тутакси го купихме. Фортът, както вече споменах, беше построен в горния край на голяма долина на река Марайъс, където ръкавът Драй Форк се съединява с главното корито. Форт Конрад беше малък — само два реда съединени къщурки, конюшни и ограда за добитъка в западния край. Той бе разположен на хубаво място, удобно за търговия с бизонски кожи, и освен това през него минаваше пътят от Форт Бентън за Форт Маклауд. Лятно време по пътя имаше оживено движение на хора и товари. Особено се радвах на покупката на форта нашите жени. Те със съжаление напуснаха къщата ни на Бат Фат Крийк, но ето че сега се сдобиха с нов дом, далеч от планините, в местност, където лятото беше горещо и дълго.

— Тук — казваше жената Кроу — бобът, царевицата и тиквите ми ще растат чудесно. Така се радвам!

— Това се казва щастие! — възкликна Нет-ах-ки, когато седнахме в сянката на голяма топола край реката. — Виж колко са хубави тези дървета и колко е красив онзи остров с младата горичка. А отвсякъде се издигат високи стръмни хълмове, ще ни защитят от зимните ветрове.

— Да — отвърнах аз, — прекрасно място. Харесва ми повече от предишното.

— Кажи ми, моля те — продължи жена ми, като се наведе и ме притегли към себе си, — кажи: нали ще останем тук завинаги, до самата смърт и ще ни погребат ей там, отвъд реката, където растат големите дървета?

Отговорих утвърдително и добавих:

— Ако е възможно.

Видях как изразът на радостно очакване в очите на Нет-ах-ки внезапно се смени с болка.

— Защо — удиви се тя, — защо развали всичко? Нима не знаеш, че можеш да направиш всичко, което пожелаеш?

— Не, не мога — отвърнах аз. — Никой не може винаги да върши само онова, което иска. Но да не се безпокоим предварително. Ще се постареем да останем тук завинаги.

— Да — въздъхна Нет-ах-ки, — ще се постареем. Няма да униваме. О, добро Слънце, милостиво Слънце! Смили се над нас! Дай ни да доживеем тук в мир и щастие до дълбоки старини.

По това време ние с Бери вече си представяхме настъпващите промени, но никак не очаквахме, че те могат да бъдат така близки. Надявахме се старото волно и безгрижно време да се задържи поне още петнайсет-двайсет години.

Една вечер, без да ни уведомят, без да пишат нито ред за намерението си да ни посетят, при нас пристигнаха Аштън и Даяна. Не можехме да си представим по-голяма радост от тази отново да ги видим при нас. Нет-ах-ки просто плачеше от радост и прегръщаше своята „дъщеря“. Веднага забелязахме голямата промяна в Аштън. Вече не биваше да го наричаме Никога не се смее: той почна да се шегува и да се смее, още неслязъл от фургона, а очите му весело блестяха. Тичаше около фургона като момченце и нехайно разтоварваше багажа. Тъжният, сериозен, мълчалив и муден Аштън като че се бе въплътил в друг човек. Приятно ни беше да наблюдаваме тази промяна, радвахме се заедно с него.

А Даяна? Да, тя беше станала истинска жена! Не ми стигат думите, просто не мога да я опиша. Същинска Диана по лице и фигура, но с благородна и човечна душа, една любяща и нежна жена, непорочна и добра. Кой би могъл да повярва, че това е същото слабичко, деликатно момиче с големи очи, което Аштън спаси и доведе в нашата палатка само преди няколко години! Възможно ли бе тази очарователна, възпитана, изтънчена жена да се е родила в палатка и да е скитала с племето си из прерията, следвайки неговите стада? Това изглеждаше невероятно!

Каква щастлива вечер прекарахме! Колко жива и ласкава бе Даяна, когато сядаше ту при Нет-ах-ки, ту при старите жени, как ги прегръщаше с любов и ги разпитваше за всички дребни, ежедневни

случки от техния живот. Образованието, пътешествията и познанството с широкия свят не ѝ бяха замаяли главата. Хората с нейната кръв ѝ бяха останали скъпи както преди. Тя ми каза, че всеки ден произнасяла в уединената си стая няколко фрази от езика на черноногите и превеждала по един-два стиха от английски на майчиния си език, за да не го забрави.

Мъчех се мислено да намеря причината за промяната на Аштър. „Може би — мислех си аз — той се е влюбил в Даяна и се готви да се ожени за нея, а навярно и вече е сторил това.“ Погледнах ръката ѝ: на нея нямаше венчален пръстен.

Разделихме се късно. Даяна се прибра при старите жени в тяхната стая, а Аштър — в стаята, която държахме свободна. Когато останахме сами, Нет-ах-ки се приближи, притисна се до мен и тежко въздъхна.

— Какво има? — попитах аз. — Какво те мъчи?

— Ах — възкликна тя, — така съм разстроена! Толкова пъти се молих това да се случи и нищо не стана. Защо той не се ожени за моята дъщеря? Може би смята, че тя не е достатъчно хубава за него? Или не я обича? Как може да не обича такава красива, такава добра девойка, с толкова вярно сърце?

— Малка моя — отговорих аз, — не бъди нетърпелива. Мисля, че всичко ще се нареди. Нима не забеляза как Аштър се е променил, как се смее и очите му блестят? Сигурен съм, че я обича и ако още не ѝ е предложил да се омъжи за него, ще стори това, когато сметне, че е дошъл подходящият момент.

Ние съвсем не предполагахме колко близко е това събитие, както и неочакваната драматична случка, която ускори всичко. Една вечер след няколко дни Аштър пушеше, седнал на масата в моята стая. В камината тлееше огън, който от време на време лумваше и озаряваше грубите дървени стени, после отново стихваше, оставяйки всичко в смътна сянка. Даяна и Нет-ах-ки седяха на индианското легло. Аз лежах на кревата. Мълчахме, всеки зает със своите мисли. По едно време на малката площадка пред къщи пристигна фургон, впрегнат с коне, и чухме през отворената врата някакъв звънък, развълнуван глас да пита: „Можете ли да ми кажете, сър, тук ли живее мистър Аштър?“

Аштър скочи от масата, направи няколко крачки, спря се и се замисли, после се върна обратно и пак зае мястото си.

— Да, госпожо — чухме отговора на Бери, — тук. Ще го намерите ей в тази стая.

Дамата влезе припряно, без да ни забележи. Пламъкът пак лумна и освети бледото сурово лице на Аштън. Новодошлата бързо се приближи до него и сложи ръка на рамото му.

— Скъпи мой — рече тя, — най-после те намерих. Писах ти няколко пъти. Нима не получи писмата ми? Аз съм свободна, свободна, чуваш ли? Получих развод и пристигнах да ти кажа, че всичко това е било грешка, да ти поискам прошка, да ти поискам...

— Даяна, мое момиче, ела тук — изрече Аштън тихо, като прекъсна новодошлата.

Девојката стана, приближи се и сложи ръка в протегнатата ръка на Аштън. Жената — висока, красива синеока блондинка — стоеше и ги гледаше с учудване и страх, като стискаше конвулсивно ръце пред гърдите си.

— Даяна, скъпа моя — продължи Аштън, отправил влюбен поглед в нея, — ще се омъжиш ли за мен?

— Да, вожде мой — отвърна девојката с ясен твърд глас. — Да.

Аштън стана и като я прегърна с една ръка, се обърна към новодошлата:

— Сейди, прощавам ти всички нарушени обещания, неверността ти, годините нещастен живот, които прекарах, опитвайки се да забравя това. Най-после намерих мир и щастие благодарение на моето скъпо момиче, което стои тук до мен. Лека нощ и сбогом. Ти, разбира се, ще заминеш за града утре рано.

Без да сменя ръката си от кръста на Даяна, той излезе заедно с девојката от стаята. Жената се отпусна на стола, от който той стана, захлупи лице и горчиво заплака. Нет-ах-ки и аз прекосихме стаята на пръсти и също излязохме вън, сред тъмнината на двора.

— Ах! — възкликна малката ми жена, когато се отдалечихме от форта. — Ах! Защо не ме научи на езика си? Казвай по-скоро коя беше тази жена. Какво си говореха двамата, какво каза той на дъщеря ми?

Обясних й всичко колкото може по-ясно и Нет-ах-ки едва не обезумя от радост. Започна да танцува, да ме целува и да ме уверява, че съм добро момче. Според мен имаше право. Впрочем не ми се струваше да съм извършил нещо особено, което да е допринесло за

желаната насока в отношенията на Аштън и Даяна. На брега се натъкнахме неочаквано на тях — седяха в близкия край на сала ни.

— Елате при нас — извика ни Аштън.

Даяна скочи и прегърна Нет-ах-ки. Двете тръгнаха бавно към къщи.

— Поздравявам те — рекох аз, — ти наистина намери мир и щастие! Не можеш да не бъдеш щастлив с Даяна.

— Ах! — възкликна Аштън. — Тя... драги мой, не мога да изразя с думи какво значи тази девойка за мен още отдавна. Чувствувам, че съм недостоеен за нея. И все пак тя ме обича предано, дълбоко. Каза ми го ей сега, тук.

— Но какво ще стане с онази, другата? — осмелих се да попитам аз. — Какво ще правим с нея?

— Тя не може да тръгне обратно още тази вечер. Нека Нет-ах-ки я нахрани и настани. Кочияшът ѝ, надявам се, сам ще успее да се погрижи за себе си. Тази жена е нещастieto на целия ми живот — добави той. — Обичах я дълбоко, предано. Обеща да се омъжи за мен. Вярвах, както се вярва на родна майка, че е добра, че ще ми бъде вярна. Ала тя ми отказа, предпочете да се омъжи за по-богат. А сега, сега... е, стига за нея. Ще отида да намеря Даяна и ще я поканя да се поразходим.

— Ние имаме студено варено месо — рече Нет-ах-ки, — хляб и компот от плодове на калина. Щом е пристигнала в земите на индианците, за да търси мъжа на дъщеря ми, стига ѝ толкова. Ще ѝ направя и постеля от бизонска кожа, ще ѝ дам и одеяла, макар да не заслужава.

Ала жената не пожела да яде. Нет-ах-ки ѝ постла на пода в магазинчето и там оставихме новодошлата сама със собствените ѝ мисли. А те навярно бяха тъжни. На сутринта тя пожела да види Аштън, помоли ме да му предам да се отбие при нея за малко. Отговорих ѝ, че е отишъл на лов и ще се върне чак вечерта. Тя се ядоса на мудността на кочияша, който впрягаше конете, отказа всичко, което ѝ предложихме, изпи само чаша кафе. Най-сетне конете бяха впрегнати, жената седна във фургона и замина, като нито веднъж не се обърна назад, дори не поблагодари за дадения ѝ подслон. И така напусна живота на Аштън.

Бях казал истината: Аштън действително отиде на лов. Той и Даяна потеглиха веднага след изгрев-слънце, но ми се струва, че не бяха отишли далеч, а стояха на някой близък хълм, за да видят заминаването на нашата гостенка. Веднага щом фургонът прекоси долината и заизкачва склона на хълма в прерията, те се върнаха доволни и весели като деца и всички седнахме да закусим.

— Това е, така да се каже, сватбената ни закуска — рече Аштън, когато се настанихме на масата.

— Така ли? И днес ще отидете във форта да се венчаете? — попита Бери. — Няма да успеете, стана късно.

— Не — промълви Аштън неуверено. — Не. Ние с Даяна се посъветвахме и решихме, че обикновеният сватбен договор, подписан от свидетели, има същата законна сила, както бракът в присъствие на мирови съдия или венчавката, извършена от свещеник. Искаме да сключим такъв договор тази сутрин. Как мислите?

— Според мен всичко е наред — отвърна Бери.

— И според мен също — потвърдих аз.

— Родителите ми са се оженили без всякакъв обред — забеляза Даяна. — Във всеки случай това, което е угодно на моя вожд, е угодно и на мен.

Тя го погледна през масата, а в очите ѝ грееха безкрайна любов и вяра.

Нет-ах-ки, която седеше до мен, тихичко ми стисна коляното — постъпваше така, когато искаше да ѝ преведа. Предадох ѝ, но тя не каза нищо и остана мълчалива до края на закуската. Старата жена и мисис Бери харесаха идеята.

— Ай — възкликна жената Кроу, — нека той напише документа! Това е достатъчно. Написаното не може да бъде лъжа. Защо ти трябва Черните дрехи да говори излишни думи? Хората са се оженили и са живели щастливо цял живот, още преди да са знаели, че съществуват такива като него. Може така да се ожениш и сега.

След закуската обаче Нет-ах-ки ме извика настрана.

— Този начин с договора сигурен ли е? Така ще може ли да му стане жена? — попита Нет-ах-ки. — Жена по закона на белите?

— Разбира се — отговорих аз, — това ще бъде брак, който също както нашият не ще може да бъде отречен, също тъй здрав, както ако хиляда Черни дрехи, взети заедно, биха произнесли нужните думи.

— Добре тогава. Радвам се. Нека пишат още сега. Искам да видя дъщеря си омъжена и щастлива с този добър човек.

Веднага след като прибрахме съдовете от закуската, Аштън и аз седнахме на масата и съставихме документа. Освен датата и подписите в него пишеше следното:

„Ние, долуподписаните, с настоящото удостоверяваме съгласието си да живеем заедно като мъж и жена, докато смъртта ни раздели.“

Кратък документ, нали? Те го подписаха. Подписахме се и ние с Бери в качеството на свидетели, а жените стояха до нас и с интерес наблюдаваха. После Аштън прегърна Даяна и нежно я целуна. В очите на девойката блестяха сълзи.

Виждате колко искрено и открито се държаха те в наше присъствие. Ни най-малко не се срамуваха от любовта си. Приятно беше да гледаме това. Чувствувахме се свидетели на нещо свещено, облагородяващо, което будеше в нас хубави мисли, караше ни да се стремим към по-добър живот.

Младоженците излязоха, отново възседнаха конете и прекараха целия ден сред обширната прерия, която Даяна така обичаше. Вечерта се върнаха. Видяхме как конете им вървяха бавно един до друг.

— Слънцето е милостиво — рече Нет-ах-ки, — то е чуло молитвите ми и им е дало пълно щастие. Кажи ми, обичаш ли ме също тъй силно, както той обича хубавата ми дъщеря?

Не е важно какво отговорих. Изглежда, отговорът е бил удовлетворителен.

Брачния договор, изпратихме във Форт Бентън и секретарят на областта регистрира брака. И ако този договор не е изгорял при пожара, който унищожил сградата на съда няколко години по-късно, интересувашите се могат да намерят копието на документа. Както се полага, оригиналът на договора бе заверен с печата на областта, върнат обратно и връчен на Даяна.

Почнахме да се готвим за дълго отлагания лов. Нет-ах-ки прати да повикат майка й, аз пък — другарите ми Невестулчената опашка и Говори с бизона. Те пристигнаха и в едно прекрасно юлско утро ние потеглихме на запад към езерата Ту Медисин. Като минавахме край Медисин Рок, Нет-ах-ки сериозно, а Даяна полушеговито положила върху един камък малки дарове: Нет-ах-ки остави мънистена огърлица,

а Даяна — панделката от косите си. В продължение на десет-двайсет мили пътеката вървеше по вълнистата прерия. Тук срещнахме антилопи и няколко бизона. Невестулчената опашка се отби встрани и уби една антилопа, тлъста самка без зародиш в утробата, и с това избави мен и Аштън от необходимостта да осигуряваме месо в такъв горещ ден. Пътуването стана по-приятно, когато отново заслизахме към долината на река Марайъс. Пътеката се виеше сред прохладни тополови горички, минаваше ту по единия, ту по другия бряг на реката. Прегазихме плитка река с къдрави вълнички и конете ни пиха така, сякаш изобщо не можеха да утолят жаждата си. Привечер стигнахме в Уилоус Раунд, широка кръгла речна долина, където старият Дорест кон бе престанал, както сам казваше, да странствува и си бе построил къща. По онова време тази къща, нашият Форт Конрад и Форт Моус Соломон край устието на реката бяха единствените поселища по цялото течение на Марайъс. Сега всички долини от двете страни на реката, дори най-малките, сушави и за нищо негодни, са нечия собственост и са оградени с бодлива тел.

Построихме палатките си около новата къщурка и се упътихме да я разгледаме. Дорестия кон се здрависа с Даяна явно смутен. Със своите деликатни, изискани маниери, облечена във великолепен костюм за разходка, който много ѝ отиваше, тя му се стори същество от далечен и непознат свят. При ръкуването той я нарече „мис Аштън“. аз го поправих.

— Мисис Аштън — повтори той, — моля да ме извините, мадам. Даяна го доближи и сложи ръка на рамото му.

— Мили приятелю, това ли е всичко, което можеш да ми кажеш при нашата среща? — попита тя. — Ти дори не ми честити.

Сковаността му веднага изчезна. Той се наведе и докосна с устни бузата ѝ.

— Да ти помага бог — каза той, — желая ти най-пълно щастие. Дай ми ръката си. Ей така.

Вечерта Дорестия кон донесе куп чудесни боброви кожи и ги остави край входа на нашата палатка.

— Ето нещичко за вас — обърна се той към Даяна, — това ви е сватбеният подарък. От тях ще стане по една топла шубка за двама ви. Скотовъдството нещо не ми е по сърце, отглеждането на добитък никак

не ми е по душа, твърде самотен се чувствавам, та затуй от време на време залагам по някой капан.

Мечата глава живееше в палатката на Дорестия кон. Пасеше говедата и изобщо му помагаше. Но когато пристигнахме, той заряза работата и заповяда на жена си да се приготви за път. Суровите планини мамеха и него. Станахме четири палатки. Най-голямата от тях, палатката на Мечата глава, даваше подслон на половин дузина дечица на различна възраст. Безгрижният им смях и глъчка оживяваха тихия ни лагер.

Потеглихме на другия ден рано сутринта и вечерта ни свари вече далеч на река Медисин, там, където се появяват първите борове. Към пладне на другия ден установихме лагер на брега на едно езеро. Построихме палатките на тревиста поляна откъм северната страна. Зад нас се издигаше обрасъл с борове и трепетлики дълъг, висок гребен, който отделяше дълбоката долина от прерията. Пред нас, на отвъдната страна на езерото, се простираше дълго възвишение от сив пясъчник със скалисти върхове. Склоновете му бяха покрити с гъста борова гора. Чудесна гледка се откриваше на запад. Най-отпред, на три-четири мили от нас, се възвишаваше огромна сърцевидна планина със снежни петна. Нарекох я Събуждащия се вълк в чест на най-забележителния от всички обитатели на прерията, приятеля ми Хю Мънроу. Оттатък планината като огромен амфитеатър, изпъстрен с гори, се издигаха други планини с остри върхове и скалисти стени, образуващи вододелното било на голямата верига. Те розовееха и златееха в лъчите на изгряващото слънце, а на фона на вечерното небе се открояваха с въгленовочерните си силуети. Никога не ни омръзваше да ги гледаме, да се любуваме на технитеменящи се цветове и на къдравите облаци, които опасваха сутрин сияйните върхове.

Като избрахме място за лагер, с Аштън сглобихме риболовните прътове, които бе донесъл от Изток, поставихме им макари, опънахме кордите и закачихме навлажнените мухи. После тръгнахме към извора на реката, който се намираше само на около сто ярда оттук. Подир нас вървеше целият лагер, включително и децата. Бях разказвал на индианците за прелестите на риболова с изкуствена стръв. Те много желаеха да се запознаят с тази нова за тях измислица на белите. Пръв хвърли въдицата си Аштън и мухите му бяха първата изкуствена стръв, докоснала водите на езерото Ту Медисин. Езерото щедро откликна.

Спокойната вода се развълнува и завъртя на кръгчета — отвсякъде пристигаха любопитни пъстърви. Една едра риба подскочи цяла над водата, гмурна се и лапна края на въдицата. Жените завикаха: „А-ха-хай!“, а мъжете запушиха уста с ръце и възкликнаха приглушено: „Чудни неща измислят белите! Хитростта им няма граница! Те могат да направят всичко!“

Едрата пъстърва се бореше отчаяно, но в края на краищата, обезсилена, изплува на повърхността, отпуснала се на една страна. Пъхнах под нея торбата и я измъкнах от водата. Отново се разнесоха възгласи на възхищение: колко интересно — да уловиш такава голяма риба с такова тъничко приспособление! Наядохме се до насита с пъстърва, оваляна в царевично брашно и силно препечена.

Пясъчните плитчини покрай оттока на езерото бяха изпъстрени със следи на уапители, а тук-там се забелязваха стъпки на лосове. Някога бобрите направили грамаден яз напреки на долината и успоредно на брега на езерото, но реката го пробила и предишното дъно на големия вир се бе превърнало в почти непроходим върбалак, любима храна на лосовете. Аштън заяви, че иска да убие едно от тези едри животни, и помоли да му предоставим за лов тъкмо тази част от долината.

Всеки следобед той и Даяна отиваха там, за да дебнат появата на непредпазлив дивеч, и често оставаха толкова до късно, че с голяма мъка намираха обратния път в тъмната гора. Дните течаха, но ние нито веднъж не чухме изстрел от тяхното убежище и всяка вечер трябваше да ни разказват, че не са видели нищо по-едро от норка или бобър.

— Младоженецът — забеляза Мечата глава — може да се сдобие с месо само ако остави жена си в палатката и отиде на лов самичък.

— Наистина — съгласи се Невестулчената опашка. — Те двамата могат ли да ловуват? Нали трябва да си кажат много неща: „Обичаш ли ме? Защо ме обичаш? Ще ме обичаш ли вечно?“ Такива въпроси си задават много пъти поред и никога не им дотяга да си отговорят. Знам добре всичко това. Някога и ние сме го изпитали, а, момиче?

— Ай! — отвърна жена му. — Ти също беше такъв, пък и сега продължаваш да задаваш все същите въпроси, глупчо!

Ние, разбира се, всички се разсмяхме на Невестулчената опашка, а той наистина придоби доста глупав вид след откровените разобличителни думи на жена му. И побърза да промени темата на

разговора, като каза, че следобед също ще тръгне на лов с другите ловци и ще се опита да убие дивеч.

Същата вечер Аштън и Даяна се върнаха много рано, извикаха Невестулчената опашка и седнаха да вечерят заедно нас.

— Е, как е работата днес? — попитах аз.

Нито Даяна, нито Аштън проявиха желание да говорят. Спогледаха се и се наведоха над чиниите, сякаш храната поглъщаше цялото им внимание. Повторих въпроса си на езика на черноногите и Невестулчената опашка се разсмя.

— Така си и мислех — обади се той. — По плитчините има много следи от уапители, лосове и елени, но те всички са стари следи. Ето вече много дни насам не минава никакъв дивеч. На края на пясъчната ивица лежи голям дънер, от него се вижда далеч нагоре и надолу по реката. Тъкмо на този дънер седят те и животните, които идват на водопой, най-напред виждат тях. Освен това, макар и двамата да разговарят, както казват, съвсем тихо, лосът чува дори когато нейде далеч от него се отрони лист. Вятърът там духа по всички посоки и издава присъствието им. Животните естествено са отишли другаде.

— Нищо, това не е толкова важно — рече Даяна на езика на черноногите. — Седяхме и се любувахме на величествените стари планини, на бистрите реки и пъстървата, която търси храна, на норката, дебнеща плячка. А разходките заякчиха здравето и силите ни. В края на краищата това е за предпочитане, отколкото да се убиват животни. Нима не е така, вожде? — И тя повтори думите си на английски.

— Разбира се, скъпа, ние прекарваме прекрасно — отвърна Аштън с усмивка, — но не доставяме полагаемия ни се дял. Утре трябва да опитаме на някое друго място и да донесем в къщи месо.

На следното утро Нет-ах-ки и аз потеглихме заедно с тях.

По пътя свърнахме в една долина и минахме покрай брега на горното езеро. Спряхме да погледаме един водопад. Тази гледка бе наистина интересна. На малко разстояние от оттока на езерото реката изчезва сред купчина едри обли камъни, а на миля по-нататък се изтръгва от каньона по една висока скала и пада в прелестно, покрито с пяна езерце. Височината на скалата е не по-малка от сто стъпки, а тази на водния пад — около една трета от общата височина. Над езерцето пъстърва не се въди.

Гледана отдалеч, планината, която нарекох Събуждащия се вълк, беше величествена и внушителна. Отблизо се оказа наистина огромна маса от червени, черни и тъмносиви шисти. Тя се издига стръмно от самото езеро с редица стъпала и стръмнини, прорязани от сипеи, и се стеснява нагоре в остър връх със силно наклонени рамене. Далеч нагоре по източния склон, в дълбока, обрасла с гора падина, се намира поле от вечен сняг и лед. До самото подножие на върха се простират обрасли с трева склонове, борови горички, гъсти храсти калина и боровинки.

— Мах-куо-и-пуо-ахтс! Мах-куо-и-пуо-ахтс!^[1] — тихичко повтаряше Нет-ах-ки. — Наистина името му никога не ще умре.

Не зная какви животни се въдят сега по тревистите склонове и надвисналите скали на планината, но в онзи ден срещнахме дивеч навсякъде. В ниското видяхме няколко стада женски диви овци с малките си, по-нагоре по един, по два, по три, по четири стари самци лениво пасяха трева или лежаха и следяха с неотслабваща бдителност околността. А горе, по високите скали, можеше да се различат множество кози — снежнобели, чудати дълговлакнести алпийски обитатели.

— Винаги смеещия се — обърна се Нет-ах-ки към Аштън — тя, както виждате, му беше дала ново, по-приятно име, — спомни си какво каза вчера! Ей на онази страна има колкото щеш тлъст дивеч. Вървете, убийте нещо, за да не умрем от глад.

— Кажи й — обърна се Аштън към Даяна, — че да се убиват тези красиви животни, е просто грях. Няма да умрем от глад, защото в езерцето по-долу от нашата палатка винаги може да се налови много пъстърва.

— С други думи — намесих се аз, — мързи го да се катери из планината. Аз също няма да отида. Вече съм убил животните за своя дял. Ще минем и без месо, докато той не го достави.

Тъкмо в този момент на срещуположния бряг на реката, край оттока на езерото, се появи едър самец уапоти. Аштън бавно изпълзя обратно в гората и тръгна след животното. Седяхме доколкото можехме тихо и с безпокойство поглеждахме към самецата и към конете ни, боейки се да не се изплаши от тях. Развълнуваните жени едва се сдържаха. „Ах — шепнеше едната, — защо се бави?“ А другата:

„Уапители ще избяга, не, той няма да успее да гръмне. Ех, че неприятно!“

Самецът беше в отлично настроение. Той утоли жаждата си, нагазил до корем във водата, излезе на брега, порита със задните си крака, потича напред-назад по пясъка и се спря, душейки въздуха и ровейки пясъка с копита. Изведнъж се чу пушечен изстрел и животното падна, без дори да потръпне с крака. Минахме с конете на отвъдната страна и аз нарязвах на късове убитото животно, като взех всички хубави парчета тлъстина и сочно месо.

Така течаха нашите мирни, щастливи дни. Малко преди да си тръгнем обратно, лагерът ни беше вече украсен с кожи на мечки, лосове, уапители, елени, кози и бобри, почти всички убити от индианците. Аштън ловува малко. Той предпочиташе да седи и съзерцава чудесните, грейнали от любов очи на Даяна.

[1] Събуждащия се вълк. — Б.а. ↑

ДВАДЕСЕТ И ДЕВЕТА ГЛАВА

СЪДБОНОСНА ИГРА

Върнахме се във форта в началото на септември и скоро след това Аштън и Даяна си заминаха. Известно време Нет-ах-ки просто бе сломена от раздялата: тя обожаваше Даяна. Пък и ние всички се натъжихме поради заминаването им, защото и двамата ни бяха много скъпи.

През лятото бяхме приготвили хубав запас от стоки, разчитахме на оживена зимна търговия във форта, но ето че заприиха тревожни вести. Говореше се, че нито на север, нито на запад, нито на юг от нас се намират бизони. Отначало не вярвахме, струваше ни се, че не е възможно. Някъде на север, мислехме си ние, още скитат големи стада и като му дойде времето, те ще се върнат. Ала теориите скоро трябваше да отстъпят място на фактите. Ако не се смятаха неколкостотинте глави в района на езерото Грейт Слейв и малкият брой около хълмовете Поркупайн, всички останали бизони се бяха преселили на юг от прериите на Северозападна Канада, в Монтана, и вече не пресичаха границата. Както е известно, това се случи през зимата на 1878–1879 година. В същото време стадата, които пасяха в подножието на Скалистите планини — от Канада на юг до река Мисури, — изчезнаха завинаги от тези места. Южно от Мисури до река Йелоустоун и отвъд нея, по цяла Монтана с изключение на горното течение на река Милк, бреговете на Марайъс, Титън и по течението на Сън, както и в Западна Дакота бизоните си оставаха толкова много, колкото преди.

Пиеганите възнамеряваха да зимуват недалеч от Форт Конрад и да търгуват с нас, но разбира се, те се оказаха принудени да променят планове си и да последват бизоните, а ние трябваше да ги последваме, за да има какво да купуваме. Предоставихме на жените сами да решат искат ли да останат в къщи, или да тръгнат с нас, и всички освен Нет-ах-ки предпочетоха да останат във форта. Беше ми извънредно приятно, че тя без колебание реши да дойде, тъй като

чувствувах, че ако живея сам дори няколко месеца, ще ми бъде много тежко, просто непоносимо. Ръководейки се обаче от грижа за нея, почнах да възразявам.

— Ти обичаш форта — рекох й, — можеш да си седиш тук на топличко край камината, когато дойде от север Творецът на студа. По-добре е да останеш.

— Казваш ми това, защото вече не ме обичаш, нали? — попита тя.

Когато отговорих, че имам предвид единствено нейното удобство, Нет-ах-ки добави:

— Аз не съм бяла жена, която трябва да настаниш в къща и да й слугуваш. Мой дълг е да тръгна с тебе, да ти готвя, да ти паля огън, за да е топло в палатката, и да върша всичко, каквото мога, за да ти е приятен животът.

— Е — отвърнах аз, — щом искаш да тръгнеш с мен само защото се смяташ за задължена, тогава остани. Аз ще живея с Невестулената опашка. Жена му ще се грижи и за мен.

— Как умееш да намираш думите, които ти трябва! — възкликна Нет-ах-ки. — Ти вечно изтръгваш всичко от мен и ме принуждаваш да изрека това, което е в главата ми. Знай тогава, щом искаш да го знаеш, че ще дойда с теб, защото съм длъжна да следвам сърцето си, ти ми го отне.

— Очаквах да ми кажеш тъкмо това. Защо тогава не си призна веднага, че искаш да дойдеш с мен, понеже ме обичаш?

— Знай — отвърна тя, — никоя жена не иска постоянно да повтаря на мъжа си, че го обича. На нея й е драго да си мисли за това и да крие любовта дълбоко в сърцето си, иначе ще му омръзне. Ужасно би било да обичаш и в същото време да виждаш как отблъскват любовта ти.

Много пъти мислих за този разговор край вечерното огнище и дори сега бих искал да знам дали всички жени са такива, дали всички се въздържат да изразяват съкровенията си мисли. Те, да си призна, са същества напълно неразбираеми за мъжете. Аз обаче смятам, че съм познавал Нет-ах-ки Мисля, че съм я познавал.

Бери, Нет-ах-ки и аз потеглихме от форта с два натоварени фургона, впрегнати с по четири коня, като оставихме един човек да наглежда форта и жените. Минахме през Форт Бентън и няколко дена

прекосявахме устието на Марайъс. Оттатък реката ни зарадва гледката на пасящите наоколо в прерията бизони, а в подножието на планините Беърс. По навлязохме в лагера на пиеганите, почервенял от месо и осеян със съхнещи кожи. Веднага щом спряхме, ни посрещна майката на Нет-ах-ки. Двете жени построиха палатката, докато Бери и аз разпрегнахме конете и се погрижихме за тях. После ги предадохме на един младеж, който трябваше да ги пасе.

Сянката на Голямото езеро отдавна се бе преселила на Пясъчните хълмове. Малкото куче — друг голям вожд и приятел на белите — бе умрял още по-рано. Сега главен вожд на племето беше Бялото теле. Най-видни старейшини след него бяха Бягация жерав, Пъргавия кон за бизони и Трите слънца. Това бяха чудесни мъже — с големи сърца, храбри и добри, винаги готови да помогнат в нещастие — с думи и с дела. Едва жените издигнаха палатката, и ето че вождовете пристигнаха да попушат и хапнат с нас. Майката на Нет-ах-ки бе поканила всички. Дойдоха и Невестулчената опашка, Говори с бизона, Мечата глава и други приятели. Разговорът се водеше главно около преселването на бизоните на север и на запад. Едни мислеха, че бизоните са се прехвърлили на западната страна на планините, тъй като не-персе или някое друго племе, обитаващо отвъдната страна, е измислило някакво средство да ги подмами или подкара към равнините на Колумбия. Старецът Червения орел, великия жрец, притежател на вълшебна лула, заяви, че сънят му е дал сигурни сведения по този въпрос.

— Както е ставало много отдавна — рече той, — така се случи и сега. Зъл дух е затворил бизоните в голяма пещера — естествена кошара в планините — и ги държи там от омраза към нас. Трябва да се намерят и освободят бизоните, а похитителят да бъде убит. Ако не бях сляп, сам щях да се заема с това. Да, още утре щях да тръгна и да вървя, да вървя, докато намеря стадата.

— Може би твоят сън казва истината — забеляза Трите слънца.

— Имай търпение — добави някой. — Идното лято нашите младежи ще потеглят на бой и ще потърсят изгубилите се стада.

— Ай, ай! — завайка се старецът. — Имай търпение! Почакай! Винаги всички казват така. По мое време беше иначе: ако трябваше да се направи, ние го правехме. Сега всичко се отлага заради зимните студове или летните пекове.

Бялото теле завърши разговора, като каза, че дори някой наистина да е изловил северните стада, пак са останали предостатъчно бизони.

— И тези стада са на наша земя — добави той. — Ако някое от племената отвъд планините дойде тук на лов, ние ще се погрижим то да не се върне обратно или поне някои от хората му.

При нас почнаха веднага да идват купувачи, но Бери обяви, че до вечерта няма да има никаква търговия. Когато обедът свърши и гостите се разотидоха, клиентите започнаха да се тълпят. Един искаше пушка, друг патрони, трети тютюн, захар или кафе, а четвърти, уви, алкохол. Докато стане време за лягане, успяхме да продадем стока за повече от петстотин долара. Лесно можеше да се предположи, че Бери щеше да бъде цялата зима почти непрекъснато в движение, като доставя нашите кожи във Форт Бентън и се връща оттам с нови запаси стока.

Същата зима някаква лудост бе обзела играчите на хазарт. Ако не отиде на лов, мъжете всеки ден играеха на колело и стрела: по утъпкана пътечка се търкаля малко колело с нанизани на спиците мъниста и мине ли наблизко, всеки се опитва да пусне в него стрела. Нощем лагерът ечеше от гръмката, страховита песен на играчите, която долиташе от много палатки. Седнали един срещу друг, те играеха на „скрито кокалче“, удряйки с пръчки по външния край на леглото в такт с песента. Дори жените участваха в играта и заради техните залози възникваха много пререкания.

В една палатка недалеч от нас живееше млада двойка — Рибаря и жена му Чучулигата. Те много се обичаха и навсякъде ходеха заедно, дори на лов. Като гледаха тази взаимна, непознаваща скука любов, хората се усмихваха и радваха.

Младата двойка рядко ходеше на гости, но често устройваше малки угощения за приятелите си. Рибаря, добър ловец, винаги имаше в палатката си месо и кожи в изобилие. По време на бой също го съпътствуваше успех, доказателство за което бе голямото му стадо коне. Той така беше привързан към хубавичката си малка жена, че вечер никога не отиваше да играе, нито канеше компании за игра у дома си: хазартните игри продължаваха до късно. Оставаше доволен само от угощенията, които не траеха дълго, и обичаше спокойните вечери, когато двамата с жена си бърбреха край огнището, след като гостите си отидат. Случваше се в някой ден Чучулигата да стърже пред

палатката прясна кожа. Тогава Рибаря отиваше до най-близкото място, където се играеше на колело, и вземаше за малко участие в играта. Играеше майсторски и по-често печелеше, отколкото губеше. Но един нещастен ден игра против млад човек на име Плъзгащата се стрела и загуби десет коня. Същия ден аз търгувах в палатката си, но от време на време ми съобщаваха за хода на играта и чух как я обсъждат. Разбрах, че някога Плъзгащата се стрела също искал да построи палатка за себе си и Чучулигата. По неизвестни причини въпреки богатството на младежа родителите на девойката отказали предложения от него откуп — стадо коне — и дали Чучулигата на Рибаря, който бил много по-беден. Всички одобрявали избора, защото обичали Рибаря, докато Плъзгащата се стрела — груб, недодялан, стиснат момък — нямал нито един близък приятел. Той не се оженил и някой го чул да казва, че Чучулигата в края на краищата ще стане негова жена.

— Рибаря се е побъркал: намислил е да играе с него — рече ми един от купувачите. — Да играе с най-добрия играч в лагера, когато този човек е негов враг. Наистина се е побъркал.

На другия ден разбрахме още нещо. Засегнатият от загубата Рибар намерил Плъзгащата се стрела и почти цялата нощ играли с него на кокалче, като изгубил още дванайсет коня! На сутринта Чучулигата дойде на гости на Нет-ах-ки и двете ме извикаха да се посъветват. Чучулигата бе отчаяна и плачеше.

— Сега той спи — казваше тя, — но се готви, когато се събуди, пак да играе с Плъзгащата се стрела. Молих го да не прави това, ала той за пръв път отказва да ме слуша. Само едно си знае: „Ще отида да играя, ще си върна конете.“ Помислете си само, вече изгуби двайсет и два коня, почти половината от нашето стадо, и то за кого — за това куче Плъзгащата се стрела! Поне да беше някой друг, нямаше да ми е така обидно, но да загуби от него!...

Ридания прекъснаха речта ѝ.

— Иди, поговори с него — продължи Чучулигата, — той тебе много те уважава и ще те послуша. Откажи го от тази безумна мисъл.

Отидох в палатката им и сварих Рибаря още в леглото. Той лежеше, опрял се на лакът, и унило гледаше в огъня.

— Недей да ми говориш нищо — почна Рибаря, преди да съм успял да си отворя устата. — Знам защо си дошъл: тя те е пратила, за

да ме уговаряш да не играя, ала аз нямам намерение да прекратя играта. Не мога да я зарежа, преди да съм си върнал всичко изгубено.

— Но послушай — обадох се аз, — можеш да изгубиш още повече, ако продължиш да играеш, можеш да изгубиш всичко, каквото имаш. Нали казват, че Плъзгащата се стрела е най-изкусният играч. Помисли си само какво рискуваш! Колко позорно ще бъде да останеш беден, без коне.

— Ами, чак това няма да се случи — рече Рибаря уверено. — Всичките си коне не мога да изгубя. Не, ти напразно си хабиш думите. Трябва пак да играя с него и съм убеден, че ще спечеля. Ще се помоля, ще направя жертвоприношение. Длъжен съм да спечеля.

Към обед задуха остър югозападен вятър, да се играе на колело и стрела бе невъзможно. Другата игра не можеше да се играе денем, бе забранено по силата на старинен обичай, иначе играчите ги заплашваше нещастие. Скоро след залез обаче Рибаря и Плъзгащата се стрела възобновили играта в палатката на Тежкия връх. Събрала се голяма тълпа зрители. Всекиму се искало да окуражи Рибаря, когото обичаха толкова, колкото презираха противника му. Чучулигата дойде при нас в палатката и седна при Нет-ах-ки, която се опитваше да я залиса с разговори и разкази. Но никой не би могъл да го стори. Тя все повтаряше:

— Чувствувам, че ще се случи нещо ужасно.

От време на време Чучулигата излизаше и се заслушваше край палатката, където двамата играеха, после се връщаше и ни разказваше как върви играта.

— Още един кон изгуби — казваше тя, — отиват си конете ни един след друг.

После Чучулигата донесе вестта, че Рибаря си е възвърнал един кон.

— Но той ще го загуби в следващата игра — заключи тя с безнадежден израз на лицето и се разплака.

— Иди, моля те, там и прекрати това — увещавахе ме Нет-ах-ки. — Направи нещо, за да спрат тази игра.

Тръгнах, макар да не ми беше ясно как трябва да постъпя. Бях убеден, че отиването ми е безполезно, но все пак тръгнах. Палатката беше претъпкана с хора, ала ми сториха път и аз седнах близо до играещите. Като ме забеляза, Рибаря се намръщи и поклати глава,

сякаш ми казваше: остави ме на мира. И наистина в присъствието на тълпата аз се чувствах безсилен, разбрах, че не мога нито да го помоля, нито да го посъветвам да прекрати играта и да си отиде в къщи.

До Плъзгащата се стрела имаше купчина малки, боядисани в червено обли пръчици, които служеха за чипове, всяка пръчица съответствуваше на спечелен от него кон. Погледнах купчината пред противника му и преброих седем пръчици. Значи на Рибаря му оставаха само седем коня.

— Сега ще играем двойно — рече той и хвърли на земята между себе си и противника две пръчици. Онзи сложи също толкова и Рибаря взе кокалчетата, едното червено, а другото с черни ивици. Двамата подхванаха песен, зрителите се присъединиха към тях, удряйки в такт по края на леглото. Рибаря ловко премятеше кокалчетата от едната ръка в другата, после пъхна ръцете си под сгънатото на коленете му наметало и продължи да прехвърля там кокалчетата. Когато песента свърши, той протегна двата си юмрука към противника, вторачен, без да мига, Плъзгащата се стрела повдигна десния си юмрук с протегнат показалец и плесна с него лявата си длан. Показалецът му сочеше левия юмрук на Рибаря. Рибаря неохотно го разтвори и ние видяхме кокалчето с черните ивици. Беше изгубил и сега му оставаха само пет коня. Той взе чиповете си, преброи ги веднъж, втори път, раздели ги на две, после на три групички, а след това събра всичко и рече:

— Последните. Залагам пет коня.

Плъзгащата се стрела разтегна устни в жестока, зловеща усмивка, злите му очички засвяткаха. Тези очи бяха разположени необикновено близко на продълговатото му лице, големият, много тънък нос се извиваше подобно на клюн на сова над тънките устни. Това лице винаги ми е напомняло картинката, която съм виждал по кутиите шунка със силни подправки. Плъзгащата се стрела нищо не каза в отговор на повишения залог, само бързо постави пет чипа и взе кокалчетата. Отново зазвуча песен. Като пое въздух с пълни гърди, Плъзгащата се стрела запя най-силно от всички, като скръстваше, размахваше, вдигаше и отпускате ръце с извити като кука показалци. Той потърка ръце, разтвори пръсти и ние видяхме кокалчето с черните ивици, което минаваше от едната в другата му длан с такава бързина, че околните се заблуждаваха; решаваха, че то е останало в ръката,

където го бяха видели за последен път, но тутакси откриваха, че той някак го е прехвърлил в другата. Тъкмо тази уловка измами Рибаря. Веднага щом свърши песента, той посочи дясната ръка на играча, а от нея полетя губещото кокалче.

— Е — рече той, — аз имам още пушка, палатка, седло, бойна премяна, одеяла и бизонски кожи. Залагам всичко това срещу десет коня.

— Добре, десет да бъдат — съгласи се Плъзгащата се стрела, отделяйки десет чипа, и отново запремята кокалчетата под звуците на възобновилата се песен.

Този път обаче не се пееше така силно. Някои изобщо не пееха, може би защото последният необикновен залог предизвика твърде жив интерес, а може би поради желанието на публиката по този начин да изрази неодобрението си. Тези, които пееха, го правеха някак насила. Както обикновено Плъзгащата се стрела спечели и веднага избухна в силен, зъл смях. Рибаря потрепера сякаш от студ, загърна се с наметалото и се приготви да си върви.

— Ела при мен утре — рече той — и ще ти дам всичко: конете и останалото.

— Почакай! — възкликна Плъзгащата се стрела и стана от мястото си. — Ще ти дам още една възможност да си върнеш всичко, което изгуби. Залагам спечеленото досега от теб срещу твоята жена.

Присъстващите изумени закриха уста с ръка, чуха се възгласи, изразяващи дълбок, искрен ужас и неодобрение. „Куче!“ — изръмжа някой. „Друсни го по главата!“ — извика друг. „Изхвърли го навън!“ — крещяха наоколо.

Плъзгащата се стрела обаче не обръщаше внимание на виковете. Той нехайно събираше и премяташе чиповете със същата жестока усмивка на лицето, със същия зъл пламък в очичките си, които напомняха топченца. Рибаря отново потрепера, стана и мина встрани от изхода. Там се спря и застана неподвижно като в транс. Нима можеше да обмисля такова предложение? Аз също станах и отидох при него:

— Да вървим у нас — рекох му, — да вървим в моята палатка. Жена ти те чака там.

— Да, да, върви! — обадиха се и други. — Върви при него.

Ала Рибаря свали ръката ми от рамото си и бързо се върна на своето място.

— Започвай! — извика той на противника си. — Ще играем. Ще играем за нея. — И добави полушепнешком: — За нея и за още нещо.

Може би Плъзгащата се стрела не чу края на фразата или пък чу, но не го показа. Той взе кокалчетата и запя песен, но никой не се присъедини към нея, дори Рибаря не пееше. Като гледаше редиците мрачни, оклюмани лица, втренчили се в него, Плъзгащата се стрела почна да се запъва, но криво-ляво допя песента и протегна напред свитите си ръце. За миг настъпи напрегната тишина, гърдите се повдигаха, очите блестяха. Ако желанието можеше да убива, Плъзгащата ръка би умрял на място. Самият аз изпитах почти непреодолимо желание да се нахвърля върху него, да впия пръсти в гърлото му, да го удуша. Неколцина се надигнаха от местата си и видях как ръцете им здраво стиснаха дръжките на ножовете.

Рибаря гледаше противника си право в очите, продължително и с такъв мъчителен израз, че напрежението стана почти непоносимо. Два пъти вдигна ръка, за да покаже кой юмрук избира, но и двата пъти не можа да се реши. Накрая посочи левия юмрук и получи червеното кокалче!

Няколко души скочиха на крака, отекнаха викове: „Убий го, убий го!“ Присъстващите измъкнаха ножовете си. Тежкия връх посегна за своята карабина. Рибаря обаче с жест им заповяда да седнат: сега изразът на лицето му беше толкова спокоен, страшен и решителен, че тълпата се подчини.

— Ела утре — каза той на спечелилия — и ще получиш всичко, което спечели.

— Не — възрази Плъзгащата се стрела упорито, — не, не утре. Ще взема палатката, кожата, одеялата и жената сега, а конете утре.

— Тогава да вървим, нека бъде както искаш.

Не мога да разбера защо им позволихме да излязат от палатката в нощната тъма. Никой не ги последва, никой не изрече нито дума. Всички чувствувахме, че нещо трябва да се случи. Ала някои от присъстващите все пак тръгнаха след играчите и края на историята се разигра пред свидетели. Чучулигата стояла зад палатката, чула как я заложили последния път, чула какво поискал победителят и побягнала към къщи. След малко почти също тъй бързо се упътил натам и

Рибаря, подир него вървял човекът, спечелил всичко. Влезли в палатката, а след тях още двама-трима души.

— Ето я! — възкликнал Рибаря, сочейки към ложето, на което лежала жената, покрита с бизонска кожа. — Ето я — продължил той, — но да не си посмял да я докоснеш. Ей сега ще те убия, ще те принеса в жертва тук при нея.

Тези думи и страшният израз на лицето му така парализирали Плъзгащата се стрела, че той не се опитал да се защити, а завикал:

— Пощади ме, пощади ме! — И паднал на земята, преди още Рибаря да се нахвърли върху него и да забие ножа във врата и гърдите му.

Ние, които седяхме в палатката и очаквахме неизвестно какво, чухме виковете на умиращия и се втурнахме навън, като в суматохата смъкнахме кожата на палатката от колчетата. Когато дотичах, всичко вече беше свършило. Плъзгащата се стрела лежеше мъртъв до огнището. Рибаря стоеше над него, наслаждавайки се на извършеното с изражение на доволно дете.

— Да, разбира се — нареждаше Рибаря тихо, замислено, — сега си спомням, той е желал, той винаги я е желал, нея, малката ми жена. Сега аз го убих. Виж, малката ми, той е мъртъв, наистина мъртъв. Вече няма да се боиш да ходиш на реката за вода или в гората за дърва. Стани, виж сама, той е наистина мъртъв.

Ала Чучулигата не помръдваше. Като се наведе над нея, Рибаря отметна кожата, която я покриваше, и нададе сърцераздирателен вик. Тя също беше мъртва. Като се покрила с наметалото, тя стиснала ножа с две ръце и го забила право в сърцето си. Ръцете ѝ още стискаха дръжката и на мъртвото ѝ лице бе застинал израз на мъка и ужас. Тази картина несъмнено върна съзнанието на Рибаря — сигурен съм, че последните няколко дни той беше като безумен.

— Аз съм виновният — повтаряше той, — аз, аз! Аз и никой друг! Но ти не ще си отидеш сама. Ще бъда пак с теб.

И преди някой да успее да му попречи, той заби ножа, който още държеше, в гърдите си и падна до нея. От устата му бликна кръв. Ужасна картина! Често го виждам насън и се събуждам разтреперан, мокър от пот. Ние, мъжете, изтичахме навън: нямаше какво да правим повече в палатката. Дойдоха жени да приготвят телата за погребение. На сутринта ги отнесоха и завързаха за клоните на дърветата. Същия

ден се преместихме на изток, до съседната рекичка. След това в лагера дълго никой не дръзна да играе хазартни игри. За щастие или нещастие — зависи как се гледа на това — езикът на черноногите е беден откъм ругатни, но онези, с които разполага, ние често използвахме, проклинайки паметта на Плъзгащата се стрела.

ТРИДЕСЕТА ГЛАВА

ТЪРГОВИЯ, ЛОВ И НАПАДЕНИЕ НА БОЕН ОТРЯД

Нашата търговия процъфтя. Бери почти постоянно беше на път и на мен ми се удаваха малко случаи за лов. Имаше дни, в които виждах стадо бизони, преследвано от ловци, да галопира далеч в прерията. Понякога някой приятел се отбиваше при нас в палатката и ни разказваше за увлекателната гонитба. В такива дни лагерният живот ми ставаше тягостен, жадувах да изляза в прерията и да се върна, когато пожелаая.

— Утре ти ще търгуваш — казах една вечер на Нет-ах-ки, — а аз ще вървя на лов. Трябва да поюздя. Просто залинях от седене в тази палатка.

— Върви — отговори тя. — Защо не ми каза по-рано за това? Аз мога да търгувам не по-лошо от теб. Зная точно по колко да искам за всяко нещо.

Както бях намислил, на другия ден потеглих на лов. Бяхме шестима, включително Голямото перо и племенникът му, много разумен, хубав и приятен младеж на име Мокапина. Земята бе покрита със сняг, дебел осем-десет инча, беше студено. Плътни, ниски облаци пълзяха на юг, закривайки слънцето. Снегът ту валеше, ту спираше. Понякога падаше така гъсто, че не можехме да различим нищо дори на сто ярда от нас. Изминахме четири-пет мили на изток, без да открием нищо друго освен няколко самотни самци бизони. А после в настъпилото затишие започна да се провижда на моменти обширна местност. Забелязахме около половин дузина бизонски стада. Едното от тях наброяваше неколкостотин глави и пасеше на близо половин миля от отвъдната страна на широкия дол, с който ни свързваше падинка. Седяхме тихо на конете, докато заваля отново сняг и скри цялата околност. Тогава се спуснахме в падинката, прекосихме голямата долина и се изкачихме на хълма от отвъдната страна. Когато

изкачихме гребена, се озовахме точно сред стадото — тук вече всеки трябваше да действа самостоятелно. Да преследваш в буря покритите със сняг бизони, значеше да действуваш като в мъгла: яздохме, полузаслепени от боцкащите валма сняг, които бизоните хвърляха в очите ни с острите си копита. Движех се напосоки сред невидими дупки на лалугери и борсуци и стрелях в плячката наслуки. Глухите изстрели от пушките на другарите ми звучаха сякаш много отдалеч, а моите пукаха като детски пистолет и все пак, преди да бях изпразнил магазина, видях как три от жертвите се спряха, олюляха се и паднаха. Ясно бе, че вече съм убил своя дял. Спрях сгорещения си кон. На другите им беше провървяло още повече. Няколко часа драхме кожата на убитите бизони и рязахме месото, за да го подготвим за товарене на конете. Нямахме намерение да извършим всичко сами — жените на ловците трябваше да отидат да приберат месото на другия ден. Голямото перо обеща да се погрижи да приберат и моя дял, за което му се полагаше една кожа и част от месото.

Беше вече два часът, когато потеглихме обратно към дома. Вятърът промени посоката си. Той задуха от запад-северозапад все по-силно и по-силно, като гонеше снега на облаци. Бяхме изминали не повече от миля, прикривахме лицата си с ръце и одеяла и оставихме конете да ни водят. Изведнъж някой извика: „Боеен отряд пред нас! Ей ги, бягат!“ И наистина на около двеста ярда пет души бягаха с все сила, за да се скрият в близката долчинка. Мокарина бе най-напред от всички и веднага щом забеляза бягащите, зашиба с камшика коня си. Чичо му извика да почака и да бъде предпазлив, но Мокарина не му обърна внимание. Доста преди да успеем да го настигнем, той се хвърли към бойния отряд, стреляйки с карабината си, и ние видяхме как един от онези падна. Те също почнаха да стрелят по младежа. Видяхме ги да зареждат пушките си през цевта. Мокарина почти настигна четиримата, когато поваленият от коня враг се надигна и щом Мокарина се изравни с него, гръмна с пистолета си. Младежът се отпусна на седлото, задържа се за миг, а после се свлече на земята. Конят му се обърна и препусна към нас.

Голямото перо бързо се озова на мястото, където лежеше Мокарина, слезе от коня и повдигна ранения, прихващайки го. Останалите набързо разгониха бойния отряд. Неколцина от враговете успяха да заредят отново пушките си и да гръмнат, но не засегнаха

никого от нас. Един след друг хората от бойния отряд падаха, надупчени от куршумите на скорострелните ни карабини „Хенри“ и „Уинчестър“. Разбира се, това бяха асинибойни, скитащи както обикновено в сняг и студ. Получиха си заслуженото. Другарите ми пиегани този път се държаха кротко: сред успешния бой те не нададоха нито един победен вик. Твърде болно им беше за Мокасина. Набързо скалпираха убитите и като им взеха оръжието, се събраха около младежа в израз на няма съчувствие. Нямаше съмнение, че това бе последната му езда и последният изстрел. Въпреки студа на бледото лице на Мокасина се появиха капки пот, той се гърчеше от болка. Куршумът го бе улучил в корема. Докараха коня му — той стоеше недалеч, при другите коне.

— Помогнете ми да го възседна — изрече със слаб глас младежът, — трябва да се добера до вкъщи. Преди да умра, искам да видя жена си и малкото си момиченце. Трябва да ги видя. Помогнете ми да стана.

Старецът Голямо перо плачеше. Той бе отгледал младежа и му беше като баща.

— Не мога, не мога — повтаряше той с ридания. — Вие го сложете на седлото. И нека някой да тръгне напред, за да разкаже какво се случи.

— Не — обади се раненият, — никой да не тръгва напред. Те бездруго скоро ще научат всичко. Зле съм ранен, зная, но ще доживея, докато стигна палатката си.

Качихме го на седлото, негов другар също яхна коня, за да крепи отпусканщото се тяло. Друг поведе коня. Потеглихме към дома.

На два пъти Мокасина изгубва съзнание и ние спирахме в защитени от вятъра долчинки, постилахме одеяла, полагахме го върху тях и търкахме челото му със сняг. Мъчеше го жажда, постоянно искаше вода. Пътят изглеждаше безкрайно дълъг, настъпилата нощ още повече засили мрачните мисли на отряда. Бяхме тръгнали на лов в такова бодро настроение, ловувахме така успешно, а само за миг ни споходи смъртта. Връщането в лагера се превърна в погребално шествие, угасваше един човек, пълен с щастие и живот. Така беше в прерията: все се случваше нещо неочаквано.

Пристигнахме на разсъмване и влязохме във верига по един в лагера. Събраха се хора, разпитваха какво се е случило. Неколцина се

втурнаха напред да разгласят печалната новина. Още не бяхме доближили палатката на Мокарина, и жена му изтича насреща ни, като плачеше горко и ни молеше да бъдем внимателни, да го носим колкото можем по-грижливо. Положихме го на леглото, тя се наведе над него, притисна го до гърдите си, горещо го зацелува и замоли Слънцето да му запази живота. Напуснах скръбната палатка и се упътих към къщи. Нет-ах-ки ме посрещна на входа. Тя също плачеше. Мокарина ѝ се падаше далечен сродник. Нет-ах-ки ме гледаше с безпокойство, търсейки по дрехите ми следи от кръв, а кръв имаше колкото искаш — само че бизонска.

— Ох — простена тя, — и ти ли си ранен? Веднага покажи къде. Ще извикам някого да помогне.

— Но на мене нищо ми няма — рекох, — това е кръв от убитите животни. Напълно съм здрав.

— Ала можеха да те убият — плачеше тя, — можеха! Вече няма да ходиш на лов в онази местност, наоколо все бродят бойни отряди. Не е твоя работа да излизаш на лов. Ти си търговец и мястото ти е тук при мен, където животът ти е в безопасност.

Клетият Мокасин умря около един час след завръщането ни. Сърцето ни се късаше, като слушахме воплите на жена му и роднините му. Настъпи скръбен час за всички ни. Мъчеха ни мисли за несигурността на човешкия живот. Трима от най-добрите и най-обичаните хора на племето ни бяха напуснали за толкова кратко време и така неочаквано.

Не купихме всички оцавени същата зима бизонски кожи. В лагера понякога наминаваха търговци на уиски и срещу голямо количество лошокачествени спиртни напитки получаваха кожи. А пиеганите често ходеха до Форт Бентън да ги продават. Въпреки всичко купихме две хиляди и двеста бизонски кожи, без да смятаме кожите на елени, уапители, бобри и други. Бяхме много доволни. Около първи април се прибрахме в къщи, във Форт Конрад, и Бери веднага почна да оре голямата ни долина. Вечер изписваше доста листове, на които изчисляваше доходите от посевите с овес при реколта шестдесет бушела от акър и от развъждането на свинете — по шестнайсет прасета от всяка майка два пъти, а може би и три пъти годишно, вече

не си спомням. Във всеки случай всичко бе ясно и изглеждаше окуражително... поне на хартия. Купихме още няколко плуга, поръчахме в Щатите бъркширски свине, изкопахме ров, за да вадим вода от ръкава на река Марайъс — Драй Форк. Изобщо готвехме се най-сериозно да станем фермери.

В далечния край на долината, където Драй Форк се влива в Марайъс, нашите жени направиха малка зеленчукова градина и лятна колиба, покрита с клони. Те прекарваха там горещите дни и наглеждаха царевицата и тиквите, които поливаха грижливо с кофи сутрин и вечер. Заседяваха се при тях или пък с груба пръчка и корда ходех да ловя сомове и златоочки в дълбокия вир недалеч от колибата. Докато седях с въдицата, слушах чудноватите песни на жените и още по-чудноватите разкази за далечното минало.

Нет-ах-ки често повтаряше: „Какво щастие, какъв покой! Да се молим да продължат и за в бъдеще.“

Пиеганите се преместиха на запад от планината Беърс По, повечето се върнаха в района на агенцията, която сега се помещаваше на Баджър Крик, приток на Марайъс, на около петнадесет мили над форта. Останалите се разположиха на лагер от другата страна на реката, срещу нас, биеха антилопи и елени, а понякога и случайно срещнати самци бизони. От резервата до нас пристигаха вести за тежкото положение на индианците. Говореше се, че агентът принуждавал хората да гладуват и сред племето вече се водели разговори за връщане назад — на територията, където още се срещаха бизони.

ТРИДЕСЕТ И ПЪРВА ГЛАВА НЕТ-АХ-КИ ОТИВА НА ЛОВ

Минаха седмици. Пиеганите все чакаха бизоните отново да се появят в прериите в района на резервата. Те мислеха, че когато настъпи топлото време, част от стадата, които пасяха на изток, ще преминат на по-прохладните високи места, и вярваха, че нейде сред неизследваните, недостъпни места в Скалистите планини се крият огромни стада от тези животни, които по някакъв начин ще успеят да се върнат в откритите равнини. В същото време ловци бродеха из предпланините да търсят елени, уапители и антилопи. Те наистина намираха дивеч, ала той едва стигаше, за да прехранват семействата си.

Нашето стопанство се развиваше не по-успешно. Дъжд нямаше, ръкавът Драй Форк пресъхна и прокопаният напоителен канал се оказа излишен. Породистите бъркширки, купени от Щатите, донесоха някаква болест или се бяха заразили по пътя и умряха до една освен нереза. Накрая умря и той — ял от месото на вълк, отровен преди месец от стрихнин. Всичко това бе много тежко за Бери, но трябва да призная, че аз не се огорчих много. Не съм роден за земеделец и се надявах опитът да докаже на Бери, че и той не е роден за такъв. Имахме и говеда. Те скитаха по речните долини, и близките хълмове, угояваха се и се размножаваха.

А ние си седяхме на сянка, нашите жени и аз. Наистина трябваше да се готви, но бяха необходими само няколко минути, за да се свари месо, изпекат питки и да се стоплят кутиите консерви. А прането? Носехме леки дрехи, пък и те не бяха много. Дългите обози, въпрегнати с говедата, продължаваха да слизат в нашата долина. Продавах на прашните говедари бира, кожени панталони, тютюн, купувах от индианците кожи — еленови и антилопски, — но през по-голямата част от времето кротко си седях на сянка.

През юни реката стана пълноводна от топенето на снеговете в Скалистите планини и всички пътуващи из този край почнаха да

ползват нашия сал-ферибот, снабден с дебели, здрави въжета. Веднъж ми се наложи да превозя обоз с волски впряг. За първия курс натоварихме седем двойки говеда. Яремите им се навързват в дълга верига, с която теглят фургоните. Застанах на кормилото, отвързахме кейовите въжета и се отделихме от брега. До мен се изправи говедарят на впряга, французин-креол, словоохотлив, буен и нервен човек както повечето представители на расата си. По средата на реката, където е най-дълбоко и течението е най-бързо, предната двойка говеда се дръпна назад върху следващата двойка, а пък тя — върху последващата, докато всички се сбиха на купчина в задната част на сала. Поради това носът се вирна над водата, от потъналия край на палубата водата потече към трюма и под действието на нарасналото тегло носът се заиздига все по-високо, така че говедата вече не можеха да стоят на крака и започнаха да се хлъзгат от сала.

— О, господи! — завайка се говедарят на завален френски. — Тя потъне, тя заплете се във верига. Върнете, м'съо, върнете се към бряг!

Аз обаче нищо не можех да направя, Салът не вървеше ни назад, ни напред и продължаваше да потъва все повече във водата, която клокочеше страшно под нозете ни. Накрая говедата паднаха до едно от сала и както си бяха скупчени, се замятаха със сумтене и пръхтене във водата, която често ги заливаше целите. Но колкото и да е странно, течението ги отнесе надолу към една плитчина и те благополучно се измъкнаха от водата, въпреки веригата от навързаните яреми. Освободен от товара, салът се люшна на срещуположната страна, сякаш се гмурна в реката, и силното течение го понесе надолу.

— О, господи! Проклето работа! — викаше французинът. — Спасете, м'съо. Не мога плавам.

И той се затича към мен с протегнати ръце. Аз отскочих назад, за да избегна опасната прегръдка, и паднах. Течащата по палубата вода ме повлече. Не се боях от това, защото знаех, че течението ще ме отнесе на плитчината, където се бяха озовали говедата. Озърнах се за французина. Салът беше потънал дълбоко под водата, а французинът се бе покатерил на средния стълб на затегателната верига, който се подаваше над водата само на една-две стъпки. И сега го виждам пред очите си на върха на стълба, здравата опулил уплашени очи, с вирнати към небето войнствени мустаци; чувам го да се кръсти и моли, да крещи ругатни и зове другарите си на брега да го спасят от мътния

поток. Картината беше толкова забавна, че прихнах да се смея и от смях едва се крепях над водата.

— Дръж се, французино! — викаха водачът на обоза и другите говедари. — Ти само се дръж и ще се измъкнеш цял и невредим!

Той ги заплаши с юмрук.

— Аз отива надолу. Аз потъне. Вие проклети говедари — отговаряше им той. — А вие казва държи се. Проклето работа! Мръсно работа! Господи!

Не се съмнявам, че той би могъл да пусне стълба и да се потопи във водата, ако салът потънеше, но тъкмо в този момент се скъса въжето и салът толкова се издигна, че палубата едва се показваше над водата. Салът заплува подир мен по течението. Французинът скочи на хлъзгавата палуба, закрепя, разсмя се гръмко и радостно, защрака с пръсти в знак на подигравка над тези, които му се бяха присмивали.

— Сбогом, сбогом, господа — викаше той, — аз отива в Сейнт Луис при своя изгора!

Салът доближи брега по-надолу и ние без мъка го отбуксирахме обратно и поправихме въжето. Ала французинът не пожела да се качи на сала с говедата. Потегли с другия курс, след като натоварихме фургоните, взе си и една дъска за спасителен пояс в случай на авария.

През душните летни нощи спяхме с Нет-ах-ки на открито на стръмния бряг досами реката. О, тези бели, огрени от луната, възхитителни нощи! Толкова възхитителни, изпълнени с такъв покой, че ние, наслаждавайки се на изумителната им красота, не можехме да заспим до късно. Ще пропищи сова и Нет-ах-ки ще каже:

— Това е призракът на грешник. Заради извършеното от него зло сянката му е превърната в сова и той трябва дълго да страда, да се бои от Слънцето и тъжно да крещи нощем, докато най-сетне не му бъде позволено да се присъедини към другите сенки на нашето племе, отпавили се на Пясъчните хълмове.

Ще завие вълк.

— Защо така тъжно, братко? — ще рече Нет-ах-ки. — Изглежда, вълците винаги оплакват нещо, което им е отнето или са изгубили. Интересно, ще намерят ли някога изгубеното...

Наблизо реката бълбукаше, а долу при праговете, отвъд завоя, глухо ревеше. Бобър или може би голяма риба плясваше върху

сребристата повърхност на водата, Нет-ах-ки се притисваше в мен и потръпваше.

— Това са обитателите на дълбоките води — шепнеше тя. — Бих искала да знам защо им е отредено да живеят там долу в дълбоките, тъмни, студени места, а не на сушата, на яркото слънце? Как мислиш, щастливи ли са те, живеят ли на топло и в доволство като нас?

На такива въпроси отговарях както можех:

— Козите обичат високите, студени, голи скали в планините, антилопите — топлите, ниски, открити прерии. Несъмнено обитателите на дълбините пък обичат реката, иначе щяха да живеят на сушата като нас.

Една нощ, като чу крясъка на голяма сова откъм острова, Нет-ах-ки рече:

— Помисли си колко нещастна е тази сянка. Дори да ѝ бъде позволено да се отпрати на Пясъчните хълмове, тя пак ще си остане нещастна. Всички там са нещастни — хората, които са ни напуснали; те живеят на Пясъчните хълмове неистински, призрачен живот. Затова не искам да умра. Там е толкова студено, нерадостно, пък и твоята сянка не би могла да бъде при моята. Сенките на белите нямат достъп в селенията на мъртвите черноноги.

Аз нищо не отговорих и след малко тя продължи:

— Кажи ми, истина ли е онова, което Черните дрехи разказват за бъдещия живот, възможно ли е добрите хора, индианци и бели, да отиват горе на небето и да живеят там вечно и щастливо със Създателя на света?

Не можех да ѝ отговоря утвърдително.

— Онова, което твърдят Черните дрехи, е написано в тяхната старинна книга. Те вярват в нея.

— Да — съгласи се Нет-ах-ки, — те вярват в нея, и аз също. Радвам се, че вярвам в това. Там е свободен достъпът и на индианците. Ние ще продължим да бъдем заедно, когато този наш живот завърши.

Както преди и сега нямаше какво да ѝ отговоря, но помислих за думите на стареца, който приготвяваше виното за причастие:

*„И много възли той разплете,
но не и този на човешката душа.“*

Лятото течеше и грижата за храната стана за пиеганите много сериозна. Казаха ни, че от това страдали и западните племена на черноногите. Агентът, който отговаряше за черноногите, се оплаквал в годишния си доклад до Министерството на вътрешните работи от варварството на своите подопечни, от езическото им преклонение пред чужди богове, но нищо не споменавал за глада. „Нямам нищо за вас — казвал той на вождовете. — Водете вашите хора натам, където са бизоните, и вървете подир стадата.“

Настъпи август. Пиеганите се придвижваха надолу по реката все по-близо до нас и докато ловците кръстосваха прерията за антилопи, вождовете се съвещаваха с Бери и обсъждаха планове за зимата. В края на краищата бе решено да се премине в района на река Джудит, където според тях имало много бизони и разбира се, не по-рядко отпреди се срещали уапители, елени, бобри и вълци. През септември напуснахме форта и ние — Бери, жената Кроу, Нет-ах-ки и аз, — а след седмица се разположихме на лагер край река Джудит, само на миля-две над устието на Уорм Спринг Крик. Във Форт Бентън бяхме наели още двама работници и с тяхна помощ набързо построихме дървени хижици и си направихме няколко груби камини. Разположихме се точно в средата на голяма тополова горичка, защитена от северните ветрове. Наблизо течеше река, която в момента изобилствуваше от едра тлъста пъстърва. Както бе уговорено, тук пристигнаха и издигнаха палатките си пиеганите. Част от племето на блъдите дойде от север и се присъедини към нас. Около форта се събраха много ловци — в непосредствена близост до нас имаше малко бизони, но само на един ден път на изток те пасяха на големи стада. Колкото до елени и уапители, местността просто гъмжеше от тях.

В горното течение на Уорм Спринг Крик имаше скотовъдна ферма, която се бе появила предишната година. Управляваше я човек на име Брукс, а тя бе собственост на голяма фирма, която водеше оживена търговия в Хелина, Форт Бентън и Форт Маклауд. Собственост на фирмата при управлението на агента, отговарящ за черноногите, беше и търговският пункт. От този район пиеганите тръгнаха да търсят дивеч. По онова време това беше едва ли не единствената скотовъдна ферма в цялата обширна област между планините Хайуд и река Йелоустоун. След време тази обрасла с гъста трева област осигуряваше прехраната на стотици такива ферми. А

после дойдоха овцете и опустошиха пасбищата. Някогашните ловци биха заплакали, ако видеха днешните голи прерии и хълмове. Не искам никога вече да ги виждам. Предпочитам да помня прерията такава, каквато беше, преди целият този край да бъде опустошен от стадата говеда и овце на белите. Като си помисли човек колко столетия тези хълмисти прерии са давали прехрана на скитащите из тях безброй стада бизони и антилопи и колко века още това можеше да продължава — само да не беше алчността на белите. Аз също като индианците смятам, че белият човек е безмилостен разрушител. Той превръща тревистите прерии в кафяви пустини, горите изчезват под унищожителната му ръка, само почернелите пънове сочат къде е имало чудесни зелени горички. Нещо повече — белият човек дори пресушава реките и руши планините. С него идват и престъплението, гладът и нуждата, непознати преди появата му. Кому е от полза всичко това? Справедливо ли е хората да отплащат за алчността на шепа пришълци?

Само веднъж през тази зима намерих време за лов, тъй като Бери пътуваше почти непрекъснато. Нет-ах-ки и аз тръгнахме на лов за бизони заедно с лагера на Опашката на червената птица, приветлив мъж на около трийсет и пет — четирийсет години. Палатките в нашия лагер бяха малко, а хората много и преместването ни беше съвсем лесно. В края на първия ден открихме бизони, но продължихме похода до обед на следния ден и установихме лагера си край изворите на Армелс Крийк. Никога не бях срещал толкова бизони, колкото на това място. От близкото хълмче съгледахме, че прерията просто е почерняла от тях чак до стръмнините край бреговете на Мисури и на изток до хълмовете край Биг Крукед Крийк и Мъсълшел, които се мержелееха в далечината. На юг прерията опираше в планините Мокасин, а на запад, натам, откъдето бяхме дошли, също пасяха стада бизони.

— Ха! — възкликна Опашката на червената птица и приближи коня си до моя. — Кой казваше, че бизоните са почти изчезнали? Всичко си е както преди! Никога не съм виждал такова изобилие!

— Не забравяй чак откъде дойдохме, за да ги срещнем — възразих аз — и че в прерията на запад, и далеч на север оттук изобщо ги няма.

— Да, така е, но това няма да продължи дълго. Те навярно временно са се преместили на изток, както веднъж преди — според

разказите на бащите ни. Те ще се върнат обратно. Разбира се, доброто Слънце няма да ни забрави.

Нямах смелост да разруша надеждите на Опашката на червената птица, да му разкажа за онези обширни райони на изток и на юг, където вече няма бизони, където дори антилопите са напълно изтребени.

Опашката на червената птица предвождаше отряда и ловците се подчиняваха на заповедите му. Доближихме хълма много рано. Като огледа местността и разположението на стадата, той реши, че трябва да се устрои гонитба на стадото югозападно от нас, тъй като то щеше да побегне срещу вятъра в същата посока и нямаше да обезпокои пасящите тук-там големи стада. Върнахме се в лагера да закусим и почакаме, докато участниците в лова оседлаят най-добрите си коне и се приготвят за излизане. Денят се случи топъл, земята беше заснежена, но духаше лек чинук, затова Нет-ах-ки тръгна с нас, както и повечето от другите жени. Благоприятните условия на местността ни позволиха да се врежем в края на стадото, преди да обезпокоим животните. Стадото се понесе, както предсказваше Опашката на червената птица, на югозапад, срещу вятъра, после нагоре по дългия склон на един от гребените на предпланините. Това беше изгодно за нас, понеже бизоните не могат да бягат бързо по стръмнина. Затова пък, когато се носят надолу по някой хълм, те лесно убягват и на най-бързия кон. Центърът на тежестта на бизона се намира в предната половина на тялото. Малките къси задни крака са недостатъчно силни, за да придадат значителна скорост на неестествено широките гърди, грамадната глава и тежкия гръб, когато бизонът тича нагоре.

Нет-ах-ки яздеше кобилка с добродушен вид и много кротка. Беше ѝ я отстъпил за лова наш приятел от племето на блъдите. През целия път от Джудит Нет-ах-ки удряше с камшика кобилата и я наричаше как ли не, само да я накара да върви наравно с по-бързия ми и сърцат кон. Но веднага щом приближихме стадото и ловците се врязаха в него, поведението на кобилата рязко се промени. Тя се изправи на задните си крака — Нет-ах-ки я удържаше, опъвайки юздите, — заигра на една страна, извила врат и наострила уши, а после, стръвно захапала мундщука, се хвърли в гонитбата така бясно, както всеки друг обучен ловен кон. Всъщност тя беше добре обучена за лов, ала стопанинът ѝ не се бе сетил да ни го каже. Кобилката на

Нет-ах-ки се оказа по-бърза от моя кон и аз почнах да се безпокоя, като видях жена ми да се носи към морето от бясно препускащи, космати бизони. Напразно подвиквах на коня си — той не можеше да достигне Нет-ах-ки, а предупредителните ми викове се губеха сред гърма и тропота на хиляди копита. Скоро забелязах, че Нет-ах-ки не се опитва да възпре кобилата, а напротив, удря я с камшика. Един път се озърна за мен и се засмя, очите ѝ светеха възбудено. Продължихме да препускаме нагоре по склона около миля, после разпръсналото се стадо се откъсна от нас и се понесе надолу по другата страна на гребена.

— Какво ти хрумна? — попитах аз, когато спряхме потните си, запъхтени коне. — Защо направи това? Така се страхувах да не паднеш от коня и да те набоде на рогата си някое ранено животно.

— Няма страшно — отвърна тя; — първо аз също се изплаших, но да се препуска подир тях е толкова интересно! Помисли си само, шибнах четири бизона с камшика! Искаше ми се да се нося след тях все по-далеч и по-далеч, не мислех нито за дупките на борсуците, нито за възможностите да падна; с една дума, за нищо. Кажи ми, успя ли да убиеш бизон?

— Нито един.

Не бях стрелял нито веднъж. Нищо не забелязвах, нищо не виждах освен нея сред гъстото стадо и ми олекна, когато гонитбата завърши. Погледнахме към склона на гребена и видяхме ловците и жените им вече да се трудят над месото на убитите бизони, осеяли снега. Ала ние с Нет-ах-ки останахме без месо. Неудобно беше да се връщаме в лагера с празни ръце, затова изминахме към две мили в посоката, в която се бе изгубило стадото, после завихме към планината. Там горе сред боровете се срещаха елени, а по откритите поляни пасяха или почиваха уапители и аз имах щастието да убия тлъста самка. Накладохме огън, опекохме част от черния ѝ дроб и къс от стомаха и като хапнахме набързо, потеглихме обратно към лагера, взели толкова месо, колкото можехме да натоварим на двата коня.

ТРИДЕСЕТ И ВТОРА ГЛАВА

УСМИРЯВАНЕТО НА СКИТНИЦИТЕ

На другия ден отрядът отново организира гонитба. Утрото обещаваще успех. Слънцето грееше ясно и топло, наблизко пасеше голямо стадо бизони, всички напуснахме лагера в чудесно настрояние. Бяхме си разменили конете с Нет-ах-ки. Макар че при преследването моят кон се оказа по-лош от кобилата на жена ми, той бе с по-нежна уста и по-чувствителен към юздата. Нет-ах-ки леко го удържаше. Като навлязох сред стадото, престанах да се оглеждам за околните, а се стремях да избира тлъсти самки, да ги настигна и да ги убия. Нямах нужда нито от месо, нито от кожи, но сред нас имаше ловци с бавни коне и възнамерявах да им отстъпя бизоните, които щях да застрелям. Продължих да шибам кобилата дори когато видимо започна да изостава, и успях да поваля седем животни. Когато най-сетне спрях, край мен нямаше никой. Огледах се и открих две групи индианци. От по-голямата и по-близката се носеха отчаяни вопли на жени. Скоро научих причината: бе загинал младеж на име Майстора на стрели. Грамаден стар самец, ранен и обезумял от болка, забил рог в коня му, изтърбушил корема му и свалил ездача, който паднал върху гърбовете на бягащите подир него други бизони, оттам се търколил на земята и бил стъпкан от бясно препускащото стадо. Двата лъка пък си беше счупил крака. Конят му попаднал на дупка на борсук и го хвърлил на земята с такава сила, че сега лежеше в безсъзнание. Десният му крак беше счупен над коляното. Някои от конете влачеха шейни. Положиха мъртвия и ранения на шейните и близките им ги откараха в лагера. Ловците бързо деряха убитите бизони, някои от тях взеха само филетата и езиците, сетне потеглиха назад към палатките, мълчаливи и потиснати. Същата вечер нямаше нито гощавки, нито ходене на гости, нито песни. Вместо това се чуваха воплите на жените. Мъжете със сериозни лица седяха край огнищата, пушеха и мислеха за превратностите в живота споменавайки от време на време с добра дума мъртвия си другар, жалеейки за преждевременната му кончина.

Майстора на стрели бе погребан на сутринта. Завързаха тялото му в клоните на голяма тополя. После почнахме да се готвим за преместване на лагера. Трябваше да се нареже и изсуши месото, за да станат по-леки товарите, да се обработят купищата кожи, включително и замръзналите, да се сгънат и опаковат. В лагера нямаше никой, който да умее да лекува счупени крака, но ние направихме шини и превързахме счупения крак на Двата лъка както можахме. На следното утро прибрахме рано палатките и потеглихме към дома. Всички бързаха да се махнат час по-скоро от това злокобно място и да приключат с нещастния лов, преди да се е случила още някоя беда. Ранения настаниха колкото може по-удобно на ложе, вързано за прътите на една шейна.

Следобед зафуча виелица и силно застудя, около нас се носеха и въртяха облаци ситен сняг. Неколцина решиха да нощуват в първата срещната горичка, но останалите заявиха, че няма да спрат, а ще продължат пътя си през цялата нощ, докато не пристигнат в къщи. Те не смееха да спират, бояха се, че ще ги връхлети ужасно нещастие и това надвиваше страха от заслепяващия сняг и силния мраз, които Създателят на студа ни изпращаше. Злите духове, така си мислеха индианците, се навъртат около нас, те вече причиниха смърт и страдания и никой не ще бъде в безопасност, докато не завърши ловът и не се направят жертвоприношения на боговете. Опашката на червената птица беше сред тези, които предпочетоха да продължат. Аз и Нет-ах-ки можехме да спрем и заедно с някое от семействата да се отбием в гористата долчина и да изчакаме в палатка, докато премине бурята, ала Нет-ах-ки заяви, че съвсем не било студено и че нямала търпение по-скоро да се завърне в уютната ни къщурка с горещата камина.

— Ще успеем да се доберем до дома преди полунощ — казваше тя, — помисли само колко приятно ще бъде да похапнем край камината, а после да спим в голямата топла постеля. Ти за мене не се бой, аз ще издържа.

Ужасна нощ! Луната почти през цялото време се криеше зад нисколетящите облаци и сипеция се сняг. Просто се бяхме вкопчили в седлата, отпуснали юздите, и се бяхме оставили на конете с надеждата, че те ще следват пътя, който Опашката на червената птица проправяше за нас. Дори да искахме, нямаше да можем да ги направляваме, защото

ръцете ни бяха изтръпнали от студа и трябваше да ги крием под наметалата и одеялата, с които се бяхме загърнали. Аз се движех плътно до Нет-ах-ки, а тя зад предводителя на отряда. Семейството на Опашката на червената птица яздеше след нас. Понякога се оглеждах и виждах близките на предводителя, но по-често ги скриваше заслепяващият очите сняг. Опашката на червената птица и мнозина от мъжете често скачаха от конете и вървяха пеш или подтичваха край нас — опитваха се напразно да се стоплят, ала жените оставаха на седлата и трепереха, на някои измръзнаха ръцете и лицата. До дома оставаха още седем-осем мили, когато Опашката на червената птица, който яздеше най-отпред, пропадна в покрит със сняг ручей. Водата стигна до кръста на нещастника, а щом се измъкна от вира, мигом замръзна по навуцата му. Ала Опашката на червената птица не започна да се оплаква, а продължи упорито да крачи из дълбоките преспи, докато най-сетне стигнахме в къщи. Едва слязох от коня: така се бях вдървил, вкочанял и замръзнал! Наложих се да сваля Нет-ах-ки от седлото и да я внеса в къщи. Минаваше вече един часът, бяхме пътували около осемнайсет часа! Събудих одного от момчетата, за да се погрижи за конете. Легнахме си, завити с няколко кожи и одеяла. Зъбите ни тракаха от студ. Случи ли ви се някой път силно да измръзнете, опитайте да се сгреете по този начин. Под одеялата ще се стоплите много по-бързо, отколкото ако седите до камината и пиете горещи напитки.

Когато се събудихме, беше вече към пладне. Стана известно, че от нашия отряд се е изгубила една жена. Някъде по пътя през тази страшна нощ се свлякла от коня си и Създателят на студа я прибрал. Тялото ѝ не намериха. Разказах на Бери какво претеглихме през този поход.

— Нали съм те предупреждавал — смърти ме той — да не пътуваш! Щом човек може да остане край камината, а я оставя, за да отиде на лов в прерията, той не е с всичкия си. Да, той е истински безумец, кръгъл глупак!

През септември на река Кът Банк намериха убит човек на име Чарлс Уолмсли. Той пътувал от Форт Маклауд за Форт Бентън. Кът Банк се намира по средата на пътя между тези фортове. Фургонът, амуницията и другите вещи бяха полуизгорели и захвърлени в реката. Подозрението в края на краищата падна върху някой си Костенурката и

приятеля му Ездача, индианци от племето на блъдите, които похарчили неколкостотин канадски долара във Форт Бентън за пушки и други неща. Те живееха в заеманата от блъдите част от лагера край форта и шерифът на областта, като научил къде се намират заподозрените в убийството, потеглил да ги арестува. Той взел със себе си само своя помощник Джеф Талбът. Може на границата да е имало и по-смели хора от шерифа Джон Хийли, но поне аз не съм срещал такива. Хийли заемаше длъжността шериф не знам вече колко мандата поред и „Рекърд“ — първият вестник, появил се сред прериите на Монтана, вестникът на Форт Бентън — беше негов. Преди това той бе търгувал с индианците в качеството си на един от главните организатори на Хуп Ъп и северната територия.

Хийли и Талбът пристигнаха в нашата ферма един ден по залез-слънце и веднага щом се погрижиха за конете си, ни разказаха защо са дошли.

Бери поклати глава.

— На ваше място — рече той — не бих се опитвал да ги арестувам тук. Костенурката има куп роднини и приятели. Мисля, че ще ви окажат съпротива. По-добре се върнете обратно и вземете от форта няколко войници за подкрепа.

— Плюя аз на него, ако ще да има и хиляда роднини! — заяви Хийли. — Дошъл съм тук за тези индианци и ще ги отведа със себе си живи или мъртви.

— Добре — отвърна Бери, — щом на всяка цена трябва да ги арестувате, ние ще бъдем на ваша страна. Ала тази ваша идея никак не ми харесва.

— Не, сър — възрази Хийли. — Аз сам ще се разправам. Вие търгувате с тях и не бива да се забърквате в тази работа. Индианците ще ви пречукат и ще избягат. Да вървим, Джеф.

Хийли и Талбът излязоха, а ние прекарахме петнайсетина минути в ужасно напрежение. Като въоръжихме хората си, Бери и аз също се въоръжихме и зачакахме момента, в който да се притечем на помощ на шерифа, макар да знаехме, че ако нещо се случи, ще пристигнем твърде късно. Пък и какво можеше да направят няколко души срещу голям лагер разгневени индианци. Както разговарях с Бери, ето че се показаха Хийли и Талбът със своите индианци, здраво

оковани в белезници. Единия привързаха за средния стълб на магазинчето ни, а другия — за една от гредите на кухненската стена.

— Готово! — възкликна Хийли. — Готово. Ех, че се изморих! Нямате ли нещичко за гладни хора? Просто умирам от глад.

Хийли говореше добре езика на черноногите. Когато той и Талбът влезли в лагера, попитали за Бягация заек, вожда на блъдите, и индианците ги завели в неговата палатка; Хийли бързо обяснил за какво е дошъл. Старият вожд казал, че ще извика заподозрените и Хийли ще може да поговори с тях.

— Но аз за нищо не отговарям — добавил той, — ако се опитате да сложите ръка на тези хора и да ги отведете. Моите младежи са буйни. Не винаги успявам да ги обуздам.

Жените, изпратени да повикат Костенурката и Ездача, били предупредени да не казват нищо и нищо да не обясняват на заподозрените. Костенурката и Ездача влезли и седнали, без да се досещат каква е работата. След тях влезли още няколко души, любопитни да разберат защо при вожда има бели. Хийли набързо им обяснил.

— Аз не знам нищо за убийството — заявил Костенурката — и няма да дойда с теб. Няма. Ще се бия. Имам много приятели, те ще ми помогнат.

Ала още не изрекъл това, и Хийли — той беше много силен човек — хванал Костенурката и щракнал на ръцете му белезниците. Талбът направил същото с Ездача. Двамата индианци обезумели от ярост. Насядалите в палатката на вожда червенокожи тутакси почнали да крещят, страшно възбудени: „Вие няма да ги откарате!“, „Няма да ги пуснем!“, „Свалете от тях железата, иначе лошо ви чака!“

— Чуйте! — вдигнал предупредително ръка Хийли. — Вие ме познавате. И знаете, че не се боя от вас. Трябва да отведа тези двамата със себе си. И ще ги отведа. Ако някой се опита да ми попречи, той ще умре заедно с мен. Знаете как стрелям, тъй че някои от вас ще умрат преди мен.

Той не извадил пистолета си. Само ги гледал студено и втренчено в очите — а разгневеният му поглед караше всеки злосторник да трепери.

— Да вървим! — подвикнал той на Костенурката.

Индианецът станал машинално, като замаян, и го последвал. Талбът и другият индианец излезли след тях.

Тази нощ почти не спяхме. Късно вечерта дойде един млад пиеган и съобщи, че блъдите се готвят да освободят приятелите си. Едни предлагали да нападнат търговския пункт, други казвали, че най-добре било да причакат шерифите по пътя.

— Иди и предай на блъдите, че се надявам наистина да ни нападнат — рече Хийли. — Имаме едрокалибрени „Уинчестъри“, шестзарядни револвери и достатъчно патрони. Добре ще се позабавляваме. А първите два куршума ще получат Костенурката и Ездача.

Арестуваните благополучно били закарани в Хелина. В съда Ездача се явил като свидетел на обвинението. Костенурката убил Уолмсли с изстрел в гърба, когато онзи си готвел вечерята. Убиецът бе осъден на доживотен затвор и умря две години по-късно в детройтския затвор. След този случай нямаше нито едно убийство на бели от индианци черноноги.

Зимата излезе много сурова. Индианците не успяха да убият толкова много бизони, колкото биха могли, ако стадата бяха по-близо до лагера. Но оцавиха доста кожи, натрупаха и много неоцавени. Една вечер от Форт Бентън пристигна отряд войници под командата на лейтенант Краус. Сърцето ми се сви, като видях как жените и децата побягнаха да се скрият в храстите с широко отворени от уплаха очи. Те не бяха забравили клането на Бейкър. Мъжете мълчаливо грабнаха оръжието си и застанаха край палатките, готови, ако потрябва, да се сражават. Скоро видяха, че отрядът е спрял на място и се готви да построи бивак. Значи, решиха индианците, война няма да има, и извикаха жените и децата си. Войниците обаче трябваше да изпълнят страшна задача. Бяха дошли, за да конвоират пиеганите обратно до техния резерват, където вече нямаше нито бизони, нито какъвто и да било дивеч, и да се бият с тях, ако откажат да тръгнат. Индианците свикаха съвет.

— Защо — питаше Бялото теле с посивяло от сдържан гняв лице, — защо се върши това? С какво право? Ние сме на нашата собствена земя. Тя винаги е била наша. Кой смее да казва, че трябва да я напуснем?

Лейтенант Краус обясни, че само изпълнява нареждането на началника си, а той, от своя страна, е получил заповед от самия Велик баща да преведе пиеганите обратно на територията на резервата им. Срещу тях било постъпило оплакване. Скотовъдците твърдели, че пиеганите избиват говедата им, и настоявали пиеганите да бъдат върнати в резервата. Великия баща удовлетворил молбата на скотовъдците. Лейтенантът изглеждаше мек, добър човек, не му беше присърце задачата, с която го бяха изпратили.

— Слушай! — започна Бялото теле. — Преди много години хората на Великия баща пристигнаха с парахода в устието на река Джудит и там сключиха договор с нашето племе. Договорът бе написан на хартия, която подписаха и те, и нашите вождове. Аз още бях млад, но схватлив и добре помня написаното на тази хартия писмо. Там се говореше, че цялата страна на север от река Мъсълшел и по Мисури, до самото устие на река Милк, чак край границата с Канада и на изток от Скалистите планини до линията, която върви на север от устието на река Милк — всички тези земи, пишеше на хартията, са наши. Оттогава белите не са купували и не са искали от нас нито къс от тази земя. Как могат в такъв случай да твърдят, че нямаме право да ловуваме тук? Обвиняват ни, че сме избивали говеда. Ние не вършим това. Защо ни са тези говеда, когато имаме тлъсти бизони, елени, уапители и друг дивеч? Не желаем да се върнем в резервата. В онези места няма дивеч. Ако си отидем оттук, ще умрем от глад. Страшно нещо е да страдаш от това, че няма какво да ядеш. Пожали малките ни деца, жените и старците. Иди си в твоя форт и ни остави на мира.

Ставаха и произнасяха речи и други мъже. Молбите на индианците да им се позволи да останат в областта, където има дивеч, звучаха наистина трогателно. Те станаха причина в очите на много от белите да се появят сълзи. Добре забелязах как гласът на лейтенанта трепереше, когато им отговори, че не е в негова власт да направи това, което искат. Краус молеше пиеганите да не утежняват задачата му с отказа си да се върнат в резервата. После стана и напусна съвета, като помоли по-скоро да му известят за тяхното решение.

Вземането на решение не отне много време.

— Разбира се — каза Бялото теле, — ние можем да убием тези войници, но други, много повече от тях, ще ги заменят. Те ще избият жените и децата ни, дори новородените, както направиха войниците на

белите край река Марайъс. Не, не можем да се сражаваме с тях. Ще потеглим обратно за територията на резервата и ще се опитаме някак да си намерим храна.

След около два дена индианците развалиха палатките. Прибрахме оцавените бизонски кожи и вещите си във фургоните и напуснахме лагера. Всички поехме на север под конвоя на войниците. Това се случи през март, а конете на индианците бяха така отслабнали и изнемощели през зимата, че можеха да изминават на ден само от дванадесет до петнадесет мили. Стотици коне умряха по пътя. Въпреки тежко натоварените фургони ние се движехме по-бързо от индианците и пристигнахме във Форт Бентън преди тях. Бяхме купили през цялата зима всичко осемстотин бизонски кожи, три хиляди кожи на елени, уапители и антилопи и не помня колко боброви и вълчи кожи.

От Форт Бентън индианците бавно се придвижиха към Форт Конрад, където ние останахме, а оттам се отправиха към територията на резервата. Жените почнаха да щавят суровите кожи и продажбата им спаси за известно време от глад индианците.

Това е истината за тази несправедлива и жестока постъпка с пиеганите. Както вече споменах, собствениците на единствената скотовъдна ферма край Биг Спринг Крийк бяха притежатели и на търговския пункт на територията на агенцията. Те пожелали индианците да се върнат там, като знаели, че чрез тях ще се сдобият с неколкостотин бизонски кожи. Затова скалъпили обвинението, че пиеганите са убили говеда, принадлежащи на фермата, и тъй като собствениците й имаха силно влияние във Вашингтон, жалбата им била приета. Собствениците на фермата действително получили бизонските кожи и след това склонили един наивен новак, който видял, че търговията върви добре, да купи търговския пункт на територията на резервата. Новакът купил пункта на вятъра, защото в средата на лятото пиеганите вече нямали за продан нито една оцавена кожа и изобщо нищичко, срещу което да може да се купи поне един фунт чай.

Грамадната област, простираща се между реките Мисури и Мъсълшел и от Мисури до Марайъс по право и сега принадлежи на черноногите. Договорът от 1855 година им гарантира тази територия, но тя им бе отнета с две административни наредби: от 2 юли 1873 година и от 19 август 1874.

ТРИДЕСЕТ И ТРЕТА ГЛАВА

КРИИ И РЕД-РИВЪРИ

Отново сме си у дома, във Форт Конрад. Нет-ах-ки и аз обичахме това място много повече от всички други места, където бяхме живели. Реката, ромонеща и бълбукаща под прозореца, прелестните зелени горички и обраслите с трева речни низини, постепенно издиганият се склон на долината, стоята ни, грубо построена от дебели трупи, хладна през лятото, а зиме топла и осветена от пламтящия в камината огън — какво повече от това можеше да се желае!

— Никога не ще заминем оттук — рече Нет-ах-ки, — ще си живеем в този дом спокойно и уютно.

Ала аз отвърнах както някога, че не можем винаги да постъпваме както ни се иска, че след няколко седмици или месеци навярно ще се наложи да тръгнем на лов за бизони.

Бери извърши през май обиколка на местността, където се въдеха бизони. Когато се върна, почнахме да се готвим за установяване на търговски пункт на Мисури — мястото се наричаше Каръл и беше на сто и петдесет мили под Форт Бентън. Съдружниците Стийл и Броудуотър, собственици на голямото транспортно предприятие „Даймънд Р.“, бяха построили пункта преди няколко години с намерение да превозват оттук пристигащите с параходните товари направо за Хелина, но по редица причини проектът пропадна и издигнатите от тях постройки отдавна се бяха свлекли в настъпващата към брега река. Избрахме това място, защото е разположено на юг от планините Литъл Роки и на север от планините Сноуи, от него тръгваха хубави коларски пътища и най-главното, то, изглежда, се намираше в самия център на областта, където още имаше бизони. Изпратихме един верен индианец на север, в Канада, да извести на черноногите и блъдите за нашето намерение и те се съгласиха да слязат по реката в същия район при първа възможност. Същото казаха и най-близките ни съседи — пиеганите. Разчитахме на голяма търговия и както се оказа, не бяхме сгрешили.

В началото на юли 1880 година Бери, жената Кроу, Нет-ах-ки и аз се качихме във Форт Бентън на парахода „Ред Клауд“.

С нас пътуваше и французинът мелез Ели Гардипи, най-добрият стрелец с пушка, най-добрият ловец на бизони и изобщо най-добрият от всички ловци, които познавах. Той беше висок шест стъпки и два инча. Никога не съм срещал човек, който би могъл да крачи или тича редом с него. Гардипи имаше бели дробове и мускули с необикновена издръжливост. В устието на Джудит видяхме бизони, те изпълваха речните долини, реката изглеждаше черна от преплуващите я стада — едни отиваха на север, други на юг. Видяхме и стари елени, уапители и антилопи, а по голите скали и хълмове — много диви овце. Гледката на толкова много животни радваше окото и предизвикваше почуда у новодошлите. Те се втурнаха за оръжието си — пушки, сачмалийки и мънички пистолети, — но капитанът забрани да се стреля. Но сподели с Гардипи, че би похапнал печено филе от дива овца, и разреши да се убие една. Скоро съзряхме чудесен стар самец, застанал край билото на един хълм и загледан в нас. Животното се намираше на не по-малко от триста ярда от парахода. След миг отекна трясъкът на изстрела от пушката на Гардипи и овенът рухна от височината, затъркаля се надолу и със силен плясък бухна в реката. Капитанът даде заден ход с голямото кърмово колело и зачака трупът да доплава до борда. Веднага след това моряците го изтеглиха на палубата. Едва ли друг път съм бил свидетел на по-трудна за поразяване цел. Новаците се събраха около Гардипи и се втренчиха в него, отворили уста от изумление.

Пристигнахме в Каръл привечер. На борда имаше тонове наши стоки. Моряците с поразителна бързина разтовариха всичко. Обозът на Бери с волските впрягове бе пристигнал преди нас по суша и работниците бяха построили просторна дървена къща с две стаи. Едната бе предназначена за кухня, а другата — за столова. Веднага се настаняхме и жените приготвиха вкусен обед.

Към средата на септември фортът беше вече добре подготвен за зимата. Построихме голям дървен магазин със склад — 40 на 125 стъпки, — помещение за опушване на бизонски езици и спални. Както ни бяха обещали, от север пристигнаха черноногите и блъдите, а малко след тях пристигнаха и около две хиляди канадски крии начело с вожда си Голямата мечка.

Дойдоха с нескопосаните си, скърцащи двуколки без шини и много ред-ривъри — мелези между крии и французи или англичани. Очевидно не ни заплашваше липса на купувачи. Един търговец конкурент бе открил преди нас малко магазинче на около двеста ярда по-нагоре по реката. Той никога преди това не бе търгувал с индианците, но се хвалеше с успехите си в Щатите и говореше, че скоро ще ни отнеме всички клиенти, макар да нямал такъв голям запас от стоки. Когато на срещуположния бряг се появиха черноногите, той отиде при тях и покани вождовете на обед. Те седнаха при него в лодката и преминаха реката, ала веднага щом стъпиха на брега, тръгнаха веднага към нашия пункт, където ги чакаше добре познатата им радушна среща.

Трудно можете да си представите по-огорчен човек от този търговец. Преди да свърши зимата, той преглътна и други огорчения.

Северните черноноги бяха приятели с криите, до известна степен тези племена са свързани със смесени бракове. През цялата зима лагерите им бяха близко един до друг.

Блъдите обаче не бяха в такива дружески отношения с тях и ходеха на лов южно от реката в подножието на планините Сноуи. Вождовете на блъдите и на криите сключиха един вид примирие, споразумявайки се поне през тази зима да нямат стълкновения. Но пиеганите не искаха да срещат старите си врагове и ловуваха в местността на запад от нас, като от време на време пращаха боен отряд, за да убиват крии и им отнемат стада коне. Криите не търгуваха с нас.

Нет-ах-ки и жената Кроу проявиха силно недоволство, когато видяха прииждащите от север крии.

— С какво право — питаше жената Кроу — идват тук? Войниците трябваше да ги прогонят обратно сред техните обрасли с храсти блата. Неправилно е да се разрешава на крии да убиват бизони и друг дивеч, който принадлежи на нашето племе.

— Това са кучета, които ядат кучешко месо! — възкликна Нет-ах-ки. — Ако мислиш да поканиш вождовете им на обед — обърна се тя към мен, — намери си някой друг да се занимава с храната, защото аз няма да я готвя!

И Нет-ах-ки удържа на думата си. Като видях как се гневи, аз намерих едно семейство полукръвни англичани, което се нагърби с

обслужването на гостите. Нет-ах-ки бе изгубила във войната против криите брат и чичо — не можех да я виня за отношението ѝ към това племе. Пиеганите винаги са побеждавали криите, защото бяха по-смели, по-добре въоръжени и по-ловки ездачи. Някога се бяха сражавали с криите там, където сега се намира град Летбридж, в провинция Албърт. В тази битка загинали двеста и четирийсет крии, а много други се удавили при опит да се спасят, като преплуват реката.

Не мога да обясня защо, но и аз изпитвах дълбока ненавист към племето кри. Може би поради факта, че враговете на Нет-ах-ки естествено бяха и мои врагове. Срам ме е да призная, че ги ненавиждах и презирах — външния им вид, привичките им, дори техния език. Скоро научих няколко техни думи, с които обозначавах разни предмети в търговията, ала за нищо на света не ги употребявах, преструвах се, че не ги разбирам и ги карах или да говорят на езика на черноногите, познат на повечето от тях, или с помощта на жестовете. Вождът им Голямата мечка беше нисък, широкоплещест с груби черти и малки очички. Косата му сякаш никога не бе виждала гребен. Не успях да науча защо им бе станал вожд. Ясно личеше, че не притежава дори средни умствени качества, а военните му заслуги не можеха да се сравнят и с тези на посредствен воин от черноногите.

Още по-неприятни от криите ми бяха полукръвните им братя — мелези между французи и крии — ред-ривърите. Те не бяха мургави, а съвсем тъмнокожи, същински негри, и отгоре на всичко ходеха с черни дрехи — и жените, и мъжете. Мъжете носеха яркочервен колан на кръста. А на жените дори кърпите за глава бяха черни. При това мъжете носеха по отвратителен начин косите си — режеха ги току над раменете, така че косата покриваше от всички страни глава като огромна грива. Ала аз ги ненавиждах не толкова заради външния им вид, колкото заради навиците и привичките им. Те ядяха кучета, преструваха се на верни и ревностни християни, а всъщност от всички прерийни обитатели те бяха най-долните лъжци и крадци. Мразеха американците, мразеха и англичаните и така ни ругаеха на отвратителния си завален френски, че един ден не можах да изтърпя предизвикателството. Прескочих тезгяха и ударих едного, един тип на име Амиот. Нанесох му силен удар в челюстта и той се просна на пода.

— На ти, задето ругаеш така мръсно всички ни! — процедих аз.
— Да не съм чул вече такива думи в моя магазин! А ако имаш нещо

против, ти и другите като теб, идете, въоръжете се и заповядайте тук.

Колкото и да е странно, търговията ни никак не пострада от тази свада. Хората, които бях наругал, останаха наши клиенти, при това съвсем се укротиха.

Луи Риел! Колко добре и същевременно колко малко познавах този водач на въстанието на ред-ривърите от Канада в 1885 година! Риел беше хубавец, макар искрящите му черни очи да не гледаха съвсем уверено. Той имаше вежливи маниери — още на трийсет-четирийсет ярда ще свали широкополото си сомбреро с внушителен жест и ще приближи с поклони и усмивки, заливайки те с поток комплименти. Получил бе добро образование. Йезуитите го готвели за свещеник, но някакви простъпки попречили за ръкополагането му. Мисля, че тъкмо тази образованост беше причина за поражението му — той надцени себе си и силата си. Все пак не можех да реша дали Риел наистина вярваше в делото си и в това, че може да поправи злините, нанесени на „неговото угнетено и измамено племе“, както се изразяваше, или пък бе замислил тази свада с надежда канадското правителство да го откупи и да си живее в богатство. Възможно е и в оценката на Риел за самия него, за неговото племе и лично положение да се беше проявила неуравновесеността му. Той изникна сред нас, когато дойдоха ред-ривърите от северните прерии, и спечели разположението на Бери благодарение на изключителното си умение да говори гладко и убедително. Той искаше да получи от нас стоки на кредит, за да търгува в своя лагер, и ние му ги дадохме. В продължение на почти две години Риел имаше при нас открита сметка. Сметката му и сега е открита, защото той замина — изчезна една нощ, като остави дълг от седемстотин долара.

— Е — утеши се Бери, — ние с него сме квит: поклонил ни се е сигурно седемстотин пъти, а аз смятам, че такива величествени и ниски поклони струват приблизително по долар парчето.

„Знаеш ли — каза ми веднъж Риел, — моите хора са досущ като децата на Израил — те са преследвана раса, лишена от наследство. Ала аз ще излича сторените им неправди, ще извоювам за тях справедливост от тираните. Ще бъда за тях втори Давид. Да, аз мога да сравня себе си с големия водач на евреите. Аз също като него пиша псалми. Съчинявам ги, докато яздя начело на колоната, и вечер край огъня, в тишината на нощта, ги записвам. Някога ще ги отпечатам.“

Никой от френските ред-ривъри нямаше ни най-малка представа за силата на канадците и стоящите зад тях англичани. Ала той знаеше всичко, тъй като бе ходил на Изток — в Отава, Монреал, Квебек — и с четене бе придобил общи познания за целия свят. Тук, край нашия търговски пункт, той свикваше едно събрание след друго и довеждаше племето си до състояние на безпределен ентузиазъм, уверявайки го, че канадците-англичани са малко, че те са неопитни и индианците ще могат само за няколко седмици да покорят враговете със силата на своето оръжие. Когато индианците питаха какво е нашето мнение, ние им отговаряхме, че нямат ни най-малък шанс да победят канадците. Съмнявам се дали Риел би успял да предизвика въстание сред ред-ривърите, ако в страната се бяха запазили бизоните. Но когато индианците вече не можеха да се прехранват с лов на бизони и почнаха да гладуват, те изпаднаха в отчаяние и избухна взрив на недоволство. Въстанието започна четири години след деня, в който за пръв път започна обсъждането на тези въпроси край бреговете на Мисури. Всички те, взети заедно — крии и ред-ривъри, — не можеха да се проявят в боя така, както биха се проявили шепа черноноги. Риел го съдиха, осъдиха го на смърт и го обесиха като предател.

Дошлите от север при нас английски и шотландски ред-ривъри бяха съвсем различни от френските. Те нито бяха черни като негри, нито пък зли и беше удоволствие да търгуваш и общуваш с тях. Жените им бяха предимно синеоки румени блондинки, а мъжете едри, мускулести и здрави. Те бяха олицетворение на мъжество. Но чакайте! Не бива напълно да осъждам французоите мелези. Спомням си, че някои от тях изглеждаха необикновено мило дори в тъмните си дрехи. Помня например една Амели, чийто мъж, французин, загина по време на лов за бизони. Всеки младеж с френска кръв в жилите от лагера я ухажваше, но тя им казваше да си гледат работата и да я оставят на мира.

— Не ми трябват повече французи — сподели тя, — нито пък индианци или англичани. Харесват ми само американците.

Дългия Джон Пайп и Майк Дювал се биха за нея и първият претърпя тежко поражение. След това Майк си помисли, че тя вече му е в кърпа вързана и почна да я моли да определи съдбовния ден. Ала една сутрин най-неочаквано Били Бърнс влязъл в бараката й, грабнал я

на ръце, без да изрече нито дума, и я донесе в нашия магазин. Пусна я на земята пред изумения свещеник.

— Хайде да ни венчаеш — каза той, — и то по-бързичко!

— Не ща! — изпищя Амели и му лепна звучна плесница. — Не ща! Махайте се, лоши мъже! Оставете ме на мира!

— Добре, щом е тъй — отговори Били, — като не щеш, няма. Мислех, че ти се харесвам.

И той рязко се обърна и тръгна към вратата, ала Амели изтича подир него и го хвана за ръката.

— Върни се, глупчо такъв! — изрече заповеднически тя и тропна с обутото си в мокасин хубавичко краче. — Върни се! Аз само ей тъй, на шега. Ще се ожения за теб, разбира се, я какви сини очи имаш!

И те се изправиха пред свещеника. „Спогодихте ли се вече?“ — попита ги той. Бяха се спогодили и свещеникът ги венча начаса.

Ех, че гощавка имаше същата вечер! Голямо танцуване и голямо пиене падна! Дългия Джон и Дювал не само се сдобриха, но когато аз и Нет-ах-ки се отбихме за малко, ги сварихме да си плачат на раменете. Били и Амели бяха офейкали. След като осигурили бараката, музикантите, мезетата и закуските за гостите, те впрегнаха един кон в шейна на канадски мелези и веднага заминали надолу по реката за лагера на техен приятел.

Бизоните продължаваха да пасат наблизко и не личеше да намаляват, въпреки че всеки ден се отправяше по цяла орда на лов. Един път тръгнах с няколко ред-ривъри. Забелязахме едно стадо веднага щом отминахме края на долината. Спътниците ми се скриха зад една стръмна могила, слязоха от конете, свалиха си шапките, коленичиха и се закръстиха. Един мъж на почтена възраст произнесе дълга молитва. После скочиха на седлата и се понесоха, като бясно удряха конете с камшиците и ги хулеха с най-ужасните ругатни, които знаеха. Някои чувствуваха липсата на думи от родния език и крещяха проклетия на завален английски.

— Пол — обърнах се към един от ред-ривърите, когато гонитбата завърши, — ако беше загинал по време на лова, къде щеше да отиде душата ти?

— Как къде? При добрия бог, разбира се.

— Но след молитвата ти прокленаше коня си. Изрече ужасни ругатни.

— А!... Но аз псувах само в разгара на гонитбата, та проклетото животно да препуска по-бързо. Добрият бог несъмнено знае, че не съм искал да оскърбя коня си. Моята... как се казваше... душа... би се отправила към хубаво място.

За да обслужваме блъдите и големия лагер на ред-ривърите, ние открихме късно есента клон на търговския ни пункт на Флат Уилоу Крийк, приток на Мъсълшел. Ходих дотам няколко пъти през зимата. Минавах край големи стада бизони и антилопи, един път съзрях стадо диви коне. В подножието на планините Сноуи, откъдето води началото си Флат Уилоу, се въдеха грамадни стада уапители и елени и оттам закупихме много кожи.

Според мен криите и ред-ривърите обичаха алкохола повече от всички други племена, които съм срещал в прериите. Черноногите също имаха слабост към него, но не чак толкова, че тази им страст да ги доведе до просяшка тояга. Криите и ред-ривърите обаче бяха готови да продадат всичко, което имат, за да се сдобият с алкохол, продаваха дори жените си и рядко се намираше някое семейство с повече от половин дузина коне. Мнозина крии бяха принудени да се движат пеш при преместване на лагера, натоварили оскъдното си имущество на кучета. Въпреки всичко те не бяха мързеливи: убиваха бизони и щавеха много кожи, които заменяха срещу алкохол, чай и тютюн. Облекло си купуваха рядко. Случваше се вечер да се напият хиляда души, да танцуват и пеят около малки огньове, запалени в гората. Едни крещяха глупашки, други се любеха, трети вършеха какви ли не странни неща. И все пак сред тях много рядко избухваха свади. През цялата зима при такива обстоятелства бяха убити само пет-шест души. Много повече умряха от студ.

ТРИДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

ПОСЛЕДНИТЕ БИЗОНИ

С настъпването на пролетта черноногите и блъдите потеглиха обратно за Канада, за да получат от правителството полагащите им се по договора пари. Те възнамеряваха наесен да се върнат, но сега преминаха границата и се насочиха на север. Криите и ред-ривърите останаха край форта. През този сезон бяхме купили четири хиляди бизонски кожи и почти толкова на елени, уапители и антилопи. От бизонските спечелихме 28 000 долара, а от кожите на другите животни и в добавка бобровите и вълчите още около 5000 долара. Това беше нашият рекорден сезон, най-бележитият от всички, които си спомняше Бери. Интересното е, че ни провървя по време, когато бизоните вече бяха почти напълно изтребени.

Очаквахме, че ще прекараме лятото както обикновено спокойно, но ето че пристигнаха поръчки за пемикан и сушено месо от една фирма, която търгуваше с индианците на територията на резервата Сиу, в Дакота, и от друга фирма, търгуваща в Северозападна Канада. В писмата се говореше едно и също: „Бизоните изчезнаха, изпратете ни за търговия толкова тонове месо и пемикан, колкото можете.“ Криите и полукръвните им братя бяха много доволни, когато им казахме, че ще купим всичко, каквото ни доставят, и те, без да губят време, се заеха с лов. Всичко, което беше месо, ставаше за продан: мършави женски бизони, стари самки, понякога и осакатени коне. Месото се сушеше на широки тънки пластове и се опаковаше в бали, завързани с ремъци от сурова кожа. Пемиканът се приготвяваше от счуканото на ситно сушено месо, смесено с лой и мазнина, извлечена от костите на животните. Пемикана опаковахме в плоски продълговати чували от сурова кожа. Като изсъхне, този амбалаж се свива доста плътно. Такъв чувал придобиваше плътността и теглото на камъка. Вече не помня колко от тази стока получихме през лятото: сушено месо десетки кубически ярда, а пемикан — стотици чували. Всичко това продадохме с добра печалба.

Веднъж в средата на лятото при нас се яви висок, строен човек. Със своето лице и черните си, островърхи мустаци, засукани нагоре, той ми напомняше портрет на старинен испански аристократ. Говореше английски, чист английски, много по-добър от този, на който говореха всички бели по тези места, по-добър и от английския на много офицери от армията, завършили военното училище в Уест Пойнт. Представяше ни се като Уилям Джаксън. Името ми се стори познато, но не можах да се сетя къде съм го чувал, преди да ми каже, че понякога го наричат Сик-си-ка-куан — Черноногия човек. Тогава си спомних колко пъти старият Мънроу ми бе говорил за него, за любимия си внук, за неговата храброст и добро сърце. С радост му стиснах ръката и рекох:

— Отдавна искам да се срещнем, Сик-си-ка-куан. Дядо ви ми е разказвал много за вас.

Сприятелихме се и дружихме до последния му час.

Никой не ще ме накара да повярвам, че наследствеността не играела никаква роля. Да вземем за пример Джаксън. По майчина линия той произлиза от Мънроу, известна с храбростта си шотландска фамилия, и от Ларошей, знатен френски род, чиито представители отдавна бяха емигрирали в Америка. Баща му, Томас Джаксън, взел участие във войните от 1832 година със семинолите и други индианци; прадедите му и по бащина, и по майчина линия се сражавали за независимостта на Щатите. Затова не бе чудно, че Уилям бе избрал военното дело за своя професия и че още като младеж бе станал разузнавач в армията на Съединените щати.

Лятото преди да постъпи в армията, той се прочул с това, че убил трима сиукси. Веднъж отишъл с майка си да бере плодове из ниските места край реката северно от Порт Юниън, и забелязал на четири-пет мили петима сиукси да се промъкват крадешком към тях. Те тъкмо навлизали в голям гъсталак и си мислели, че не са забелязани. Джаксън продължил още малко хода си, като постепенно се приближавал към западната страна на склона, скрита от погледа на врага. После съобщил на майка си какво е забелязал, накарал я да вземе коня му — по-силния и по-бързия от двата — и й казал да препусне с всички сили към форта, за да поиска помощ. Майка му се възпротивила, твърдяла, че щом има опасност за живота му, и тя иска да умре заедно с него. Той обаче най-сетне успял да я убеди, че ще се

удържи известно време, и тя препуснала назад с всичка сила. Джаксън веднага се изкачил на билото на хребета и занадзъртал оттам много предпазливо. След миг сиуксите възседнали конете и се втурнали стремително подир майка му. Настъпил моментът Джаксън да се намеси. Като коленичил за по-устойчива опора, той се прицелил и стрелял с карабината си „Хенри“, поваляйки двама от враговете. Това обаче не спряло другите, които бързо изкачвали хребета, затова младежът яхнал коня си и поел по обратната пътека. Единият от конете на сиуксите несъмнено бил по-добър от неговия, а другите два — не тъй бързи. Ездачът на първия кон непрестанно държал Джаксън на прицел и стрелял с пушката си, която се зареждала откъм дулото. Джаксън му отвърщал на къси промеждутъци, като също не успявал да го улучи. Накрая, когато сиуксът намалил разстоянието между двамата на около сто ярда, Джаксън спрял коня, скочил на земята, коленичил и внимателно се прицелил в преследвача си. Сиуксът трябва да е бил много храбър, защото въпреки това не спрял, а удрял коня колкото може по-силно. Джаксън гръмнал два пъти. Вторият куршум уцелил индианеца точно в гърдите, той се търколил на земята и не мръднал. След това Джаксън отново възседнал коня и продължил пътя си. Останалите двама сиукси го преследвали около половин миля, след което спрели, посъветвали се нещо помежду си и поели обратно да се погрижат за мъртвите си другари.

Джаксън беше любимец на офицерите и особено на генералите Кастър и Майлс. Сутринта на 25 юни 1876 година, в деня на битката при Литъл Биг Хорн, бил определен ведно с другите разузнавачи да придружава майор Риноу. Ако трябвало да придружават Кастър, те без съмнение щели да споделят съдбата му. Всъщност разузнавачите извършили това, което могли — с цената на живота си запазили живота на Риноу и частта му от пълно изстребление. Когато сиуксите ги атакували, те задържали известно време позицията, докато войниците успеят да се изтеглят отвъд реката и изкачат възвишението — там неприятелят на няколко пъти едва не ги разбил. Накрая Джаксън бил отрязан от частта си заедно с лейтенант Деръдноу, преводача Жирар и един войник. Те лежали в гъстите храсти целия този ден и следващия, а вечерта на втория Джаксън решил да рискува. Взел достатъчно навуца и одеяла от убитите врагове, които лежали наоколо, преоблекли се като индианци, загърнали се с одеялата и той повел

другарите си право покрай стражевите огньове на сиуксите към хората си горе на хълма. Само веднъж ги спрели. „Хей, кой там?“ — попитал един от стражите, който седял края малък огън и си печал месо. Джаксън говорел отлично сиукски и отвърнал: „Това сме ние, отиваме ей тук, наблизо.“ „Добре тогава, вървете където ще вървите — отвърнал мъжът. — Аз ще стоя тук, искам да хапна малко печено месо.“

По времето, когато Джаксън се появи в магазина ни в Къръл, той търгуваше с индианците, странствуващи около планините Джудит. Не ми се искаше да се разделя с него. Почти не вярвах, че ще се видим пак, но след няколко години го срещнах в резервата, където новациите с дребнавия си подход към всичко бяха натикали „мъжете скуо“, както ни наричаха.

Отново дойде зима. Криите и ред-ривърите още живееха край нас, ала бизоните не бяха вече тъй много, както предишната зима. Те пасяха в по-тесен район, който се простираше на изток от устието на Джудит до Раунд Бют на северния бряг на Мисури, на разстояние от сто двайсет и пет мили. Ширината на тази област отсам реката беше не повече от четирийсет мили. На юг от Мисури, в областта между нея и река Йелоустоун, пасяха доста по-многобройни стада бизони, но там бяха много и ловците. От изток стадата бяха затворени от асинибойните и янктонайските сиукси, от юг от ордата бели ловци на кожи, появили се в областта след построяването на Северната тихоокеанска железопътна линия, която минаваше покрай Йелоустоун. Сред стадата бродеха нашите крии и ред-ривъри. Белите ловци най-много изстребваха бизоните. През тази зима събраха в района покрай река Йелоустоун над сто хиляди бизонски кожи, които продаваха на собствениците на кожарски заводи на Изток по около два долара парчето. Ние се сдобихме с две хиляди и седемстотин бизонски кожи и около хиляда на елени, антилопи и уапити. Всички останали търговци, взети заедно, купиха приблизително също толкова. По-голямата част от кожата, които взехме, бяха одрани от бизони, убити в началото на зимата. По-късно, в средата на зимата, ловците трябваше да отиват все по-далеч. Нямаше вече никакво съмнение, че ловът на бизони приближава своя край.

През февруари запасът от одеяла за продан почти се изчерпи и аз се отправих за търговския пункт в устието на Джудит, като взех със

себе си и Нет-ах-ки. Ледът на Джудит беше вече здрав и ние потеглихме по реката. Всеки седеше в отделна ред-ривърска шейничка, впрегната с един кон. Приятно беше да се плъзгаш по гладкия лед, по познатата река. Не беше много студено, нямаше вятър, те валеше сняг. През първия ден достигнахме Дофин Рапидс и пренощувахме в къщичката на временно отсъстващи горски ловци. Те бяха оставили бележка на грубо скованата маса: „Чусвайте се кату фкъщи, а на тръгване затворете врътата.“

Наистина се чувствахме „кату фкъщи“. Нет-ах-ки приготви на огнището хубава вечеря и ние дълго седяхме край веселия огън в удобните „кресла“. Те представляваха сурови бизонски кожи, обтегнати на дървени рамки. Тъй като бяха сядали на тях, когато кожата още не са били изсъхнали, креслата имаха превъзходна форма: всяка част от тялото получаваше необходимата опора.

На другия ден пристигнахме на мястото и на следния се отправихме за в къщи с товар одеяла. Към четири часа следобед се показва стадо бизони, които бягаха през реката на юг. От доловете края реката ехтяха изстрели. След малко се показва и голяма група индианци. Те слизаха един по един в долината под нас. Обезпокоих се, защото се страхувах, че това може да са асинибойни, които неотдавна бяха убили един горски ловец. Спрях коня си и попитах Нет-ах-ки как ще бъде най-добре да постъпим: да подгоним конете напред колкото може по-бързо или да спрем нощуваме при индианците. Тя внимателно се взря в тях — тъкмо бяха почнали да издигат палатките си и в момента поставяха и обтягаха върху коловете една оцветена кожа.

— Ох! — възкликна Нет-ах-ки и въздъхна от радост. — Та това са нашите! Гледай! Издигат свещената палатка на бизона. По-скоро! Да вървим към тях.

И наистина това беше група пиегани, предвождана от Опашката на червената птица. Всички бяхме много радостни от срещата. Легнахме си късно след полунощ, когато се свършиха дървата в палатката.

— Работата върви към своя край — рече ми Опашката на червената птица. — Тази зима трябваше да ходим на лов много далеч: край река Милк, из Вълчите планини (Литъл Рокийс), а сега тук, край Голямата река (Мисури), пък месо имаме едва колкото да не гладуваме. Приятелю, боя се, че това е последният ни лов на бизони.

Аз му разказах какво става на юг и на изток оттук, че никъде няма бизони, ако изключим малобройните стада между тукашните места и река Йелоустоун, пък и тези стада наброяват не повече от сто глави.

— Ти сигурен ли си — попита той, — че белите са огледали всички земи, които, както те казват, се простират между двете солени езера — океаните? Дали не са пропуснали някоя голяма област и точно там да са се събрали нашите бизони, откъдето може после пак да се върнат?

— Няма такова място в цялата страна — отвърнах аз — нито на север, нито на юг, изток или запад, където да не са минали белите хора, където да не могат да минат и сега. Никой от тях не е срещал бизони. Не вярвай, както вярват мнозина от вашите, че белите са прогонили бизоните, за да ви лишат от средства за съществуване. И белите искат да убиват бизони, за да получават техните кожи и месо, също като вас.

— Щом работата стои така — изрече той с дълбока въздишка, — мен и всички, наши хора ни очаква нещастие и смърт. Ние ще умрем от глад.

На другия ден, докато пътувахме към къщи, аз забелязах един самотен млад бизон — на около година. Стоеше унил, изоставен на ивица земя, обрасла с райграс, над реката. Застрелях го и го одрах целия, с рогата и копитата. После жената Кроу ошави кожата и украси вътрешната ѝ страна с ярко боядисани игли на таралеж. Това беше последният убит от мен бизон. Следобеда същия ден подплашихме едно стадо от около седемдесет и пет бизона, което се бе приближило до замръзналата река да търси вода. Бизоните се втурнаха нагоре по склона и избягаха в прерията. Това беше последното стадо бизони, което видяхме с Нет-ах-ки.

Аз и малката ми жена вече отдавна тъгувахме за дома. Макар да обичахме голямата река, прекрасната ѝ долина и фантастичната пустош, ние не обичахме хората, които временно живееха тук. Нет-ах-ки и аз постоянно говорехме и мечтаехме за нашия дом на река Марайъс. И ето през едно майско утро се качихме на борда на първия параход, който заминаваше през този плавателен период за Форт Бентън, а оттам продължихме за Форт Конрад. Така Нет-ах-ки и аз се простихме завинаги с живота в прериите, с лова на бизони и търговията с индианците.

Скоро ни последва и Бери, оставил в търговския пункт свой заместник. Този пункт просъществува със загуба още година — през онази зима закупи само триста кожи, главно на мъжки бизони. Това беше последната зима, зимата на 1882–1883 година.

ТРИДЕСЕТ И ПЕТА ГЛАВА

„ЗИМАТА НА СМЪРТТА“

Летните дни течаха безгрижно. Майката на Бери и жената Кроу направиха малка зеленчукова градина на мястото, където се сливат Драй Форк и Марайъс, и я поливаха с вода, която носеха от реката. Тяхната царевица, тикви и боб, всичко, което местните жители са отглеждали дълго преди Колумб да зърне Америка, растяха буйно. Старите жени бяха построили заслон до самата цъфтяща градина — покрив от клони на храсталаци върху четири пръта. Тук с Нет-ах-ки прекарахме не един приятен следобеден час, слушайки чудноватите разкази на стариците и още по-чудноватите им песни. Рано напролет Бери отново изора долината с плугове, теглени от говеда, и я зася с овес и пшеница. Колкото и да изглежда странно, макар годината да бе пак сушава, посевите поникнаха и узряха. Ожънахме и събрахме реколтата на купи, но нямахме сполука да я продадем.

Свинете подриваха купите, говедата и конете излизаха от оградата си и ги тъпчеха — всичко бе похабено. Никак не ни биваше за фермери.

Цяло лято при нас идваха пиегани и разказваха покъртителни истории за това какво се върши в резервата в района на агенцията. Седмичната дажба, казваха те, стига само за един ден, няма никакъв дивеч. Агентът не давал нищо. Пиеганите, които живееха около нас и покрай реката, с мъка убиваха елени и антилопи, за да преживяват някак, ала останалите в резервата страдаха от недояждане. Там живееха онези, които не можеха да избягат. Те нямаха коне, конете или умираха от някаква кожна болест, разпространила се по стадата, или трябваше да бъдат продавани на търговците, от които купуваха храна.

През октомври тръгнахме с Нет-ах-ки за агенцията, за да проверим как стоят нещата. Пристигнахме по здрач в главния лагер, разположен край реката, близо до оградата на управата. Останахме да нощуваме у стария вожд Прът от палатка.

— Не сваляй от седлата торбите с храна — рекох на Нет-ах-ки, — да видим първо какво ядат.

Старецът и жена му ни приеха сърдечно.

— Бързо — нареди той на жените — пригответе ядене за нашите приятели. Те навярно са изгладнели от дългия път.

Пръта от палатка говореше така, като че ли разполагаше с изобилие от провизии. Радостно се усмихваше и потриваше ръце, докато разговаряше с нас. Жените му обаче не се усмихваха и не бързаха. Те измъкнаха от една кожена торба три малки картофа и ги сложиха да се варят, от друга извадиха две пъстърви от четвърт фунт и свариха и тях. След малко сложиха храната пред нас.

— Това е всичко, което имаме — рече една от жените с треперещ глас, като бършеше сълзите си, — всичко. Много сме бедни.

При тези думи Пръта от палатка вече не можа да се сдържи.

— Вярно е — заговори той със запъване, — нямаме нищо. Бизони вече няма. Великият баща ни праща малко храна, тя стига само за един ден. Много сме гладни. Има, разбира се, риба, която е забранена от боговете, нечиста. Няма какво — трябва да я ядем, но тя не дава сили. Несъмнено ни чака наказание, задето я ядем. Ясно е, че боговете са ни изоставили.

Нет-ах-ки излезе и донесе нашите торби с храна. Даде на жените три-четири кутии боб, месни консерви с царевица, захар, кафе, и брашно. Как грейнаха лицата им! Как почнаха да бърбят и да се смеят, докато приготвяха вечеря и после, когато я ядяха! Наблюдавахме ги с нескрито удоволствие. На другия ден посетихме няколко лагера. Положението навсякъде бе същото. Това не беше истински глад, но нещо много близко до него. Толкова близко, че и у най-здравите мъже и жени личаха признаците на недояждане. Хората искаха от мен помощ и аз раздавах това, което носех със себе си. Но то, разбира се, беше капка в морето в сравнение с нуждите им. В един от лагерите отдавна живееше майката на Нет-ах-ки и се грижеше за болен роднина. Малко преди пристигането ни той умрял. Взехме я от този лагер на глада и се отправихме обратно за форта.

Посъветвах се с Бери и реших да опиша подробно всичко, което видях в резервата. Изпратих материала за публикуване в един нюйоркски вестник. Искан американците да знаят на какво са подложени беззащитните им подчинени. Вярвах, че ще се намерят

добри хора, които ще се заемат с този въпрос и ще се погрижат за продоволствия, за да се запази животът на индианците. Статията ми не бе отпечатана. Бях абонат на този вестник и няколко месеца след изпращането на ръкописа го преглеждах редовно. Уви! Тогава още не знаех колко силно политиката засяга дори и такъв скромнен пост, като този на агент за индианците. Бях пратил статията си във вестник, който беше главна опора на правителството. И той, разбира се, не пожела да я отпечата, а аз бях принуден да се откажа от идеята си. Двамата с Бери съветвахме индианците да убият агента — може би това щеше да накара обществото да обърне внимание на нуждите им. Те обаче се страхуваха. Не бяха забравили касапницата на Бейкър. Сега знам къде е трябвало да пратя статията си. Оттам щяха да я разпространят из цялата страна. Но аз бях млад, лесно се обърквах при всеки неуспех, а положението в лагерите непрекъснато се влошаваше. За щастие починалите от остър глад същата зима индианци не бяха особено много.

Когато настъпи лятото, агентът дал на индианците да посадят малко картофи. Някои наистина ги посадили, но други били толкова измъчени от глад, че изiali това, което получили. През пролетта индианците белили вътрешния слой от кората на боровите и копаели „бели ябълки“ — грудки, подобни на ряпа — и ги ядели. После настъпил сезонът на риболова. Започнали да ловят пъстърва. Изкарали криво-ляво лятото, но отново дошла зимата, гладна зима, „зимата на смъртта“, както я нарекоха по-късно. Тя послужи като своеобразно летоброене за всички по-сетнешни събития. В ежегодния си доклад агентът подробно пишел за езическите обреди на племето, но малко говорел за нуждите му. Пишел, че стотици акри са засадени с картофи и репи — а индианците посадили всичко на всичко може би пет акра.

Агентът дори не намеквал за приближаващото бедствие. Години подред отбелязвал в докладите си постоянния ръст на доходите на племето. Очевидно нямал намерение да си вземе думите обратно, за да не си помислят, че е лъгал. Излизало, че благодарение на напрегнатите му усилия черноногите се издигнали до сегашната си степен на цивилизация, макар „тяхната привързаност към езическите обреди да е извънредно печална“.

Рано наесен около петдесет палатки от племето пристигнаха и се настаниха край нашата ферма. Наблизо все още се срещаха антилопи,

но в случай на неуспешен лов разделяхме с индианците това, което имахме. Никой от дошлите през есента във форта не умря. Ала там, на територията на агенцията, през януари и февруари положението стана ужасно. Старецът Почти куче ден след ден отмятал умрелите от глад — по един, по двама, по трима. Жените се трупали под прозорците на управлението, протягали към агента измършавелите си, с увиснала кожа деца и го молили да им даде чаша пшеничено брашно, ориз, боб или царевично брашно — каквото и да е, само да заситят глада им. Агентът все ги пъдел. „Вървете си — отпращал ги той сърдито, — вървете си! Нямам нищо за вас.“ Разбира се, че нямал нищо. Отпуснатите за черноногите 30 000 долара изчезнали. Досещам се къде: част от тази сума получила кликата, заграбила Управлението за индианците, останалото след отчисляване стойността на превоза — по пет цента за фунт — отишло за купуване на ненужни вещи. Индианците се нуждаели от боб и брашно, но не получавали нито боб, нито брашно. В един ъгъл на ограденото управление на резервата агентът държал около петдесет кокошки, няколко опитомени дивигъски и патици. Всеки ден ги хранел изобилно с царевично брашно, доставяно от Су Сити. Царевичната прашали за индианците и тя била собственост на правителството. По закон агентът нямал право нито да купува тази царевична, нито да я използва по какъвто и да било начин за свои нужди. Въпреки това той щедро хранел с нея своите кокошки, а майките индианки стояли наоколо и тъжно гледали това, събирайки скришом отделни зрънца. Всеки ден умирали хора.

За това научихме чак през февруари, когато пристигна Вълчата глава. Конят му се намираше в ужасно състояние. Само тук-там имаше козина, а кожата на гърба му беше цялата сбръчкана и на места силно измързнала. „Там, при нас — каза печално Вълчата глава, — малко коне са по-добри от моя. Повечето от конските стада измряха.“ И той ни разказа за страданията и гибелта на индианците. Дълго преди да завърши, Нет-ах-ки заплака, плачеше и жената Кроу, която също слушаше разказа. Бързо стоплиха храна и кафе и сложиха всичко на масата пред Вълчата глава. За първи път виждах храна да изчезва толкова бързо, на такива грамадни хапки. След малко станах и прибрах паницата.

— После ще си доядеш — казах аз.

Жените запротестираха, но аз им обясних, че гладуващите понякога умират, ако изведнъж им се даде много храна. Вечерта домът ни се изпълни с индианци от лагера и Вълчата глава повтори разказа си за страданията и смъртта на индианците. Той назова неколцина от умрелите по име и един след друг слушателите тихичко се измъкнаха навън, за да оплачат покойните си роднини. Седнали зад палатките на замръзналата земя или на брега на реката, те нареждаха и повтаряха безкрай имената на близките си хора. Гласовете им звучаха така тъжно, така разстройваха, че ми се искаше да отида и помоля индианците да прекратят оплакването и да се приберат. Но не можех. Това бе старинен обичай на народа да изразява скръбта си. Какво право имах да им преча, какво значение имаха нервите ми в сравнение с тяхната скръб?

Когато Вълчата глава завърши покъртителният си разказ, присъстващите отначало запазиха пълно мълчание, дори не пушеха, а после почнаха един след друг да сипят по адрес на агента и изобщо на белите всички проклетия, каквито имаше в езика на черноногите. Бери и аз слушахме безмълвни, знаехме, че това не се отнася за нас, знаехме, че на нас индианците гледат като на членове на своето племе, като на свои. Но въпреки това изпитвахме срам пред тях, болно ни стана, че поради своята алчност, равнодушие и стремеж да обсебят земята белите бяха довели тези хора до такова ужасно положение. Когато в разговора настъпи пауза, Бери започна да ги утешава. Накрая добави: „Вече няколко месеца ви съветваме да убиете този ваш агент. Ако бяхте направили това, там, сред белите, щеше да настъпи голяма възбуда. Щяха да пратят тук хора да разберат какво става. Щом научат, че сте останали без храна, белите са длъжни да ви изпратят в голямо количество.“

Аз мълчах. Внезапно ми хрумна една мисъл и веднага седнах и писах на едно лице в Ню Йорк, с което поддържах кореспонденция, макар нито веднъж да не се бяхме срещали. Изложих му тежкото положение на черноногите. Не мога да обясня защо му писах, но виждам в постъпката си намесата на съдбата, защото след известно време писмото ми попаднало в ръцете на човек, който се отнесе към въпроса със съчувствие: получих указание да отида в агенцията и напиша доклад за всичко, което съм установил. Тогава още не знаех, че този джентълмен някога пътешествувал на Запад и имал мнение за

индианците, различно от мнението на повечето бели. По-късно той стана, ако мога така да се изразя, почетен член на племето на черноногите, поните, шайените и други северни индианци. Шапката на рибаря, както го наричаха черноногите, направи за тях повече от всички дружества „За права на индианците“ и „За помощ на индианците“, взети заедно. Той ги избави от крадците агенти и им помогна да получат пълна компенсация за стойността на земите^[1], които са били принудени да продадат, придружи делегацията им до Вашингтон и подкрепи петицията им в Управлението на индианците.

Оседлах коря си и тръгнах за територията на агенцията. Поточно не съвсем за територията, защото не исках приятелите ми да си имат неприятности заради мен. На индианската полиция агентът бе заповядал да арестува всеки бял, открит в резервата. Ако влезех направо в оградената територия, полицаите трябваше да ме арестуват или да се откажат от службата си, а аз не желаех никой от тях да стори това, тъй като агентът даваше на полицаите и имаше достатъчно храна за тях и техните семейства. Ето защо през деня се движех от лагер в лагер и онова, което виждах, ми късаше сърцето. Отбивах се в някоя палатка и сядах край огнището на приятели, с които не много отдавна се бяхме гощавали с варен език и филе от бизон, тлъст пемикан и други вкусни прерийни ястия. Жените им в повечето случаи сядаха, отчаяно втренчили поглед в огъня, а като ме видеха, се загръщаха поплътно в старите си изтъркани наметала, за да скрият окъсаните си, износени рокли. А мъжете? Нито един не издаде веселото, гръмко „Ок-й!“ Разбира се, те произнасяха това приветствие, но с тих глас, очите им отбягваха моите, защото ги беше срам. В палатките им нямаше нищо за ядене, а най-голямото унижение за черноногия е да няма с какво да те нагости. Заговорех ли обаче за тежкото им положение, те бързо се опомняха и почваха да разказват за страданията на жените и децата си, за умрелите. Понякога някоя от жените почваше да ридае и излизаше от палатката. Всичко това беше много тъжно.

Напуснах лагерите, разположени наблизо до Управлението на агенцията, и се упътих с коня си за Бърч Крийк, южната граница на резервата, където имаше малък лагер. Хората там се оказаха в малко по-добро положение. Наблизо зимуваха говеда от околните ферми и ловците излизали нощем и убивали крави — засипвали или заличавали следите от кръвта така старателно, че който и да минел на другия ден,

не можел да заподозре какво е било сторено само преди няколко часа. Убиването на такива говеда, поставянето на нов печат на дамгосаните или открадването на добитък в района на пасищата винаги се е смятало за страшно престъпление. Индианците го знаеха и затова действуваха предпазливо. Скотовъдците, разбира се, забелязвали, че стадата им намаляват, но не можели да докажат нищо. Само проклинали индианците и твърдели, че трябва да бъдат изтрети от лицето на земята. Дори последният остатък от някога огромната територия на черноногите — техният резерват — беше обект на ламтежите на скотовъдните крале в течение на много години. Както ще разберете по-нататък, в края на краищата те завладяха пасбищата, след като тайно бяха охранили там, договаряйки се с агентите, хиляди говеда за продажба на чикагския пазар.

[1] Това е неточно. Индианците са получили само малка част от стойността на земите, които били принудени да продадат. Справка послеслова. — Б.пр. ↑

ТРИДЕСЕТ И ШЕСТА ГЛАВА

ПОМОЩТА НА ЧЕРНАТА ДРЕХА

По време на посещенията ми в лагерите чух доста да се говори за някой си Черна дреха — свещеника, когото хората наричаха Стах-ци-кйе-уак-син (Яде в средата на деня). „Той е човек — рекоха ми хората, — истински благ човек. Два пъти агентът му нареди да напусне резервата, ала той пак идва да говори с нас и да ни помага, доколкото може.“ Научих, че построил Нет-о уап-о-йис, или свещена къща, на незаетата от резервата страна на Бърч Крийк и поех нататък, след като бях посетил и последния лагер. Заварих преподобния П. П. Прендоу, йезуит, у дома му — груба стая, подобна на барака, пристроена към малката дървена черква — и там положихме началото на хубава дружба, която просъществува дълго. Аз не съм религиозен — далеч съм от подобно увлечение; искам да кажа, че не изповядвам определена религия. Но защо се възхищавам от този човек?

Отец Прендоу ме прие радушно, даде ми да разбера, че съм добре дошъл, и аз останах да пренощувам у него. Вечеряхме сухар като от пясък, гранясал бекон и отвратителен чай без захар.

— Нямам нищо друго — рече свещеникът с тон на извинение, — но какво да се прави? Раздадох тук малко; там малко и това е всичко, което ми остана.

Дори неговата храна се оказа по-добра от онази, която ядях през последните дни. Взех си няколко сухара. Заговорихме за гладуващите индианци и научих с изненада и радост, че добрият отец се опитвал от известно време да получи помощ за тях. Писал на властите във Вашингтон, но без резултат. После започнал кореспонденция с офицерите от Форт Шо, особено с полковника — сега генерал — Едуард Е. Мол, и двамата постигнали нещичко. При докладването пред Военното министерство за положението на черноногите се разиграла бурна сцена между военните и Управлението за индианците, в резултат на което било взето решение да се изпрати на място инспектор. Предполагало се, че той вече е потеглил на път.

— И сега — заключи добрият отец — всичко зависи от този инспектор. Ако се окаже честен човек, всичко ще бъде наред, ако пък е нечестен, тогава... — Гласът му затрепери и той не можа да се доизкаже.

Сметнах, че вече съм свършил работата си, затова се отправих за в къщи през агенцията: когато наближих оградата, забелязах един полицаи, лицето на когото се разтегна в голяма, широка усмивка. „Вчера — ми рече той — дойде един човек от къщата на Великия баща и ние бяхме спасени. Нося това писмо от него до войниците. Те ще ни докарат храна.“ След тези думи той бързо се отдалечи.

В магазина на търговеца (съдържащ около фургон стоки) най-после узнах подробностите за всичко, което се беше случило. Сигурен съм, че нито преди, нито по-късно Управлението за индианците не е имало по-изпълнителен служител от този инспектор или специален агент Г. Щом пристигнал до оградата, той накара коларя да спре вътре, до самите врати. „Къде е този кокошарник?“ — изкрещял той и скочил от фургона, загледан в мършавите индианци, които стояли наоколо равнодушни. Коларят му го посочил и инспекторът се завтекъл, ритнал вратичката и я отворил, изтикал кокошките навън, а след тях изхвърлил и няколко чувала царевица. „Хей, вие — извикал той на изумените очевидци, — вземете това, вземете и кокошките и си похапнете.“

Ако индианците не разбрали думите му, те поне разбрали постъпките му; станал истински бой за царевицата и подплашените бягащи и крякащи кокошки. А инспекторът се втурнал през двора към канцеларията, ритнал вратата и се изправил лице срещу лице с агента, който бил станал от мястото си и го зяпал учудено. „Ти... долен стар лицемер — извикал той, — току-що дадох на твоите индианци кокошките ти и малко от правителствената царевица. Защо отричаш, че караш да гладуват поверените ти хора? Тебе питам! Защо отричаш?“

„Те не гладуват — отвърнал агентът. — Признавам, че дажбата им не е голяма, но те в никакъв случай не гладуват. В никакъв случай, господине. А вие всъщност кой сте? Какво право имате да се пъхате тук и да ми задавате разни въпроси?“

„Ето ми картата — отговорил инспекторът — и ще добавя само това, че те уволнявам още сега. Свършено е с теб.“

Агентът погледнал картата и се отпуснал безмълвно на стола.

Инспекторът доставил от офицера-интендант във Форт Шо каквито храни могли да се отделят, а останалите купил от Хелина. Минало доста време, но те не пристигали. Поради топящия се пролетен сняг пътищата били почти непроходими, затова още няколко седмици Почти куче продължил да отмята нови мъртъвци в регистъра си от върбова кора. Накрая, когато пристигнал изобилен запас храна, а за благополучието на индианците вече се грижел нов, благ и честен агент, общият им брой възлизал на петстотин петдесет и пет! Близко една четвърт от племето била измряла. Оцелелите, изтощени от дългото гладуване, станали жертва на туберкулозата в различните ѝ форми. Днес има само хиляда и триста чистокръвни черноноги, със седемстотин по-малко от тези през 1884 година. Те бързо се топят и това никак не е чудно. От 1884 година насам те бяха продали земи на стойност три милиона долара и сумата беше употребена предимно за купуване на храна, земеделски машини и добитък. При няколко добри агенти те бяха в чудесно състояние. При един от тях например, служил два срока, добитъкът на индианците нараснал на около дваисет и четири хиляди глави, защото агентът позволявал да се продават само бичетата и старите ялови крави. При един от следващите агенти обаче хубавото им стадо почти изчезнало. Женските, телетата, годинаците били купени от търговеца, дамгосани с нов печат и откарани в ранчото му, недалеч от планината Беърс По. Освен това резерватът винаги гъмжал от стадата на големите скотовъдци крале. Техните говедари откарвали със своите стада много от индианските говеда, а големият брой бичета, които наблъсквали на територията на резервата, станали причина тревата да намалява все повече. Днес, както научавам, ранчото вече го нямало и индианците скоро щели да получат своя дял земя. Когато обаче това се осъществи и излишните земи бъдат използвани за заселване, овчарите ще вкарат в тях стадата си и след това черноногите няма да могат вече да отглеждат нито коне, нито добитък. Само за няколко години тези някога обрасли с буйна трева хълмове ще се лишат напълно от зеленина и ще заприличат на оголената среда на мек коларски път. Не можах да се въздържа и се върнах при добрия отец, за да му съобщя, че неговите усилия да помогне на индианците са се оказали повече от успешни. Отседнах още една нощ при него. Той ми разказа за работата си сред племето кроу, където бил няколко години — време достатъчно дълго, за да

научи езика им. Както повечето гранични йезуити, той умееше да върши какво ли не: притежаваше добри познания по медицина и хирургия, можеше да си построи дървена къща, да поправи счупено колело на фургон, да начертае земемерска скица и прокопае напоителен канал, а освен това бе добър рибар и отличен стрелец. Един следобед го срещнах далеч долу край река Милк. Ходил при отдалечените си енорияши и тъкмо беше вързал конете си да починат. Печеше си месо на малък огън и като вдигна към мен очи, ме покани да сляза от коня и похапна с него.

— Това е язовец — рече той, — току-що го убих.

— Но — възразих аз — те не стават за ядене. Не съм чувал някой да е ял язовци.

— Сине мой — отвърна йезуитът, като обърна спокойно месото върху пламтящите въглени, — всичко, което бог е създал, има известно предназначение, стига да сме в състояние да го открием. Този язовец също е създаден от него, а аз съм много гладен; следователно ще опека месото и ще задоволя с него глада си.

— Но вижте какво — продължих аз, като слязох от коня и седнах до огъня, — когато пътувате из тези места, защо не си носите в каруцата пълна кутия с храна?

— Ето я там, виждате ли я, ала тя вече е празна. Има само малко сол и пипер. Хората, които посетих, бяха много бедни и аз им оставих храната си.

Ето ви тук синтез, изразен с една дума. Този свещеник даваше всичко, всичката си сила и издръжливост, телесна и нравствена.

Ала нека продължа разказа си.

Като се прибрах в къщи, оставих коня в яхъра и влязох в стаята да окача гетите и шпорите си. Сварих Нет-ах-ки в леглото с отекли от плач очи. Щом ме видя, тя скочи и се притисна в мен.

— Те са мъртви — извика тя, — и двамата са мъртви! Дъщеря ми, моята хубава дъщеря и Винаги се смее. Така се обичаха, а сега и двамата са мъртви! И двамата са потънали във вездесъщата вода^[1].

И тя ми разказа между риданията си онова, което Бери й прочел в получения същата сутрин вестник. Яхтата на Аштън потънала при силна буря и всички на борда загинали. Намерих Бери и той мълчаливо ми подаде вестника. Всичко за нещастие беше истина.

Никога вече нямаше да видим Аштън и Даяна. Тяхната яхта лежеше на дъното на Мексиканския залив.

Скръбни часове настъпиха за всички нас. Бери и жена му се прибраха в стаята си. Старата мисис Бери и жената Кроу тъгуваха, седнали долу край реката. Аз се върнах в стаята си, за да утеша, доколкото мога, Нет-ах-ки. Прислужниците си варяха вечерята. Дълго, до късна нощ, разговарях с малката си жена, разказвах ѝ какво ли не, само и само да облекча нейната и своята скръб. И тя в края на краищата набери утеха. Хвърлих няколко цепеници в камината и се облегнах на стола. Жена ми мълча още няколко минути.

— Ела тук — повика ме тя.

Приблжих се и седнах до нея. Тя хвана ръката ми с треперещата си ръка.

— Ето какво си мислех ей сега — почна Нет-ах-ки със запъване, но гласът ѝ укрепна и тя продължи: — Ето какво. Те нали са умрели заедно? Нали? Мисля, че като са видели, че ще потънат, здраво са се прегърнали и са си рекли, ако са имали време, по няколко думи и дори са се целунали, макар да е имало други хора. Та ние нямаше ли точно така да направим?

— Да.

— Ето виждаш ли — завърши жена ми, — това не е чак толкова лошо, както би могло да бъде, защото на никого от двамата не се е наложило да тъгува за другия. Всички ние все някога ще умрем, ала аз мисля, че Слънцето и богът на белите са милостиви, щом на тези, които се обичат както Аштън и Даяна, дава такава смърт.

Нет-ах-ки стана и като свали от стената и полицата малките подаръци, изработени от Даяна, грижливо ги прибра на дъното на един сандък.

— Сега просто нямам сили да ги гледам, но някога, когато свикна с мисълта, че нея я няма, пак ще ги извадя и сложа на предишните им места.

Жена ми отново си легна и заспа, а аз останах дълго край гаснещия огън. Мислех върху думите ѝ. Мина доста време и чак тогава почнах все по-ясно да съзнавам, че Нет-ах-ки е била... не, няма да кажа какво си мислех. Може би някои от вас, които умеят да се досещат за нещата, сами ще допълнят пропуснатото.

След няколко години подаръците на Даяна отново заеха мястото си в нашия дом, за да радват очите и душите на неговите обитатели. Но аз много пъти виждах Нет-ах-ки тихичко да измъква от сандъка портрета на така наречената си дъщеря и да го гледа с любов. После излизаше, за да скърби в самота.

[1] Мо-то-йи-аук-хи (Океана) — Б.пр. ↑

ТРИДЕСЕТ И СЕДМА ГЛАВА

КАКВО СЕ СЛУЧИ ПО-КЪСНО

Последните стада бизони изчезнаха през 1883 година. Пролетта на 1884 година на кея във Форт Бентън спря голяма флотилия. Сред параходите бяха „Блак Хилс“ и „Дакота“ съдове с големи размери и товароподемност. „Дакота“ пристигаше във форта само веднъж през сезона на корабоплаването, когато Мисури ставаше най-пълноводна от топенето на снеговете в планините. Големите съдове дойдоха за последен път, а и не само големите — плаването приключи и за всички по-малки параходи. Железницата вече беше близко. Тя бе пресякла Дакота и бързо пълзеше по прериите на Монтана. Параходите, които спираха на кея за през нощта и поглъщаха голямо количество дърва, за да се справят с бързото насрещно течение на Мисури, не можеха да конкурират влаковете.

Железницата най-после навлезе в района на Скалистите планини. Клон от нея мина през Форт Бентън, Грейт Фолс, Хелина и Бют, а магистралата пресече хребета на прохода Ту Медисин. С вагоните на железницата от Щатите пристигаха множество емигранти. Старите жители им се присмиваха.

— За какво пристигат тук? — питаха те. — Какво ще вършат тези мъже с бомбета и фини жени?

Скоро всичко стана ясно. Новите пришълци се заселваха в долините и придобиваха право да ползват водите. Те отвориха магазини в градовете и възловите пунктове по пътищата и смъкнаха цените до петцентова база. Съвсем точно връщаха рестото в пенсове. Преди появата на тези търговци макарата конци, а дори и фитилът за лампа вървяха по четвърт цент. Старите собственици на магазини и търговци имаха навика да вършат работата си бавно, с широка ръка и не можаха да удържат позициите си при новия ред. Те не можеха да променят дългогодишните си привычки и пришълците постепенно ги изместиха.

Най-много страдаха женените за индианки. Новодошлите ги наричаха презрително „мъже скуо“. Странно, но най-върлите им врагове се оказаха не мъжете, а жените на новите преселници. Те забраняваха на децата си да общуват с децата мелези, а положението им в училищата бе непоносимо. Белите деца ги биеха и ги наричаха с оскърбителни прозвища. Тази омраза към мъжете скуо се пренесе и в областта на политиката. Един от мъжете скуо — разумен, приветлив, безстрашен човек, каквито познавах малцина — бе издигнат за кандидат за поста шериф на областта в листата на партията, която винаги побеждаваше. От всички кандидати на тази партия само той единствен не бе избран. Провалиха го. Белите жени така настояваха пред мъжете и братята си, така бурно протестираха срещу избирането на мъж скуо на какъвто и да било пост, че успяха да „опекат“ поражението му. И мъжете скуо един след друг се преселиха на единственото място, където можеха да живеят спокойно, където нямаше нито един враг на по-малко от сто мили — в резервата. Там се преселиха те, за да доживеят остатъка от дните си. Някога мъжете скуо бяха четирийсет и двама. Сега малко от тях са живи.

Бих искал да поправя разпространеното мнение за мъжете скуо, поне за тези, които познавах. В дните, когато индианците изпадаха в крайна нужда, мъжете скуо раздаваха всичко, което имаха, оставяха само малко бекон и брашно за своите семейства, а имаше моменти, когато някои семейства не притежаваха и толкова, защото вече бяха раздали всичко. Понякога гладуваха заедно с индианците. Пръснатите из резервата мъже скуо си построиха спретнати къщурки и огради за добитъка — всичко това служеше като нагледен урок за индианците. Нещо повече, те помагаша на червенокожите си съседи да строят дървени къщи и конюшни, да прокарват напоителни канали, учеха индианците да орат и работят със сенокосачка. И всичко това се вършеше без всякаква мисъл за заплащане или изгода. Ако се отбиете в дом на черноноги, почти винаги ще видите, че подът е чист, че стъклата на прозорците нямат петънце и всичко е в пълен ред: шевна машина, маса, застлана с хубава покривка, легло, покрито с чисти яркоцветни одеяла, а кухненските съдове и прибори просто светят от чистота. На това ги бяха научили не правителствените инструкторки. Черноногите бяха научили всичко това от скуо, от индианките, омъжени за бели. Виждал съм стотици домове на бели, има ги в

изобилие във всеки град, те са толкова мръсни, обитавани от немарливи хора, че трябва да отвръщаш от тях очи с пълна погнуса. Такова нещо не бях срещал у черноногите.

В дните на благополучие при добрия агент, когато имаха много бикове за продажба, черноногите си купуваха мебели, дори хубави килими. Веднъж при мен дойде през онзи период един приятел, седяхме и пушихме.

— Ти имаш книжка с картинки на мебели — рече той, — покажи ми най-хубавия креват от онези в книжката.

Аз взех каталога.

— Ето гледай — показах му една рисунка, — изцяло от месинг, с най-хубавите пружини, цена 80 долара.

— Изпиши го — каза ми приятелят, — искам да имам такъв креват. Та това е цената на два бика, нима е скъпо?

— Има и други легла — продължих аз, — не по-лоши на вид, отчасти месинг и отчасти желязо, те са доста по-евтини.

— Не! — възкликна той. — Старецът Пера на опашка минават над хълма си купи креват за петдесет долара. Аз искам да имам от най-хубавите.

Не зная какво биха правили черноногите при сключването на договорите с правителството, ако нямаше сред тях мъже скуо, как щяха да се избавят и от агентите, за които е по-добре да не споменавам. Тъкмо мъжете скуо се бориха за черноногите и изнесоха на плещите си цялата тежест на борбата. Зная, че един от агентите бе заповядал на своята полиция да убие веднага щом срещне мъжа скуо, който бе съобщил във Вашингтон за кражбите на агента; зная, че други агенти изгонили мъже скуо от резервата, отлъчвайки ги от семействата им само защото открито говорели за тъмните машинации на агентите. Ала понякога постът на агент бе заеман от добри, честни, способни хора, при които индианците възстановяваха в известна степен изгубеното благополучие. За съжаление такива хора оставаха за кратко време на длъжността си. При смяна на правителството новите власти винаги ги уволняваха.

Но едно нещо мъжете скуо не успяха да осъществят: те не можаха да избавят резервата от стадата на скотовъдните крале. Тези важни хора установяваха „взаимно разбирателство“ с някои агенти, а понякога и с много влиятелни политически дейци. Стадата на

скотовъдните крале оставаха в резервата, размножаваха се и похабяваха сочните пасбища. Повечето индианци и мъже скуо грижливо пасяха малките си стада на подходящо място, колкото може по-близо до дома. Ала неизменно два пъти годишно — през пролетта и есента — устройваха събиране на стадата за дамгосване и тогава в резервата настъпваше истински пожар. Трийсет-четирийсет бързи ездачи върхлитаха върху малкото индианско стадо. Част от подгоненото стадо се смесваше с индианското, но ездачите не спираха, за да отделят чуждия добитък — нямали време за това. Те гонеха говедата в отдалечен пункт, в ограденото място за дамгосване, и собственикът на малкото стадо завинаги изгубваше по-голяма или по-малка част от добичетата си. Най-сетне, както ми казаха, индианците настояли пред управлението южната и източната страна на резервата да се заградят с огради, надявайки се, че чуждият добитък няма да може да прониква на индианската територия и само собствените им говеда ще останат там. Не било необходимо да се огражда западната и северната страна, защото за западна граница на резервата служат Скалистите планини, а за северна — канадската гранична линия. Построяването на оградата струвало 30 000 долара, а по-късно скотовъдците крале получили разрешение да пасат 30 000 глави добитък на оградената територия.

Краят на черноногите едва не настъпи миналата зима^[1]. Управлението за индианците постанови, че трудоспособните ще бъдат лишени от дажби. В тази гола местност няма никакви шансове човек да получи работа, понеже говедовъдните ферми не са много и са далеч една от друга. Дори ако някой успее да си намери работа за три месеца през лятото — нещо почти невъзможно, — припечеленото в никакъв случай не ще стигне за издръжка на семейството му през цялата година. През януари един мой приятел ми писа: „Днес бях в резервата и посетих много от старите си приятели. В повечето домове храната е съвсем малко, почти никак; хората тъжно седят край печката и пият горски чай.“ Бери и аз се преселихме в резервата заедно с другите стари жители. Продадохме Форт Конрад. Бери купи правата и стоката на търговеца в резервата — това му струваше триста долара.

Наумих си нелепата мисъл, че искам да стана овцевъд. Намерих добри водоизточници и ливади на около дванайсет мили над Форт Конрад, построих няколко солидни кошари и хижи, издигнах големи

купи сено. Говедовъдите обаче изгориха стопанството ми. Мисля, че постъпиха правилно, защото откритите от мен извори бяха единствените на много мили наоколо.

Оставих черните развалини и последвах Бери. Добре, че говедовъдите изгориха и къщата ми, тъй като благодарение на това мога да кажа с чисто сърце, че не съм вземал участие в опустошаването на някога прекрасните прерии на Монтана.

Построихме си с Нет-ах-ки дом в една чудесна долина, където растеше висока, сочна трева. Строихме го дълго. В планините, където сечах дървен материал за къщата, се живееше чудесно в палатка под величествените борове и с мъка се откъсвахме по за два дена, за да откараме в къщи каруцата с материала. В гората ни отвлечаха от работа множество приятни неща. Бравата стоеше подпряна на някой пън в течение на дълги мечтателни дни. Ходехме да ловим пъстърва, проследявахме елени, мечки, или просто седяхме край палатката, заслушани в шума на вятъра, наблюдавахме катеричките, които отмъкваха остатъците от нашата закуска, или внезапно появилите се, пристъпващи важно глухари.

— Какъв покой цари тук — рече веднъж Нет-ах-ки, — колко прекрасни са борове, нежните цветя, израсли по влажните, сенчести места! И все пак има нещо страховито сред големите гори. Хората от моето племе рядко се решават да навлизат сред тях самички. Ловците винаги тръгват за гората по двама или по трима-четирима, а жените, когато трябва да секат пръти за палатки, ходят на големи групи и винаги вземат със себе си мъже.

— Но от какво толкова се страхуват? — попитах аз. — Не разбирам от какво има да се боят.

— Причините са много — отвърна тя. — В гората лесно може да се притаи враг и да те убие, без самият той да рискува нещо. И друго — казват, че в тези високи, обширни и тъмни гори живеят духове. Те следвали ловците, вървели крадешком край тях или пък отпред. Наистина са тук, защото понякога настъпват съчка и се чува пукане или падащите листа шумолят под краката им. Някои казват, че дори са ги виждали да надзъртат иззад далечните дървета. Имали страшни, широки лица с големи зли очи. Понякога дори ми се е струвало, че вървят по петите ми. Но макар ужасно да се страхувам, продължавам да слизам долу при ручея за вода. Най-много се боя, когато отидеш

далеч в гората и престана да чувам ударите на брадвата ти. Спирам се и се заслушвам. Ако отново започнеш да сечеш, тогава значи всичко е наред и продължавам да си гледам работата. Ала ако за дълго настъпи тишина, почвам да се боя — сама не зная от какво, от всичко: от неясната сянка в далечината, от вятъра, който люлее върхарите; той сякаш шепне нещо неразбираемо. Ох, така се плаша и тихичко тръгвам към тебе да видя там ли си още, не ти ли се е случило нещо...

— Чакай, как така? — прекъснах я аз. — Никога не съм те забелязвал.

— Да, не си. Идвам към теб много тихо, много предпазливо, досущ като някой от духовете, за които хората разказват, и те откривам. Ти или седиш на някой дънер, или лежиш на земята и пушиш, постоянно пушиш. Тогава, успокоена, се връщам назад също тихо, както съм и дошла.

— Защо тогава, когато си идвала при мен, не си се приближавала повече и не си сядала да поговорим?

— Ако направех това — отговаряше жена ми, — ти още по-дълго щеше да седиш, без да вършиш нещо, да пушиш и разговаряш за онези неща, за които вечно мечтаеш и мислиш. Нима не знаеш, че лятото вече свършва? А аз така искам да видя нашия дом построен! Искам да си имам свой дом!

След такъв разговор известно време работех по-усърдно с брадвата, а после пак се отпусках, пак идвах дни на безделие, на разходки край ручея или по суровите планински склонове. Ала преди да падне първият сняг, нашият скромнен дом беше готов и обзаведен. Бяхме доволни.

Следващата пролет след кратко боледуване умря майката на Нет-ах-ки. Когато завиха тялото на покойната с одеяла и бизонски кожи и здраво ги завързаха с кожени ремъци, Нет-ах-ки ми каза да приготвя ковчег. На сто и петдесет мили наоколо не можеше никъде да се купят дъски, но отците йезуити, построили недалеч от нас мисия, щедро ми дадоха нужния материал и аз сковах дълъг сандък, висок повече от три стъпки. После попитах къде да изкопая гроб. Нет-ах-ки и роднините й изпаднаха в ужас.

— Как — възкликна жена ми, — да погребва майка си в яма, в черната, тежка, студена земя? Не! Агентът забрани да се погребват мъртвите по дърветата, но не спомена, че не може да се оставят

умрелите в ковчези на земята. Откарай сандъка на склона, където лежат останките на Червения орел и другите наши роднини, а после ние всички ще тръгнем подир тебе в друг фургон.

Направих както ми заръча тя, и като изминах по долината около половин миля, извих по склона нагоре към онова място, където на малка равна площадка вече стояха към половин дузина грубо сковани ковчези. Измъкнах ковчега от фургона и го оставих недалеч от другите, след това изравних мястото около него. В този момент при мен дойдоха и останалите, приятелите и роднините, сред тях и трима мъже, роднини на покойната. За пръв и последен път видях мъже да присъствуват на погребение. Те винаги оставаха в палатката и скърбяха там за покойния. Присъствието на мъжете показваше с каква голяма любов и уважение се ползваше майката на Нет-ах-ки.

От момента на смъртта на майка й Нет-ах-ки не спеше, не вкусваше храна и постоянно плачеше. Тя настоя последния обред да изпълним само двамата. Пренесохме завитото тяло и го положихме в големия сандък внимателно, а после отстрани и край краката пъгнахме торбички, малки торбички от сурова кожа с игли, шила, конци и всякакви нещица и дреболийки, които покойната така грижливо бе пазила. Вдигнах и сложих на мястото им двете дъски, които служеха за капак. Сега вече плачеха всички, дори мъжете. Допрях гвоздей в дъската и го забих наполовина. Как ужасно кънтяха ударите на чука, отеквайки в големия полупразен сандък. До този момент се държах, но студеното, рязко, осквернително чукане ме разстрои. Захвърлих инструмента, седнах и въпреки усилията ми да се сдържа, заплаках като всички останали.

— Не мога — повтарях аз, — не мога да забивам гвоздеите.

Нет-ах-ки дойде при мен, седна, опря се на рамото ми и протегна треперещите си ръце към моите.

— Нашата майка — изрече тя най-сетне. — Нашата майка! Помисли си: ние никога, никога вече не ще я видим. Защо трябваше да умре толкова рано?

Един от мъжете излезе напред.

— Вървете си и двамата в къщи, аз ще закова дъските.

В настъпващия здрач ние с Нет-ах-ки тръгнахме към къщи. Когато пристигнахме, разпрегнахме конете и ги пуснахме да пасат. После влязохме в притихналия дом и си легнахме. След нас се прибра

вярната и винаги добра жена Кроу. Чувах я да разпалва огъня в кухненската печка. Тя внесе лампата, после чай и няколко порязаници хляб с месо. Нет-ах-ки вече спеше. Като се наведе над мен, жената Кроу прошепна:

— Бъди сега към нея още по-добър отколкото преди, синко. Тя изгуби такава мила майка! Друга тъй мила няма на земята. Тя завинаги ще ѝ липсва. Отсега нататък ти трябва да бъдеш за Нет-ах-ки и мъж, и майка.

— Ще бъда — отговорих аз, като ѝ хванах ръката. — Знаеш, че ще бъда.

Тогава тя излезе от стаята и се отдалечи също тъй тихо, както се беше появила. Много, твърде много време мина, докато Нет-ах-ки възвърне присъщата си живост. Дори няколко години след това тя често ме будеше нощем и плачешком ме молеше да поговорим за майка ѝ.

Щом релсите на железопътната магистрала вече са пресекли страната, която според Голямото Езеро огнените фургони никога нямаше да осквернят, тогава, мислех си аз, и ние можем да пътуваме с тях. Бе необходимо доста време обаче, за да убедя Нет-ах-ки да се реши да пътува с железницата. Когато заболя сериозно, аз я склоних да се прегледа при един прочут лекар, който живееше в близкия град. Този човек беше направил много за мен. Една сутрин се настанихме в задния вагон на влака и потеглихме на път. Нет-ах-ки седеше до отворения прозорец. Когато минавахме по един мост, построен над дълбок каньон, Нет-ах-ки погледна надолу, извика уплашено и падна на пода, като закри лицето си. Аз я настаних отново на мястото ѝ, но тя не можа веднага да се успокои.

— Дъното изглеждаше така страшно далече — рече жена ми, — че ако се беше счупил мостът, всички щяхме да загинем.

Аз я убедих, че мостовете не могат да се чупят и че хората, които ги строят, знаят колко трябва да издържи мостът. Оттогава Нет-ах-ки престана да се страхува. Харесваше ѝ бързото, плавно движение на влака, а любимото ѝ място в хубаво време стана откритата задна платформа на последния вагон.

Не бяхме пътували и петнадесет минути, когато изведнъж се сетих, че съвсем не съм помислил за едно нещо. Като погледнах седящите наоколо дами, облечени в добре ушити от скъпи платове дрехи и с разкошни шапки, аз разбрах, че Нет-ах-ки със своето облекло е жена от съвсем друг свят. Тя носеше проста памучна рокля, шал и пикетена шапка с козирка отпред и отзад. Всичко това се смяташе в резервата за много шик, както някога във Форт Бентън по време на търговията с бизонски кожи. За мое учудване няколко дами от вагона отидоха при Нет-ах-ки да си побъбрят и се държаха съвсем мило. Тези разговори много зарадваха, дори развълнуваха малката ми жена.

— Не мислех — рече ми тя, — че белите жени ще пожелаят да разговарят с мен. Мислех, че те до една мразят индианките.

— Доста от тях действително ги мразят — отвърнах аз, — но тези жени са други. Майка ми е също като жените, които разговаряха с теб. Обърна ли внимание на роклите им, — добавих аз, — трябва да се обличаш като тях. Радвам се, че ще пристигнем в града вечерта. Ти трябва да се облечеш като тях, преди да отидем в болницата.

Влакът пристигна в града по разписание и аз бързо поведох Нет-ах-ки към един файтон, настаних я в него, а от файтона минахме през задния вход в хотела и нагоре по стълбите, до стаята, която бях поръчал телеграфически. Понеже бе събота вечер, магазините бяха още отворени. Намерих в универсалния магазин една продавачка, която дойде с мен в хотела, за да вземе мярка на Нет-ах-ки. След час моята малка жена беше вече облечена в блузка, пола и изящно палто за път. Как се радваше на тези дрехи и как се гордеех с нея! Няма нищо, мислех си, което да е достатъчно хубаво за тази вярна жена, чиято доброта, нежност и вродено благородство греят в очите ѝ.

Вечеряхме в стаята. Изведнъж си спомних, че бях забравил нещо — шапка, — и излязох да ѝ купя. Във фоайето на хотела срещнах познат художник и го помолих да ми помогне в избора на тази важна част от облеклото. Прегледахме, ако не се лъжа, около петстотин и накрая се спряхме на една шапчица от кафяво кадифе с черно перо. Занесохме я горе, в стаята, и Нет-ах-ки я премери. „Малка е“ — решихме всички. Трябваше да се върнем обратно за друга шапка. Но очевидно нямаше по-голям размер и аз не знаех как да постъпя.

— Не приляга добре — обясних на продавачката, — не става. — Повдигнах шапката и я нахлупих.

Продавачката ме погледна с почуда.

— Какво говорите, драги господине! — възкликна тя. — Жените не носят шапките си така. Те ги слагат съвсем леко и ги закрепват за косите си с големи игли, игли за шапки.

— А, тъй ли било, сега разбирам — рекох аз, — тогава дайте ми шапката, но и игли. Вече, разбира се, всичко ще е наред.

Това обаче не ни се удаде така лесно, защото Нет-ах-ки носеше косите си сплетени на две дълги плитки. Шапката не можеше да се прикрепи, ако не се съберяха косите на кок отгоре, а с това тя, разбира се, не се съгласяваше. Пък и аз не го исках. Харесвах ми дългите ѝ гъсти коси, които падаха ниско под кръста.

— Измислих! — рече приятелят ми, който беше и известен каубой. — Трябва просто да се пришие късче гумена лента като на сомбрерото. Ще я пъхнем под плитките и готово.

Вече затваряха магазина, когато най-сетне се сдобих с гумичка, конци и игла, и Нет-ах-ки седна да зашива ивичката. Шапката прилегна добре. Тя едва ли можеше да падне от главата ѝ. Изморени и прежаднали, двамата с художника отидохме да търсим нещо газирано, а Нет-ах-ки си легна. Когато се върнах, излезе, че съвсем не е имала намерение да си ляга.

— Не е ли чудесно! — забъбри тя. — Тук има всичко, каквото пожелаеш. Просто натискаш онова черно нещо и веднага идва някой да изпълни поръчката ти — да ти донесе вечеря, вода, каквото искаш. Завъртиш крана — и готово, ето ти вода. С едно завъртане се пали и светкавицата-лампа или пък угасва. Чудесно, чудесно! Бих живяла в града отлично.

— Нима тук е по-добре, отколкото в славната ни палатка от онова време, когато се скитахме из прерията и построявахме лагерите си на същото това място, където сега се намира градът?

— О, не, не, това не прилича на отлетялото минало. Онова време си отиде. Щом сме принудени да вървим по пътя на белите, както казват вождовете, да вземем тогава най-хубавото. А тук нали е чудесно?

На сутринта отидохме в болницата. Сестрите настаниха Нет-ах-ки. Тя веднага ги обикна. По-късно дойде и докторът.

— Ето го — рекох аз — този, който ме спаси.

Нет-ах-ки седна в леглото и хвана ръката му с две ръце.

— Предай му — помоли ме тя, — че ще бъде послушна и търпелива. Каквото и горчиво лекарство да ми даде, ще го приема, каквато и болка да ми причини, няма да викам. Кажи му, че искам по-скоро да оздравея.

— Нищо страшно няма, хирургическият нож тук дори не е нужен — рече докторът. — Една седмица на легло, малко лекарства и тя ще си тръгне за в къщи съвсем здрава.

Това бяха приятни думи за Нет-ах-ки, когато дойде в съзнание. От хлороформа не ѝ стана зле и тя си остана от сутрин до вечер весела като пойна птица. Сестрите и болногледачките непрекъснато идваха да си поговорят и да се пошегуват, а когато не бях там и нямаше кой да служи за преводач, все някак се разбираха. Нет-ах-ки умееше да им покаже какво мисли. По всяко време на деня дори долу, в хола, се чуваше веселият ѝ смях.

— Нито веднъж досега — каза старшата сестра — не съм виждала такава весела, естествена, щастлива жена. Имали сте щастие, сър, да си намерите такава жена.

После настъпи щастливият ден, в който можахме отново да си тръгнем за в къщи. Дълго време след това Нет-ах-ки все говореше за чудесата, които бе видяла. Вярата ѝ в лечителите черноноги — мъже и жени — изчезна и тя без колебание го заявяваше. Разказваше за поразителното умение, с което докторът оперирал пациентите и те оздравявали, за чудесната му светкавична лампа (рентгена), с помощта на която можело да се гледат през кожата и мускулите костите на човека, целият му скелет. Племето се заинтересува от тези разкази, отдалеч идваха хора да я слушат. След това мнозина страдащи от най-различни болести тръгнаха за голямата болница при нашия доктор, с пълна вяра във възможността да бъдат излекувани.

Спомням си как на връщане от болницата видяхме мъж и две жени да товарят сено на една каруца. Мъжът стоеше в каруцата, а жените му подаваха сено с вилите, без да обръщат внимание на силния пек. Малката ми жена се учуди и възмути.

— Никога не съм мислила — каза тя, — че белите мъже могат така лошо да се отнасят с жените си. Черноногите не са така жестоки. Почвам да проумявам, че животът на белите жени е далеч по-тежък от нашия.

— Имаш право — отвърнах аз, — повечето от бедните бели жени са робини: те трябва да стават в три-четири часа сутринта, да приготвят храна три пъти на ден, да шият, кърпят и перат, да мият пода, да работят в зеленчуковата градина, а когато настъпи нощта, едва имат сили да се довлекат до леглото. Как мислиш, ти би ли могла да вършиш всичко това?

— Не — отговори ми тя, — не бих могла. Иска ми се да знам затова ли белите жени толкова ни мразят — защото им се налага да работят много, докато ние имаме толкова свободно време и можем да си почиваме, да ходим на гости или да яздим из прекрасната прерия? Нашият живот, разбира се, е по-добър. А ти... щастлив е бил денят, в който си решил да ме направиш своя малка жена.

Течаха безгрижните години на живота ни с Нет-ах-ки. Стадото ни непрестанно растеше, два пъти в годината го откарвах за дамгосване заедно с останалия добитък на резервата. Бях прокопал два напоителни канала и сеех трева за сено. Работата не беше много и всяка есен отивахме или до Скалистите планини с приятели, или по железопътната линия до по-далечни места. Друг път седяхме в лодка и бавно слизахме по течението, отсядахме в палатка на брега на Мисури, на 300–400 мили от Форт Бентън. Пътуването по вода обичахме може би най-много. Винаги примамливото буйно течение, мрачните скали, обраслата с красива гора безмълвна долина — всичко това криеше в себе си особена прелест, каквато не притежаваше никое кътче в планините. През време на едно такова пътешествие по реката Нет-ах-ки се оплака от остри болки в краищата на пръстите на дясната ръка.

— Това е просто ревматизъм — рекох аз, — ще мине.

Ала се излъгах. Болката ставаше все по-силна и ние, като оставихме лодката в устието на река Милк, взехме първия влак, който отиваше за града на нашия доктор. Отново се озовахме в болницата, в предишната стая. Същите добри сестри и болногледачки наобиколиха Нет-ах-ки, опитвайки се да ѝ облекчат болките, станали вече мъчителни. Дойде докторът, напипа пулса, извади слушалката и зашари с нея, докато накрая я задържа на врата до ключицата. Дълго слуша в тази точка и аз се обезпокоих.

„Това не е ревматизъм — помислих си аз, — навярно сърцето не е в ред.“

Докторът нареди нещо на болногледачката, а сетне се обърна към Нет-ахтки:

— Не падай духом, малката, ще те спасим.

Нет-ах-ки се усмихна. После задряма под въздействието на сънотворното лекарство. Излязохме с доктора от стаята.

— Скъпи приятелю — рече ми той, — този път малко мога да направя. Може би ще живее още година, макар и в това да се съмнявам.

Единайсет месеца правихме всичко, което можехме, но ето че един ден моята вярна, любима, добросърдечна малка жена почина и аз останах сам. Денем мисля за нея, нощем я сънувам. Бих искал да вярвам, да мисля, че двамата отново ще се срещнем на другия бряг.

[1] Става дума за 1906 година. — Б.пр. ↑

ПОСЛЕСЛОВ^[1]

Л. ФАЙНБЪРГ

Не ще намерите името на Джеймс Уилард Шулц в Американската енциклопедия. Само в най-подробните биографични справочници се споменава за него с няколко думи. А Шулц е автор на 40 романа и повести за индианци, ненадминати по своята правдивост и познания за индианския живот. Мълчаливият заговор около името на Шулц в американската литература не е случаен. Неговите книги са ярък изобличителен документ срещу американския капитализъм, обрекъл на гибел или просяшко съществуване коренните жители на Америка — индианците.

Шулц е роден в градчето Бунвил, щат Ню Йорк, на 26 август 1859 година. Родителите му се занимавали с търговия и били много благочестиви. Животът в градчето течал толкова сиво и еднообразно, че дори погребенията се смятали за събитие и едва ли не главно развлечение на гражданите.

Момчето от малко се отегчавало от сивата рутина на живота в провинциалното градче и фанатичната закостенялост на неговите жители. Влечало го към лоното на природата и всичкото си свободно време прекарвало в голямата гора на север от Бунвил. По цели дни четяло книги за пътешествия из Далечния американски запад, тогава още див и рядко населен. Западно от Мисури се простирали обширни, обрасли с висока трева степи — прерии. Там бродели милиони бизони.

До средата на XVI век в прериите имало малко индианци. Племената, които по-късно се заселили там, живеели предимно на изток и север от прериите в горските райони, а също и на запад — в подножието на Скалистите планини.

Едва когато индианците се научили да си служат с коня, докаран в Америка от европейците, започнало заселването на прериите и се появила практиката да се ходи с коне на лов за бизони. Този лов станал

главно занятие на почти всички индианци — осигурявал им храна, облекло и кожи за покриване на палатките „типи“. Само няколко племена (канза, хидатса, мандан), които живеели в източната част на прериите, в басейните на Мисури и Мисисипи, се занимавали и с лов, и със земеделие.

През лятото цялото племе ловувало заедно. Лова организираща съществуващата у прерийните индианци своеобразна племенна полиция. Нейните членове се наричали акацита. Те изпращали специални разузнавачи, които трябвало да установят къде се намират стадата бизони. След това в палатката на племенния съвет заедно с вождовете и старейшините те обсъждали плана за предстоящия лов. Конните ловци заграждали стадото и по сигнал на акацитата започвали да стрелят по животните с лъкове. Индианец, който дръзвал да отиде на лов за бизони самичък, бил сурово наказван.

Зиме племето се разпадало на малки, скитащи отделно ловни групи.

За успешния лов на бизоните били необходими коне. Те се купували в източните щати на Америка или се присвоявали в бойните набези. Сред прерийните индианци се появило имуществено неравенство, деление на богати и бедни. Желанието за сдобиване с коне довеждало до засилване на междуплеменните войни, изкуствено разпалвани от белите, които целели да разединят индианците и да осъществят по-лесно колонизирането на земите им.

През XIX век била извършена интензивна колонизация на Далечния, запад от заселниците, дошли от източните щати. След 30-те години на XIX век към прериите се устремили тълпи бели ловци, тъй като американските търговски компании закупували в големи количества бизонски кожи. Започнало хищническо изстребление на стадата бизони. При това белите ловци вземали единствено кожата на животните, а месото оставяли да гние. Само през 1846 година търговските пунктове на реките Арканзас и Канада закупили сто хиляди бизонски кожи.

В същото време белите търговци подстрекавали и самите индианци да разгръщат във все по-големи размери лова на бизони. Търговците напивали индианците и купували на безценица кожата. Мисионерът отец Сколър пише в 1876 година до губернатора на канадската провинция Манитоба: „... стотици бедни индианци станаха

жертва на жаждата на белия човек за пари. Едни биваха отровени, други замръзваха в нетрезво състояние, трети падаха сразени от куршумите на Съединените щати.“ Изстребването на бизоните се поощрявало по всякакъв начин от правителството на Съединените щати, което се стремяло да лиши индианците от средствата за съществуване и да ги направи икономически зависими.

Освен това се сключвали и грабителски договори за продажба на земя. Опирайки се на тях, правителството на САЩ заграбвало индиански територии. Парите, които индианците трябвало да получат срещу земите си, постъпвали във фонда на правителствената институция, така нареченото Управление за индианските въпроси. По сметка на този фонд то отпусकало на подопечните си оскъдни хранителни дажби, одеяла и някои други предмети от първа необходимост. По-голямата част от парите за земята, купена още миналия век, правителството на САЩ не е платило и досега. Само на калифорнийските индианци то има да дължи пет милиона долара.

Към 80-те години индианците изгубили значителна част от земите си и били наблъскани в резервати — не за животни, а за хора.

Тъкмо в това критично, преломно в съдбата на прерийните индианци време при тях пристигнал Шулц. Това било през 1878 година, когато Шулц карал двадесетата си година. Животът в прериите пленил младежа. „Не съм виждал никога по-прекрасен кът от тези обширни слънчеви прерии и величествени планини“ — пише той по-късно. Шулц решава да се засели сред индианците, известни под името черноноги. Те влизали в съюз от племена, който включвал блъдите или кайнахите, истинските черноноги или сиксиките, и пиеганите.

Скоро Шулц се оженил за индианската девойка Мут-си-ах-уотан-аки^[2] и чак до смъртта ѝ в 1903 година живял при черноногите в техния резерват в провинция Албърт, Канада.

Шулц се стремял колкото може по-добре да опознае живота на индианците. В съвършенство овладял езика на черноногите, прекарвал много време със старците, слушал разказите им за предишния волен живот, записвал предания и легенди. И колкото повече опознавал индианците, толкова по-голяма симпатия изпитвал към тях, толкова по-сурови и осъдителни думи намирал за варварството на белите колонизатори.

Когато след смъртта на жена си напуснал резервата, Шулц решил да разкаже истината за индианците, истината, която старателно премълчавали повечето американски литератори, описвайки коренните жители на Америка като кръвожадни диваци. Дори в произведенията на такава изтъкнати писатели като Майн Рид и Фенимор Купър, които, общо взето, се отнасят със симпатия към индианците, няма да намерим истински правдивото им изображение. И за Майн Рид, и за Фенимор Купър индианците си остават диваци) понякога добри и благородни, понякога зли и коварни, но в единия и другия случай те са диваци, същества съвсем различни от белите герои на романите им. Причината не е само в това, че над тези писатели са тегнели традиционните представи на буржоазното общество за „свирепите команчи“, а и във факта, че никой от тях не е познавал ежедневието на индианците. Само Шулц е успял да проникне в душата и сърцето на тези хора, да ги опознае така, сякаш от рождение е бил сред тях. Затова и разказва за индианците както никой друг в американската литература, разказва така, както биха разказали за себе си самите индианци.

След 1906 година един след друг се появяват романите и повестите на Шулц: „Моят живот сред индианците“, „С индианците в Скалистите планини“, „Синопа — малкият индианец“, „Глашатаят на бизоните“, „Грешката на Самотния бизон“, „Ловецът на орли“, „Синът на племето науахи“, „Откраднатата кожа на белия бизон“, „Голямото възшебство на Късия лък“ и много други.

Шулц не е измислял сюжетите на своите произведения, всичките му книги разказват за действителни събития от недалечното за автора минало или случки, описани в индианските легенди. Авторът разказва това, което е чул от старците или сам е видял. Героите на всичките му книги са индианците, такива, каквито са, не романтично възвишени деца на природата и не кръвожадни злодеи, а просто хора, които се радват и страдат, хора с всичките им достойнства и недостатъци. Затова произведенията на Шулц представляват истинска епопея за живота на прерийните индианци, те дават художествено ярка и научно достоверна картина, изобразяваща индианските племена в последния период от независимостта им, преди да бъдат насилствено настанени в резервати, а така също и началото на живота им в резерватите.

Книгата на Шулц „Моят живот сред индианците“ по форма на изложението се отличава от останалите му произведения. В романите

си Шулц или не фигурира, или се явява в ролята на слушател. В „Моят живот сред индианците“ авторът и жена му Нет-ах-ки са главните герои. Както личи от названието, тя е написана като автобиографична повест. Фактически обаче не е съвсем така. По-голямата част от книгата е посветена на живота на черноногите така, сякаш е пристигнал при тях не в 1878, а в 1865 година или дори още по-рано. Шулц не би могъл да бъде очевидец на много събития, станали дълго преди пристигането му в прерията. Той пише, че през есента на 1870 година заедно с търговеца Бери построил Форт Станд Оф. В действителност Шулц е бил по онова време единадесетгодишен и е живял при родителите си далеч на изток в САЩ. Шулц не е могъл да види и безбройните стада бизони, за лова на които разказва така ярко и картинно, понеже към 1878 година почти всички бизони били вече изтребени. Авторът очевидно не е участвувал и във военните набези на черноногите срещу други племена, макар да ги описва като очевидец.

Формата на автобиографична повест за Шулц е литературно средство, което му позволява живо и образно да разкаже за живота на прерийните индианци през 1860–1870 година. И главното, като се представя за действащо лице, авторът успява непосредствено да изрази мислите си, с пълен глас да заяви своите симпатии и съчувствие към индианците, да осъди хищничеството на колонизаторите.

Шулц правилно характеризира хищническото отношение на колонизаторите към природата и към хората, но той не разбира, че виновници за това съвсем не са белият човек и цивилизацията му, а капиталистическата система на стопанство, която не е вечна. Неразбирането на законите за общественото развитие довежда Шулц до отричане на цивилизацията, до утопичната идея „назад към природата, към прадедите“.

Взаимоотношенията на белите с индианците, често неприятелски, Шулц наивно обяснява с личните качества на един или друг човек. В действителност причината била по-сериозна: в края на XIX век правителството на САЩ се стремяло да изолира индианците от белите, по всякакъв начин пречело на тяхното сближение, с цялата си колонизаторска политика сеело взаимна вражда. Индианците, макар да се отнасяли с интерес към културата на белите, често не я разграничавали от онова зло, което щедро разпространявал американският капитализъм. Тъкмо затова сред индианците в края на

XIX и началото на XX век било широко популярно движението, което зовяло към отказ от всичко, което донесли със себе си белите. Трябва да признаем, че в известна степен Шулц се приобщил и към примитивната племенна идеология.

Книгата „Моят живот сред индианците“ звучи като сурова присъда над капиталистическата цивилизация, като химн в защита на индианците.

Няколко думи за съвременното положение на индианците черноноги. В момента те обитават три малки резервата в южната част на провинция Албърт, Канада. В единия от резерватите живеят истинските черноноги или сиксиките (1250 души), в другия — койнахите или блъдите (2000 души), а в третия — пиеганите (730 души). Те са земеделци, скотовъдци, а също и ратаи на белите фермери. Повечето черноноги, както и другите индианци в Канада и САЩ, живеят много бедно. Канадската администрация издига по един или друг начин в племенни вождове малкото заможни индианци. Обикновените индианци се отнасят враждебно към назначените отгоре вождове и ги наричат „вождове на белите“.

Книгата на Джеймс Шулц, която рисува героичното минало на индианците, тяхното ограбване и поробване от колонизаторите, е актуална и в наши дни. Тази правдива и увлекателна книга ще запознае читателя с близкото минало на гордите жители на прерията — една от най-големите групи американски индианци.

[1] Взет със съкращения от съветското издание на романа. — Б.пр. ↑

[2] В романа на Шулц „Моят живот сред индианците“ тя е представена под името Нет-ах-ки. ↑

Издание:

Джеймс У. Шулц. Моят живот сред индианците

Роман

Второ издание

Преведе от английски: Христо Кънев

Редактор: Красимира Абаджиева

Художник: Христо Жаблянов

Художествен редактор: Васил Миовски

Технически редактор: Иван Андреев

Коректор: Снежана Бошнакова

Националност американска.

Изд. номер 1189.

Дадена за набор 5.XI.1987 г.

Подписана за печат 26.I.1988 г.

Излязла от печат 26.VIII.1988 г.

Формат 16/60/90

Печатни коли 21. Изд. коли 21.

Усл. изд. коли 19,61 Цена 1.65 лв.

Държавно издателство „Отечество“ — София, пл. „Славейков“

№1

Държавна печатница „Георги Димитров“ — София

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.